THEŌNOS SOPHISTOU PROGYMNASMATA. THEONIS SOPHISTAE...

Aelius Theon, Joachim Camerarius, Libanius

Digitized by Google

Digitized by Google

36.12.A.18

non posseduto–

Digitized by Google

VI 2 136 b 3a

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

M. M.

ΘΕΩΝΟΣ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ.

THEONIS SOPHISTAE PRIMAE APVD RHETOREM EXERCITATIONES,

torem exercitationes, innumeris quibus ſcatebant antea mendis IOACHIMI CAMERARII PABERGENSIS opera purgatæ, & in ſermonem latinum conuerſæ.

Adiectus eſt quoq; rerum & uerborum in ijſdem memorabilium locupletiß. Index.

Cum gratia & priuilegio Cæſareo & Regis Galliæ, ad ſeptenniu m.

BASILEAE.

BIBS. VALL. ROM.

Digitized by Google

bimus noſtra, aliter ea quæ aliunde transferimus: neq; hęc eodem modo omnia, de quo in pręſentia diſputandi locum eſſe nõ putamus. Tu noſtro nomine, ſi uidebitur, cũ Fachſio etiã ſummo uiro apud uos, communicabis hunc libellum. Cui etſi ego Lipſię olim, ut ſuſpicor, notus nõ fui, tamen præclare memini, ſingularẽ illis temporibus exiſtimationẽ fuiſſe de ipſo, ut ad ſummę faſtigiũ laudis peruenturus eſſe iam tum uideretur omnibus. quam quidem ille opinionem etiam, ut apparet, uicit, omnium expectatione ſuperata præſtantia ſua. Vale mi Andrea, & ut facis, nos ama. Tubinga Sueuiæ, III Cal. Sextilis.

Anno M. D. XLI.

LOCORVM ALIQVOT IN Græcis Latinisq́ȝ deprauatorum emendatior lectio.

CArta 2. uerſu 13 lege ἐρωτευθ.

C.11. V. à fine 2. deprauata eſt ſcriptura inculcatione annotationis. nam pro τῶν ἐν ἑκατέρῳ, ut prior habebat editio, legendũ uidetur τῷ ἑκαταίῳ.

C.14. u. à f. penultimo, παρ' ἡροδότῳ ἐν τῇ δευτέρᾳ. & ſimiliter in uerſione, Herodoti in ſecundo. cum locus extet κλειοῖ, id eſt libro primo.

C.16. u. 15. κεφάλαιον,

C.17. u. 12. ἀγγέλλων τις

C.20. u. 10. à f. διατιθὲς,

C.25. u. 13. ἐποίσομεν τὸ δι.

C.26. u. 3. τῶν μειζόνων

C.27. u. à f. 4. ὁ λιλίχθαι

C.30. u. à f. 5. συμφέρον ἢ ἀσύμφορον.

C.35. u. à f. 7. οὐχὶ ἐν ταύ. & u. à f. 8. γέλασαν.

C.43. u. 4. ἠμύνατο

C.48. u. 10. πρόσκειται.

Eadem, u. à f. 4. πᾶν ἐστιν. & mox, κατ-αύλων

C.50. u. 2. ὁ ταλάν

C.52. u. à f. 8. ποῖα γυνὴ, uerior lectio uidetur, ut & alibi hoc dictũ reperitur, ποσταία, id eſt quotuma.

C.58. u. à f. 9. ἀρχόμ.

C.62. u. 1. μειδιά.

C.78. u. 13. ἀτυχοῦντα περ.

C.81. u. à f. 8. ἐπάξομεν.

C.92. u. à f. 10. περισάγων πατ.

C.96. u. 7. προὐργιαίτερον

C.102. u. à f. 10. λέγω μὲν ἐμ ἄν.

C.109. u. 2. τοῖς ἐχθρῶν. puncto hæc à ſuperioribus, ut ἐπιμύθιον, diſtinguenda.

C.111. u. 9. τὸ μὲν τοῖς οἰκ. ſimiliter à ſuperioribus diſtinguendum. Epimythij enim loco ſubijciuntur.

C.112. u. 8. πνῦ, τι ἀπὸ

C.114. u. 9. πῶς οὖν ἀλέξανδρος; & de verſu ſequente interrogationis notam exime.

C.115. u. à f. 8. σφαλλομένους.

C.118. u. 8. ἃ τοῖς ἀπορ.

C.126. u. 6. οὐ γὰρ μὴ συγχωρήσαντες οὐκ ἂν ποτ' ἐπίπρ.

C.129. u. 6. ἐκδόσμοσιν.

C.143. u. à f. 8. ſic colloca diſtinctionum notas. σκοπῶμεν ἢ ὅπως.

C.145. u. 11. δραχμῶν

C.153. u. 12. φιλονεικῆσαι,

C.158. u. à f. 5. ἀποπλεῦσαι,

C.160, ita enim et numerus emendandus, u. à f. 4. καὶ ἡ συνουχ.

C.181. u. 10. πέπραμ.

C.182. u. à f. 7. συγχυθ.

C.183. u. 5. διὰ τί; ὅτι τοῖς

C.185. u. à f. 5. νῦν δὲ εἰχ.

C.190. u. 2. ἐπὶ τῶ συμμαχῶν

C.191. u. à f. 8. συνέδριο λόγον.

C.207. u. 5. σπινθήμ.

C.214. u. 6. πολλὰς,

C.222. u. 14. ἐφ' αὐτῷ & u. 18. τ̃ δρωμένων

C.224. u. 2. ἀπῆλθεν

EX VERSIONE.

C.235. u. 7. anus fem. & 10. id autem,

C.236.

C.236. u.ultimo, Non ſi quid (uit.

C.243. u.à f.3. conſue-

C.255. u.9. logopœum

C.257. u.à f.7. quendam

C.259. u.à f.6. aſſertionis

C.281. u.ultimo, interrogatorie

C.292. u. 6. nunquam

C.314. u.penultimo, ſuppetant

C.317. u.8. parandarum

C.322. u.12. adde diſtinctionis notam poſt potior,

C.337. locus Homericus extat Odyß.τ'.

C.354. u.10. neceſſe eſt.

C.361. u.à f.3. uniuerſis

C.368. u.3. fontis ſcaturiginis Siculæ,

C.371. u.à f.5. dico enim ego

C.372. u.3. & deinceps lege, qum amici delinquentes caſtigent, qum err.

C.380. u.9. præcipua dignus ui.

C.389. u.16. cauſſarum ſcriptiones,

C.399. u.7. coniūgant.

C.405. u.5. ueneant

C.408. u. 11. iſtis omn.

C.416. u.ultimo, natura ipſa noctis

C.419. u.à f.11. nullus ſol.

C.420. u.à f.9. eſſet ut rect. & u. 5. inane Et penultimo, non enim in cop.

C.427. u.à f.3. fuerat.

C.450. u.à f.7. neq; eam uiam (cum

C.452. u.penul. captum

C.457. u.3. particeps,

C.481. u.1. partim odiſſe

C.497. u.4. O Pelium.

C.501. u.à f.3. pertuderat.

C.504. u. 4. porticûm & u.penult. fores progr.

F I N I S.

ΘΕΩΝΟΣ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ.

Οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν ῥητόρων, καὶ μάλιστα οἱ εὐδοκιμηκότες, οὐκ ᾤοντο δεῖν ἐφικέσθαι τρόπον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἁμωσγέπως ἅψασθαι φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐμπλησθῆναι μεγαλονοίας. νῦν δὲ οἱ πλεῖστοι τοσούτου δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαΐειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁπωσοῦν μεταλαμβάνοντες, ἅπτονται ἤδη τοῦ λέγειν. καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, ὅτι οὐδὲ οἷς προσῆκόν ἐστιν ἐγγυμνασάμενοι, ἤδη τὰς δικανικὰς καὶ δημηγορικὰς ἰέν-

τὰς ὑποθέσεις. τὸ δὴ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνοντες. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ἃ χρὴ μανθάνειν τὸν μέλλοντα ῥητορεύειν, ἄλλοι γεγράφασιν. ἃ δὲ πρὸ τῆς ὑποθέσεως, ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι τε, καὶ ἐπιμελῶς ἐγγυμνάζεσθαι, ταῦτα νῦν πειράσομαι παραδοῦναι. οὐχ ὡς οὐχὶ καὶ ἄλλων τινῶν συγγεγραφότων περὶ τούτων, ἀλλ᾽ οὐ μικρόν τι καὶ αὐτὸς ἐλπίζων συλλήψεσθαι τοῖς λέγειν προαιρουμένοις. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἤδη παραδεδομένοις γυμνάσμασιν, ἕτερα ἄττα ἐπεξεύρομεν, ἀλλὰ καὶ ἑκάστου ὅρον ἐπειράθημεν ἀποδοῦναι. ὥστε ἐρωτηθέντα, τί ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν, ἔχειν εἰπεῖν. οἷον, ὅτι μῦθός ἐστι λόγος ψευδὴς, εἰκονίζων ἀλήθειαν. ἔτι τε καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα δεδηλώκαμεν, καὶ τὰς ἀφορμὰς τῶν εἰς ἕκαστον λόγων παραδεδώκαμεν. προσυπέδειξα μὲν δὲ, καὶ ὡς ἄν τις αὐτοῖς ἐπιμελέστατα χρήσαιτο. ὡς δὲ καὶ παντελῶς εἰσὶν ὠφέλιμα τοῖς τὴν ῥητορικὴν δύναμιν ἀναλαμβάνουσιν, οὐδὲ τοῦτο ἄδηλον. ὅ, τε γὰρ καλῶς καὶ πολυτρόπως διήγησιν καὶ μῦθον ἀπαγγείλας, καλῶς καὶ ἱστορίαν συνθήσει, καὶ τὸ ἰδίως ἐν ταῖς ὑποθέσεσι καλούμενον ἴδιον διήγημα.

ὁ δὲ

οὐδὲ γὰρ ἄλλό τι ἐστὶν ἱστορία, ἢ σύστημα διηγήσεως. ὅ, τ' ἀνασκευάσαι ταῦτα ἢ κατασκευάσαι δυνάμενος, μὴ μακρὸν ἀπολείπεται τῶν τὰς ὑποθέσεις λεγόντων. πάντα γὰρ ὅσα ποιοῦμεν ἐν ταῖς δικανικαῖς ὑποθέσεσι, καὶ ἐνταῦθά ἐστι. πρῶτον μὲν, προοίμιον, καὶ διήγημα. ἔπειτα δὲ πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐν τῷ διηγήματι, ἢ τῷ μύθῳ, πειρώμεθα ἀπαντᾶν, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ποιεῖσθαι ἔλεγχον. ἔτι δὲ καὶ φροντίζομεν, ὅπως καλῶς τάξομεν ἕκαστον τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ αὐξάνομεν δὲ καὶ διασύρομεν, καὶ τἄλλα περὶ ὧν ἐπὶ τοῦ παρόντος μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. καὶ μὴν, ἡ διὰ τῆς χρείας γυμνασία, οὐ μόνον τινὰ δύναμιν λόγων ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ χρηστόν τι ἦθος ἐγγυμναζομένων ἡμῶν τοῖς τῶν σοφῶν ἀποφθέγμασιν. ὁ δὲ καλούμενος κοινὸς τόπος, καὶ ἡ ἔκφρασις, προφανῆ τὴν ὠφέλειαν ἔχουσι πανταχοῦ τῶν παλαιῶν, τῶν μὲν ἱστορικῶν πάντων, ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἐκφράσει, τῶν δὲ ῥητορικῶν, τῷ τόπῳ κεχρημένων. καὶ ἡ προσωποποιία δὲ, οὐ μόνον ἱστορικὸν γύμνασμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ῥητορικὸν, καὶ διαλογικὸν, καὶ ποιητικόν. κἂν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, κἂν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαις

πολυωφελέστατον, καὶ πρὸς τὰς ἐντεύξεις τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατον. διὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν Ὅμηρον ἐπαινοῦμεν, ὅτι οἰκείους λόγους περιτέθεικεν ἑκάστῳ τῶν εἰσαγομένων προσώπων. τὸν δὲ Εὐριπίδην καταμεμφόμεθα, ὅτι παρὰ καιρὸν αὐτῷ ἑκάβη φιλοσοφεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τῆς συγκρίσεως γύμνασμα, καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις ἐστὶ χρήσιμον, συγκρινόντων ἡμῶν, ἤτοι τὰ ἀδικήματα τοῖς ἀδικήμασιν, ἢ τὰ εὐεργετήματα τοῖς εὐεργετήμασιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἐγκωμίοις, ἀντιπαραβαλλόντων ἡμῶν τὰς εὐπραγίας. ἐν δὲ ταῖς συμβουλαῖς, καὶ πάνυ ἔκδηλος ὠφέλεια· περὶ γὰρ τὸ αἱρετώτερον εἰσὶν οἱ τῶν συμβουλευόντων λόγοι. περὶ δὲ τῆς θέσεως, τί ἄν τις λέγοι; οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῆς ὑποθέσεως διαφέρει, πλὴν ὅτι προσώπων ἀφωρισμένων, καὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ τρόπου, καὶ αἰτίας ἐστὶν ἀπαρέμφατον. οἷον, θέσις μὲν, εἰ προσήκει πολιορκουμένοις στράτευμα πέμπειν εἰς τὴν ὑπερορίαν. ὑπόθεσις δὲ, εἰ ἀθηναίοις προσήκει πολιορκουμένοις ὑπὸ πελοποννησίων, εἰς σικελίαν στράτευμα πέμπειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ τῶν νόμων κατηγορία, καὶ ἡ ἀπολογία, οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῆς ὑποθέσεώς ἐστιν. οἱ γοῦν κάλλιστοι τῶν

στοι τῶν δημοσίων λόγων εἰσὶν, ἐν οἷς περὶ νόμου τινὸς, ἢ ψηφίσματος ἀμφισβητεῖται. λέγω δὲ τόν, τε περὶ στεφάνου, καὶ τὸν κατὰ Ἀνδροτίωνος, καὶ Τιμοκράτους καὶ Ἀριστοκράτους. ὀλίγον γὰρ διήνεγκεν, εἰ μὴ νόμον, ἀλλὰ ψήφισμα ὁ Ἀριστοκράτης ἔγραψε. τοῦτο δὲ τὸ ἐγκώμιον, οὐδὲ αὐτὸς μὲν ἀγνοῶ, ὅτι εἶδός ἐστιν ὑποθέσεως. τῆς γὰρ ὑποθέσεως, εἴδη τρία. ἐγκωμιαστικὸν, ὅπερ ἐκάλουν ἐπιδεικτικὸν οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, δικανικὸν, συμβουλευτικόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῖς νεωτέροις προβάλλειν πολλάκις εἰώθαμεν ἐγκώμια γράφειν, διὰ τοῦτο ἐν τοῖς προγυμνάσμασιν αὐτὸ ἔταξα. καὶ ἅμα τὴν μὲν ἀκριβῆ τούτου τεχνολογίαν ὑπερθέμην εἰς τὴν προσήκουσαν χώραν. νῦν δὲ, ἁπλουστέραν πεποίημαι τὴν διδασκαλίαν. ἡ δὲ ἀνάγνωσις, ὡς τῶν πρεσβυτέρων τις ἔφη, « Ἀπολλώνιος δοκεῖ μοι ὁ Ῥόδιος, τροφὴ λέξεώς « ἐστι. τυπούμενοι γὰρ τὴν ψυχὴν ἀπὸ καλῶν « παραδειγμάτων, κάλλιστα καὶ μιμησόμεθα. τὴν δὲ ἀκρόασιν, τίς οὐκ ἂν ἀσμενίσειε, τὰ μετὰ πόνων τοῖς ἄλλοις εἰργασμένα, ἑτοίμως λαμβάνων. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ζωγραφεῖν βου- « λομένοις οὐδὲν ὄφελος κατανοεῖν τά τε Ἀ- « πελλοῦ, καὶ Πρωτογένους, καὶ Ἀντιφίλου ἔργα, ἐὰν «

» μὴ καὶ αὐτοὶ γράφειν ἐπιχειρῶσιν, οὕτω καὶ
» τοῖς ῥητορεύειν μέλλουσιν, οὔτε τῶν διανοη-
» μάτων τὸ πλῆθος, οὔτε τὸ περὶ τὴν λέξιν
» καθαρόν, οὔτε σύνθεσις ἡρμοσμένη, οὔτε ἀ-
» κρόασις ἀστεία, οὔτε ὅλως τῶν ἐν τῇ ῥητορικῇ
» καλῶν οὐδέν ἐστι χρήσιμον, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς
» ἕκαστος ταῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γραφαῖς
» ἐγγυμνάζηται. ἡ δὲ παράφρασις, οὐχ ὥς τι-
σιν εἴρηται, ἢ ἔδοξεν, ἄχρηστός ἐστι. τὸ γὰρ κα-
λῶς εἰπεῖν, φασίν, ἅπαξ περιγίνεται, δὶς
δὲ οὐκ ἐνδέχεται. οὗτοι δὲ σφόδρα τοῦ ὀρθοῦ
διημαρτήκασι. τῆ γὰρ διανοίας ὑφ' ἑνὶ πρά-
γματι μὴ καθ' ἕνα τρόπον κινουμένης, ὥσ-
τε τὴν προσπεσοῦσαν αὐτῇ φαντασίαν ὁ-
μοίως προσενέγκασθαι, ἀλλὰ κατὰ πλείους,
καὶ ποτὲ μὲν ἀποφαινομένων ἡμῶν, ποτὲ δὲ
ἐρωτώντων, ποτὲ δὲ πυνθανομένων, ποτὲ
δὲ εὐχομένων, ποτὲ δὲ κατὰ ἄλλον τινὰ τρό-
πον τὸ νοηθὲν ἐκφερόντων, οὐδὲν κωλύει κα-
τὰ πάντας τοὺς τρόπους, τὸ φαντασθὲν ἐπί-
σης καλῶς ἐξενεγκεῖν. μαρτυρία δὲ τούτου,
καὶ παρὰ ποιηταῖς, καὶ ἱστορικοῖς, καὶ ἁπλῶς
πάντες οἱ παλαιοὶ φαίνονται τῇ παραφρά-
σει ἄριστα κεχρημένοι, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῶν,
ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλήλων μεταπλάσσοντες, Ὁμή-

ρον μεταφράζων, ὅτι φησί, Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε, θεῶν τε. ὁ Ἀρχίλοχος, Τοῖος ἀνθρώποισι γὰρ θυμὸς Γλαῦκε Λεπτίνεω παῖ γίνεται Θνητοῖσ' ὁκοῖον Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγῃ. καὶ πάλιν Ὅμηρος, ἅλωσιν πόλεως τοῦτον τὸν τρόπον εἴρηκεν. Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει, Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας. ὁ δὲ Δημοσθένης οὕτως. ὅτε γοῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφούς, ἐξ ἀνάγκης ὁρᾶν ἦν ταῦτα πάντα. οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῃρημένα, χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ. γύναια δὲ, καὶ παιδάρια ὀλίγα, καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς. ὁ δὲ Αἰσχίνης, οὕτως. ἀλλὰ ταῖς γε διανοίαις ἀποβλέψατε, αὐτῶν εἰς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν πόλιν, τειχῶν κατασκαφὰς, ἐμπρήσεις οἴκων, ἱερὰ συλώμενα, ἀγομένας γυναῖκας καὶ παῖδας εἰς δουλείαν, πρεσβύτας ἀνθρώπους, πρεσβύτιδας γυναῖκας, ὀψὲ μεταμανθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν. ἔτι δὲ ὁ μὲν Θουκυδίδης φησί, φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν, ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. ὁ δὲ Θεόπομπος, ἐπίσταμαι γὰρ ὅτι τοὺς μὲν ζῶντας πολλοὶ μετὰ δυσμενείας

ἐξετάζουσι, τοῖς δὲ τετελευτηκόσι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ἐπανιᾶσι τοὺς φθόνους. ὁ δὲ Δημοσθένης, οὕτω. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσιν ἅπασιν, ὕπεστί τις ἢ πλείων, ἢ ἐλάττων φθόνος; τοὺς τεθνεῶτας δὲ, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ. καὶ μὴν καί γε ὁ Φίλιστος, τὸν ἀττικὸν ὅλον πόλεμον ἐν τοῖς σικελικοῖς, ἐκ τῶν Θουκυδίδου μετενήνοχε, καὶ Δημοσθένης εἰς τὸν κατὰ μειδίου, τά τε λυσίου, καὶ λυκούργου, ἐκ τοῦ περὶ ὕβρεως λόγου, καὶ τὰ ἰσαίου, ἐκ τοῦ κατὰ διοκλέους ὕβρεως. εὕροις δ᾽ ἂν καὶ παρὰ Ισοκράτει ἐν τῷ πανηγυρικῷ, τὰ ἐν τῷ λυσίου ἐπιταφίῳ, καὶ τῷ ὀλυμπικῷ. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθένης, πολλάκις ἑαυτὸν παραφράζει, οὐ μόνον τὰ ἐν ἄλλοις λόγοις αὐτῷ εἰρημένα ἀλλαχόσε μεταφέρων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ πολλάκις φαίνεται ταῦτα μυριάκις εἰρηκώς. τῇ δὲ τῆς ἑρμηνείας ποικιλίᾳ, λανθάνει τοὺς ἀκούοντας. ἐν μέν γε τῷ κατὰ μειδίου φησί, τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ οἶδε, τοῦ μὲν πολλὰ τοιαῦτα γίνεσθαι, τὸ μὴ κολάζεσθαι τοὺς ἐξαμαρτάνοντας αἴτιον ὄν. τοῦ δὲ μηδένα ὑβρίζειν τὸ λοιπόν, τὸ δίκην τὸν ἀεὶ ληφθέντα, ἣν προσήκει διδόναι μόνον αἴτιον γενόμενον. ἐν δὲ τῷ κατὰ ἀριστοκράτους, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ κατὰ

ἀνδροτία.

ἀνδροτίωνος. οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω, διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως. ἀλλὰ τοὐναντίον, πολὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι διὰ ταῦτα. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ ταῦτ᾽ οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. ἐν δὲ τοῖς Φιλιππικοῖς, τὰ αὐτὰ πράγματα ἄνω καὶ κάτω λέγων διατετέλεκε. καὶ ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην, ὅτι μὴ δεῖ τοὺς εὖ ποιήσαντας ἀφελέσθαι τὰ δοθέντα, οὐδ᾽ ὀλιγάκις εἴρηκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν πεπραγμένων κατηγορεῖν δίκαιον ἦν, ἀλλὰ καθ᾽ ἕκαστον τῶν πολιτευμάτων ἐλέγχειν, παρ᾽ ὅλον τὸν λόγον παρέσπαρται. τὰ δὲ περὶ τῆς λύσεως τῶν αἰχμαλώτων, τίς οὐκ οἶδεν ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας διατεθρυλλημένα; καὶ μὴν καὶ τὸ τῆς ἐξεργασίας εἶδος, πολλαχοῦ τε ἄλλοθεν ὠφέλιμον, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς δευτερολογίαις. ἡ δὲ ἀντίρρησις, ἐν ταῖς ἀντιγραφαῖς. τὴν δὲ τάξιν τῶν γυμνασμάτων αὐτῶν, οὕτω ποιησόμεθα. πρῶτον μὲν, ἀπὸ τῆς χρείας. βραχύ τε γὰρ τοῦτο, καὶ εὐμνημόνευτον. ἔπειτα δὲ τοῦ μύθου καὶ τῆς διηγήσεως, πλὴν τῆς τούτων ἀνασκευῆς τε καὶ κατασκευῆς, ταῦτα γὰρ τῶν ἄλλων ὕστερα,

ἔοικέ πως εἶναι. ὡμολόγηται γὰρ παρὰ πᾶσιν, ὅτι τοῦ ῥήτορος ἔργον ἐστὶ, τό, τε ἀποδεῖξαι τὰ ἀμφισβητούμενα, καὶ τὸ αὐξῆσαι τὰ ἀποδεδειγμένα. προτερεῖ μὲν οὖν τῇ φύσει καὶ τῇ χρήσει ὁ ἀποδεικτικὸς λόγος, ἕπεται δὲ ὁ αὐξητικός. πρῶτον γὰρ δεῖ τινα ὡς προδότην ἐλέγξαι, εἶτα ὡς ἤδη μεγάλῳ ἀδικήματι τῇ προδοσίᾳ, τοὺς ἀκούοντας παροξῦναι. οὐ μὴν ὥσπερ τῇ φύσει προτερεῖν τὴν ἀπόδειξιν ἔφαμεν τῆς αὐξήσεως, οὕτω καὶ τὴν γυμνασίαν ἔχειν συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον. πρότερα γὰρ τὰ ῥᾷστα τῶν δυσχερεστέρων, ῥᾷον δὲ αὐξῆσαι τὸ φανερόν, ἢ τὸ ἀφανὲς ἀποδεῖξαι. διόπερ αὐτοὶ ἀρχόμενοι ἐξ ἰδίας δυνάμεως ἐγχειρεῖν, καὶ ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν, ἀρξόμεθα ἀπὸ τοῦ τόπου, εἶτα περὶ ἐκφράσεως, ἑξῆς δὲ τῆς προσωποποιίας, εἶτα ἐν τοῖς ἐγκωμίοις γυμνασόμεθα, εἶτα ἐν ταῖς συγκρίσεσι. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ὁμολογούμενα, καὶ μηδεμίαν ἀντιλογίαν ἔχοντα. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ πρὸς τοῖς ἀμφισβητουμένοις γυμνάσμασι, τὴν ἄσκησιν ποιησόμεθα. ἔστι δὲ πρῶτον αὐτῶν ἡ τῶν χρειῶν ἀνασκευή, εἶτα τῶν αἰσωπείων λόγων, καὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ μυθικῶν διηγήσεων, εἶτα τῶν θέσεων, καὶ ἑξῆς ἡ τῶν νόμων. τῇ δὲ ἀναγνώσει,

καὶ τῇ

καὶ τῇ ἀκροάσει, καὶ τῇ παραφράσει χρησόμεθα ἀπ' ἀρχῆς. τῇ δὲ ἐξεργασίᾳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῇ ἀντιῤῥήσει, ὅταν ἕξιν τινὰ περιποιησώμεθα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ἀγωγῆς. ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς παρὰ τοῖς παλαιοῖς χρήσεως τῶν προγυμνασμάτων.

ΠΡΩΤΟΝ μὲν ἁπάντων χρὴ τὸν διδάσκαλον, ἑκάστου γυμνάσματος εὖ ἔχοντα, παραδείγματα ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἀναλεγόμενον, προστάττειν τοῖς νέοις ἐκμανθάνειν. οἷον χρείας μὲν, ὁποία ἐστὶν ἡ παρὰ Πλάτωνι, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας. Σοφοκλεῖ ποτὲ τῷ ποιητῇ προσελθών τις, πῶς ἔφη Σοφόκλεις ἔχεις πρὸς τὰ ἀφροδίσια. ἔτι οἷός τε εἶ γυναικὶ συγγίνεσθαι; καὶ ὅς, εὐφήμει ἔφη ὦ ἄνθρωπε. ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὰ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα, καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποδράς. μύθου δὲ, ὁποῖός ἐστι παρὰ Ἡροδότῳ τοῦ αὐλητοῦ, καὶ παρὰ Φιλίστῳ τοῦ ἵππου, καὶ παρὰ Ἑκαταίῳ τοῦ ἐν ἑκατέρᾳ, ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ Θεοπόμπου τοῦ Φιλιπ-

πικῶν, ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὕβρεως, ὃν ὁ Φίλιππος διεξέρχεται πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας τῶν χαλκιδέων, καὶ Ξενοφῶντος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων, ὁ τοῦ κυνὸς καὶ τῶν προβάτων. διηγήσεως δὲ παραδείγματα ἂν εἴη κάλλιστα τῶν μὲν μυθικῶν, ἡ Πλάτωνος ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς πολιτείας, περὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ γύγου. καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ, περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἔρωτος. περὶ δὲ τῶν ἐν ᾅδου, ἐν τῷ φαίδωνι, καὶ τῷ δεκάτῳ τῆς πολιτείας. καὶ παρὰ Θεοπόμπῳ ἐν τῇ ὀγδόῃ τῶν Φιλιππικῶν, ἡ τοῦ σελίνου. τῶν δὲ πραγματικῶν, ἡ περὶ κύλωνος παρ' Ἡροδότῳ καὶ Θουκυδίδῃ, καὶ περὶ ἀμφιλόχου τοῦ ἀμφιάρεω ἐν τῇ τρίτῃ Θουκυδίδου. καὶ τὰ περὶ κλεόβιν καὶ Βίτωνα, ἐκ τῆς πρώτης Ἡροδότου. ἔχουσι δὲ καὶ περὶ δαιδάλου τῆς ἀφίξεως, πρὸς κώκαλον τὸν σικανῶν βασιλέα, Ἔφορος μὲν ἐν τῇ ζ, Φίλιστος δὲ ἐν τῇ πρώτῃ. εὕροις δ' ἂν καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας Δημοσθένους ἰσχνὸν καὶ γλαφυρὸν διήγημα, περὶ τῶν ἀγομένων ὀλυμπίων ὑπὸ Φιλίππου, μετὰ ὀλύνθου ἅλωσιν. ἔχομεν δὲ καὶ ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς παρὰ τοῖς παλαιοῖς, χρειῶν, καὶ γνωμῶν, καὶ ἀποφάσεων,

καὶ

καὶ τοιούτων. καὶ δεῖ ἁρμόττειν ἐπὶ τοῦτο τὸ εἶδος, ὅσα λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ τῶν ἱστορικῶν, πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων περὶ τοῦ νείλου καταβεβλημένας ἀποφάσεις. διηγημάτων μὲν μυθικῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ Ἡροδότου, τούτων περὶ ὧν ἕλληνες μυθεύουσιν, ὡς αἰγύπτιοι μὲν τὸν ἡρακλέα ἐπιδημήσαντα, θύειν ἐπεχείρουν τῷ διΐ, ὁ δὲ πολλὰς μυριάδας αὐτῶν κατεφόνευσε. καὶ παρὰ Ἐφόρῳ ἐν τῇ πρώτῃ, τὸ περὶ τῶν πεντήκοντα θεστίου θυγατέρων, αἷς ἁπάσαις παρθένοις οὔσαις, φασὶν ἅμα μιγῆναι τὸν ἡρακλέα. καὶ περὶ τοῦ ἀριστοδήμου, ὡς ἐτελεύτησε κεραυνόβλητος γενόμενος. τῶν δὲ πραγματικῶν διηγήσεων, ἔστι μέν τινα καὶ παρὰ Ἡροδότου λαβεῖν, ὡς τὰ ἐκ τῆς τετάρτης, τοῦ διαιρεῖσθαι τὴν ὅλην γῆν εἰς τρία μέρη, καὶ καλεῖσθαι τὸ μὲν εὐρώπην, τὸ δὲ λιβύην, τὸ δὲ ἀσίαν. καὶ παρὰ Θουκυδίδου ἐκ τῆς πρώτης, τὰ περὶ τῆς ἀναιρέσεως ἱππάρχου ὑπὸ τῶν περὶ ἁρμόδιον καὶ ἀριστογείτονα. πλείω δὲ ἔχομεν καὶ παρ' ἄλλων ἱστορικῶν λαβεῖν. παρὰ μὲν Ἐφόρου, ἐκ τῆς πρώτης τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν τῆς πελοποννήσου, κατὰ τὴν ἡρακλειδῶν κάθοδον, παρὰ δὲ Θεοπόμπου, ἐκ τῆς πέμπτης

καὶ

καὶ εἰκοστῇ τῶν Φιλιππικῶν, ὅτι ἑλληνικὸς ὅρκος καταψεύδεται, ὅν ἀθηναῖοί φασιν ὀμόσαι τοὺς ἕλληνας πρὸ τῆς μάχης τῆς ἐν πλαταιαῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους. καὶ αἱ πρὸς βασιλέα δαρεῖον ἀθηναίων, καὶ πρὸς ἕλληνας συνθῆκαι. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην, οὐχ ἅμα πάντων ὑμνοῦσι γεγενημένην, καὶ ὅσα ἄλλα φησὶν ἡ ἀθηναίων πόλις ἀλαζονεύεται, καὶ παρακρούεται τοὺς ἕλληνας. ὁμοίως καὶ τὸν καλούμενον τόπον, παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἔστιν εὑρεῖν, καθάπερ τὸ Δημοσθενικὸν ἐν τῷ ὑπὲρ στεφάνου. πα-
» ρὰ γὰρ τοῖς ἕλλησιν, οὐ τισίν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως
» φορὰν προδοτῶν, καὶ δωροδόκων, καὶ θεοῖς ἐχθρῶν
» ἀνθρώπων συνέβη γενέσθαι τοσαύτην καὶ τὰ ἑξῆς.
ἔτι δὲ καὶ Λυκούργου κατὰ μόσχου, ἐν τῷ κατὰ λυκόφρονος. καὶ Υπερίδου † κατὰ τὴν ἑταιρῶν ἐν τῇ κατὰ ἀρισταγόρου. ὁμοίως καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τῷ περὶ τόπων ἐκθησόμεθα. πολλὰ δὲ καὶ ἐκπέφρασται παρὰ τοῖς παλαιοῖς. ὥσπερ καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ὁ λοιμός. ἐν τῇ τρίτῃ, ὁ περιτειχισμὸς τῶν πλαταιῶν, καὶ ἄλλοθι ναυμαχία, καὶ ἱππομαχία. καὶ παρὰ Πλάτωνι, ἐν τῷ τιμαίῳ, ὡς τὰ περὶ τὴν σαΐν. καὶ παρὰ Ηροδότῳ ἐν τῇ δευτέρᾳ, τὰ ἑπτὰ τείχη, τὰ ἐν ἐκβατάνοις, ἔχομεν δὲ καὶ

† κατὰ λυδῶν ἑτέρων, καὶ ἐν τῷ

ἐν τῇ

ἐν τῇ ἐνάτῃ τῶν Φιλιππικῶν Θεοπόμπου, τὰ ἐν θετταλίᾳ τέμπη. ἃ ἔστι μὲν μεταξὺ δύο ὀρῶν μεγάλων, τῆς τε ὄσσης καὶ τοῦ ὀλύμπου, ῥεῖ δὲ δι' αὐτῶν μέσος ὁ πηνειός, εἰς ὃν ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν θετταλίαν ποταμοὶ συῤῥέουσι. καὶ παρὰ Φιλίστῳ ἐν μὲν τῇ ὀγδόῃ, τὰ περὶ τῆς παρασκευῆς τῶν ἐπὶ καρχηδονίους διονυσίου τοῦ τυράννου, καὶ τῶν ὅπλων, καὶ τῶν νεῶν, καὶ τῶν ὀργάνων τὴν ποίησιν. ἐν δὲ τῇ ια΄, τὰ περὶ τῆς ἐκφορᾶς αὐτοῦ, καὶ τῆς πυρᾶς τὴν ποικιλίαν. προσωποποιΐας δὲ, τί ἂν εἴη παράδειγμα κάλλιον τῆς Ὁμήρου ποιήσεως, καὶ τῶν Πλάτωνος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν σωκρατικῶν διαλόγων, καὶ τῶν Μενάνδρου δραμάτων. ἔχομεν δὲ καὶ Ἰσοκράτους μὲν τὰ ἐγκώμια. Πλάτωνος δὲ, καὶ Θουκυδίδου, καὶ Ὑπερίδου, καὶ Λυσίου, τοὺς ἐπιταφίους. καὶ Θεοπόμπου, τοῦ Φιλίππου ἐγκώμιον, καὶ ἀλεξάνδρου. καὶ Ξενοφῶντος τὸν ἀγησίλαον. εἰσὶ δὲ καὶ συγκρίσεις παρὰ τοῖς παλαιοῖς, παρά τε Δημοσθένει ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην, ὁπότε βούλεται προκρίνειν κόνωνα θεμιστοκλέους. εὕροις δ' ἂν καὶ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν τῷ συμποσίῳ, σωκράτη καλλίᾳ μαρτυροῦντα, ὡς πολὺ κρείττων ἐστὶν ὁ τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος ἔρως. παραδείγματα δὲ τῆς τῶν θέσεων γυμνασίας λαβεῖν ἔστι,

παρὰ

παρά τε Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. πολλὰ γάρ ἐστιν αὐτῶν βιβλία θέσεων ἐπιγραφόμενα. ἤδη δέ τινα καὶ παρὰ ῥήτορσιν εὕρηται θετικὰ κεφάλαια. καὶ δὴ καὶ ὅλοι λόγοι, νομίζοιντ' ἂν σχεδὸν εἶναι θέσεως. ὥς ὅ, τε περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων ἐπιγραφόμενος Λυσίου, καὶ ὁ περὶ τῆς ἀμβλώσεως. ἐν μὲν γὰρ θατέρῳ ζητεῖται, εἰ τὰ δοθέντα ἀνακαλυπτήρια γυναικὶ γαμουμένῃ βιαίως, ἔχειν αὐτὴν δεῖ. ἐν θατέρῳ δὲ, εἰ τὸ ἔτι ἐγκυούμενον ἄνθρωπός ἐστι. καὶ εἰ ἀνεύθυνα τὰ τῶν ἀμβλώσεων ταῖς γυναιξί. Λυσίου μὲν, οὔ φασιν εἶναι τούτους τοὺς λόγους. ὅμως δὲ οὐκ ἀχρεῖστον τοῖς νέοις, γυμνασίας ἕνεκα, καὶ τούτοις ἐντυγχάνειν. ἔστι δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ λόγῳ εὑρεῖν θετικὸν κεφάλαιον, οἷον ἐν τῷ Δημοσθένους κατὰ Ὀνήτορος ἐξούλης, εἰ ἀληθεῖς αἱ βάσανοι. καὶ ἐν τῷ παρὰ Αἰσχίνῃ κατὰ Τιμάρχου, εἰ ἀληθεῖς αἱ φῆμαι, καὶ ἄλλα ἀλλαχόθεν. εὐπορήσομεν δὲ καὶ νόμων ἀνασκευῆς, πολλαχοῦ μὲν παρὰ πλείστοις τῶν ῥητόρων. ἐντελέστατα δὲ παρὰ Δημοσθένει, ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους καὶ Ἀριστοκράτους, καὶ πρὸς Λεπτίνην. κατασκευῆς δὲ, παρά τε ἄλλοις, καὶ παρὰ Λυσίᾳ, ἐν τῷ πρὸς Διοκλέα ὑπὲρ τοῦ κατὰ τῶν ῥητόρων νόμου. καὶ γὰρ εἰ μὴ

πάσαις

πάσαις κέχρηνται οἱ παλαιοὶ ταῖς ὑφ' ἡμῶν
παραδεδομέναις ἀφορμαῖς, τῷ μὴ πρὸς γυ-
μνασίαν, ἀλλὰ πρὸς ἀγῶνας τοὺς λόγους πεποιῆ-
σθαι, ἀλλ' ὅμως τήν γε ὅλην διάθεσιν ἐμφαίνου-
σι τῶν τοιούτων λόγων. ὅτι δὲ οὐδὲ τῆς παραφρά-
σεως ἠμέλησαν οἱ παλαιοί, δῆλον ἐκ τῶν μικρὸν
ἔμπροσθεν εἰρημένων. πολλὰ δέ ἐστι καὶ ἐξειργα-
σμένα μᾶλλον, παρὰ τοῖς ἑτέροις αὐτῶν. τὸ γοῦν
κυλώνειον ἄγος, μᾶλλον τοῦ Ηροδότου καὶ Εὐφρο-
νος ἐξείργασται Θουκυδίδης. καὶ Δημοσθένης δὲ
μᾶλλον Ὑπερείδου τὴν γεγενημένην ἀθηναίοις
ταραχήν. ὅτε ἧκεν ἑσπέρας ἀγγέλλων τις ὡς τοὺς
πρυτάνεις, ὡς ἡ Ἐλάτεια κατείληπται. ἔστι δὲ
καὶ ἱστορίας, καὶ ὅλους λόγους ἀλλήλοις ἀντιπαρα-
βάλλειν, σκοποῦντα τὸ ἄμεινον ἐξειργασμένον.
οἷον Δημοσθένους μὲν τὸν κατὰ ὑπερείδου, Θεο-
πόμπου δὲ, τὰς ἑλληνικὰς ἱστορίας, πρὸς τὰς Ξε-
νοφῶντος. τὴν δὲ ἀντίρρησιν ἔστιν εὑρεῖν μάλιστα
ἐν τοῖς λόγοις, ἐν οἷς ὁ μὲν κατηγορεῖ, ὁ δὲ ἀπο-
λογεῖται περὶ τῶν κατηγορουμένων. οἷον ἐν τῷ Αἰ-
σχίνου κατὰ κτησιφῶντος, καὶ Δημοσθένους ὑπὲρ
τοῦ στεφάνου, καὶ ἔτι ἐν τῷ ἑκατέρου, περὶ τῆς πα-
ραπρεσβείας. εὕροις δ' ἂν καὶ ἐν ἱστορίαις πα-
ρὰ μὲν Θουκυδίδῃ, ἐν τῇ πρώτῃ, κορινθίων
ἐστὶν ἀντιλογία πρὸς κερκυραίους. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ,

διοδότου καὶ κλέωνος. παρὰ δὲ Πλάτωνι, καὶ τὴν ἐξεργασίαν, καὶ τὴν ἀντίρρησιν, ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔστιν ἰδεῖν. ἐν μὲν γὰρ τῷ φαίδρῳ, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν τῷ λυσίᾳ εἰπὼν, ἑξῆς ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ἀντιλέγει, τῷ τε αὐτοῦ καὶ τῷ λυσίου. ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ, κατ' ἀρχὰς διὰ τὸ περὶ τὸν γλαύκωνα καὶ ἀδείμαντον συναγορεύσας τῷ θρασυμάχῳ περὶ δικαιοσύνης, μετὰ ταῦτα εὐθὺς ἀπολογεῖται πρὸς πᾶσαν τὴν κατηγορίαν. ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην οὐ νομίζων μὲν, ἅπαντα εἶναι πᾶσιν ἀρχομένοις ἐπιτήδεια, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς εἰδῶμεν, ὅτι πάνυ ἐστὶν ἀναγκαῖον ἡ τῶν γυμνασμάτων ἄσκησις, οὐ μόνον τοῖς μέλλουσι ῥητορεύειν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἢ ποιητῶν, ἢ λογοποιῶν, ἢ ἄλλων τινῶν λόγων δύναμιν ἐθέλει μεταχειρίζεσθαι. ἔστι γὰρ ταῦτα οἱονεὶ θεμέλια πάσης τῆς τῶν λόγων ἰδέας. καὶ ὡς ἂν αὐτά τις ὑπάγηται τῇ τῶν νέων ψυχῇ, ἀνάγκη τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβαίνειν. διόπερ χρὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ αὐτὸν τὸν διδάσκαλον, ἀνασκευάς τινας καὶ κατασκευὰς μάλιστα κάλλιστα ποιησάμενον, προστάξαι τοῖς νέοις ἀπαγγεῖλαι, ὅπως τυπωθέντες ὑπὸ τῆς ἐκείνων ἀγωγῆς μιμήσασθαι δυνηθῶσιν. ἐπειδὰν δὲ καὶ αὐτοὶ γράφειν ἱκα-

νοὶ

νοὶ γένωνται, ἀπαγορευτέον μὲν αὐτοῖς τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων, καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, σημαντέον δὲ καὶ τὸν καιρὸν τῆς παρεκβάσεως, καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. δι' ὅλου δὲ, ποιητέον καὶ τὸ ἦθος τοῦ προβλήματος, ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, πάντα διδάσκοντα ἐξ ὧν διαφεύξονται τὸ κακῶς συντιθέναι, καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ εὔρυθμον λέξιν, ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἡγησίου τοῦ ῥήτορος, καὶ τῶν ἀσιανῶν καλουμένων ῥητόρων, καί τινα τῶν ἐπικούρου, οἷά που καὶ πρὸς ἰδομενέα γράφει· ὦ πάντα τἀμὰ κινήματα τερπνὰ νομίσας ἐκ νέου, καὶ τῶν περιφερομένων δ' ὡς ἐκείνου. ἡμεῖς δ' οὐδέπω καὶ νῦν αὐτὰ εὑρίσκομεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ· λέγει δή μοι πολύαινε. * συναπέειμεν, μεγάλη χαρὰ γίνεται. τὰ οὖν τοιαῦτα καὶ τελέως ἐστὶν ἐπίμεμπτα, καὶ πρόδηλον ἔχει τὴν κακίαν τῆς συνθέσεως. συγγνώμης δ' ἄξιον, ὅταν εἰς ἐκεῖνα τις ἐμπέσῃ ποτὲ τὰ μέτρα, ἅπερ ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ πεζόν, οἷόν ἐστι τὸ ἰαμβικόν. διὸ καὶ πάντες οἱ συγγραφεῖς, ἄκοντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ γένος τοῦτο. ὁ γοῦν Ἔφορος ἐν τῷ περὶ λέξεως δι' αὐτοῦ τοῦ ἀπαγορεύοντος λόγου, μὴ τῷ εὐρύθμῳ χρῆσθαι διαλέκτῳ, εὐθὺς

ἐν ἀρχῇ στίχον εἴρηκεν εἰπών, πάλιν δὲ περὶ τοῦ ῥυθμοῦ διέξειμι. περιέχεσθαι δεῖ οὐδὲν ἧττον καὶ τῆς εὐπρεπείας, ὥστε μὴ ἐκ τοῦ εὐθέως γυμνῶσαι τὰ αἰσχρά. περιεσταλμένως δὲ ἀπαγγέλλειν, ὡς Αἰσχίνης εἰς ἀῤῥητοποιίαν τὴν Δημοσθένους διαβάλλων, φησὶν αὐτὸν μὴ καθαρεύειν τὸ στόμα, μὴ δ᾽ ὅθεν τὴν φωνὴν προΐεται. πρὸς δὲ τούτοις, χρὴ τὴν ἑρμηνείαν καὶ σαφῆ, καὶ ἐναργῆ εἶναι. οὐ γὰρ ἀπαγγεῖλαι μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ἐνοικειῶσαι τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκουόντων, ὥστε γίνεσθαι τὸ ὑπὸ Ὁμήρου λεγόμενον. Ῥηΐδιόν τι ἔπος ἐρέω, καὶ ἐνὶ φρεσὶ θήσω.

ἡ δὲ διόρθωσίς ἐστιν, οὐκ ἀπ᾽ ἀρχῆς πάντα τὰ ἁμαρτήματα περιαιροῦσα, ἀλλ᾽ ὀλίγα. καὶ μάλιστα τὰ πρόδηλα, ὅπως μὴ ἀθύμως ὁ νέος διατεθεὶς, δυσέλπιστος εἰς τὰ μετὰ ταῦτα γένηται. ἅμα δὲ ὁ διορθῶν ὑποδεικνύτω, παρ᾽ ὅ τι γέγονε τὸ ἁμάρτημα, καὶ πῶς ἐνδέχεται βέλτιον ποιῆσαι. πολὺ δ᾽ ὠφελιμώτερον, καὶ τὸ προστάττειν τοῖς νέοις γράφειν, εἴς τινα προβλήματα τῶν ἤδη τοῖς παλαιοῖς ἐξειργασμένων. οἷον τόπον, ἢ διήγησιν, ἢ ἔκφρασιν, ἢ ἐγκώμιον, ἢ θέσιν, ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων. μετὰ δὲ ταῦτα, ποιῆσαι τοῖς ἐκείνων αὐτοὺς ἐντυγχάνειν. ἵν᾽ εἰ μὲν ὁμοίως εἶεν γεγραφότες, πεισθῶσιν. εἰ

σιν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ διορθωτὰς ἔχοιεν αὐτοὺς τοὺς παλαιούς. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντες πρὸς πάντα πεφύκαμεν, ἀλλ' οἱ μὲν τῶν παθῶν ἀπολείπονται, περὶ δὲ τὰ ἤθη μᾶλλον κατορθοῦσιν, οἱ δὲ ἀνάπαλιν, οἱ δ' ἀμφοῖν ὑστεροῦσι, τὰ δὲ ἐνθυμήματα ἄμεινον ἐργάζονται, πειρατέον τὰ μὲν φυσικὰ πλεονεκτήματα αὔξειν, τὰ δὲ ἐλλείποντα ταῖς αὐξήσεσιν ἀναπληροῦν, ἵνα δυνηθῶμεν μὴ μόνον τὰ μεγάλα προβλήματα καλῶς λέγειν, ὡς Αἰσχίνης, μὴ δὲ τὰ μικρὰ ὡς Λυσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀμφότερα παρασκευὴν ἔχωμεν, ὡς Δημοσθένης. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν ὑπόκρισιν, ἑκάστης τῶν λόγων ἰδέας πειρατέον ἐκμανθάνειν.

ΠΕΡΙ ΜΥΘΟΥ.

ΜΥΘΟΣ ἐστὶ λόγος ψευδής, εἰκονίζων ἀλήθειαν. εἰδέναι χρή, ὅτι μὴ περὶ παντὸς μύθου ταυνῦν ἡ σκέψις ἐστίν, ἀλλ' οἷς μετὰ τὴν ἔκθεσιν ἐπιλέγομεν τὸν λόγον, ὅτου εἰκών ἐστιν. ἔσθ' ὅτε μὲν πρὶν τὸν λόγον εἰπόντες, ἐπεισφέρομεν τοὺς μύθους. καλοῦνται δὲ αἰσώπειοι, καὶ λιβυστικοί, ἢ συβαριτικοί τε καὶ φρύγιοι, καὶ κιλίκιοι, καὶ καρικοί. αἰγύπτιοι, καὶ

κύπριοι. τούτων δὲ πάντων, μία ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορά, τὸ προσκείμενον αὐτῶν ἑκάστῳ ἴδιον γένος· οἷον, αἴσωπος εἶπεν, ἢ λίβυς ἀνήρ, ἢ συβαρίτης, ἢ κυπρία γυνή, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐὰν δὲ μηδεμία ὑπάρχῃ προσθήκη σημαίνουσα τὸ γένος, κοινοτέρως τὸν τοιοῦτον αἰσώπειον καλοῦμεν. οἱ δὲ λέγοντες τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις συγκειμένους, τοιούσδε εἶναι, τοὺς δὲ ἐπ᾽ ἀνθρώποις τοιούσδε, τοὺς μὲν ἀδυνάτους τοιούσδε, τοὺς δὲ δυνατῶς ἐχομένους τοιούσδε, εὐήθως μοι ὑπολαμβάνειν δοκοῦσιν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς προειρημένοις εἰσὶν ἅπασαι αἱ ἰδέαι. αἰσώπειοι δὲ ὀνομάζονται ὡς ἐπίπαν, οὐχ ὅτι αἴσωπος πρῶτος εὑρετὴς τῶν μύθων ἐγένετο. (ομηρος γὰρ καὶ ἡσίοδος, καὶ ἀρχίλοχος, καὶ ἄλλοι τινὲς πρεσβύτεροι γεγονότες αὐτοῦ, φαίνονται ἐπιστάμενοι, καὶ δὴ καὶ κόννις, καὶ κίλιξ, καὶ θοῦρος ὁ συβαρίτης, καὶ κυβισσὸς ἐκ λιβύης, μνημονεύονται ὑπό τινων ὡς μυθοποιοί) ἀλλ᾽ ὅτι αἴσωπος αὐτοῖς μᾶλλον κατακόρως καὶ δεξιῶς ἐχρήσατο· ὥσπερ ἀριστοφάνειόν τι μέτρον, καὶ σαπφικόν, καὶ ἀλκαϊκόν, καὶ ἄλλο ἀπ᾽ ἄλλου λέγεται, οὐχ ὡς τούτων ποιητῶν μόνων, ἢ πρώτων ἐξευρηκότων τὰ μέτρα, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτοῖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐχρήσαντο. προσαγο-

ρεύονται

ρεύουσι δὲ αὐτούς, τῶν μὲν παλαιῶν οἱ ποιηταὶ μᾶλλον αἴνους, οἱ δὲ μύθους. πλεονάζουσι δὲ μάλιστα οἱ καταλογάδην συγγεγραφότες, τὸ λόγους, ἀλλὰ μὴ μύθους καλεῖν, ὅθεν λέγουσι καὶ τὸν αἴσωπον λογοποιόν. Πλάτων δὲ ἐν διαλόγῳ τῷ περὶ ψυχῆς, πῆ μὲν μῦθον, πῆ δὲ λόγον ὀνομάζει. εἴρηται δὲ μῦθος, οἷον λόγος τις ὤν. ἐπεὶ καὶ μυθεῖσθαι, τὸ λέγειν ἐκάλουν οἱ παλαιοί. αἶνος δὲ, ὅτι καὶ παραίνεσίν τινα περιέχει· ἀναφέρεται γὰρ ὅλον τὸ πρᾶγμα εἰς χρησίμην ὑποθήκην. νῦν μέντοι καὶ τὰ αἰνίγματα, αἴνους τινὲς καλοῦσι· καὶ τοῦτο τὸ γύμνασμα. καὶ γὰρ ἀπαγγέλλομεν τὸν μῦθον, καὶ κλίνομεν, καὶ συμπλέκομεν αὐτὸν διηγήματι, καὶ ἐπεκτείνομεν, καὶ συστέλλομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐπιλέγειν αὐτῷ τινὰ λόγον, καὶ αὖ λόγου τινὸς προτεθέντος, μῦθον ἐοικότα αὐτῷ συμπλάσασθαι. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀνασκευάζομεν, καὶ κατασκευάζομεν. τὴν μὲν ἀπαγγελίαν ἥτις ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς χρείας, δεδηλώκαμεν. ἐν δὲ τοῖς μύθοις ἁπλουστέραν τὴν ἑρμηνείαν εἶναι δεῖ, καὶ προσφυῆ· καὶ ὡς δυνατὸν, ἀκατάσκευόν τε καὶ σαφῆ. διὸ καὶ προεκμανθάνειν δεῖ, ὅσους καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἔστιν εὑρεῖν

οὕτως ἀπηγγελμένους. χρήσιμον δὲ ἐστι τὸ, ὁλοκλήρου τινὸς εἰρημένου μύθου, ἐθισθῆναι τὸν μανθάνοντα χαριέντως ἐκ τῶν μύθων ἄρξασθαι. ὥσπερ Ἡσίοδος·

» Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον.

ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἐπενεχθέντων,

» Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλῃ πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.

δῆλον ὅτι ἄρα ἤριζεν ἀηδὼν πρὸς ἱέρακα. κἄπειτα ἀγανακτήσας ὁ ἱέραξ, καὶ συναρπάσας αὐτὴν, οὕτω τάδε εἶπε. κλιτέον δὲ τοὺς μύθους καὶ τὴν χρείαν, εἴς γε τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ τὰς πλαγίας πτώσεις. μάλιστα δὲ ἐμμελετητέον ταῖς αἰτιατικαῖς, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ τοὺς πλείστους τῶν μύθων οὕτως ἀπήγγειλαν, καὶ μάλιστα ὀρθῶς, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσώπου λέγουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον ἀναφέρουσιν, ἵνα παραμυθήσονται τὸ δοκεῖν ἀδύνατα λέγειν. οὐκ ἀεὶ δὲ χρὴ καθάπερ ἠναγκασμένον τινὶ ἕπεσθαι νόμῳ τῇ τῆς προκειμένης πτώσεως ἀκολουθίᾳ, ἀλλ' ἔνια προσακτέον καὶ μικτῷ τρόπῳ χρῆσθαι, ὡς προκεῖσθαι μὲν ἄλλην τινὰ πτῶσιν, μεταβεβηκέναι δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς εἰς ἑτέραν. ἐπιτερπέστερον γὰρ τοῦτο, καὶ ποικίλον. ὁποῖός ἐστι καὶ παρὰ τῷ σωκρατικῷ Φαίδωνι μῦθος, ἐν τῷ Ζωπύρῳ· τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν ἀπὸ

τῆς αἰτιατικῆς ἔχει. φασὶ τοίνυν ὦ Σώκρατες, τὸν νεώτατον βασιλέως υἱὸν χαρίσασθαί τινα λέοντος σκύμνον. μικρὸν δὲ ὑποβὰς, μετέβαλεν εἰς τὴν εὐθεῖαν οὕτω. καί μοι δοκεῖ ὁ λέων, σύντροφος ὢν τῷ παιδὶ νεανίσκῳ ἤδη ὄντι, ἀκολουθεῖν ὅπου βαδίζοι. ὥστε οἵ γε πέρσαι, ἐρᾷν ἔφασαν τοῦ παιδὸς αὐτόν. καὶ τὰ ἑξῆς. συμπλέκομεν δὲ ὧδε ἐκθέμενοι τὸν μῦθον, ἐπιφέρομεν διήγημα ὡς ἔοικεν, ἢ ἀνάπαλιν. τὸ μὲν διήγημα πρότερον, ὕστερον δὲ τὸν μῦθον, οἷον πεπλασμένον. οἷον κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τῶν ὤτων ἐστερήθη. τοῦτο προειπόντες, ἐποιήσομεν τὸ διήγημα τοῦτον τὸν τρόπον. παραπλήσιόν μοι δοκεῖ τι παθεῖν τῇ καμήλῳ ταύτῃ, καὶ Κροῖσος ὁ λυδός. καὶ ὅλον ἐφεξῆς τὸ διήγημα τὸ περὶ αὐτόν. ἐπεκτείνομεν δὲ, τὰς ἐν τῷ μύθῳ προσωποποιΐας μηκύνοντες. καὶ ποταμὸν, ἤ τι τῶν τοιούτων ἐκφράζοντες. τὸ ἐναντίον δὲ ποιοῦντες, συστέλλομεν. ἐπιλέγειν δὲ, ὧδε. ὅταν μύθου ῥηθέντος, ἐοικότα τινὰ γνωμικὸν αὐτῷ λόγον ἐπιχειρῶμεν κομίζειν. οἷον, κύων παρὰ ποταμόν τινα φέρων κρέας, καὶ κατὰ τοῦ ὕδατος τὴν αὐτοῦ σκιὰν θεασάμενος, οἰηθεὶς ἕτερον εἶναι κύνα μεῖζον κρέας ἔχοντα, ὃ μὲν εἶχεν ἀπέβαλεν. ἀλόμενος δὲ εἰς τὸν πο-

ταμὸν ὡς ἁρπάσων, ὑποβρύχιος ἐγένετο.

Τὸν λόγον δὲ οὕτως ἐποίσομεν· ὅτι ἄρα οἱ τῶν μειζόνων πολλάκις ὀρεγόμενοι, καὶ ἑαυτοὺς πρὸς αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ἀπολλύουσιν. γένοιντο δ' ἂν καὶ ἑνὸς μύθου πλείονες ἐπίλογοι, ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ μύθῳ πραγμάτων, τὰς ἀφορμὰς ἡμῶν λαμβανόντων. καὶ ἀνάπαλιν, ἑνὸς τοῦ λόγου πάμπολλοι μῦθοι, ἀπεικασμένοι αὐτῷ. τὴν γὰρ τοῦ λόγου δύναμιν ἁπλῶς προτείναντες, προστάξομεν τοῖς νέοις μῦθόν τινα πλάσαι, τῷ προτεθέντι πράγματι οἰκεῖον. προχείρως δὲ τοῦτο ποιεῖν δύνανται, πολλῶν ἐμπλησθέντες μύθων· τοὺς μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἀνειληφότες, τοὺς δὲ καὶ αὐτοὶ μόνον ἀκούσαντες, τοὺς δὲ καὶ παρ' αὐτῶν ἀναπλάσαντες. ἀνασκευάσομεν δὲ, καὶ κατασκευάσομεν, τοῦτον τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ μυθοποιὸς ὁμολογεῖ ψευδῆ καὶ ἀδύνατα συγγράφειν, πιθανὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα, ἀνασκευαστέον μὲν δεικνῦντας, ὅτι ἀπίθανα καὶ ἀσύμφορα λέγει. κατασκευαστέον δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἀνώτατα κεφάλαια, εἰς ἃ τὰ κατὰ μέρος ἐμπίπτει. τὸ μὲν οὖν προοίμιον, πρόσφορον εἶναι δεῖ τῷ μύθῳ. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον ἐκθέσθαι δεῖ τὸν μῦθον. ἐνίοτε δὲ καὶ παρατίθεσθαι,

ὅπου

ὅπερ ἐν ὑποθέσει, οὐκ ἀναγκαῖον ἀεὶ διηγεῖσθαι. ἔπειτα δὲ μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἀνασκευάζειν τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐν μέρει, ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξαμένους, καὶ πρὸς ἕκαστον μέρος τοῦ μύθου, ἐφ᾽ ἑκάστου τόπου λόγων εὐπορεῖν πειρωμένους· ληπτέον δὲ τὰ ἐπιχειρήματα, ἐκ τόπων τῶνδε· ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, ἐκ τοῦ ἀπρεποῦς, ἐκ τοῦ ἐλλιποῦς, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος, ἐκ τοῦ ἀσυνήθους, ἐκ τοῦ μαχομένου, ἐκ τῆς τάξεως, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ ἀνομοίου, ἐκ τοῦ ψευδοῦς. ἀσάφεια μὲν οὖν γίνεται ἤτοι διὰ ἓν ὄνομα, ἢ καὶ πλείονα. διὰ ἓν μὲν, ὅταν τις ὀνόμασι χρήσηται, ἢ παρὰ τὰ εἰωθότα, ἢ ὁμωνύμως. διὰ πλείω δὲ, ὅταν δυνατὸν ᾖ, μηδενὸς μήτε προστιθεμένου, μήτε ἀφαιροῦντος, πολλαχῶς ἐκδέχεσθαι τὸ εἰρημένον· οἷον, ἐγώ σ᾽ ἔθηκα δοῦλον ὄντα ἐλεύθερον. οὐ γὰρ σαφὲς, πότερον ἐλεύθερον ἔθηκεν ἀντὶ δούλου, ἢ δοῦλον ἀντ᾽ ἐλευθέρου. ἀκριβέστερον δὲ μικρὸν ὕστερον περὶ τῆς σαφηνείας, ἐν τῷ περὶ διηγήματος ῥηθήσεται. τὸ δὲ ἀπίθανόν ἐστι, τὸ δυνατὸν μὲν γενέσθαι, ἢ ἐλελέχθαι, ἀπιστούμενον δὲ εἰ γέγονεν, ἢ εἴρηται· ἤτοι διὰ πρόσωπον ἐφ᾽ οὗ ἡ πρᾶξις, ἢ ὁ λόγος ἀναφέρεται· ἢ διὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ λέγεται γενέσθαι τι ἢ εἰρῆσθαι.

ἢ διὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν λέγεταί τι γενέσθαι,
ἢ λελέχθαι. ἢ διὰ τὸν τρόπον τῆς πράξεως, ἢ τοῦ
λόγου. ἢ διὰ τὴν αἰτίαν τῶν αὐτῶν τούτων. λε-
γόντων ἡμῶν, ὅτι οὐκ εἰκός ἐστι περὶ τοιοῦτον τό δέ
τι πρᾶξαι, ἢ τό δέ τι εἰπεῖν, ἐν τούτῳ περὶ τό-
πῳ, ἢ κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, ἢ χρόνον, ἢ τοῦτον
τὸν τρόπον, ἢ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. ὁ αὐτὸς δὲ
λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τοῦ ἀπρεποῦς. τὸ ἐλλιπὲς, τὸ
πλεονάζον ἐστὶν, ὅταν τι τῶν ῥηθήσεσθαι δυνα-
μένων παραλίπῃ, ἢ εἴπῃ τι μηδὲν ὄν. οἷον, ἢ
πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα, ἢ χρόνον, ἢ τρόπον, ἢ τό-
πον, ἢ αἰτίαν, ἢ τι τῶν τοιούτων. τὸ δὲ ἀσυνηθὲς
ἐστι, τὸ παρὰ τὴν πεπιστευμένην ἱστορίαν, ἢ τὸ
παρὰ τὰς κοινὰς ὑπολήψεις λεγόμενον. οἷον,
εἴ τις τοὺς ἀνθρώπους μὴ πεπλάσθαι εἴποι ὑπὸ
τοῦ προμηθέως, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τινὸς τῶν θεῶν. ἢ
τὸν ὄνον φρόνιμον εἴποι, ἢ ἀνόητον τὴν ἀλώπε-
κα. ὁ δὲ ἐκ τοῦ μαχομένου τόπος, τοιοῦτός ἐστιν,
ὅταν δείξωμεν αὐτὸν ἑαυτῷ περὶ μαχόμενον τὸν
μυθογράφον. τούτῳ δὲ χρηστέον, οὐκ ἐν ἀρχῇ,
ἀλλ' ὅταν τι τῶν μέσων ἢ τελευταίων ἀνα-
σκευάζωμεν, ἔπειτα καὶ ἐναντίον αὐτὸ δεί-
κνυμεν τοῖς προειρημένοις. ἀπό γε μὴν τῆς τά-
ξεως ἐπιχειρήσομεν, ἐλέγχοντες ἃ μὲν ἔδει πρῶ-
τον ἐν τῷ μύθῳ ῥηθῆναι, οὐκ ἐν πρώτοις ἀπηγ-
γελμένα.

γεγενημένα. ἃ δὲ μετὰ τελευτῆς, ἀλλαχοῦ προκείμε-
να. καὶ ὅλως ἕκαστον ὡς ἂν δυναίμεθα, οὐ κα-
τὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν εἰρημένον. καὶ μὴν
καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου τόπος, σαφής ἐστιν, ᾧ καὶ
μᾶλλον χρησόμεθα εἰς ἀνασκευὴν τοῦ ἐπιλόγου.
οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἀνομοίου, καὶ τοῦ ψεύδους, μόνον εἰσὶ
τοῦ ἐπιλόγου ἀνασκευαστικοί. ἐκ μὲν οὖν τοῦ ἀνο-
μοίου, ἐπειδὰν τὰ ἐν τῷ μύθῳ κατὰ μηδὲν, ἢ
μὴ παντὶ τῷ ἐπιλόγῳ προσεοικότα ὑπάρ-
χῃ, ἐκ δὲ τοῦ ψεύδους, ὅταν μὴ κατὰ πᾶν συμ-
βαίνῃ, ὡς φησιν ὁ μυθογράφος. ὅτι οἱ τῶν πλεό-
νων ὀρεγόμενοι, καὶ τῶν ὄντων στερίσκονται. οὐ
γὰρ ἀεὶ τοῦτο ἀληθές ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τό-
πων κατασκευάσομεν. ἀνακεφαλαιοῦσθαι δὲ
χρή, ὅταν πολλαὶ καὶ ἰσχυραὶ ὦσιν ἀνασκευαὶ
καὶ κατασκευαί, ἐπεὶ ὅταν ὀλίγαι καὶ ἀσθενεῖς,
οὐ παραληπτέον τὴν ἀνακεφαλαίωσιν. χρησό-
μεθα δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ διασύρειν αὐξήσεσιν,
ἢ μειώσεσιν, καὶ παρεκβάσει, καὶ ἤθεσι, καὶ
ἁπλῶς πάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων. καθάπερ
γὰρ εἴπομεν, σμικρὸν διαλλάττει τὸ γύμνα-
σμα τοῦτο, δικανικῆς ὑποθέσεως. οἱ δ' αὐτοὶ
τόποι, χρήσιμοι καὶ πρὸς τὴν τῶν διηγημά-
των ἀνασκευήν τε καὶ κατασκευήν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ἐστι, λόγος ἐκθετικὸς πραγμάτων γεγονότων, ἢ ὡς γεγονότων. στοιχεῖα δὲ τῆς διηγήσεώς εἰσιν ἕξ. τό τε πρόσωπον, εἴτε ἓν εἴη, εἴτε πλείω. καὶ τὸ πρᾶγμα τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ προσώπου, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις, καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἡ πρᾶξις, καὶ ὁ τρόπος τῆς πράξεως· καὶ ἕκτον, ἡ τούτων αἰτία. τούτων δὲ ὄντων τῶν ἀνωτάτω στοιχείων, ἐξ ὧν συμπληροῦται ἡ τελεία διήγησις, ἐξ ἁπάντων αὐτῶν καὶ τῶν συνεδρευόντων αὐτοῖς συνέστηκεν. ἐλλιπὴς δέ ἐστιν, ἡ ἑνὸς τούτων ἀπολείπουσα. παρακολουθεῖ δὲ τῷ μὲν προσώπῳ, γένος, φύσις, ἀγωγὴ, διάθεσις, ἡλικία, τύχη, προαίρεσις, πρᾶξις, λόγος, θάνατος, τὰ μετὰ θάνατον. τῷ δὲ πράγματι, μέγα ἢ σμικρόν, κινδυνῶδες ἢ ἀκίνδυνον, δυνατὸν ἢ ἀδύνατον, ῥᾴδιον ἢ δυσχερές, ἀναγκαῖον ἢ οὐκ ἀναγκαῖον, συμφέρον ἢ ἀσύμφορον, δίκαιον ἢ ἄδικον, ἔνδοξον ἢ ἄδοξον. τῷ δὲ χρόνῳ παρέπεται, τὸ παρεληλυθός, τὸ ἐνεστός, τὸ μέλλον, τί πρῶτον, ἢ δεύτερον, καὶ τὰ ἑξῆς. ἢ τί τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ πρέπει, τί τῷ παλαιῷ. ἔτι πᾶσιν αἱ προθεσμίαι,

μίαι, ἃς κατὰ κοινὸν, ἢ κατ' ἰδίαν, ἄνθρωποι συντίθενται. ἔπειτα χειμῶνος ὄντος, ἢ ἔαρος, θέρους, ἢ μετοπώρου, νυκτὸς οὔσης, ἢ μεθ' ἡμέραν. ἐκκλησίας οὔσης ἐγένετο τὸ πρᾶγμα, ἢ πομπῆς, ἢ ἑορτῆς· καὶ πότερον γάμων ὄντων, ἢ φίλων ἀποδοχῆς, ἢ πένθους, ἢ τοιαύτης βιωτικῆς περιστάσεως. τῷ δὲ τόπῳ παρακολουθεῖ μέγεθος, διάστημα, γειτνιῶσα πόλις, ἢ χώρα. ἱερὸς ἦν ὁ τόπος, ἢ βέβηλος· ἴδιος, ἢ ἀλλότριος. ἔρημος, ἢ οἰκούμενος· ὀχυρὸς, ἢ ἐπισφαλής. πεδινὸς, ἢ ὀρεινός. ἄνυδρος, ἢ κάθυγρος. ψιλὸς, ἢ δενδρώδης, καὶ πάντα τὰ παραπλήσια. τῷ δὲ τρόπῳ, ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως. ἑκάτερον δὲ εἰς τρία διαιρεῖται· τὸ μὲν ἀκούσιον εἰς ἄγνοιαν, καὶ τύχην, καὶ ἀνάγκην· τὸ δὲ ἑκούσιον, πότερον βίᾳ γέγονεν, ἢ λάθρα, ἢ ἀπάτῃ. τῇ δὲ αἰτίᾳ τῶν πράξεων παρέπεται, πότερον ἕνεκεν ἀγαθῶν κτήσεως γέγονεν, ἢ χαλεπῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς· ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ γυναῖκα, ἢ τέκνων χάριν· ἢ διὰ τὰ πάθη, θυμὸν, ἔρωτα, μῖσος, φθόνον, ἔλεον, μέθην, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ἀρεταὶ δὲ διηγήσεως, τρεῖς· σαφήνεια, συντομία, πιθανότης. διὸ κάλλιστον μὲν, εἰ δυνατὸν εἴη, ἁπάσας τὰς ἀρετὰς ἔχειν δεῖ τὴν διήγησιν. ἐὰν δὲ τοῦτο ἀμή-

χανον

χανον εἴη, τὸ μὴ ἐναντίαν εἶναί πως τὴν συν-
τομίαν, τῇ τε σαφηνείᾳ, καὶ τῇ πιθανότητι, τοῦ
κατεπείγοντος μᾶλλον στοχαστέον. οἷον, εἰ μὲν εἴη
τὸ πρᾶγμα φύσει πολυσκελὲς, ὑπὲρ τὴν σαφή-
νειαν ἰτέον, καὶ πιθανότητα. εἰ δὲ ἁπλοῦν, καὶ
μὴ πολύπλοκον, ὑπὲρ τὴν συντομίαν, καὶ τὴν
πιθανότητα. δεῖ γὰρ ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ πιθανοῦ ἐν
τῇ διηγήσει. τοῦτο γὰρ αὐτῇ μάλιστα ἴδιον ὑπ-
άρχει. καὶ τούτου μὴ προσόντος αὐτῇ, ὅσον ἂν
σαφὴς καὶ σύντομος ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον ἀπι-
στοτέρα τοῖς ἀκούουσι καταφαίνεται. ἐὰν δὲ τὸ
πρᾶγμα φύσει πιθανὸν ᾖ, χρηστέον ἐπὶ μὲν τῇ
συντομίᾳ, ἐπὶ δὲ πλεῖστον τοῖς κατασκευάζουσι
καὶ εἰς πιθανότητα ἄγουσι τὸ προκείμενον. ἔ-
τι δὲ τὰ μὲν λυπήσοντα τοὺς ἀκουσομένους, συν-
τομώματα διηγητέον. ὡς Ὅμηρος,

» Κεῖται Πάτροκλος.

Τοῖς δὲ εὐφραίνουσιν ἐνδιατριπτέον. ὥσπερ ὁ
αὐτὸς ποιητὴς, τοῖς Φαίαξιν οὖσι φιλομύθοις,
πεποίηκε τὸν Ὀδυσσέα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας
καὶ σχολῆς τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγούμενον. σαφὴς
δὲ ἡ διήγησις γίνεται διχόθεν. ἐξ αὐτῶν τῶν ἀ-
παγγελλομένων πραγμάτων, καὶ ἐκ τῆς λέ-
ξεως τῆς ἀπαγγελίας, ἧς τὰ πράγματα. ἐκ μὲν
οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν λεγόμενα τὰ πράγ-
ματα,

ματα, μὴ τὴν κοινὴν ἐκφεύγῃ διάνοιαν, οἷα
τὰ ἐν τῇ διαλεκτικῇ, καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. ἢ
ὅταν μὴ πολλὰ ὁμοῦ διηγεῖταί τις, ἀλλὰ καθ' ἕ-
καστον εἰς τέλος προάγῃ, ὅπερ ἐγκαλοῦσί τινες
τῷ Θουκυδίδῃ. διελὼν γὰρ ἱστορίας, κατὰ τὰ θέ-
ρη, καὶ χειμῶνας, πολλάκις ἀναγκάζεται πρὶν
τελεσθῇ τὸ ὅλον πρᾶγμα, μεταβαίνειν ἐφ' ἕτε-
ρόν τι γεγονὸς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρόν. εἶτα τὸ
ὑπόλοιπον τοῦ πράγματος, ἐφ' ἑτέρου χειμῶ-
νος, ἢ θέρους πραχθὲν διηγεῖται. ἐνίοτε δὲ καὶ
τρίτου καὶ τετάρτου καιροῦ ἐδεήθη, μέχρις ἂν εἰς
τέλος προέλθῃ τοῦ πράγματος, ὅπερ ἐξ ἀρ-
χῆς διηγεῖτο, ἀεὶ τὰ καθ' ἕκαστον καιρὸν γινό-
μενα συλλαμβάνων τῇ πρώτῃ διηγήσει· ὥστε
ἅμα μὲν ἀσαφῆ, ἅμα δὲ δυσμνημόνευτα γε-
νέσθαι τὰ πράγματα. φυλακτέον δὲ καὶ τὸ
μὴ συγχεῖν τοὺς χρόνους, καὶ τὴν τάξιν τῶν πρα-
γμάτων. ἔτι τε καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτὰ λέγειν. οὐ-
δὲν γὰρ ἧττον τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο συγχεῖ τὴν
διάνοιαν. παραιτητέον δὲ καὶ τὸ παρεκβάσεις
ἐπεμβάλλεσθαι μεταξὺ διηγήσεως, μακράς.
οὐ γὰρ ἁπλῶς χρὴ πάσας παραιτεῖσθαι, κα-
θάπερ ὁ Φίλιστος· ἀναπαύει γὰρ τὴν δια-
νοιαν τῶν ἀκροατῶν, ἀλλὰ τὴν τηλικαύτην τὸ
μῆκος, ἥ τις ἀπαλλοτριοῖ τὴν διάνοιαν τῶν

ἀκροωμένων, ὥστε δεῖσθαι πάλιν ὑπομνήσεως τῶν προειρημένων, ὡς Θεόπομπος ἐν ταῖς Φιλιππικαῖς. δύο γάρ που, καὶ τρεῖς, καὶ πλείους ἱστορίας ὅλας κατὰ παρέκβασιν εὑρίσκομεν, ἐν αἷς οὐχ ὅπως Φιλίππου, ἀλλ' οὔτε μακεδόνος τινὸς ὄνομά ἐστιν. ἀσαφὴς δὲ γίνεται διήγησις, παρὰ τὴν ἔλλειψιν ὧν ἐχρῆν ἀναγκαίως μνήμην ποιήσασθαι, καὶ παρὰ τὴν τῶν ἀποκεκρυμμένων ἱστοριῶν ἀλληγορίαν. κατὰ δὲ τὴν λέξιν, φυλακτέον τῷ σαφηνίζοντι, τὰ ποιητικὰ ὀνόματα λέγειν, καὶ πεποιημένα, καὶ τροπικὰ καὶ ἀρχαῖα, καὶ ξένα, καὶ ὁμώνυμα. ποιητικὰ μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα τινὸς ἐξηγήσεως δεῖται. οἷον, κρήγυον ἀντιφερίζειν μάρνασθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. πεποιημένα δέ, οἷον κέλαδος, κόναβος, κελαρύζει, καὶ τὰ τοιαῦτα. τροπικὰ δὲ οἷον, Τεῖχος τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεύς. διὰ γὰρ τῆς τροπῆς ταύτης, ἐσήμαινεν ὁ Πύθιος τοῖς ἀθηναίοις, ἐκλιπόντας τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς ἐμβῆναι, καὶ ταύταις οἷον τείχει χρήσασθαι. ἀρχαῖα δὲ τὰ πάλαι μὲν συνήθη, νῦν δὲ ἐκλελοιπότα, ὡς λέγει Δημοσθένης, ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους, περὶ τοῦ δράκοντος νόμου τόδε. μηδ' ἀποινᾶν, μὴ χρήματα πράττεσθαι. τὰ γὰρ χρήματα, ἄποινα ὠνό-

μαζον

μαζον οἱ παλαιοί. ξενὰ δὲ, τὰ ἑτέροις μὲν ἐπι-
χώρια, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐ συνήθη, ὡς εἴ τις ἀγορὰν
ὀνομάζει τὸν λιμένα, καθάπερ θετταλοὶ, ἢ κλει-
νον, ἀντὶ τοῦ ἐρώμενον, ὡς κρῆτες. ὁμώνυμα
δέ ἐστιν, ὧν φωνὴ μὲν, καὶ ὄνομα τὸ αὐτὸ, ἕτε-
ρον δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς φωνῆς· οἷον,
παῖς. σημαίνει γὰρ καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸν καθ' ἡ-
λικίαν παῖδα, καὶ τὸν δοῦλον. ἀσαφῆ δὲ τὴν
ἑρμηνείαν ποιεῖ καὶ ἡ λεγομένη ἀμφιβολία
πρὸς τῶν διαλεκτικῶν, παρὰ τὴν κοινὴν τοῦ
ἀδιαιρέτου τε, καὶ διῃρημένου· ὡς ἐν τῷ, αὐ-
λητρὶς πεσοῦσα, δημοσία ἔστω. ἓν μὲν γάρ τι
ἐστι, τὸ ὑφ' ἓν καὶ ἀδιαίρετον, αὐλητρὶς ἔστω πε-
σοῦσα, δημοσία· ἕτερον δὲ τὸ διῃρημένον, αὐλη-
τρὶς πᾶς οὖσα, ἔστω δημοσία. ἔτι δὲ, καὶ ὅταν
τι μόριον ἄδηλον ᾖ μετὰ τίνος συντέτακται·
οἷον, οὐκ ἐν ταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχεται. σημαί-
νει γὰρ δύο· οὐχὶ κενταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχε-
ται, καὶ οὐχὶ ταύροις ὁ ἡρακλῆς μάχεται. ὁμοίως
δὲ ἀσαφὴς γίνεται φράσις, καὶ ὅταν τι σημαί-
νον μόριον ἄδηλον ᾖ, μετά τινος συντέτακ-
ται· οἷον, Οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ' αὐτῷ
ἡδὺ γέλασσαν. ἀμφίβολον γὰρ, πότερον ἐπ' αὐ-
τῷ θερσίτῃ ἀχνύμενοι, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος,
ἢ ἐπὶ τῇ καθολκῇ τῶν νεῶν. καὶ πάλιν,

Δῆμον ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' ἀθήνη θρέψε διὸς θυγάτηρ. πότερον τὸν δῆμον, ἢ τὸν ἐρεχθέα φησὶν ὑπὸ τῆς ἀθηνᾶς τραφῆναι, καὶ τεκεῖν τὴν γῆν. παρὰ ταύτην δὲ τὴν ἀμφιβολίαν, τὰ Ηρακλείτου τοῦ φιλοσόφου βιβλία σκοτεινὰ γέγονε, κατακόρως αὐτῇ χρησαμένου, ἤτοι ἐξεπίτηδες, ἢ καὶ διὰ ἄγνοιαν. παρατηρητέον δὲ, καὶ τὸ μὴ ὑπερβατοῖς χρῆσθαι, οἷα ἐστὶ τὰ πολλὰ τῶν Θουκυδίδου. οὐ γὰρ καθόλου τὸ τῶν ὑπερβατῶν γένος ἀποδοκιμάζομεν· ποικίλη γὰρ διὰ τούτου, καὶ οὐκ ἰδιωτικὴ γίνεται ἡ φράσις. μὴ δὲ μεταξυλογίαις, καὶ ταύταις διὰ μακροῦ. τὰ γὰρ ἐγγὺς λαμβάνοντα τὴν ἀπόδοσιν, οὐ λυπεῖ τοὺς ἀκροατάς. καὶ μέντοι καὶ τὸ ἐλλείπειν τινὰ ὀνόματα, πρὸς τὴν σαφήνειαν ἐναντίον ἐστί. παραφυλακτέον δὲ καὶ τὸ παραλλήλοις τιθέναι τὰς πτώσεις, ὅτε διαφόρων προσώπων. ἀμφίβολον γὰρ γίνεται, τὸ ἐπὶ τίνα φέρεσθαι· οἷον, ἐπὶ μὲν τῆς αἰτιατικῆς, ἐφ' ἧς παρὰ καὶ μόνης τῶν πτώσεων, πολλοὶ γίνεσθαι τὴν ἀμφιβολίαν νομίζουσιν, ὡς παρὰ Δημοσθένει κατὰ μειδίου· ἴσασιν εὐαίωνα πολλοὶ τὸν λεωδάμαντος ἀδελφὸν ἀποκτείναντα βοιωτὸν ἐν δείπνῳ. ἄδηλον γὰρ, πότερον εὐαίων ἀπέκτεινε βοιωτὸν, ἢ βοιωτὸς εὐαίωνα, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος.

ψεῦδος. ἀλλὰ καὶ ὁ λεωδάμαντος ἀδελφὸς, πότερον δίκαιόν ἐστιν, ἢ βοιωτός. ὑπὸ δὲ τῆς εὐθείας, ὡς παρ' Ἡροδότῳ, ἐν τῇ πρώτῃ· εἰσὶ δὲ καὶ αἰγύπτιοι κόλχοι· ἄδηλον γὰρ, πότερον οἱ αἰγύπτιοι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑπὸ τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς. κόλχων δὲ ὄντων αἰγυπτίων, καὶ κόλχοις δὲ οὖσιν αἰγυπτίοις. ὑπὸ μὲν οὖν τῆς αἰτιατικῆς, ἀναμφισβήτητόν ἐστιν. ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων πτώσεων, φανερὸν, ὅτι προσθέσει ἄρθρων οὐκ ἔτι ἀμφίβολος γίνεται ἡ λέξις· εἰσὶ δὲ αἰγύπτιοι οἱ κόλχοι. δῆλον γὰρ γέγονεν, ὅτι περὶ κόλχων λέγει, ὡς εἰσὶν αἰγύπτιοι. ὁμοίως δὲ ἔσται καὶ σύντομος ἡ διήγησις, ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς λέξεως. ἔστι γὰρ ἡ συντομία, λόγος τὰ καιριώτατα τῶν πραγμάτων σημαίνων, μήτε προστιθεὶς τὸ μὴ ἀναγκαῖον, μήτε ἀφαιρῶν τὸ ἀναγκαῖον, κατὰ τὰ πράγματα καὶ τὴν λέξιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν μήτε συλλαμβάνωμεν ἅμα τὰ πολλὰ πράγματα, μήθ' ἑτέροις ἐπεμβάλλωμεν, παραλείπωμέν τε, ὅσα συνυπακούεσθαι δοκεῖ, μήτε πόῤῥωθεν ἀρχώμεθα, μήτε εἰς τὰ παρέλκοντα τὸν λόγον καταναλίσκωμεν, ὡς οἱ μετὰ τὰ πράγματα εἰωθότες διηγεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ἂν ἴσως ἱστορίᾳ πρέποι, τό, τε μηκύνειν, καὶ τὸ

πόῤῥωθεν ἄρχεσθαι, καὶ ἐπεξεργάζεσθαί τινα τῶν παρέργων εἶναι δοκούντων. διήγησιν δὲ λέγων τις, πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦ ὅλου πράγματος, ὃ πρόκειται, ἀποβλέπειν ὀφείλει, τὰ εἰς τοῦτο συντελοῦντα μόνα ἐν τῇ διηγήσει παραλαμβάνων· οἷον, περὶ τοῦ Κύλωνος. εἰ μὲν τις ἱστορίαν περὶ αὐτοῦ συγγράφει, προσήκει καὶ τίνων προγόνων ἦν, καὶ τίνος πατρός τε καὶ μητρός, καὶ ἄλλα πάμπολλα λέγειν. τό, τε ἀγώνισμα, ὃ ἠγωνίζετο ἐν ὀλυμπίᾳ, καὶ ὅσας νίκας ἀνείλετο, καὶ τὰς ὀλυμπιάδας ὀνομάζειν ἐφ᾽ ὧν ἐνίκα. διήγημα δέ τις περὶ αὐτοῦ λέγων, οὐδὲν τῶν τοιούτων ἀκριβολογεῖσθαι δίκαιόν ἐστι, καθάπερ ἐποίησεν Ἡρόδοτός τε, καὶ Θουκυδίδης, ἑκάτερος τὸ κυλώνειον ἄγος εἰπεῖν προθέμενος. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν λέξιν παρατηρητέον, καὶ τὸ μήτε συνωνύμοις χρῆσθαι. τὰ γὰρ τὴν αὐτὴν ἔχοντα δύναμιν ὀνόματα, μακρότερον ποιεῖ τὸν λόγον, οὐδὲν δέον· ὡς παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ τῶν ὀλυνθιακῶν δευτέρῳ, δαιμονίᾳ τινὶ καὶ θείᾳ παντάπασιν ἔοικεν εὐεργεσίᾳ. μήτε λόγον ἀντὶ ὀνόματος ποιεῖν· οἷον, ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν, ἐξέλιπε τὸν βίον, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. ἔτι δὲ καὶ τὰ συνυπακουόμενα πάντως συμπεριαιρετέον, τῷ δὲ

συν-

συντόμως ἀπαγγέλλειν βουλομένῳ. χρηστέον δὲ καὶ τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασι μᾶλλον, ἢ τοῖς συνθέτοις, καὶ τοῖς βραχυτέροις μᾶλλον, ἢ τοῖς μακροτέροις, ὅταν τὸ αὐτὸ σημαίνωσιν. εὐλαβητέον δὲ ὅμως, μὴ λάθῃ τις ἐπιθυμίᾳ συντομίας, εἰς ἰδιωτισμὸν ἢ ἀσάφειαν ἐκπεσών. ὑπέρ γε μὴν τοῦ πιθανὴν εἶναι τὴν διήγησιν, παραληπτέον λέξεις μὲν προσφυεῖς τοῖς τε προσώποις, καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς τόποις, καὶ τοῖς καιροῖς. πράγματα δὲ ὅσα εἰκότα ἐστὶ, καὶ ἀλλήλοις ἀκόλουθα. δεῖ δὲ καὶ τὰς αἰτίας βραχέως προστιθέναι τῇ διηγήσει, καὶ τὸ ἀπιστούμενον πιστῶς λέγειν, καὶ ἁπλῶς στοχάζεσθαι προσήκει τοῦ πρέποντος, περί τε προσώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις τῆς διηγήσεως, κατά τε τὰ πράγματα, καὶ κατὰ τὴν λέξιν. παράδειγμα δὲ ἡμῖν ἔσται, τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τοῦ Θουκυδίδου, περὶ πλαταιέων καὶ θηβαίων διήγημα. εἰκὸς γὰρ ἦν τοὺς θηβαίους ἀεὶ διαφόρους ὄντας τοῖς πλαταιεῦσι, μαθόντας ὅτι ἔσοιτο πόλεμος, ἐθελῆσαι προκαταλαβεῖν τὴν πλάταιαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ. ταῦτα δὲ βουλευσαμένοις, ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ, μὴ ἐπιχειρεῖν, νυκτὶ δὲ ἀσελήνου ἐπιχειρῆσαι, καὶ πρὸς τούτοις ἔχειν τινὰς πλαταιέων, οἳ καὶ ἀνοίξουσιν αὐτοῖς τὰς πύ-

λας, μηδεμιᾶς φυλακῆς προκαθεστηκυίας, διὰ
τὰς σπονδάς. τούς τε προδιδόντας ἰδίου ἕνε
κεν ἔχθρου πρός τινας τῶν πολιτῶν, οὓς ᾤοντο
διαφθεῖραι τούτων γινομένων· ἀλλὰ μὴ τὸ τοῖς
Θηβαίοις προδεδωκέναι. πιθανὸν δὲ, τὸ μὴ αἰ-
σθανομένους τοὺς πλαταιέας προκατειλημμέ
νην τὴν πόλιν ἐξαπιναίως ὑπὸ τῶν πολεμίων,
νομίσαι τε διὰ τὴν νύκτα πολλῷ πλείους εἰσε-
ληλυθέναι, πρὸς ξύμβασίν τε χωρῆσαι· ὕστερον
δὲ κατανοήσαντας οὐ πολλοὺς ὄντας, ἐπιθέσθαι
αὐτοῖς, καὶ θόρυβος δὲ πάνυ πιθανώτατος·
τῶν μὲν πλαταιέων προσβαλλόντων τοῖς Θη-
βαίοις, καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα
ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμέ
νων, λίθοις τε καὶ κεράμοις βαλλόντων τοὺς
Θηβαίους, καὶ ὑετοῦ πολλοῦ ἐπιγενομένου νυκτὸς,
πολλοὺς τῶν Θηβαίων διά τε πηλοῦ καὶ σκότους
διωκομένων, ἀπειρίᾳ δὲ τῶν ὁδῶν οὐ δυναμέ-
νων ἐκφυγεῖν. πιθανὸν δὲ τὸ καὶ κλεῖσαί τινα
τὰς πύλας, στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου
χρησάμενον εἰς τὸν μοχλόν. πολὺ δὲ πιθανώτε
ρον, τὸ, διδούσης γυναικὸς πέλεκυν. εἰκὸς
γὰρ ἦν, γυναῖκα πρὸς ἐρήμοις πύλαις οἰκοῦ-
σαν, θεασαμένην τοὺς πολεμίους ἀποκεκλεισμέ
νους, φοβηθῆναι μὴ ἀπελπίσαντες τὴν σωτη

ρίαν,

ρίαν, καὶ εἰς ἀπόνοιαν περιστάντας, τραπέσθαι ἐπὶ τὸ κακῶς ποιεῖν, μάλιστα μὲν οὖν οὓς ἐὰν δύνωνται, πολὺ δὲ πρότερον τὰς πλησίον οἰκίας. ἔσθ᾽ γὰρ, ὅτι κατὰ γυναῖκα ἦν, ἐλεῆσαι, καὶ πολεμίους νενικημένους· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα ταῦτα, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν. οὐ μονοειδὴς δὲ τοῦ διηγήματος ἡ γυμνασία, ἀλλὰ καθάπερ ὁ μῦθος, καὶ ἀπαγγέλλεται, καὶ κλίνεται, καὶ συμπλέκεται μύθῳ, συστέλλεταί τε καὶ ἐπεκτείνεται. ἔτι δὲ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἐναλλάττομεν τῶν κεφαλαίων τὴν τάξιν, καὶ πρὸς τούτοις † καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν φυλάττουσι, κατὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους ποιεῖσθαι τὴν φράσιν. ἔτι δὲ καὶ παραφαίνειν διηγούμενον, καὶ συμπλέκειν ἀλλήλοις δύο, ἢ καὶ τρεῖς διηγήσεις, κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν. ἐφ᾽ ἅπασι δὲ τό, τε ἀνασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν. περὶ μὲν οὖν ἀπαγγελίας, καὶ κλίσεως, καὶ συμπλοκῆς, ἔτι δὲ συστολῆς τε καὶ ἐπεκτάσεως, ἐν τοῖς περὶ μύθων εἴρηται. τὴν δὲ ἀναστροφὴν τῆς τάξεως, πολλαχῶς ποιησόμεθα. καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν μέσων ἐστὶν ἀρξαμένους, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναδραμεῖν, εἶτα ἐπὶ τὰ τελευταῖα καταντῆσαι, ὅπερ ἐν ὀδυσσείᾳ Ὅμηρος πεποίηκεν· ἤρξατο γὰρ ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ᾽ οὓς ὀ-

† τούτοις ἐστὶ

δυσσεὺς ἦν παρὰ καλυψοῖ, εἶτα ἀνέδραμεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μετά τινος οἰκονομίας γλαφυρᾶς. ἐποίει γὰρ τὸν ὀδυσσέα τοῖς φαίαξι τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγούμενον, εἶτα συνάψας τὴν λοιπὴν διήγησιν, ἔληξεν εἰς τὰ τελευταῖα μέχρι τοὺς μνηστῆρας ἀπέκτεινεν ὁ ὀδυσσεύς, καὶ πρὸς τοὺς γονέας αὐτῶν φιλίαν ἐποιήσατο. καὶ Θουκυδίδης δὲ ἀπὸ τῶν περὶ ἐπίδαμνον ἀρξάμενος, ἀνέδραμεν ἐπὶ τὴν πεντηκονταετίαν, ἔπειτα κατῆλθεν ἐπὶ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον. ἔξεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρξάμενον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ μέσα, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν καταντῆσαι· ὅπερ Ἡρόδοτος διὰ τῆς τρίτης ἡμᾶς διδάσκει, λέγων οὕτω· πέμψας καμβύσης εἰς αἴγυπτον κήρυκα, αἴτεε ἄμασιν θυγατέρα, αἴτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος ἄμασιν, ἔπραξε ταῦτα, ὅτι μιν ἀφαρπάσας γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησεν εἰς πέρσας. εἶτα καὶ τὰ αἴτια διηγεῖται· ὅτι ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς, ἠτήκει παρὰ τοῦ αἰγυπτίων βασιλέως ἰατρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἴη ἄριστος. ἡ γὰρ κατὰ φύσιν ἦν τάξις τῆς διηγήσεως, πρῶτον μὲν τὴν ὀφθαλμίαν εἰπεῖν τοῦ περσῶν βασιλέως, καὶ ὡς πέμψας εἰς αἴγυπτον, ᾔτη-

σε

σε παρὰ τοῦ βασιλεύοντος ἐκεῖ ἰατρὸν ὀφθαλμῶν. ὁ δὲ, τοῦτον ἀναπέμπει. ἔπειτα ὅτι χαλεπῶς φέρων ὁ ἰατρὸς, γυναικός τε καὶ παίδων ἀπολειφθεὶς, ἠμύνατο τὸν ἐκδόντα, συμβουλεύσας τῷ περσῶν βασιλεῖ, αἰτῆσαι θυγατέρα παρὰ τοῦ αἰγυπτίων βασιλέως, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῷτο, ἢ μὴ δοὺς ἀπέχθοιτο. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν μέσων ἀρξάμενον, ἐπὶ τὴν τελευτὴν ἐλθεῖν, εἶτα ἐν τούτοις λῆξαι. καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρξάμενον, ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ λῆξαι εἰς τὰ μέσα. καὶ ἔτι ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξάμενον, μεταθεῖναι ἐπὶ τὰ τελευταῖα, καὶ ἐν τοῖς μέσοις παύσασθαι. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀναστροφὴν τῆς τάξεως, οὕτως. ἐπεὶ δὲ εἰώθαμεν ἐκφέρειν τὰ πράγματα, ἐνίοτε μὲν ὡς ἀποφαινόμενοι, ἐνίοτε δὲ ὡς πλέον τι τοῦ ἀποφαίνεσθαι ποιοῦντες, καὶ ἐνίοτε μὲν ὡς ἐρωτῶντες, ἄλλοτε δὲ ὡς πυνθανόμενοι. ἔσθ' ὅτε δὲ, ὡς ἐπαποροῦντες, καὶ ἄλλοτε μὲν ὡς προστάττοντες, ἄλλοτε δὲ ὡς εὐχόμενοι· καὶ ποτὲ μὲν ὡς ὀμνύοντες, ποτὲ δὲ ὡς ἀπαγορεύοντες, ἄλλοτε δὲ προστιθέμενοι, ποτὲ δὲ προσδιαλεγόμενοι. ἐνδέχεται γὰρ κατὰ πάντας τούτους τοὺς τρό-

πους

πους εἰσφέρειν, ποικίλλοντας τὰς διηγήσεις.
Θουκυδίδης μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τῶν
ἱστοριῶν, κατὰ τὸν τοῦ ἀποφαινομένου τρόπον,
" ἐξήνεγκε τὴν διήγησιν ταύτην· Θηβαίων ἄν-
" δρες, ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, εἰσῆλθον πε-
" ρὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς
" Βοιωτίας, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα· καὶ
τὰ ἑξῆς. ἡμεῖς δὲ εἰ βουλοίμεθα πλέον τι τοῦ ἀπο-
φαίνεσθαι ποιεῖν, οὕτως ἐροῦμεν. μεγάλων ὡς
ἔοικε πραγμάτων αἰτία γέγονεν ἀθηναίοις,
καὶ λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἐξ ἑκατέρων συμ-
μάχοις, Θηβαίων εἰς πλάταιαν ἄφιξις· Θη-
βαίων γὰρ ἄνδρες, ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων,
εἰσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς
πλάταιαν τῆς Βοιωτίας· καὶ οὕτω τὰ λοιπὰ
τῆς διηγήσεως συνάψομεν. εἰ δὲ ἐρωτᾶν βου-
λοίμεθα, οὕτως ἐροῦμεν· ἆρά γε ἀληθές ἐστιν, ὅ-
τι Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων,
εἰσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς
πλάταιαν τῆς Βοιωτίας. καὶ οὕτως ἐρωτημα-
τικῶς τὰ μετὰ ταῦτα διελευσόμεθα· οὕτοι δ'
αὖ πυθοίμεθα, τίνες ἦσαν οἱ Θηβαίων ἄνδρες,
οἱ ὀλίγῳ πλείους ἦσαν τριακοσίων, εἰσῆλθόν
τε περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλα-
ταιαν τῆς Βοιωτίας· καὶ τὰ λοιπὰ πυνθανόμε-

νοι ἐποίσομεν. τὸ δὲ ἐπαπορεῖν, καὶ τὸ ἐρωτᾶν, κατὰ μὲν τὴν προφορὰν, οὐδὲν ἀλλήλων διήνεγκε. διόπερ ὡς ἑτέρῳ αὐτῶν ἀρκεσθησόμεθα. ἐάν τε γὰρ ἐρωτῶμεν, ἐάν τε ἐπαπορῶμεν, οὕτως ἐξοίσομεν· Ἆρ' ἔστι πάντων ἀγρυπνία λαλίστατον. διαφέρειν δὲ δοκεῖ, ὅτι ὁ μὲν ἐρωτῶν, ἀπόκρισιν ἐπιζητεῖ· ὁ δὲ ἐπαπορῶν, οὐ πάντως, ἀλλὰ μόνον πρὸς ἑαυτὸν ἀπορεῖ. εἰ δὲ προστάττειν βουλοίμεθα, οὕτω ποιήσομεν. ὑποθησόμεθα γὰρ ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς διηγήσεως, μετὰ τὴν τῶν εἰσελθόντων εἰς πλαταίας ἀναίρεσιν, ἵνα τινὰ παραινοῦντα, ἢ τοῖς θηβαίοις, ἢ τοῖς πλαταιεῦσιν, οὕτως· ἄγετε ὦ πλαταιεῖς, ὅπως ἄξιοι τῆς πόλεως ἔσοισθε, καὶ τῶν προγόνων πρὸς πέρσας τε καὶ μακεδόνιον ἠγωνισμένων, καὶ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἡμετέρᾳ κειμένων. δείξατε τοῖς θηβαίοις, ὅτι μὴ δίκαια ποιοῦσιν, ἀξιοῦντες μὲν ὑμᾶς σφίσιν ὑπακούειν καὶ δουλεύειν, οὐκ ἐθέλοντας δὲ, πολέμῳ βιαζόμενοι παρὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς συνθήκας ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων. εἶτα εἰσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς τὴν πόλιν τὴν ὑμετέραν, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα. καὶ ὡσαύτως τὰ ἑξῆς, ὡς πρὸς πλαταιεῖς διηγήσομαι, εἰ δὲ ὑποθώμεθα τὴν πα-

ρακέλευσιν

ρακέλευσιν γίνεσθαι πρὸς τοὺς θηβαίους, οὕτως ἐροῦμεν· ἄγετε ὦ θηβαῖοι, ὅπως φανήσεσθε αὐτῶν τε, καὶ τῶν πατέρων ἄξιοι, καὶ τῆς ἀρχῆς, ἧς ἥξετε, συμπάσης τῆς Βοιωτίας, καὶ δείξατε τοῖς πλαταιεῦσιν, ὅτι δοῦλοι ὄντες ὑμέτεροι, οὐ μόνον ἀποδεδράκασι πρὸς ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ὑμετέρους ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, ἐλθόντας περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς τὴν πλάταιαν τὴν ἑαυτῶν, διέφθειραν. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τὰ λοιπὰ διηγησόμεθα. ἔστι δὲ καὶ οὕτω προστάξιν ποιήσασθαι, εἰ ὑποθώμεθά τινα τοῖς θηβαίοις, παρεῖν γενέσθαι τὴν εἰς πλάταιαν εἴσοδον προσήκοντα, ἃ δὴ καὶ ἔπραξαν· ἄγετε ὦ θηβαῖοι, ὅπως ἄνδρες ἐξ ὑμῶν ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων εἰσέλθωσι περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις ἐν πλάταιαν τὴν ὑμετέραν, νῦν δ' οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα· καὶ τὰ ἑξῆς, ὡς ἂν ἐνδέχηται, κατὰ τοῦτον τρόπον διεξελευσόμεθα. εἰ δὲ εὐχόμεθα, οὕτως ἐροῦμεν· εἴθε μηδέ ποτε θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, εἰσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα· καὶ μέχρι τέλους, κατὰ τὸν τοῦ εὐχομένου τρόπον διηγησόμεθα. οὐκ

ἄδηλος

ἄδηλος δὲ ὁ τρόπος, πῶς κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν προφορὰν ἡ διήγησις ἐξενεχθήσεται. τὴν δὲ προσαγορευτικὴν παραιτούμεθα, ὅτι καὶ πρότερον, ὅτε τῆς κατὰ τὰς πτώσεις ἐγκλίσεως, ἤδη παραδεδώκαμεν ὑπὲρ τῆς κλητικῆς. ὑποτιθέμενοι δὲ, οὕτως ἐροῦμεν· ὑποθώμεθα γὰρ Θηβαίων ἄνδρας, ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, εἰσελθεῖν περὶ πρῶτον ὕπνον σὺν ὅπλοις εἰς πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν ἀθηναίων συμμαχίδα, ἀνέῳξαν αὐτοῖς τὰς πύλας, ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔθεντο εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ παρὰ Δημοσθένει· ἀμφίπολιν, πύδναν, « ποτίδαιαν, ἁλόννησον, οὐδενὸς τούτων μέμνημαι. « ἔτι καὶ πάλιν· ἀλλ' ἐφ' ἑλλήσποντον οἴχεται. πρότερον ἧκεν ἐπ' ἀμβρακίαν· ἦλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν ἐν πελοποννήσῳ. μεγάροις ἐπεβούλευσε πρώην. ἔστι δὲ καὶ τούτους ἀλλήλοις συμπλέκειν τοὺς τρόπους, καὶ μικτὸν ἐκ δυοῖν, ἢ πλειόνων ποιεῖν. ὡς τοῦ διηγήματος, τὰ μὲν ἀπαγγεῖλαι κατὰ τὸν τοῦ ἀποφαινομένου τρόπον, τὰ δὲ ἀσυνδέτως, τὰ δὲ ὅπως ἄν τις βούλοιτο ποικίλλων τὴν φράσιν. ἐπιφωνεῖν δὲ διηγήσει δεῖ, τὸ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς διηγήσεως γνώμην ἐπιλέγειν. τὸ δὲ τοιοῦτον, οὔθ' ἱστορίᾳ

πρέπον

πρέπον ἐστὶν, ὅτι πολιτικοῦ λόγου· θεάτρου δὲ,
καὶ σκηνῆς μᾶλλον ἐπιτήδειον. διὸ καὶ παρὰ
τοῖς τοιούτοις ποιηταῖς, ἐπιπλεῖστόν ἐστιν, ὡς πα
ρὰ Μενάνδρῳ πολλαχοῦ μὲν ἀλλαχόθι, καὶ ἐν
ἀρχῇ δὲ τοῦ τε Δαρδάνου, καὶ τοῦ Ξενολόγου·
» ἀνδρὸς πένητος υἱὸς ἐκτεθραμμένος, οὐκ ἐξ
» ὑπαρχόντων ὁρῶν ἠσχύνετο τὸν πατέρα μι-
» κρὸν ἔχοντα. παιδευθεὶς γὰρ εὖ, τὸν καρπὸν
» εὐθὺς ἀπεδίδου χάριτος καλόν. ὁ γὰρ τελευ
ταῖος στίχος, ἐκ περιττοῦ πρόκειται, θηρώμενος
μόνον, τὸν παρὰ τῶν θεατῶν ἔπαινον. ὅταν μέν
τοι συνεχῶς ἐγκαταμιγνύῃ τις, καὶ λανθάνῃ
ταῦτα τὰ γνωμικὰ, ἐπιχαρίς πως ἡ διήγησις
γίνεται, ὡς παρὰ Ἡροδότῳ ἐν τῇ πρώτῃ. λέ-
γων γὰρ περὶ τοῦ ἀνθρωπείου βίου, ὡς οὐκ ἔστι στα-
θερὸς, ἀλλὰ πολλὰς ἐν αὐτῷ ἔχει τὰς μεταβο-
λὰς, ἔπειτα διαριθμησάμενος ὅσων ἡμερῶν
ἐστιν ἀνθρωπίνη ζωὴ, ὡς ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐ-
» πιφέρει· τουτέων τῶν ἁπασέων ἡμερέων, ἡ ἑτέ-
» ρη αὐτέων, τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν, οὐδὲν
» ὅμοιον εἰσάγει πρῆγμα. εἶτα ἐπιφωνεῖ κατὰ τὸν
» τρόπον· οὕτως ὦ Κροῖσε, πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος
καὶ ὡς ὁ » συμφορῆ. † οἷος ὁ Γύγης πρὸς τὸν Κανδαύλην
» λέγει· δέσποτα, τίνα λόγον ἔχεις οὐχ ὑγιέα, κε
» λεύων δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυ-
μνήν.

μην. ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυομένῳ, συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. καὶ μὴν καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν εὕροιμεν ἄν. οὐχ ἥκιστα καὶ παρὰ τῷ πολιτικωτάτῳ Δημοσθένει, καὶ ἐν τοῖς πολιτικωτάτοις αὐτοῦ λόγοις. ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ τῶν ὀλυνθιακῶν διηγούμενος περὶ τοῦ Φιλίππου, ὅτι περὶ αὐτὸν ἔχει μίμους γελοίων, καὶ ποιητὰς αἰσχρῶν ᾀσμάτων, καὶ οὕς γε ἡ πόλις ἀθηναίων ἐξέβαλεν ὡς ἀσελγεστάτους ὄντας, καὶ ὅτι τοιοῦτος ὢν Φίλιππος, εἰκότως λανθάνει πάντας ἀνθρώπους, τῷ κατορθοῦν ἐν τοῖς πολέμοις, μετὰ ταῦτα ἐπιφωνεῖ. αἱ γὰρ εὐπραξίαι, δειναὶ συγκρύψαι, καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. ἔστι δὲ καὶ ἀνάπαλιν, προθέντα γνωμικὸν λόγον, διηγήσασθαι. καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ μύθου παρεσημειωσάμεθα· οἷον καὶ παρὰ Μενάνδρῳ, ἐν τῇ χρυσῇ ἐπικλήρῳ,

Ἆρ' ἐστὶ πάντων ἀγρυπνία λαλίστατον. εἶτα ἑξῆς τὸ διήγημα. ἐμὲ γοῦν ἀναστήσασα δευρὶ προάγεται λαβεῖν ἀπ' ἀρχῆς πάντα τὸν ἐμαυτοῦ βίον. διήγησιν δὲ διηγήσει συμπλέκειν ἐστίν, ὅταν δύο διηγήσεις, ἢ καὶ πλείους ἅμα διηγεῖσθαι ἐπιχειρῶμεν. τοῦτο δὲ μάλα ἐπιτηδεύουσιν οἱ κατὰ Ἰσοκράτους, καὶ ὁ αὐτὸς Ἰσοκράτης ἐν τῷ πανηγυρικῷ, οὕτως· ἦλθον

„ οἶδ' ἡρακλέους παῖδας. καὶ μικροῦ πρὸ τού-
„ των, ἄδραστος ὁ ταλάθου, βασιλεὺς ὢν ἀρ-
„ γους. οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ θήβας
„ δεδυστυχηκώς, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἔτι γὰρ
„ ταπεινῆς οὔσης τῆς ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώ-
„ ραν ἡμῶν, θρᾶκες μὲν μετὰ εὐμόλπου τοῦ πο-
„ σειδῶνος, σκύθαι δὲ μετὰ ἀμαζόνων, τῶν ἄ-
„ ρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον,
καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ περὶ μὲν τὸν τρόπον τῆς γυ-
μνασίας, τοσαῦτα· καὶ ὅτι κατ' αὐτοὺς δυνα-
τὸν ἐστι γυμνάσασθαι κἀν τοῖς μύθοις.

ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ.

ΧΡΕΙΑ ἐστὶ, σύντομος ἀπόφασις, ἢ πρᾶξις, ἀναφερομένη μετ' εὐστοχίας εἴς τι ὡρισμένον πρόσωπον, ἢ ἀναλογοῦν προσώπῳ. παράκειται δὲ αὐτῇ, γνώμη, καὶ ἀπομνημονεύματα. πᾶσα γὰρ γνώμη σύντομος, εἰς πρόσωπον ἀναφερομένη, χρείαν ποιεῖ. καὶ τὸ ἀπομνημόνευμα δὲ, πρᾶξίς ἐστιν, ἢ λόγος βιωφελής. διαφέρει δὲ ἡ μὲν γνώμη τῆς χρείας, τέτρασι τοῖσδε· τῷ τὴν μὲν χρείαν πάντως ἀναφέρεσθαι εἰς πρόσωπον, τὴν δὲ γνώμην οὐ πάντως. καὶ τῷ, ποτὲ μὲν τὸ καθό-

λου, ποτὲ

λου, ποτὲ δὲ τὸ περὶ μέρους ἀποφαίνεσθαι, τὴν δὲ χρείαν ἐνίοτε μηδὲν ἔχουσαν βιωφελές· τὴν δὲ γνώμην ἀεὶ περὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ χρησίμων εἶναι. τέταρτον, ὅτι ἡ μὲν χρεία, πρᾶξις, ἢ λόγος ὑπάρχει. ἡ δὲ γνώμη, λόγος ἐστὶ μόνον. τὸ δὲ ἀπομνημόνευμα, ἔσθ' ὅτε ἐπεκτείνεται, καὶ ἡ μὲν ἀναφέρεται εἴς τινα πρόσωπα, τὸ δὲ ἀπομνημόνευμα καὶ καθ' ἑαυτὸ μνημονεύεται. εἴρηται δὲ χρεία, κατ' ἐξοχὴν, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων πρὸς πολλὰ χρειώδης ἐστὶ τῷ βίῳ. καθάπερ καὶ Ὅμηρον, πολλῶν ὄντων ποιητῶν, κατ' ἐξοχὴν τοῦτον μόνον καλεῖν εἰώθαμεν ποιητήν. τῆς δὲ χρείας τὰ ἀνωτάτω γένη, τρία. αἱ μὲν γάρ εἰσι λογικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ μικταί. λογικαὶ μέν εἰσιν, αἱ χωρὶς πράξεως διὰ λόγων ἔχουσαι τὸ κῦρος· οἷον, Διογένης ὁ φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος πῶς ἂν ἔνδοξος γένοιτο; ἀπεκρίνατο, ὅτι ἥκιστα δόξης φροντίζων. τῶν δὲ λογικῶν, εἴδη δύο· ἀποφαντικὸν, καὶ ἀποκριτικόν. τοῦ δὲ ἀποφαντικοῦ, αἱ μέν εἰσι καθ' ἑκούσιον ἀπόφασιν· οἷον, Ἰσοκράτης ὁ σοφιστὴς τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδας ἔλεγεν εἶναι. αἱ δὲ κατὰ περίστασιν· οἷον, Διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος ἰδὼν μειράκιον πλούσιον ἀπαίδευτον, εἶπεν, οὗτός ἐστι ῥύπος περικεχρυσωμένος. οὐ γὰρ ὁ Διογένης

ἁπλῶς ἀπεφήνατο, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶδεν. ἔτι καὶ τοῦ ἀποκριτικοῦ εἰσὶν εἴδη τέσσαρα. τό, τε κατ' ἐρώτησιν, καὶ τὸ κατὰ πύσμα, καὶ τὸ κατ' ἐρώτησιν αἰτιῶδες, καὶ τὸ ὁμωνύμως τῷ γένει λεγόμενον ἀποκριτικόν. διαφέρει δὲ τὸ πύσμα τῆς ἡ ἐρώτησις, ὅτι πρὸς μὲν τὴν ἐρώτησιν, συγκαταθέσθαι δεῖ μόνον, ἢ ἀρνήσασθαι, οἷον ἀνανεῦσαι, ἢ κατανεῦσαι, ἢ διά γε τοῦ ναί, ἢ τοῦ οὔ, ἀποκρίνασθαι. τὸ δὲ πύσμα, μακροτέραν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπόκρισιν. κατ' ἐρώτησιν μὲν οὖν ἐστιν, οἷον πιττακὸς ὁ μιτυληναῖος ἐρωτηθεὶς, εἰ λανθάνει τις τοὺς θεοὺς φαῦλόν τι ποιῶν, εἶπεν οὔ, οὐδὲ διανοούμενος. μετὰ γὰρ τὴν ἀπόφασιν τὸ προστιθέμενον, περισσόν ἐστι, ἐπεὶ καὶ ἀφαιρεθέντος αὐτοῦ, ἐπήρκει ἡ ἀπόφασις. ἡ δὲ πυσματικὴ, τοιαύτη ἐστίν· οἷον θεανὼ ἡ πυθαγορικὴ φιλόσοφος ἐρωτηθεῖσα ὑπό τινος, ποία γυνὴ ἀπ' ἀνδρὸς καθαρὰ εἰς τὸ θεσμοφορεῖον κάτεισιν, εἶπεν, ἀπὸ μὲν τοῦ ἰδίου παραχρῆμα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀλλοτρίου οὐδέποτε. αἱ δὲ κατ' ἐρώτησιν αἰτιώδεις εἰσίν, ὅσαι χωρὶς τῆς πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρίσεως, καὶ αἰτίαν τινὰ ἔχουσιν, ἢ συμβουλὴν, ἢ τι τοιοῦτον· οἷον σωκράτης ἐρωτηθεὶς, εἰ εὐδαίμων αὐτῷ δοκεῖ ὁ τῶν περσῶν βασιλεύς; οὐκ ἔχω λέγειν,

γειν, εἶπε. μὴ δὲ γὰρ εἰδέναι, πῶς ἔχει παιδείας. ἀποκριτικαὶ δέ εἰσιν, αἳ μήτε κατ' ἐρώτησιν, μήτε κατὰ πύσμα, λόγον δέ τινα ἔχουσαι, πρὸς ὃν ἐστὶν ἡ ἀπόκρισις· οἷον Πλάτων ποτὲ Διογένους ἀριστῶντος ἐν ἀγορᾷ, καὶ καλοῦντος αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄριστον, ὦ Διόγενες (εἶπεν) ὡς χαρίεν ἄν σου τὸ ἄπλαστον, εἰ μὴ πλαστὸν ἦν. οὔτε γὰρ Διογένης περί τινος ἐρωτᾷ τὸν Πλάτωνα, οὔτε ὁ Πλάτων πυνθάνεταί τι αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς πρὸς τὸ ἄριστον καλεῖ αὐτόν, ὅπερ ἐστὶ τῶν οὐδετέρων. ἔστι δὲ παρὰ ταῦτα καὶ ἄλλο εἶδος, ἐμπίπτον εἰς τὰς λογικάς, καλούμενον διπλοῦν. διπλῆ δέ ἐστι χρεία, ἡ δύο προσώπων ἀποφάσεις ἔχουσα, ὧν καὶ ἡ ἑτέρα μεθ' ἑνὸς προσώπου, χρείαν ποιεῖ· οἷον, Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, ἐπιστὰς Διογένει κοιμωμένῳ εἶπεν, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. καὶ ὁ Διογένης ἀπεκρίνατο, ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσα μέμηλεν. ἦν γὰρ καὶ οὕτω χρεία μὴ προστιθεμένης τῆς ἀποκρίσεως. πρακτικαὶ δέ εἰσιν, αἱ χωρὶς λόγου ἐμφαίνουσαί τινα νοῦν. τῶν δὲ πρακτικῶν, αἱ μέν εἰσιν ἐνεργητικαί, αἱ δὲ παθητικαί. ἐνεργητικαὶ μέν, ὅσαι δηλοῦσί τινα ἐνέργειαν· οἷον Διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος,

ἰδὼν ὀψοφάγον παῖδα, τὸν παιδαγωγὸν τῇ βακτηρίᾳ ἔπαισε. παθητικαὶ δὲ, αἱ πάθος τι σημαίνουσαι· οἷον, δίδυμος ὁ αὐλητὴς ἁλοὺς ἐπὶ μοιχείᾳ, ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη. μικταὶ δέ εἰσιν, ὅσαι τοῦ μὲν λογικοῦ, καὶ τοῦ πρακτικοῦ κοινωνοῦσιν, ἐν δὲ τῷ πρακτικῷ τὸ κῦρος ἔχουσιν. οἷον, πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος, ἐρωτηθεὶς πόσος ἐστὶν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος; ἀναβὰς ἐπὶ τὸ δωμάτιον, παρέκυψεν ὀλίγον, δηλῶν διὰ τούτου τὴν βραχύτητα. καὶ ἔτι λάκων, ἐρομένου τινὸς αὐτὸν, ποῦ τοὺς ὅρους τῆς γῆς ἔχουσιν λακεδαιμόνιοι; ἔδειξε τὸ δόρυ. τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χρειῶν, ταῦτά ἐστιν. προφέρονται δὲ, αἱ μὲν γνωμολογικῶς, αἱ δὲ ἀποδεικτικῶς, αἱ δὲ κατὰ χαριεντισμὸν, αἱ δὲ κατὰ συλλογισμὸν, αἱ δὲ κατὰ ἐνθύμημα, αἱ δὲ κατὰ παράδειγμα, αἱ δὲ κατ᾽ εὐχὴν, αἱ δὲ συμβολικῶς, αἱ δὲ τροπικῶς, αἱ δὲ κατὰ ἀμφιβολίαν, αἱ δὲ κατὰ ἀντίληψιν, αἱ δὲ συνεζευγμένως, ἐξ οἵων δή ποτε τῶν προειρημένων τρόπων συγκείμεναι. γνωμολογικῶς μὲν, οἷον, βίων ὁ σοφιστὴς, τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν ἔλεγε πάσης κακίας εἶναι. ἀποδεικτικῶς δὲ, οἷον Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ παρῄνει τοῖς γνωρίμοις, προτιμᾶν τῶν γονέων τοὺς διδασκάλους, ὅτι οἱ

μὲν τοῦ ζῆν μόνου, οἱ δὲ διδάσκαλοι καὶ τοῦ καλῶς ζῆν αἴτιοι γεγόνασι. τὴν γὰρ ἀπόφασιν αὐτοῦ Ἰσοκράτης, μετὰ ἀποδείξεως ἐξενήνοχε. κατὰ χαριεντισμὸν δέ, οἷον ὀλυμπιὰς πυθομένη τὸν ἀλέξανδρον διὸς αὐτὸν ἀποφαίνειν, οὐ παύσεται οὗτος (ἔφη) διαβάλλων με πρὸς τὴν ἥραν; συλλογιστικῶς δέ, οἷον διογένης ὁ φιλόσοφος, ἰδὼν μειράκιον πλουσίως καλλωπιζόμενον, εἶπεν· εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς. ἐνθυμηματικῶς δέ, οἷον σωκράτης ὁ φιλόσοφος, ἀπολλοδώρου τινὸς γνωρίμου λέγοντος αὐτῷ, ἀδίκως σου θάνατον κατέγνωσαν ἀθηναῖοι· γελάσας ἔφη, σὺ δὲ ἐβούλου δικαίως; προσενθυμεῖται, ὅτι ἄρα βέλτιον ἀδίκως ἢ δικαίως κατεγνῶσθαι· ὅπερ ἐν τῇ χρείᾳ δοκεῖ παραλελεῖφθαι δηλούμενον. κατὰ παράδειγμα δέ, οἷον ἀλέξανδρος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεύς, παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν φίλων συναγαγεῖν χρήματα, εἶπεν, ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ὤνησεν οὐδὲ κροῖσον. δυνατικῶς δέ, οἷον δάμων ὁ παιδοτρίβης χωλοὺς ἔχων τοὺς πόδας, κλαπέντων αὐτοῦ τῶν ὑποδημάτων, ἔφη, εἴθε ἐναρμόσειε τῷ κλέπτῃ. συμβολικῶς δέ, οἷον, ἀλέξανδρος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεύς, ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, ποῦ ἔχει τοὺς θησαυ-

ρούς; σὺ τούτοις ἔφη, δείξας τοὺς φίλους. τροπι-
κῶς δὲ, οἷον Πλάτων ὁ φιλόσοφος, τοὺς τῆς ἀρε-
τῆς κλῶνας ἔφη ἱδρῶσι καὶ πόνοις φύεσθαι. κα-
τὰ ἀμφιβολίαν δὲ, οἷον Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ,
συνισταμένου αὐτῷ παιδίου, καὶ ἐρωτῶντος
τοῦ συνιστάντος, τίνος αὐτῷ δεῖ, εἶπε, πινα-
κιδίου, καὶ νοῦ. καὶ γραφιδίου, καὶ νοῦ. ἀμφι-
βαλλόμενον γὰρ, πότερον νοῦ καὶ πινακιδίου
λέγει, ἢ πινακίδος καινῆς, καὶ καινοῦ γραφι-
δίου. κατὰ μετάληψιν δέ ἐστιν, ὅταν τὸ λεγό-
μενον, καὶ τὸ ἐρωτώμενον, ἐπ' ἄλλο τις ἀπο-
κρινόμενος μεταλαμβάνῃ· οἷον, πύρρος ὁ τῶν
ἠπειρωτῶν βασιλεὺς, ζητούντων τινῶν πα-
ρὰ πότον, πότερος κρείττων αὐλητὴς, ἀντι-
γενίδας, ἢ σάτυρος; ἐμοὶ μὲν εἶπε στρατηγὸς
πολυπέρχων. ὁ δὲ συνεζευγμένος τρόπος
οὐκ ἄδηλός ἐστιν, ὅτι πολλαχῶς γίνεται. ἢ γὰρ
γνωμικῷ χαριεντισμῷ συμπλακήσεται, ἢ
παραδείγματι συμβολικῷ, ἢ ἀμφιβολίᾳ καὶ
μεταλήψει, ἢ ἁπλῶς καθ' ὅσους καὶ ἄλλους τρό-
πους δύναται συγγενέσθαι συζυγία, ἤτοι δυοῖν,
ἢ καὶ πλειόνων τρόπων εἰς μίαν χρείαν παρα-
λαμβανομένων· οἷον, Διογένης ὁ κυνικὸς φιλό-
σοφος, ἰδὼν μειράκιον ἐκ τοίχου λίθους βάλ-
λον εἰς ἀγορὰν, παῦσαι (ἔφη) παιδίον, μὴ ἀ-

γνοοῦν

γνόσου μὴ παίσῃς τὸν πατέρα. ἔχει γὰρ ἅμα καὶ συμβολικῶς, καὶ χαριέντως ἡ ἀπόφασις. γυμνάζονται δὲ κατὰ τὰς χρείας, τῇ ἀπαγγελίᾳ, τῇ κλίσει, τῇ ἐπιφωνήσει, τῇ ἀντιλογίᾳ. ἐπεκτείνομέν τε, καὶ συστέλλομεν τὴν χρείαν, πρὸς δὲ τούτοις ἀνασκευάζομεν, καὶ κατασκευάζομεν. καὶ ἡ μὲν ἀπαγγελία, φανερά ἐστι. ῥηθεῖσαν γὰρ χρείαν, πειρώμεθα κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἢ καὶ ἑτέροις σαφέστατα ἑρμηνεῦσαι. ἡ δὲ κλίσις, ἐστὶ ποικίλη. τὰ γὰρ ἐν τῇ χρείᾳ πρόσωπα, εἰς τοὺς τρεῖς ἀριθμοὺς ἐναλλάττομεν, καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' οἷον ἑνὸς πρὸς ἕνα, καὶ δύο πρὸς δύο, καὶ πλείους πρὸς πλείους. καὶ πάλιν, δυοῖν πρὸς ἕνα, καὶ πρὸς δύο, καὶ πρὸς πλείους. προκειμένης γὰρ χρείας, ὅτι Ισοκράτης ὁ ῥήτωρ, τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδας ἔλεγεν εἶναι, οὕτω κλίνομεν. ἑνὸς μὲν πρὸς ἕνα, οἷον, ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ, τὸν εὐφυῆ τῶν μαθητῶν, θεοῦ παῖδα ἔλεγεν εἶναι. δυοῖν δὲ πρὸς δύο, ἰσοκράτει τὼ ῥήτορε, τὼ εὐφυεῖ τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδε ἐλεγέτην εἶναι. πλειόνων δὲ πρὸς πλείους, ἰσοκράτεις οἱ ῥήτορες, τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν, θεῶν παῖδας ἔλεγον εἶναι. φανερὸν δὲ ἐκ τούτων, πῶς καὶ τοὺς ἄλλους τρόπους κλινοῦμεν, μεταλαμβάνοντες

γὰρ καὶ εἰς τὰς πέντε πτώσεις. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν χρειῶν αἱ μέν εἰσι λογικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ ἐξ ἀμφοῖν τούτοιν μικταί, καὶ τούτων οὖν ἕτερα ἐστὶν εἴδη, καθ' ἕκαστον αὐτῶν πειρασόμεθα διδάσκειν τὴν κλίσιν ἐπὶ παραδείγματος. ἡ μὲν οὖν ὀρθὴ, οὐδεμίαν ἔχει δυσκολίαν· κατὰ γὰρ τὴν αὐτὴν ἑκάστη τῶν χρειῶν εἴωθε προφέρεσθαι. τὴν δὲ γενικὴν πτῶσιν, οὕτω κλινοῦμεν. ἐὰν μὲν λογικὴ ᾖ ἡ χρεία, προσθήσομεν αὐτῇ, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχεν, ἢ λόγος ἀπομνημονεύεται, εἰπόντος. τὸ μὲν οὖν πρότερον, μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν ὅλης τῆς χρείας, εὐπρεπές ἐστιν ἐπενεγκεῖν· οἷον, Ισοκράτους τοῦ ῥήτορος, τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν θεῶν παῖδας λέγοντος εἶναι, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχε. τὸ δὲ δεύτερον, μειζούσης αὐτῆς, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἀρχομένης, οἷον Πιττακοῦ τοῦ Μιτυληναίου ἐρωτηθέντος εἰ λανθάνει τις τοὺς θεοὺς φαῦλόν τι ποιῶν, λόγος ἀπομνημονεύεται, εἰπόντος, οὐδὲ διανοούμενος. ἁρμόττει δὲ μᾶλλον, τὸ μὲν, λόγος ἀπομνημονεύεται, πάσαις ταῖς λογικαῖς χρείαις, πλὴν τῆς καθ' ἑκούσιον ἀπόφασιν. ταύτῃ γὰρ, τὸ ῥηθὲν μνήμης ἔτυχεν. ἐὰν δὲ πρακτικὴ ᾖ χρεία, εἰ μὲν παθητικὴ εἴη, προσθετέον, τὸ συμβὰν μνήμης ἔτυχεν. εἰ δὲ ἐ-

ὑφηγητικῇ, τὸ πραχθὲν μνήμης ἔτυχεν. ὁμοίως
δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μικτοῦ. ἐπὶ τέλει μέντοι τῶν χρειῶν,
καὶ τούτων ἕκαστον προσθετέον· οἷον, Διδύμου
τοῦ αὐλητοῦ ἁλόντος ἐπὶ μοιχείᾳ, καὶ ἐκ τοῦ ὀνό-
ματος κρεμασθέντος, τὸ συμβὰν μνήμης ἔτυ
χε. καὶ Διογένους τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου ἰδόν
τος ὀψοφάγον παῖδα, καὶ τὸν παιδαγωγὸν
τῇ βακτηρίᾳ παίσαντος, τὸ πραχθὲν μνήμης
ἔτυχε. τῇ δὲ δηλωτικῇ, ἐπὶ πάσης χρείας πλὴν τῆς
παθητικῆς προσθήσομεν, τὸ ἔδοξεν, ἢ τὸ ἐφά-
νη, ἢ τὸ ἐπῆλθεν, ἢ καὶ παρέστη, ἢ τι τῶν τοιού-
των· οἷον, Διογένει τῷ κυνικῷ φιλοσόφῳ ἰ-
δόντι μειράκιον πλούσιον ἀπαίδευτον, ἔδο-
ξεν εἰπεῖν, οὗτός ἐστι ῥύπος περιηργυρωμένος.
ἐπὶ μὲν τῆς παθητικῆς προσθήσομεν, τὸ συνέ-
βη· οἷον Διδύμῳ τῷ αὐλητῇ ἁλόντι ἐπὶ μοι-
χείᾳ, συνέβη ἐκ τοῦ ὀνόματος κρεμασθῆναι.
ἐπὶ δὲ τῆς αἰτιατικῆς, προσθήσομεν καθόλου ἐπὶ
πάσης χρείας, τὸ φασί, τὸ λέγεται· οἷον, Διο-
γένην τὸν κυνικὸν φιλόσοφον, ἰδόντα μειρά-
κιον πλούσιον ἀπαίδευτον, φασὶν εἰπεῖν, ἢ λέ-
γεται, οὗτός ἐστι ῥύπος περιηργυρωμένος. ἡ δὲ
κλητικὴ σαφής ἐστι. ποιησόμεθα γὰρ τὸν λόγον
πρὸς τὸ ὂν ἡμῖν πρόσωπον, ἐφ' ὃ ἡ χρεία ἀναφέ-

ρεται.

ρεται· οἷον, διόγενες κυνικὲ φιλόσοφε, ἰδὼν μειράκιον πλούσιον ἀπαίδευτον, εἶπας, ὅτι οὗτός ἐστι ῥύπος περικεχρυσωμένος. ἐπιφωνεῖν δέ ἐστιν ἀποδεχομένους οἰκείως, καὶ συντόμως τὸ εἰρημένον διὰ τῆς χρείας, ἢ ὡς ἀληθές ἐστιν, ἢ ὡς καλόν, ἢ ὡς συμφέρον, ἢ ὡς καὶ ἄλλοις τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔδοξεν ἀνδράσι δεδοκιμασμένοις· οἷον, εὐριπίδης ὁ ποιητὴς τὸν νοῦν ἡμῶν ἑκάστου ἔφησεν εἶναι θεόν. ἐπιφωνήσομεν δὲ, ἐκ μὲν τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως· θεὸς γὰρ ὄντως ἑκάστῳ, ὁ νοῦς, ἐφ᾽ ἃ μὲν συμφέρει προτρέπων ἡμᾶς, ἀπείργων δὲ τῶν ζημιούντων. ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, οὕτω· καλὸν γὰρ ἕκαστον, μὴ ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ νομίζειν εἶναι τὸν θεόν, ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτῷ. ἐκ δὲ τοῦ συμφέροντος, οὕτως· ἵνα μὴ διὰ μακροῦ κεῖσθαι τὸν τιμωροῦν οἰόμενοι, πολλὴν τοῦ ἀδικεῖν ἔχοιμεν εὐχέρειαν. ἐκ δὲ τῆς τῶν εὐδοκίμων μαρτυρίας, ὅταν ἢ σοφόν, ἢ νομοθέτην, ἢ ποιητήν, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν διωνομασμένων, λέγωμεν ὁμογνωμονεῖν τῷ ῥηθέντι· οἷον, ἐπὶ τῆς προκειμένης χρείας φήσομεν·

» Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπι-
» χθονίων ἀνθρώπων, οἷον ἐπ᾽ ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

ἀντιλέγομεν δὲ ταῖς χρείαις ἐκ τῶν ἐναντίων, ὡς πρὸς τὸν Ἰσοκράτην εἰπόντα, ὅτι τοὺς διδασκάλους προτιμητέον τῶν πατέρων·

πατέρων· οἱ μὲν γὰρ τὸ ζῆν ἡμῖν, οἱ δὲ διδάσκαλοι τὸ καλῶς ζῆν παρέχοντο. φαμὲν γὰρ ἀντιλέγοντες, ὅτι οὐκ ἐνῆν καλῶς ζῆν, εἰ μὴ τὸ ζῆν οἱ πατέρες παρέχοντο. εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι οὐ δυνατὸν ἀντιλέγειν πάσῃ χρείᾳ, πολλῶν καλῶς καὶ ἀμέμπτως εἰρημένων· ὥσπερ οὐδὲ πάσας ἔστιν ἐπαινεῖν, ἀλλὰ τὸ ἐνίων εὐθὺς προσπίπτειν τὴν ἀτοπίαν. ἐπεκτείνομεν δὲ τὴν χρείαν, ἐπειδὰν τὰς ἐν αὐτῇ ἐρωτήσεις τε καὶ ἀποκρίσεις, καὶ εἰ πρᾶξίς τις ἢ πάθος ἐνυπάρχει, μηκύνοιμεν. συστέλλομεν δὲ, τὸ ἐναντίον ποιοῦντες· οἷον, σύντομος μὲν χρεία, Ἐπαμεινώνδας ἄτεκνος ἀποθνήσκων, ἔλεγε τοῖς φίλοις, δύο θυγατέρας ἀπέλιπον, τήν τε περὶ λεῦκτρα νίκην, καὶ τὴν περὶ μαντίνειαν. ἐκτείνομεν δὲ οὕτως· Ἐπαμεινώνδας ὁ τῶν θηβαίων στρατηγὸς, ἦν μὲν ἄρα καὶ παρὰ τὴν εἰρήνην ἀνὴρ ἀγαθὸς, συστάντος δὲ τῇ πατρίδι πολέμου πρὸς λακεδαιμονίους, πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα τῆς μεγαλοψυχίας ἐπεδείξατο, βοιωταρχῶν μὲν περὶ λεῦκτρα, ἐνίκα τοὺς πολεμίους, στρατευόμενος δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἀγωνιζόμενος, ἀπέθανεν ἐν μαντινείᾳ. ἐπεὶ δὲ τρωθεὶς ἐτελεύτα τὸν βίον, ὀλοφυρομένων τῶν φίλων τά τε ἄλλα, καὶ διότι ἄτεκνος ἀποθνήσκοι,

θνήσκει, μὲν διάσας, παύσασθε ὦ φίλοι κλαίοντες, ἐγὼ γὰρ ὑμῖν ἀθανάτους δύο καταλέλοιπα θυγατέρας, δύο νίκας τῆς πατρίδος, τὴν κατὰ Λακεδαιμονίων, τὴν μὲν ἐν Λεύκτροις, τὴν πρεσβυτέραν, νεωτέραν δὲ, τὴν ἄρτι μοι γενομένην ἐν Μαντινείᾳ. ἀνασκευαστέον δὲ ἔτι τὰς χρείας, ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος, ἐκ τοῦ ἐλλείποντος, ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, ἐκ τοῦ ψευδοῦς, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ ἀχρήστου, ἐκ τοῦ αἰσχροῦ. ἐκ μὲν τοῦ ἀσαφοῦς, ὡς εἰ λέγοιμεν τὸν Ισοκράτην μὴ σαφῶς διωρικέναι, ὧν δεῖται πρὸς ἐκτρέφειαν τὸ συνιστάμενον αὐτῷ παιδίον. ὁμοίως δὲ ἔχει, καὶ ἡ Διδύμου τοῦ αὐλητοῦ. οὐ γὰρ ἅπασιν σαφές ἐστι, τὸ ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη. ἐκ δὲ τοῦ πλεονάζοντος, ἐπειδὰν λέγηταί τι, οὗ ἀφαιρεθέντος, οὐδὲν ἧττον διαμένει ἡ χρεία· οἷον, σωκράτης ὁ φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, εἰ εὐδαίμων αὐτῷ δοκεῖ ὁ περσῶν βασιλεύς; οὐκ ἔχω λέγειν, ἔφη. μὴ γὰρ εἰδέναι πῶς ἔχει παιδείας. ἐπλεόνασε γάρ, οὐ μόνον πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποκρίσεως αἰτίαν εἰπών. οὐκ ἀναμείνας, εἴπερ ἄρα ἐπανερωτήσει, ὅπερ οὐκ ἦν κατὰ σωκράτην, ἄνδρα διαλεκτικὸν ὄντα. ἐκ δὲ τοῦ ἐλλείποντος, ὅταν δεικνύμεν μὴ καλῶς φαι-

μενον

μενον τὸν Δημοσθένην, ὑπόκρισιν εἶναι τῆς ῥητορικήν· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων εἰς αὐτὴν δεόμεθα. ἐκ δὲ τοῦ ἀδυνάτου, ὡς ἂν φαῖμεν πρὸς τὸν Ἰσοκράτην, μὴ δυνατὸν ἐκ θεῶν ἀνθρώπους γενέσθαι, μὴ δ' ἂν εὐφυεῖς ὦσιν. ἐκ δὲ τοῦ ἀπιθάνου, ὅτι μὴ εἰκός ἐστιν ἀντισθένην ἀττικόν γε ὄντα παραγινόμενον ἀθήνηθεν εἰς λακεδαίμονα, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος λέγειν, εἰς τὴν ἀνδρωνῖτιν ἐπιέναι. ἐκ δὲ τοῦ ψεύδους, ὅτι μὴ ἀληθῶς ὁ Βίων ἔλεγε, τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι τῆς κακίας. μᾶλλον γὰρ ἀφροσύνη ἐστίν. ἐκ δὲ τοῦ ἀσυμφόρου, ὅτι βλαβερῶς παραινεῖ σιμωνίδης παίζειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ περὶ μηδὲν ἁπλῶς σπουδάζειν. ἐκ δὲ τοῦ ἀχρήστου, ὅσον εἰ φαίνοιτο πρὸς οὐδὲν ὠφέλιμον τὸ ῥηθὲν τῷ βίῳ. ἐκ δὲ τοῦ αἰσχροῦ, ὁπόταν αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον ἀποφαίνωμεν τὴν χρείαν· οἷον, ἀνὴρ συβαρίτης ἰδὼν λακεδαιμονίους ἐπιπόνως ζῶντας, οὐ θαυμάζειν ἔφησεν, ὅτι ἐν τοῖς πολέμοις οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποθνήσκειν· ἄμεινον γὰρ εἶναι τὸν θάνατον, τοῦ τοιούτου βίου. πάνυ γὰρ μαλακῶς, καὶ οὐκ ἀνδρείου τρόπου τὴν ἀπόφασιν ἐποιήσατο. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀνασκευαστέον. πρὸς ἕκαστον δὲ μέρος τῆς χρείας ἀρξάμενον, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπιχει-

ρεῖν δεῖ,

ρεῖν δεῖ, ἐξ ὅσων τρόπων ἐὰν δυνατὸν ᾖ. μὴ λανθανέτω γὰρ ἡμᾶς, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἐν πάσαις, ἐκ πάντων ἐπιχειρεῖν. τὴν μέντοι τάξιν τῶν ἐπιχειρημάτων ποιησόμεθα, καθὰ καὶ τῶν τόπων ἐξεθέμεθα. οἱ αὐτοὶ δ' ἂν εἶεν καὶ πρὸς τὴν τῶν γνωμῶν ἀνασκευήν τε καὶ κατασκευήν. τοῖς δὲ ἤδη τελειοτέροις, προσήκει τὰς ἀφορμὰς λαμβάνειν, καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὰς θέσεις ἡμῖν παραδοθησομένων. χρὴ δὲ τὸ προοίμιον μὴ τοιοῦτον εἶναι, ὥστε ἐφαρμόττειν ἑτέραις χρείαις, ἀλλ' ἴδιον τῆς ὑποκειμένης. ὅπερ δ' ἂν καλῶς γίνοιτο, ἐπί τε χρείας, καὶ μύθου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅταν ἐξ ἑνὸς ἢ δύο τῶν ἀνωτάτω μερῶν τὰς ἀφορμὰς τῶν προοιμίων λαμβάνωμεν. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, αὐτήν τε τὴν χρείαν ἐκθετέον, εἶτα ἑξῆς τὰς ἐπιχειρήσεις. χρηστέον ἐνταῦθα καὶ αὐξήσεσι, καὶ παρεκβάσεσι, καὶ ἤθεσιν, οἷς δυνατόν ἐστιν.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΚΕΥΗΣ, καὶ κατασκευῆς.

ΠΕΡΙ δὲ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς, εἴπομεν ὅτι οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι, οἵπερ καὶ πρὸς τοὺς μύθους. ἐν δὲ τοῖς διηγήμασι, καὶ οἱ περὶ τοῦ ψευδοῦς καὶ ἀδυνάτου

τόποι

τόποι ἁρμόττουσιν, ὅπερ ποιεῖ Θουκυδίδης μὲν, ἀνασκευάζων, τὸ μὴ τύραννον ὄντα Ἵππαρχον, ὑπὸ τῶν περὶ τὸν ἁρμόδιον καὶ ἀριστογείτονα ἀναιρεθῆναι. Ἡρόδοτος δὲ ἐναντιούμενος τοῖς ἀποφαινομένοις, αἰγύπτιον εἶναι μὴ πρόθεν τὸν καμβύσην. οὐκ ἀεὶ μὲν οὖν οἷόν τε, ἐκ πάντων τῶν τρόπων ἐν τοῖς διηγήμασιν ἐπιχειρεῖν. ἐὰν δέ ποτε ἐγγένηται, ταύτῃ τῇ τάξει χρησόμεθα· πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἀσαφοῦς, καθ᾽ ὅσους τρόπους περὶ σαφηνείας εἴπομεν. δεύτερον δὲ, ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου ἐπιχειρήσομεν, δεικνύντες ὅτι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα οὕτω γενέσθαι, ὡς φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἤτοι διὰ τὸ μηδ᾽ ὅλως πεφυκέναι γίνεσθαι, ἢ διὰ τὸ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι τὰ ἱστορούμενα. οἷον, πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι ἡρακλῆς ἀπέκτεινε Βούσιριν. κατὰ γὰρ Ἡσίοδον, πρεσβύτερος ἡρακλέους ὁ Βούσιρις, ἕνδεκα γενεαῖς. καὶ ὅλως πρὸς τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων ἀφορμὰς ἕξομεν λόγων, ἐκ τῶν ἀρίωνος ἐλέγχων. ἔπειτα δὲ καὶ εἰ δυνατὸν ὑποθοίμεθα τὸ πρᾶγμα, λεκτέον ὅτι ἀπίθανόν ἐστιν. εἰ δὲ ἀληθὲς φανείη, ἑξῆς ζητήσομεν, εἰ ἐλλείπει τι, ἢ πλεονάζει. ἔπειτα δὲ, ὅτι μάχεται κατὰ τὴν διήγησιν αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ συγγραφεύς. πρὸς δὲ τούτοις μεμ-

ψοίμεθα καὶ τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων, εἰ μὴ προσηκόντως εἴη γεγενημένη. εἰ δὲ ταῦτα πάντα κατὰ τρόπον εἴη διατεθειμένα, ἀλλ᾽ ὡς ἀπρεπές τε, καὶ ἀσύμφορον λεκτέον. ἔστι γὰρ τῶν πραγμάτων, ἃ πραχθῆναι μὲν οὐκ ἐχρῆν, φθάσαντα δὲ πραχθῆναι, σιωπᾶσθαι συμφέρει· οἷον, εἴ τις τὸν Λοκρὸν Αἴαντα τοιαῦτα εἰπὼν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἀσεβῆσαι, οἷα λέγεται, ἔπειτα ὑπόθοιτο μή τε ἐν τῇ θαλάττῃ, μή τε οἴκοι, κακόν τι αὐτὸν πεπονθότα, ἐν γήρᾳ μετ᾽ εὐδαιμονίας τετελευτηκέναι. ῥᾳδίως δὲ καὶ πλειόνων εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων, ἐὰν καθ᾽ ἕκαστον τῶν παραδεδομένων τόπων ἐπιχειροῦντες, χρώμεθα καὶ τοῖς καλουμένοις στοιχείοις, ἐξ ὧν ἅπασα πρᾶξις ὑφίσταται. ἔστι δὲ ταῦτα, ἐξ ὧν προείπομεν· πρόσωπον, πρᾶγμα, τρόπος, χρόνος, τόπος, αἰτία. παραδείγματος δὲ ἕνεκα, ὁ λόγος ἡμῖν ἔστω ἐφ᾽ ἑνὸς τόπου τοῦ ἀπιθάνου. ἐὰν τοίνυν ἀνασκευάζωμεν τὴν διήγησιν ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, οὕτως ἐπεξελευσόμεθα, δεικνύντες ὅτι καὶ τὸ πρόσωπον ἀπίθανόν ἐστι, καὶ τὸ πραχθὲν, καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ τρόπος, καὶ ἡ αἰτία τῆς πράξεως· οἷον ἐπὶ τῆς Μηδείας. ἐκ μὲν τοῦ προσώπου, ὅτι ἀπίθανόν ἐστι μητέρα

κακῶς

ἱκανῶς ποιῆσαι τέκνα. ἐκ δὲ τῆς πράξεως, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἦν ἀποσφάξαι. ἐκ δὲ τοῦ τόπου, ὅτι οὐκ ἂν ἀπέκτεινεν ἐν Κορίνθῳ, ὅπου διέτριβεν Ἰάσων ὁ τῶν παίδων πατήρ. ἐκ δὲ τοῦ χρόνου, ὅτι ἀπίθανόν ἐστιν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ αὐτὴ μὲν ἐταπείνωτο, τοῦ ἀνδρὸς ἐκπεσοῦσα ξένη γυνή, ὁ δὲ Ἰάσων μείζω δύναμιν προσειλήφει, γήμας Γλαύκην τὴν Κρέοντος τοῦ βασιλέως τῶν τόπων θυγατέρα. ἐκ δὲ τοῦ τρόπου, ὅτι ἐπειράθη ἂν λαθεῖν, καὶ οὐκ ἂν ξίφει διεχρήσατο, ἀλλὰ φαρμάκῳ, ἄλλως τε, καὶ φαρμακὶς οὖσα. ἐκ δὲ τῆς αἰτίας, ὅτι ἀπίθανόν ἐστι διὰ ὀργὴν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀπεκτονέναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ ἴδιον τοῦ Ἰάσονος, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κοινὸν ἐγίνετο τὸ ἀτύχημα, καὶ μᾶλλον αὐτῆς, ὅσῳ μαλακώτεραί πως αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ πάθη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τόπων ἐφοδεύσομεν, κατὰ τὰ ἑξῆς στοιχεῖα ἐπιχειροῦντες, ἐξ ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τόπων κατασκευάσομεν. οἱ δ' αὐτοὶ οὗτοι ἁρμόττουσι καὶ πρὸς τὰς μυθικὰς διηγήσεις, τάς τε ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν λεγομένας, περί τε θεῶν καὶ ἡρώων ἔτι τε, καὶ τῶν ἐξηλλαγμένων κατὰ φύσιν, οἷά τινες ἱστοροῦσι περὶ Πηγάσου, καὶ Ἐριχθονίου, καὶ Χιμαίρας, καὶ ἱπποκενταύρων, καὶ τῶν

παραπλησίων. τὸ δὲ μὴ μόνον ἀνασκευάζειν τὰς τοιαύτας μυθολογίας, ἀλλὰ καὶ ὅθεν παρεῤῥύηκεν ὁ τοιοῦτος λόγος ἀποφαίνειν, τελειοτέρας ἐστὶν ἕξεως, ἢ κατὰ τοὺς πολλούς. ὅπερ πεποίηκεν Ἡρόδοτος μὲν, ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν περὶ πελειάδων διηγούμενος, ὡς ἐξέστησαν αἰγύπτου, καὶ ἡ μὲν εἰς δωδώνην, ἡ δὲ εἰς ἄμμωνος ἀφίκετο. ἐξηγούμενός τε τὸ μυθολόγημα φησὶν, ὅτι παρθένοι τινὲς ἐκ θηβῶν τῶν αἰγυπτίων ἦσαν ἱέρειαι, ὧν ἡ μὲν εἰς δωδώνην ἐπράθη, ἡ δὲ εἰς ἄμμωνος. καὶ ἐπειδὴ βαρβαρισὶ ἐφθέγγοντο, καὶ ἀξυνέτως τοῖς ἐπιχωρίοις, λόγος κατέσχεν, ὡς ὄρνιθες ἦσαν. Πλάτων δὲ ἐν τῷ φαίδρῳ, τὸ περὶ τῆς ὠρειθύας καὶ τοῦ βορέου αἴνιγμα οὐκ ἀποδεχόμενος, φησὶν τὴν ὠρειθύαν, πνεύματι βορέου κατὰ τῶν πλησίον πετρῶν σὺν φαρμακείᾳ παίζουσαν ὠσθῆναι, καὶ οὕτω δὴ λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ βορέου ἀνάρπαστον γεγονέναι. καὶ μήν τοι καὶ Ἔφορος ἐν τῇ τετάρτῃ κέχρηται τούτῳ τῷ τρόπῳ· ὅτι ἄρα τιτυὸς μὲν ἦν πανοπέως δυνάστης, ἀνὴρ παράνομος καὶ βίαιος, πύθων δὲ θηριώδης τὴν φύσιν, δράκων ἐπικαλούμενος, οἱ δὲ περὶ τὴν πάλαι μὲν φλέγραν, νῦν δὲ παλλήνην ὀνομαζομένην κατοικοῦντες, ἦσαν ἄνθρωποι ὠμοί, καὶ ἱερόσυλοι,

συλοι, καὶ ἀνθρωποφάγοι, οἱ καλούμενοι γίγαντες, οὓς ἡρακλῆς λέγεται χειρώσασθαι τὴν τροίαν ἑλών. καὶ διὰ τὸ κρατῆσαι τοὺς περὶ τὸν ἡρακλέα ὀλίγους ὄντας, τῶν γιγάντων πολλῶν ὄντων, καὶ ἀσεβῶν, θεῶν ἔργον ἅπασιν ἐδόκει γεγονέναι τὸ περὶ τὴν μάχην. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐπιλύεται, περὶ τοῦ λυκούργου, καὶ μίνωος, καὶ ῥαδαμάνθυος, καὶ διός, καὶ κουρήτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ κρήτῃ μυθολογουμένων· καὶ παλαιφάτου τοῦ περιπατητικοῦ ἐστιν ὅλον βιβλίον, περὶ τῶν ἀπίστων ἐπιγραφόμενον, ἐν ᾧ τὰ τοιαῦτα ἐπιλύεται, οἷον, ὅτι κένταυροι μὲν ὑπελήφθησαν, οἱ πρῶτοι ἐπὶ ἵπποις ὀχούμενοι ὀφθέντες. διομήδης δὲ θρᾷξ, εἰς ἱπποτροφίαν ἐξαναλωθεὶς, ἐλέχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἵππων ἀπολωλέναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ἀκταίων ὑπὸ τῶν κυνῶν. ἡ δὲ μήδεια βάπτουσα τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀνθρώπων πολιὰς, καὶ μελαίνας ποιοῦσα, ἐφημίσθη, τοὺς γέροντας εἰς λέβητα κατακόπτουσα, νέους ποιεῖν. καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις.

ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΥ.

ΤΟΠΟΣ ἐστὶ λόγος αὐξητικὸς ὁμολογουμένου πράγματος, ἢ τι ἁμαρτήματος, ἢ ἀνδραγαθήματος. ἔστι γὰρ διττὸς ὁ τόπος. ὁ μέν τις, κατὰ τῶν πεπονηρευμένων, οἷον κατὰ τυράννου, κατὰ προδότου, ἀνδροφόνου, ἀσώτου. ὁ δέ τις ὑπὲρ τῶν χρηστόν τι διαπεπραγμένων· οἷον, ὑπὲρ τυραννοκτόνου, ἀριστέως, νομοθέτου. τῶν δὲ τόπων, οἱ μέν εἰσιν ἁπλοῖ, οἱ δὲ οὐχ ἁπλοῖ. ἁπλοῖ μὲν, οἱ προειρημένοι· οὐχ ἁπλοῖ δὲ, οἱ κατὰ στρατηγοῦ προδότου, κατὰ ἱερέως ἱεροσύλου, κατὰ τοῦ ὑβρίσαντος ἐν ἑορτῇ, ἢ ἱερῷ, ἢ ὑπὲρ γυναικὸς τυραννοκτόνου. τόπος δὲ εἴρηται, ὅτι ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁρμώμενοι, οἷον ἐκ τόπου, ῥᾳδίως ἐπιχειροῦμεν κατὰ τῶν ὁμολογούντων ἀδικεῖν. διόπερ τινὲς καὶ ἀφορμὴν ἐπιχειρημάτων αὐτὸν ὡρίσαντο. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ὑβρίστου κατηγορία, κοινὴ καὶ ἀναμφίσβητος, καὶ τόπος καλεῖται. ἐξ αὐτῆς δὲ ὁρμώμενοι, οἷον ἐκ τόπου, ῥᾳδίως καὶ κατὰ κόνωνος, καὶ κατὰ μειδίου λόγων εὐποροῦμεν. διαφέρει δὲ τῶν ἐγκωμίων, καὶ τῶν ψόγων. ὅτι ἐκεῖνα μὲν περὶ ὡρισμένων προσώπων, καὶ μετὰ ἀποδείξεως λέγεται· οἷον ἰσοκράτους, τὸ

ἑλένης

ἑλένης ἐγκώμιον, καὶ εἴ που τις εὐρυβάτου ψό-
γος. οἱ δὲ τόποι, περὶ μόνων ἁπλῶν εἰσι τῶν πραγ-
μάτων, καὶ χωρὶς ἀποδείξεως. καὶ ὅτι γὰρ μὴ τοῖς
ἐγκωμίοις καὶ ψόγοις, φροντιστέον καὶ προοι-
μίων· ἐπὶ δὲ τοῦ τόπου, ἐπίνοια τοιαύτη τὶς εἶ-
ναι βούλεται, ὥστε ἀποκοπὴν εἶναι δοκεῖν,
καὶ μέρος λόγου ἑτέρου προειρημένου, καὶ οἷον
ἐπίλογόν τινα μετ' ὄγκου τῶν ἤδη προαποδε-
δειγμένων. διόπερ καὶ οὕτως ἀρκτέον αὐτοῦ,
καθάπερ ἤδη προειρημένων ἑτέρων, ὡς παρ'
Αἰσχίνῃ· μὴ γὰρ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, τὰς
τῶν ἀτυχημάτων ἀρχὰς ἀπὸ θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἀν-
θρώπων ἀσελγείας γίνεσθαι. καὶ παρὰ Δημο-
σθένει· ἄνθρωποι μιαροὶ, καὶ κόλακες, καὶ ἀλά-
στορες, ἠκρωτηριασμένοι τὰς ἑαυτῶν ἕκα-
στος πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν προπεπω-
κότες, πρότερον μὲν Φιλίππῳ, νῦν δὲ ἀλε-
ξάνδρῳ, τῇ γαστρὶ μετροῦντες, καὶ τοῖς αἰ-
σχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν. καὶ ἔτι· νόσημα
γὰρ, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν
εἰς τὴν ἑλλάδα, καὶ χαλεπὸν, καὶ πολλῆς
εὐτυχίας τινὸς, καὶ τῆς παρ' ὑμῶν ἐπιμελεί-
ας δεόμενον. ἤδη δὲ καὶ προοιμίων πολλοὶ
φροντίζουσι, καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐκτίθεν-
ται, ὡσανεὶ διηγούμενοι, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰς

αὐξήσεις ἐπιφέρουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι, τάχ' ἂν καὶ οὕτως ὠφελοῖεν. διαφθείρουσι μέντοι τὴν ἰδιότητα τοῦ γυμνάσματος. ἐπιχειρεῖν δὲ δεῖ, ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν δεδρακότων, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ὧν διαπράττονται, ἔκ τε ὧν ἕτεροι πάσχουσι δι' αὐτοὺς, καὶ ἔτι ἐξ ὧν αὐτοὶ μεταλαμβάνουσιν. ἐὰν δὲ ὥσπερ ἐν δίκῃ ἐθέλωμεν καὶ προοιμίοις, καὶ διηγήματι χρῆσθαι, μετὰ τὸ προοίμιον καὶ τὴν τοῦ ἀδικήματος ἀπαγγελίαν, ληψόμεθα τὰς ἐπιχειρήσεις· πρῶτον μὲν, ἀπὸ τῆς διανοίας τοῦ δεδρακότος, ὅτι πονηρά. δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος, περὶ οὗ τὸ ἀδίκημα, ὅτι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστίν. οἷον, ὅτι κλέπτης περὶ τὰ χρήματα ἐπιβουλεύει, ἅπερ εἰσὶν ἀναγκαιότατα πᾶσι. καὶ τούτων ἕνεκα, καὶ γεωργοῦμεν, καὶ πλέομεν, καὶ πάνθ' ἁπλῶς κατὰ τὸν βίον πράττομεν, ἵν' ἔχωμεν χρήματα, ἐξ ὧν ζῆν δυνησόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῆς περιοχῆς, ὅτι τῷ μὲν ὀνόματι, ἓν τὸ ἀδίκημά ἐστι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, πολλὰ περιέχει ἐν αὐτῷ ἀδικήματα· οἷον, ἡ μοιχεία, καὶ βίαν καὶ κλοπὴν, καὶ νοθείαν, καὶ μυρία ἄλλα περιέχει. ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῆς συγκρίσεως· αὕτη δὲ τριπλῆ. τὸ γὰρ κατηγορούμενον ὑφ' ἡμῶν, ἢ μείζονι ἑαυτοῦ συγκρίνομεν, ἢ ἐλάττονι, ἢ ἴσῳ. ὅ-

ταν μὲν

ταν μὲν οὖν μείζονι συγκρίνωμεν, αὔξοντες τὸ ἔλαττον, ἴσον ἐκείνῳ ἀποφανοῦμεν· οἷον, ὅτι κλέπτης τῷ ἱεροσύλῳ τὰ ἴσα ἀδικεῖ. μιᾷ γὰρ ἀμφότεροι χρῶνται τῇ περὶ τὸ κλέπτειν ἐπιθυμίᾳ. καὶ οὔθ᾽ ὁ κλέπτης εἰ καιροῦ λάβοιτο, ὀκνή σειεν ἱεροσυλεῖν, οὔθ᾽ ὁ ἱερόσυλος κλέπτειν. ὅταν δὲ ἐλάττονι συγκρίνωμεν, οὕτως ἐροῦμεν· εἰ ὁ κλέπτης ἀνθρώπων χρήματα ἀφαιρούμενος κολάζεται, πόσῳ μᾶλλον οὗτος κολασθήσεται, ὁ τὰ τῶν θεῶν συλῶν; ὅταν δὲ ἴσον ἴσῳ παραβάλλωμεν, φήσομεν, ὅτι εἰ τὸν τὰ ἴσα ἡμαρτηκότα ἀθῷον οὐκ ἐῶμεν, οὐδὲ τοῦτον ἄξιον περιορᾶν. εἶτα ἀπὸ τῶν ἐναντίων· εἰ γὰρ ἀριστεὺς τιμῶν ἄξιος, κολάσεως ὁ προδότης. ἑξῆς δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος· οἷον, τὸ κατὰ τοῦ ἱεροσύλου, ὅτι πρὸ τῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἀσεβημάτων, εἰκὸς δεῖ τὸν ἱερόσυλον, πολλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τετολμηκέναι, πολλὰ δὲ εἰς τοὺς καθ᾽ χομένους. ἐκλελοιπέναι τε τὰ πολλὰ τῶν νενομισμένων ἐπὶ τιμῇ θεῶν· οἷον, ἑορτὰς, θυσίας, εὐχὰς, ἔτι τε ἐπιορκηκέναι πολλάκις, καὶ τὰ παραπλήσια. εἶτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, καὶ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα· οἷον, ἱεροσυλίας γενομένης, τὰ μὲν ἱερὰ ἀκόσμητα διαμένει, ὁ δὲ ἱερόσυλος εἰς τὰς ἡδονὰς καταναλίσκει τὰ συλη-

αὐξήσεις ἐπιφέρουσιν. οἱ δὲ ποιοῦντες, τάχα ἂν καὶ οὕτως ὠφελοῖντο. διαφθείρουσι μέντοι τὴν ἰδιότητα τοῦ γυμνάσματος. ἐπιχειρεῖν δὲ δεῖ, ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν δεδρακότων, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ὧν διαπράττονται, ἔκ τε ὧν ἕτεροι πάσχουσι δι' αὐτῶν, καὶ ἔτι ἐξ ὧν αὐτοὶ μεταλαμβάνουσιν. ἐὰν δὲ ὥσπερ ἐν δίκῃ ἐθέλωμεν καὶ προοιμίῳ, καὶ διηγήματι χρῆσθαι, μετὰ τὸ προοίμιον καὶ τὴν τοῦ ἀδικήματος ἀπαγγελίαν, ληψόμεθα τὰς ἐπιχειρήσεις· πρῶτον μὲν, ἀπὸ τῆς διανοίας τοῦ δεδρακότος, ὅτι πονηρά. δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος, περὶ οὗ τὸ ἀδίκημα, ὅτι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστίν. οἷον, ὅτι κλέπτης περὶ τὰ χρήματα ἐπιβουλεύει, ἅπερ εἰσὶν ἀναγκαιότατα πᾶσι. καὶ τούτων ἕνεκα, καὶ γεωργοῦμεν, καὶ πλέομεν, καὶ πάνθ' ἁπλῶς κατὰ τὸν βίον πράττομεν, ἵν' ἔχωμεν χρήματα, ἐξ ὧν ζῆν δυνησόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῆς περιοχῆς, ὅτι τῷ μὲν ὀνόματι, ἓν τὸ ἀδίκημά ἐστι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, πολλὰ περιέχει ἐν αὑτῷ ἀδικήματα· οἷον, ἡ μοιχεία, καὶ βίαν καὶ κλοπὴν, καὶ νοθείαν, καὶ μυρία ἄλλα περιέχει. ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῆς συγκρίσεως· αὕτη δὲ τριπλῆ. τὸ γὰρ κατηγορούμενον ὑφ' ἡμῶν, ἢ μείζονι ἑαυτοῦ συγκρίνομεν, ἢ ἐλάττονι, ἢ ἴσῳ. ὅ-

ταν μὲν οὖν μείζονι συγκρίνωμεν, αὔξοντες τὸ ἔλαττον, ἴσον ἐκείνῳ ἀποφανοῦμεν· οἷον, ὅτι κλέπτης τῷ ἱεροσύλῳ τὰ ἴσα ἀδικεῖ. μιᾷ γὰρ ἀμφότεροι χρῶνται τῇ περὶ τὸ κλέπτειν ἐπιθυμίᾳ. καὶ οὔθ' ὁ κλέπτης εἰ καιροῦ λάβοιτο, ὀκνήσειεν ἱεροσυλεῖν, οὔθ' ὁ ἱερόσυλος κλέπτειν. ὅταν δὲ ἐλάττονι συγκρίνωμεν, οὕτως ἐροῦμεν· εἰ ὁ κλέπτης ἀνθρώπων χρήματα ἀφαιρούμενος κολάζεται, πόσῳ μᾶλλον οὗτος κολασθήσεται, ὁ τὰ τῶν θεῶν συλῶν; ὅταν δὲ ἴσον ἴσῳ παραβάλλωμεν, φήσομεν, ὅτι εἰ τὸν τὰ ἴσα ἡμαρτηκότα ἀθῷον οὐκ ἐῶμεν, οὐδὲ τοῦτον ἄξιον περιορᾶν. εἶτα ἀπὸ τῶν ἐναντίων· εἰ γὰρ ἀριστεὺς τιμῶν ἄξιος, κολάσεως ὁ προδότης. ἑξῆς δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος· οἷον, τὸ κατὰ τοῦ ἱεροσύλου, ὅτι πρὸ τῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἀσεβημάτων, εἰκός ἐστι τὸν ἱερόσυλον, πολλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τετολμηκέναι, πολλὰ δὲ εἰς τοὺς κατοιχομένους. ἐκλελοιπέναι τε τὰ πολλὰ τῶν νενομισμένων ἐπὶ τιμῇ θεῶν· οἷον, ἑορτάς, θυσίας, εὐχάς, ἔτι τε ἐπιορκηκέναι πολλάκις, καὶ τὰ παραπλήσια. εἶτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, καὶ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα· οἷον, ἱεροσυλίας γενομένης, τὰ μὲν ἱερὰ ἀκόσμητα διαμένει, ὁ δὲ ἱερόσυλος εἰς τὰς ἡδονὰς καταναλίσκει τὰ συλη-

θέντα. καὶ ὅτι διὰ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἐπι-
γίνεται ταῖς πόλεσι καὶ θεῶν μηνίματα, λοι-
μοί, καὶ λιμοί, στρατοπέδων ὄλεθροι, καὶ πάν-
τα τὰ τοιαῦτα. ἑξῆς δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνηκέστου· οἷον,
ἀνεπανόρθωτόν ἐστι τὸ πραχθέν. εἶτα ἐκ τῆς κρί-
σεως, ἤτοι νομοθετῶν, ἢ ποιητῶν, σοφῶν ἀν-
δρῶν γνώμας λέγοντες· οἷον, ὅτι καὶ τούτοις
πονηρὸν εἶναι δοκεῖ τὸ πραχθὲν, καὶ κολάσεως
ἄξιον. ἐφ' ἅπασι δὲ, τὴν διατύπωσιν ποιησό-
μεθα, ὅταν ἐνεργούμενον τὸ ἀδίκημα ἀπαγ-
γέλλωμεν, καὶ τὸ πάθος τοῦ ἠδικημένου· οἷον,
κατὰ ἀνδροφόνου. διαγράψομεν γὰρ, οἷος
μὲν ἦν ὁ ἐργαζόμενος τὸν φόνον, ὡς ὠμῶς καὶ
ἀνηλεῶς αὐτόχειρ γινόμενος, ἀνθρώπου ἄν-
θρωπος ὤν, καὶ τὸ ξίφος σπασάμενος, καὶ
τὴν πληγὴν καταφέρων, καὶ μὴ καιρίας εἰ τύ-
χοι τῆς πληγῆς γενομένης, ἄλλας ἐπ' ἄλλαις
ποιούμενος, καὶ μιαινόμενος αἵματι τοῦ φονευο-
μένου. οἵας δὲ κἀκεῖνος φωνὰς ἠφίει, τότε μὲν τοῦ
φονέως δεόμενος, τότε δὲ βοηθοὺς ἐπικαλούμε-
νος, νῦν μὲν ἀνθρώπους, νῦν δὲ τοὺς θεοὺς, καὶ
ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἐν δὲ τοῖς οὐχ ἁπλοῖς τόποις,
ἔστι μὲν καὶ ἀπὸ τῶν προειρημένων ἐπιχειρεῖν.
πλειόνων δὲ λόγων εὐπορήσομεν, διὰ τὸ προσ-
κείμενον τοῖς ἁπλοῖς. ὁ γὰρ προδότης, καὶ καθ'

αὑτὸν

αὐτὸν μὲν ὀργῆς ἄξιος, πολὺ δὲ πλέον, ὅταν στρατηγὸς ᾖ. τὸ δὲ παρ' ἐλπίδα πραχθὲν, πολλὰς ἀφορμὰς λόγων παραδίδωσιν. ἡ μὲν τῶν ἁμαρτημάτων αὔξησις, ἐκ τούτων ἂν γένοιτο· τῶν δὲ ἐπαινετῶν, ἐκ τῶν ἐναντίων.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΩΜΙΟΥ.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ἐστὶ, λόγος ἐμφανίζων μέγεθος τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, περὶ τὸ ὡρισμένον πρόσωπον. τούτου δὲ, τὸ μὲν εἰς τοὺς ζῶντας, ἰδίως νῦν ἐγκώμιον καλεῖται· τὸ δὲ εἰς τοὺς τεθνεῶτας, ἐπιτάφιος λέγεται· τὸ δὲ εἰς τοὺς θεούς, ὕμνος. ἀλλ' εἴτε ζῶντας, εἴτε τελευτήσαντας, ἢ καὶ ἥρωας, καὶ θεοὺς τις ἐγκωμιάζοι, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῶν λόγων ἔφοδος. ἐγκώμιον δὲ λέγεται, παρὰ τοὺς παλαιούς, ἐν κώμῳ τινὶ, καὶ παιδιᾷ, τὰς εἰς θεοὺς εὐλογίας ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ μάλιστα ἐπαινεῖται, τῶν δὲ ἀγαθῶν τὰ μὲν περὶ ψυχήν τε καὶ ἦθος, τὰ δὲ περὶ σῶμα, τὰ δὲ ἔξωθεν ἡμῖν ὑπάρχει, δηλονότι τὰ τρία ἂν εἴη ταῦτα, ἐξ ὧν εὐπορήσαμεν ἐγκωμιάζειν. ἔστι δὲ τῶν ἔξωθεν, πρῶτον μὲν εὐγένεια

εὐγένεια ἀγαθόν, διττὴ δὲ, ἡ μὲν πόλεως καὶ ἔθνους καὶ πολιτείας ἀγαθῆς, ἡ δὲ γονέων καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων. ἔπειτα δὲ, παιδεία, φιλία, δόξα, ἀρχὴ, πλοῦτος, εὐτεκνία, εὐθανασία. τοῦ σώματος ἐστὶν ὑγεία, ἰσχὺς, κάλλος, εὐαισθησία. ψυχικὰ δὲ ἀγαθὰ, τὰ σπουδαῖα ἤθικὰ, καὶ τούτοις ἀκολουθοῦσαι πράξεις· οἷον, ὅτι φρόνιμος, ὅτι σώφρων, ὅτι ἀνδρεῖος, ὅτι δίκαιος, ὅτι ὅσιος, ὅτι ἐλευθέριος, καὶ ὅτι μεγαλόφρων, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καλαὶ δὲ εἰσὶ πράξεις, καὶ αἱ μετὰ θάνατον ἐπαινούμεναι. τοὺς γὰρ ζῶντας εἰώθασι κολακεύειν, καὶ ἀνάπαλιν, αἱ ζώντων ἔτι ἡμῶν ἐγκωμιαζόμεναι, καὶ τὸν τῶν πολλῶν φθόνον ὑπερβαλλόμεναι. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι (κατὰ Θουκυδίδην) πρὸς τὸ ἀντίπαλον. καὶ ἃς ἄλλων ἕνεκα, καὶ μὴ ἑαυτῶν πράττομεν, καὶ τοῦ καλοῦ χάριν, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ συμφέρον, ἢ τὸ ἡδύ. καὶ ἐφ' ὧν ὁ μὲν πόνος ἴδιος, ἡ δὲ ὠφέλεια κοινή. καὶ δι' ἃς οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλα πάσχουσιν εὖ, καὶ τὰς χάριν εὐεργετῶν, καὶ μᾶλλον τετελευτηκότων. διόπερ ἐπαινοῦνται, καὶ αἱ πρὸς τῶν φίλων τιμωρίαι, καὶ κίνδυνοι. ἐπαινεταὶ δὲ εἰσὶν αἱ πράξεις, καὶ αἱ διὰ τὸν καιρὸν, καὶ εἰ μόνος ἔπραξέ τις, ἢ πρῶτος, ἢ οὐδεὶς, ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἢ

μετ᾽ ὀλίγων, ἢ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρὰ τὴν ἐλπίδα, ἢ μετὰ πόνων, ἢ ὅσα ῥᾶστα ἢ τάχιστα ἐπράχθησαν. δεῖ δὲ λαμβάνειν καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἐνδόξων· καθάπερ οἱ ἐπαινοῦντες Ἑλένην, ὅτι Θησεὺς προὔκρινεν. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ εἰκάζειν, ἐκ τῶν παρεληλυθότων τὰ μέλλοντα. ὥστε εἴ τις λέγει περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, τί δ᾽ ἂν ἔπραξε τηλικαῦτα, καὶ τοσαῦτα ἔθνη καταστρεψάμενος, εἰ μικρὸν ἔτι ἐπεβίω χρόνον; καὶ ὡς Θεόπομπος ἐν τῷ Φιλίππου ἐγκωμίῳ· ὅτι εἰ βουληθείη Φίλιππος τοῖς αὐτοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐμμεῖναι, καὶ τῆς Εὐρώπης πάσης βασιλεύσει. οὐκ ἄχρηστον δὲ καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν ἤδη δεδοξασμένων, ἀντιπαραβάλλοντα δ᾽ ἐκείνων τὰ ἔργα πρὸς τῶν ἐγκωμιαζομένων. χαίρειν δὲ ἔστιν ἐνίοτε, ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ὁμωνυμίας, ἢ τῶν ἐπωνυμιῶν ἐγκωμιάζειν, ἐὰν μὴ πάνυ φορτικὸν καὶ καταγέλαστον ᾖ. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ὀνομάτων, Δημοσθένους ὅτι ἦν· οἷον, ὅτι ἦν τὸ τοῦ δήμου σθένος. ἀπὸ δὲ τῆς ὁμωνυμίας, ὅταν τις τύχῃ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων ἀνδρὶ δεδοξασμένῳ. ἐκ δὲ τῶν ἐπωνυμιῶν, οἷον Περικλῆς ὀλύμπιος, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς κατορθώμασι μεγαλειότητος ἐπικεκλημένος. οἱ μὲν οὖν τόποι ἐξ ὧν ἐπιχειρή-

τομεν, οἷδέ εἰσι. χρησόμεθα δὲ αὐτοῖς, τόνδε τὸν τρόπον. μετὰ τὸ προοίμιον, εὐθὺς περὶ εὐγενείας ἐροῦμεν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε ἐκτὸς, καὶ περὶ σῶμα ἀγαθῶν· οὐχ ἁπλῶς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχε, τὸν λόγον διατιθέμενοι, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑκάστου δεικνῦντες, ὅτι μὴ ἀνοήτως, ἀλλὰ φρονίμως καὶ ὡς ἔδει αὐτοῖς ἐχρήσατο. ἥκιστα γὰρ ἐπαινοῦσι μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλ᾽ ἐκ τύχης ἃ ἔχουσιν ἀγαθά· οἷον, ὅτι εὐτυχῶν ἦν μέτριος καὶ φιλάνθρωπος, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ὁ αὐτὸς, καὶ δίκαιος, καὶ τοῖς σώματος πλεονεκτήμασι σωφρόνως προσηνέχθη. εἰ δὲ μηδὲν τῶν προειρημένων ἀγαθῶν ἔχοι, λεκτέον ὅτι ἀτυχῶν οὐ ταπεινὸς οὐκ ἦν, οὐδὲ πενόμενος ἄδικος, οὐδὲ δεόμενος ἀνδραποδώδης. καὶ ὅτι ἐκ πόλεως ὢν μικρᾶς, λαμπρὸς ἐγένετο, καθάπερ ὀδυσσεύς τε καὶ δημόκριτος. καὶ ἐν πολιτείᾳ φαύλῃ τεθραμμένος, οὐ διεστράφη, ἀλλὰ τῶν καθ᾽ αὑτὸν ἄριστος ἐγένετο, ὥσπερ πλάτων ἐν ὀλιγαρχίᾳ. ἐπαινετός τε, καὶ εἴ τις ἐκ ταπεινῆς οἰκίας ὢν, μέγας ἐγένετο, ὥσπερ σωκράτης ὁ φαιναρέτου τῆς μαίας υἱὸς, καὶ σωφρονίσκου τοῦ ἑρμογλύφου. ἄξιον δὲ ἀγασθαι, καὶ τὸν ἐκ βαναύσου τέχνης, ἢ πονηρᾶς τύχης, ἀγαθὸν δυνηθέντα τι ἐργάσασθαι· ὁποῖον λέγουσιν, ἥρωνα μὲν

τὸν

τὸν σκυτοτόμον, λεόντιον δὲ τὴν ἑταίραν, φιλοσοφῆσαι. * μάλιστα γὰρ ἐν τοῖς ἀτυχήμασιν ἐκλαμπεῖ τῇ ἀρετῇ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὰς πράξεις, καὶ τὰ κατορθώματα παραληψόμεθα, οὐκ ἐφεξῆς διηγούμενοι. λέγοντες γὰρ, ἄλλα προστίθεμεν κατὰ μίαν ἑκάστην ἀρετήν. ἔπειτα τὰ ἔργα διεξιόντες· οἷον, ὅτι ἦν σώφρων προλέγειν καὶ ἐπιφέρειν εὐθὺς, τί αὐτῷ σωφρονητικὸν ἔργον πέπρακται. ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. τὰς διαβολὰς, ἢ οὐ δεῖ λέγειν. ἀνάμνησις γὰρ γίνεται τῶν ἁμαρτημάτων. ἢ ὡς οἷόν τε λάθρα, καὶ ἀποκεκρυμμένως· μὴ λάθωμεν ἀπολογίαν ἀντ' ἐγκωμίου ποιήσαντες. ἀπολογεῖσθαι γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν ἐχόντων. ἐπαινεῖν δὲ, τοὺς ἐπὶ ἀγαθῷ γένει διαφέροντας. τὰ δὲ τῶν ἀψύχων ἐγκώμια, οἷον μέλιτος, ὑγείας, ἀρετῆς, καὶ τῶν παραπλησίων, ἀναλόγως ποιησόμεθα, ἀπὸ τῶν προειρημένων τόπων ἐπιχειροῦντες, ἐξ ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ. ἐκ μὲν τούτων ἐπαινεσόμεθα, ψέξομεν δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ἐστι, λόγος τὸ βέλτιον, ἢ τὸ χεῖρον παριστάς. γίνονται δὲ συγκρίσεις προσώπων τε καὶ πραγμάτων. καὶ προσώπων μὲν, οἷον, αἴαντος, ὀδυσσέως· πραγμάτων δὲ, οἷον, σοφίας τε, καὶ ἀνδρείας. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τῶν προσώπων θάτερον προκρίνομεν, εἰς τὰς πράξεις ἀποβλέποντες, καὶ εἴ τι ἄλλο περὶ αὐτῶν ἐστιν ἀγαθόν, μία μέθοδος ἂν εἴη περὶ ἀμφοῖν. πρῶτον δὲ διωρίσθω, ὅτι αἱ συγκρίσεις γίνονται, οὐ τῶν μεγάλην πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων (γελοῖος γὰρ ὁ ἀπορῶν, πότερος ἀχιλλεὺς ἢ θερσίτης) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὁμοίων· καὶ περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, πότερον δεῖ προθέσθαι, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν, τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. ὅταν μὲν οὖν πρόσωπα συγκρίνωμεν, πρῶτον μὲν αὐτὰ παραβαλοῦμεν τὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὴν εὐτεκνίαν, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν, καὶ εἴ τι ἄλλο περί τε τὸ σῶμα, καὶ ἔξωθεν ἀγαθὸν, ἐν τοῖς περὶ ἐγκωμίων προείπομεν. μετὰ ταῦτα, τὰς πράξεις συγκρίνουμεν, προκρίνοντες τὰς καλλίους, καὶ τὰς ἀγαθῶν πλειό-

νων καὶ

νων καὶ μειζόνων αἰτίας, καὶ βεβαιοτέρας, καὶ τὰς πολυχρονιωτέρας, καὶ τὰς ἐν καιρῷ μᾶλλον πεπραγμένας, καὶ ὧν μὴ πραχθεισῶν μεγάλη βλάβη συμβαίνει. καὶ τὰς ἐκ προαιρέσεως μᾶλλον, τῶν διʼ ἀνάγκην ἢ τύχην. καὶ ἃς ὀλίγοι ἔπραξαν μᾶλλον, ἢ ἃς οὐδείς. τὰ γὰρ κοινὰ καὶ δημώδη, οὐ πάνυ ἐπαινετά. καὶ ἃς μετὰ πόνου ἐπράξαμεν μᾶλλον, ἢ ῥᾳδίως. καὶ ἃς εἰργασάμεθα μετὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν δύναμιν μᾶλλον, ἢ τὰς ὅτε δυνατόν ἐστι. τὰς δὲ διαβολὰς, ἃς ἔφαμεν ἐν τῷ περὶ ἐγκωμίων, ἢ οὐδὲν λέγειν, ἢ ὡς οἷόν τε τάχιστα. τὰς δὲ τοῦ ἐναντίου προσώπου, διασύρειν μᾶλλον, καὶ χλευάζειν προσήκει. τούτῳ γὰρ διοίσει σύγκρισις τῆς ὑποθέσεως. ἐν μὲν γὰρ τῇ ὑποθέσει, πρὸς τῷ τὰ οἰκεῖα λέγειν κατορθώματα, καὶ εἴ τι πέπρακται τοῖς ἀντιδίκοις ἁμάρτημα, ἐπαίξομεν. ἡ δὲ σύγκρισις, μόνην ἁπλῶς τῶν κατορθωμάτων τὴν ὑπεροχὴν ζητεῖν ἐπαγγέλλεται. ὅταν δὲ πράγματα συγκρίνωμεν, γελοῖον μὲν ἴσως ἐνταῦθα δόξει, συγγενείαν, ἢ τι τοιοῦτον ζητεῖν. οὐδὲν δὲ κωλύει κατὰ ἀναλογίαν τοῖς τοιούτοις ἐπισκοπεῖν· οἷον, ἢ τοὺς εὑρετὰς αὐτῶν, ἢ τὴν φύσιν, ἢ τὴν χώραν, ἐν αἷς πεφύκασιν εἶναι. καθὰ εἴ τις φαίη τὴν

ὑγείαν, ἀπόλλωνος εἶναι θυγατέρα, ἐπειδὴ
ἰατρὸς ὁ θεός. ἢ τὸ μέλι δὲ οὐρανοῦ, διότι δοκεῖ
τοῖς πολλοῖς, ἐκ δρόσου τὴν ὑπόστασιν ἔχειν. ἢ
καὶ μὰ Δί' ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρίστης πόλεως, ἐπειδὴ
πέφυκε τὸ κάλλιστον μέλι ἐν τῇ ἀττικῇ γίνεσθαι,
καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἑξῆς δὲ λεκτέον, καὶ τὰς διὰ
ἑτέρων τῶν παραβαλλομένων συμβαινούσας ὠφε-
λείας. τὰς μὲν οὖν τῶν βελτιόνων συγκρίσεις,
ἐκ ταύτης ποιησόμεθα. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, ἐπει-
δὰν ζητῶμεν δυοῖν ὄντων φαύλων, τὸ χεῖρον
ἀνευρεῖν· οἷον, ἀφροσύνης, καὶ ἀλγηδόνος. αἱ
μὲν οὖν ἑνὸς πρὸς ἕν τι συγκρίσεις, οὕτως ἂν με-
θοδεύοιντο. τὰς δὲ πλειόνων τινῶν πρὸς πλείω,
κατὰ δύο τρόπους εἰώθαμεν συγκρίνειν. εἷς
μὲν γάρ ἐστι τρόπος, ὅταν τῶν συγκρινομένων
λαβόντες τὰ ἀκρότατα, πρὸς ἄλληλα παρα-
βάλλωμεν. κατὰ δὲ τὴν τούτων σύγκρισιν, καὶ
τὸ σύμπαν γένος, πρὸς πᾶν γένος ἀξιοῦμεν
ἔχειν· οἷον, εἰ βουλοίμεθα τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος,
πρὸς τὸ τῶν θηλειῶν συγκρῖναι, ὁπότερον αὐτῶν
ἐστιν ἀνδρειότερον, ἀξιοῦμεν τὸν ἀνδρειότατον
ἄνδρα, πρὸς τὴν ἀνδρειοτάτην γυναῖκα συγ-
κρίνοντες, ὁπότερον ἂν εὑρίσκωμεν κρείττο-
να, οὕτω καὶ τὸ ὅλον αὐτοῦ γένος, τοῦ ἑτέρου
κρεῖττον ἀποφαίνειν. εἰ μὲν δὴ βουλόμεθα προ-
κρίνειν

κρίνειν τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος τοῦ θήλεος, οὕτω ποιήσομεν· ὑποθησόμεθα γὰρ, θεμιστοκλέα κρείττονα εἶναι τοῦ τῶν ἀῤῥένων γένους κατὰ ἀνδρείαν, ἀρτεμισίαν δὲ τοῦ θήλεος. οὐκοῦν εἰ ἀνδρειότερος ὁ θεμιστοκλῆς ἀρτεμισίας, καὶ τὸ τῶν ἀῤῥένων γένος τοῦ τῶν θηλειῶν ἀνδρειότερον. εἰ δὲ τὸ θῆλυ γένος τοῦ ἄῤῥενος προκρίνειν ἐθέλοιμεν, ὑποθησόμεθα τόμυριν μὲν εἶναι ἀνδρειοτάτην γυναικῶν, κῦρον δὲ τῶν ἀνδρῶν. οὐκοῦν εἰ τόμυρις ἀνδρειοτέρα κύρου, καὶ τὸ τῶν θηλειῶν γένος ἀνδρειότερον τοῦ τῶν ἀῤῥένων. δεύτερος δὲ τρόπος ἐστὶν, ὅταν μὴ μίαν, ἢ δύο τῶν ἐξοχωτάτων, τοῖς ἐξοχωτάτοις παραβαλλόμενοι, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ γένος προκρίνομεν, ἐν ᾧ πλείους εἰσὶν οἱ εὐδόκιμοι· οἷον, εἰ πλείους εἰσὶν ἄῤῥενες ἀνδρεῖοι, ἤπερ αἱ γυναῖκες, καὶ τὸ γένος τῶν ἀῤῥένων, τοῦ τῶν γυναικῶν ἀνδρειότερον. οὐ γὰρ εἰ τόμυρις ἡ μασσαγέτις, ἢ σπαρέθρα ἡ ἀμώργου τῶν σακῶν βασιλέως γυνὴ κρείττων οὖσα κύρου, ἢ καὶ ναὶ μὰ δία σεμίραμις ζωροάστρου τοῦ βακτρίου, ἤδη συγχωρητέον, καὶ τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος εἶναι ἀνδρειότερον· μιᾶς μὲν ἢ δύο γυναικῶν ἀνδρειοτάτων οὐσῶν, ἀῤῥένων δὲ παμπόλλων. ἔστι δὲ ὁ τούτων τῶν λόγων διττός. ἢ γὰρ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν

συγκειμένων ἰδίᾳ τινὰ λόγον διεξελευσόμεθα, ἢ ἕνα παρ' ἀμφοῖν, θατέρου προκρίνοντος, καθάπερ καὶ Ξενοφῶν ἐν τῷ συμποσίῳ, τὸν τῆς ψυχῆς ἔρωτα, τῷ τοῦ σώματος ἀντιπαραβάλλων προκρίνει.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΙΑΣ.

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΙΑ ἐστὶ, προσώπου παρεισαγωγὴ, διατιθεμένου λόγους οἰκείους, ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀναμφισβητήτως· οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκα, μέλλων ἀποδημεῖν· ἢ στρατηγὸς τοῖς στρατιώτους, ἐπὶ τοὺς κινδύνους. καὶ ἐπὶ ὡρισμένων δὲ προσώπων· οἷον, τίνας ἂν εἴποι λόγους Κῦρος ἐλαύνων ἐπὶ μασσαγέτας. ἢ τίνας Δᾶτις μετὰ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην ἐντυγχάνων τῷ βασιλεῖ. ὑπὸ δὲ τοῦτο τὸ γένος τῆς γυμνασίας πίπτει καὶ τὸ τῶν πανηγυρικῶν λόγων εἶδος, καὶ τὸ τῶν προτρεπτικῶν, καὶ τὸ τῶν ἐπιστολικῶν. πρῶτον μὲν τοίνυν ἁπάντων, ἐνθυμηθῆναι δεῖ, τό τε τοῦ λέγοντος πρόσωπον ὁποῖόν ἐστι, καὶ τὸ πρὸς ὃν ὁ λόγος, τήν τε παροῦσαν ἡλικίαν, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τύχην,

τύχην, καὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, περὶ ἧς οἱ μέλλοντες λόγοι ῥηθήσονται. ἔπειτα δὲ ἤδη πειρᾶσθαι λόγους ἁρμόττοντας εἰπεῖν. πρέπουσι γὰρ διὰ ἡλικίαν ἄλλοι ἄλλοις, πρεσβυτέρῳ καὶ νεωτέρῳ, οὐχ οἱ αὐτοί. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοῦ νεωτέρου λόγος ἡμῖν, ἁπλότητι καὶ σωφροσύνῃ μεμιγμένος ἔσται· ὁ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου, συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ. καὶ διὰ φύσιν γυναικὶ καὶ ἀνδρὶ, ἕτεροι λόγοι ἁρμόττοιεν ἄν, καὶ διὰ τύχην δούλῳ καὶ ἐλευθέρῳ, καὶ διὰ ἐπιτήδευμα στρατιώτῃ καὶ γεωργῷ. κατὰ δὲ διάθεσιν, ἐρῶντι, καὶ σωφρονοῦντι, καὶ διὰ γένος. ἕτεροι μὲν λόγοι τοῦ Λάκωνος παῦροι καὶ λιγέες, ἕτεροι δὲ τοῦ ἀττικοῦ ἀνδρὸς στωμύλου. καὶ βαρβαρικῶς φαμὲν εἰπεῖν πολλάκις τὸν Ἡρόδοτον, καίπερ ἑλληνιστὶ γράφοντα, ὅτι τοὺς ἐκείνων λόγους μεμίμηται. πρέπουσι δὲ λόγοι, καὶ τόποις, καὶ καιροῖς. οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, οὐδὲ νικῶσι καὶ ἡττημένοις, καὶ ὅσα ἄλλα παρακολουθεῖ τοῖς προσώποις. καὶ μὴν καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἕκαστα, ἔχει πρέπουσαν ἑρμηνείαν. ταύτης δ᾽ ἂν ἐγκρατεῖς γινόμεθα, ἐὰν μήτε περὶ μεγάλων πραγμάτων ταπεινῶς λέγωμεν, μήτε περὶ μικρῶν ὑψηλῶς, μήτε πε-

ρὶ εὐτελῶν σεμνῶς, μήτε περὶ ἐνδόξων ἐκλελυμένως, μήτε περὶ αἰσχρῶν θρασέως, μήτε περὶ ἐλεεινῶν περιττῶς, ἀλλὰ τὸ πρέπον ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἀποδιδῶμεν, στοχαζόμενοι ἅμα καὶ τοῦ ἁρμόττοντος περί τε προσώπῳ, καὶ τῷ τρόπῳ, καὶ περὶ χρόνῳ, καὶ τῇ τύχῃ, καὶ ἑκάστῳ τῶν προειρημένων. ἐπεὶ οὖν ποικίλη ἐστὶν ἡ τῶν προσώπων διαφορὰ, καὶ τῶν πραγμάτων. ἢ γὰρ αἰτούμεθά τι, ἢ προτρέπομεν, ἢ παρηγοροῦμεν, ἢ συγγνώμην αἰτοῦμεν ἐφ' οἷς ἐπράξαμεν, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων, ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ καθ' ἕκαστον τούτων ἀφορμὰς οἰκείας εἰπεῖν. προτρέποντες μὲν οὖν ἐροῦμεν, ὅτι ἐφ' ὃ προτρέπομεν, καὶ δυνατὸν γενέσθαι, καὶ ῥᾴδιον, καὶ καλὸν, καὶ πρέπον ἐστὶν, ὅτι συμφέρον, ὅτι δίκαιον, ὅτι ὅσιον. διττὸν δὲ καὶ τοῦτο, ἢ πρὸς θεοὺς, ἢ πρὸς τετελευτηκότας. ὅτι ἡδὺ, ὅτι μὴ μόνοι πράττομεν, μὴ δὲ πρῶτοι, ὅτι εἰ καὶ πρῶτοι, πολὺ κρεῖττον ἄρξασθαι καλῶν ἔργων, ὅτι μὴ μετάνοιαν φέρει πραχθέν. ὑπομνηστέον δὲ, καὶ εἴ τι προϋπῆρκται ἀπὸ τοῦ προτρέποντος, εἰς τὸν προτρεπόμενον, καὶ εἰ ἄλλο τι πεισθεὶς ὠφελήθη. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς ἐπιχειρήσεως, κἂν αἰτώμεθά τι. ἀποτρέποντες δὲ, ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐπιχειρήσομεν. * οὕτω χρησόμεθα

μεθα

μετὰ δὲ τοῖς λόγοις, ὅτι ἀναγκαῖον, καὶ πάντων κοινὸν τὸ γεγενημένον, καὶ ἀκούσιον. ἥκιστα γὰρ οἱ νοῦν ἔχοντες, ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις λυποῦνται. ἐὰν δὲ ἑκούσιον ᾖ, ῥητέον, ὅτι αὐτὸς αὑτῷ αἴτιος. ὑπὸ γὰρ τῆς φιλαυτίας, ἧττον λυποῦνται δι' ἑαυτοὺς δυστυχήσαντες. λεκτέον δὲ, ὅτι καὶ τούτου μεῖζον κακὸν ὑπάρχει, ὃ παθόντες ἕτεροι, πολὺ ἤνεγκαν εὐκόλως. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι εἰ κατὰ βραχὺ ἀνιαρόν ἐστιν, ἀλλ' οὖν καὶ καλὸν, καὶ ἔνδοξόν ἐστιν. ἔπειθ' ὅτι ὠφέλιμον, καὶ ὅτι μηδὲ ὄφελος τῆς ἐπὶ τοῖς ἤδη γεγενημένοις λύπης. καὶ ὁ οἶκτος δὲ, μεγάλην ἰσχὺν ἔχει πρὸς παραμυθίαν, μάλιστα ὅταν τις ἐπὶ κηδεία τοὺς λόγους ποιήσαιτο. οἱ γὰρ ἀνιώμενοι, πρὸς μὲν τούτους τοὺς οἰομένους, μηδέν τι δεινὸν αὐτοὺς πεπονθέναι πεφύκασιν ἀντιτείνειν. καὶ πρὸς τῇ λύπῃ, οἷον ὀργίζεσθαι τοῖς παραμυθουμένοις. παρὰ δὲ τῶν συνολοφυρομένων, εὐμενέστερόν πως προσίενται, ὡς παρ' οἰκείων τὰς παρηγορίας. διόπερ μετὰ τοὺς θρήνους ἐποιοῦντο τῶν λόγων τοὺς νουθετικούς. ὅταν δὲ συγγνώμην αἰτῶμεν, τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἕξομεν. πρῶτον μὲν, ὅτι ἀκούσιον τὸ πραχθέν. τοῦτο δὲ, δι' ἄγνοιαν, ἢ τύχην, ἢ ἀνάγκην. ἐὰν δὲ ἑκούσιον ᾖ, λεκτέον, ὅτι ὅσιον, ὅτι συνῆθες,

ὅτι ὀφέλιμον. ἐπιχειρεῖν δὲ δεῖ, ἐξ ὧν ἐνδέχεται τόπων. οὐ γὰρ πάντων ἁρμόττουσι, πρὸς πάσας τὰς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος οὔσας προσωποποιΐας. ἔστι δὲ τὸ γύμνασμα, μάλιστα ἠθῶν καὶ παθῶν ἐπιδεκτικὸν ἐστιν. ἁπλῶς μὲν οὖν ὡς ἐν εἰσαγωγῇ ἀπόχρη, κἂν ἐκ τούτων τόπων τὰ μειράκια γυμνάζηται. τοῖς δὲ ἀκριβέστερον καὶ τελειότερον βουλομένοις τὰς προσωποποιΐας μεταχειρίζεσθαι, πάρεστι καὶ ταῖς μικρὸν ὕστερον ῥηθησομέναις ἡμῖν ἀφορμαῖς τῶν ἐπιχειρημάτων πρὸς τὰς θέσεις, χρῆσθαι.

ΠΕΡΙ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ἐστὶ λόγος περιηγηματικὸς, ἐναργῶς ὑπ᾽ ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον. γίνεται δὲ ἔκφρασις προσώπων τε καὶ πραγμάτων, καὶ τόπων, καὶ χρόνων. προσώπων μὲν οὖν, οἷον τὸ ὁμηρικὸν, Γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος. καὶ τὰ περὶ τοῦ Θερσίτου· φολκὸς ἔην, χωλὸς δ᾽ ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω κυρτὼ ἐπὶ στῆθος· καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ παρ᾽ Ἡροδότῳ τὸ εἶδος τῆς ἴβιδος, καὶ τῶν ἵππων τῶν ποταμίων, καὶ τῶν

κροκοδεί-

κροκοδείλων τῶν αἰγυπτίων. πραγμάτων δὲ, οἷον ἐκφράσεις πολέμου, εἰρήνης, χειμῶνος, λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ. τόπων δὲ, οἷον λειμῶνος, αἰγιαλῶν, πόλεων, νήσων, ἐρημίας, καὶ τῶν ὁμοίων. χρόνων δὲ, οἷον ἔαρος, θέρους, ἑορτῆς, καὶ τῶν τοιούτων. αἱ δὲ κατὰ τρόπον εἰσὶν ἐκφράσεις, ὁποῖαι τῶν σκευῶν, καὶ τῶν ὅπλων, καὶ τῶν μηχανημάτων, ὃν τρόπον ἕκαστον παρεσκευάσθη. ὡς παρὰ μὲν Ὁμήρῳ, ἡ ὁπλοποιία. παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ ὁ περιτειχισμὸς τῶν πλαταιέων, καὶ ἡ τοῦ μηχανήματος κατασκευή· κεραίαν * μεγάλην δίχα πρίσαντες ἐκοίλαναν ἅπα- * σαν. ἐν δὲ τῇ ἐννάτῃ, † κτῆσις. οἷον, τὰ εἴδωλα † κτίσις. τῶν περσῶν, ἐπὶ τοῖς μακροῖς ξύλοις ὁρῶντες ὑπὸ τὸν ὄρθρον περὶ τὰς ἀκροπόλεις πόῤῥωθεν οἱ λυδοὶ, εἰς φυγὴν ἐτράποντο, νομίσαντες τὴν ἀκρόπολιν πλήρη εἶναι περσῶν, καὶ ἤδη ἑαλωκέναι. γένοιτο δ' ἂν τις καὶ μικτὴ ἔκφρασις, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Φιλίστῳ νυκτομαχία. ἐν νυκτομαχίᾳ μὲν γὰρ ἡ νὺξ καιρός ἐστιν, ἡ δὲ μάχη πρᾶξις. συγγένειαν δὲ ἔχει τὸ γύμνασμα τοῦτο τῶν προειρημένων, † ἡ μὲν γὰρ περὶ ἀ- περὶ τοῦ τόπου. διαγνὸς ὡρισμένου ἐστὶν ἀμφότερα, ἀλλὰ κοινὰ, καὶ καθόλου ταύτῃ ὅμοια. διαφέρει δὲ ἀλλήλων· πρῶτον μὲν, ὅτι μὲν ὁ τόπος περὶ τῶν ἐκ προ-

αἱρέσεώς ἐστιν· ἡ δὲ ἔκφρασις, τὰ πολλὰ περὶ τῶν ἀψύχων, καὶ ἀπροαιρέτων γίνεται. δεύτερον, ὅτι ἐν μὲν τῷ τόπῳ τὰ πράγματα ἀπαγγέλλοντες, προστίθεμεν καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἢ χρηστά, ἢ φαῦλα λέγοντες εἶναι. ἐν δὲ τῇ ἐκφράσει, ψιλὴ τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἡ ἀπαγγελία. ἐπιχειρήσομεν δέ, τὰ μὲν πράγματα ἐκφράζοντες, ἔκ τε τῶν προγιγνομένων, καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων τούτοις· οἷον, ἐὰν πολέμου διεξελευσόμεθα, πρῶτον μὲν τὰ πρὸ τοῦ πολέμου, τὰς στρατολογίας, τὰ ἀναλώματα, τοὺς φόβους, τὴν χώραν δῃουμένην, τὰς πολιορκίας. ἔπειτα δὲ τὰ τραύματα, τοὺς θανάτους, καὶ τὰ πένθη. ἐφ᾽ ἅπασι δέ, τῶν μὲν τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν δουλείαν, τῶν δὲ τὴν νίκην, καὶ τὰ τρόπαια. ἐὰν δὲ τόπους, ἢ χρόνους, ἢ τρόπους, ἢ πρόσωπα ἐκφράζωμεν, μετὰ τῆς παρὰ ἑαυτῶν διηγήσεως, ἀφορμὰς ἕξομεν λόγων, καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χρησίμου, καὶ ἐκ τοῦ ἡδέως· οἷον Ὅμηρος ἐπὶ τῶν ἀχιλλέως ὅπλων ἐποίησεν εἰπών, ὅτι καὶ καλὰ ἦν, καὶ ἰσχυρά, καὶ ἰδεῖν τοῖς μὲν συμμάχοις ἐκπληκτικά, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερά. ἀρεταὶ δὲ ἐκφράσεως, αἵδε. σαφήνεια μὲν μάλιστα, καὶ ἐνάργεια τοῦ σχεδὸν ὁρᾶσθαι τὰ ἀπαγγελλόμενα, ἔπειτα τὸ

μὴ

μὴ τελέως ἀπομηκύνειν περὶ τὰ ἄχρηστα. τὸ δὲ ὅλον συνεξομοιοῦσθαι χρὴ τοῖς ὑποκειμένοις τὴν ἀπαγγελίαν. ὥστε εἰ μὲν εὐανθές τι εἴη τὸ δηλούμενον, εὐανθῆ καὶ τὴν φράσιν εἶναι. εἰ δὲ αὐχμηρόν, ἢ φοβερόν, ἢ ὁποῖον δή ποτε, μὴ δὲ τὰ τῆς ἑρμηνείας ἀπᾴδειν τῆς φύσεως αὐτῶν. ἔνιοι μέντοι γε ἀξιοῦσι γυμνάζεσθαι καὶ τὴν ἔκφρασιν, ἀνασκευάζοντες καὶ κατασκευάζοντες τὰς ὑπό τινων εἰρημένας ἐκφράσεις· οἷον, ὅτι Ἡρόδοτος διέψευσται, περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἴβεως, λέγων ὅτι λευκότεραί εἰσι, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ αὐχένος, καὶ τοῦ πυγιαίου ἄκρου. τὸ γὰρ πυγιαῖον ὅλον, λευκόν ἐστιν. ἡμῖν δέ, οὐδὲν καινὸν δοκοῦσι λέγειν παρὰ τὰ προειρημένα, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶδος ὑποπίπτειν νομίζειν, ἐν ταῖς τῶν διηγημάτων ἀνασκευαῖς τε, καὶ κατασκευαῖς.

ΠΕΡΙ ΘΕΣΕΩΣ.

ΘΈΣΙΣ ἐστίν, ἐπίσκεψις λογική, ἀμφισβήτησιν ἐπιδεχομένη, ἄνευ προσώπων ὡρισμένων, καὶ πάσης περιστάσεως. οἷον, εἰ γαμητέον, εἰ παιδοποιητέον, εἰ θεοί εἰσι. διαφέρει δὲ τοῦ τόπου ὅτι ὁ μὲν ἐστιν ὁμολογου

μένου

μένου πράγματος αὔξησις· ἡ δὲ θέσις, ἀμφισβητουμένου. διὸ καὶ Ἑρμαγόρας μὲν αὐτὴν, κεχωρισμένον προσηγόρευκεν. Θεόδωρος δὲ ὁ Γαδαρεύς, κεφάλαιον ἐν ὑποθέσει. διαφέρει δὲ καὶ τῇ ἐκβάσει· ὅτι ἐν μὲν τῇ θέσει, τέλος ἐστὶ τὸ πεῖσαι. ἐν δὲ τῷ τόπῳ, τὸ τιμωρίαν λαβεῖν. καὶ ὅτι λέγεται ὁ μὲν τόπος ἐν δικαστηρίῳ, ἡ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκροάσει. ἔτι τοῦ μὲν τόπου ἀκροῶνται δικασταί, τῆς δὲ θέσεως ἁπλῶς πολῖται· καὶ κατὰ ἄλλα πολλά. τῆς δὲ προσωποποιίας, ὅτι ἡ μὲν θέσις πρόσωπον οὐκ ἐμφαίνει· ἡ δὲ προσωποποιία, ὅτι πλεῖστον ἀναφέρεται ἐν τῇ τῶν οἰκείων λόγων εὑρέσει τοῖς εἰσαγομένοις προσώποις. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον τις τοὺς λόγους διαθήσεται, ἁπλῶς σκοπῶν εἰ παιδοποιητέον, καὶ παρεισάγων πατέρα συμβουλεύοντα τῷ υἱῷ παιδοποιήσασθαι. ληψόμεθα δὲ τὰ προοίμια τῶν θέσεων, ἤτοι ἀπὸ γνώμης κατασκευαζούσης τὴν θέσιν, ἢ ἀπὸ παροιμίας, ἢ χρείας, ἢ ἀποφθέγματος χρησίμου, ἢ ἱστορίας, ἢ ἀπὸ ἐγκωμίου, ἢ ψόγου τοῦ πράγματος, ὑπὲρ οὗ τὸ ζήτημα. διήγησιν δὲ οὐκ ἔχομεν ἐν ταῖς θέσεσιν· ὑπόκειται γὰρ τὸ πρᾶγμα ἀπερίστατον· ἀλλὰ μετὰ τὸ προοίμιον, τάξομεν τὰ κεφάλαια. ἐπεὶ δὲ τῶν θέσεων, αἱ μὲν

εἰσι θεωρητικαὶ, ὅσαι θεωρίας ἕνεκα, καὶ γνώσεως μόνον ζητοῦνται· οἷον εἰ θεοὶ προνοοῦντι τοῦ κόσμου. αἱ δὲ πρακτικαὶ, εἴς τινα πρᾶξιν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσαι· οἷον, εἰ γαμητέον. φανερὸν ὅτι αἱ μὲν πρακτικαὶ, καὶ πολιτικώτεραι εἰσι, καὶ κατὰ τὸν ῥητορικὸν χαρακτῆρα· αἱ δὲ θεωρητικαὶ, μᾶλλον τοῖς φιλοσόφοις ἁρμόττουσιν, αἷς οὐδὲν ἧττον ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς ῥητορικοῖς δυνατόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν πρὸς τὰς πρακτικὰς θέσεις τόπων ὁρμωμένους. οὐδὲν μέντοι διαφέρει, ἐάν τε οὕτω λέγῃ τις· εἰ γαμητέον, ἢ οὔ. καὶ πάλιν, εἰ αἱρετὸς ὁ γάμος, ἢ φευκτέος. ἓν γὰρ καὶ ταυτό ἐστι διὰ πάντων αὐτῶν τὸ δηλούμενον. τῶν μὲν οὖν πρακτικῶν θέσεων, τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια καταλαμβάνεται, κατασκευάζοντι μὲν ἐκ τοῦ ἀναγκαίου, καὶ τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ ἡδέος. ἀνασκευάζοντι δὲ, ἐκ τῶν ἐναντίων. εἰς ἕκαστον δὲ ἐπιχειρήσομεν, ἐξ ὧν τόπων δυνατόν ἐστιν. ὡς γὰρ ἐπισημαινόμεθα, οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἐκ πάσης ἀφορμῆς πρὸς πᾶν πρόβλημα ἐπιχειρεῖν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τόποι οἵδε. πρῶτον μὲν, ὅτι δυνατὸν γενέσθαι τὸ ἀξιούμενον διὰ τῆς θέσεως. δεύτερον δὲ, ὅτι κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ κοινὰ πάντων ἀνθρώπων ἔθη τε καὶ νόμιμα. ὁ γὰρ ἀπὸ

χρὴ πρὸς τῷ πρᾶξαι, τὸ δυνατὸν αὐτὸ εἶναι· ἐὰν μὴ κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ νόμον ὑπάρχῃ. τρίτον, ὅτι ῥᾴδιον γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον εἴη, δυνατὸν δὲ πραχθῆναι, ὅτι πολὺ πλέον οὕτως ἐπαινετόν ἐστιν, ἢ εἰ ῥᾴδιον ἦν. ἔπειθ' ὅτι μὴ μόνοι πράττομεν, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι πολλοί. ἑξῆς ὅτι μὴ πρῶτοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν. εἰ δὲ καὶ μόνοι, ἢ πρῶτοι, ἀλλ' ὅτι ποτὲ κρεῖττον ἄρξασθαι ἔργων καλῶν. εἶθ' ὅτι ὅσιον. διττὸν δὲ τοῦτο· ἢ γὰρ θεοῖς κεχαρισμένον, ἢ τελευτηκόσιν. ἐφεξῆς δὲ, ὅτι ἀναγκαῖον. εἶθ' ὅτι ἔνδοξον, καὶ ὅτι λυσιτελὲς, καὶ ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν ἐντέλειον, καὶ ὅτι προκαταρκτικόν ἐστι κρειττόνων πραγμάτων, ὅτι ἡδὺ, καὶ ὅτι εἰ μὴ πραχθῇ μετάνοιαν φέρει, καὶ δυσεπανόρθωτόν ἐστιν. ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον οὐ πρακτέον, τοῦτο πρακτέον· καὶ εἰ τὸ ἐναντίον αἰσχρόν, τοῦτο καλόν· καὶ εἰ ἐκεῖνο ἀσύμφορον, τοῦτο συμφέρον· καὶ εἰ τὸ ἐναντίον ἀηδὲς, τοῦτο ἡδύ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ γὰρ τὸ ὅμοιον αἱρετὸν, καὶ τοῦτο αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐλάττονος, καὶ ἐκ τοῦ μείζονος, καὶ ἐκ τοῦ μέρους, καὶ ἐκ τοῦ τέλους, οὗ χάριν καὶ τὸ πρᾶγμα αἱρούμεθα. εἰ γὰρ τὸ τέλος αἱρετὸν, καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ τέλους αἱρετόν. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐκ τῆς περιοχῆς. ὅτι πολλὰ ἐν αὐτῷ περιέχει πράγματα καλὰ, ἢ συμ-

φέροντα, ἢ ἡδέα. εἶτα ἐκ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος ἐπιχειρήσομεν, καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ τρίτον ἐκ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα. ἐὰν μέν τοι τις καὶ τῶν τελειοτέρων ᾖ, ληπτέον καθ᾽ ἕκαστον τῶν προειρημένων τόπων, καὶ τὰς τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ποιητῶν τε, καὶ πολιτικῶν, καὶ φιλοσόφων μαρτυρίας. ἔτι δὲ καὶ εἴ πού τινες ἱστορίαι συνᾴδουσι τοῖς λεγομένοις· καὶ τούτων μνημονευτέον, μὴ χύδην, μηδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατ᾽ αὔξησιν ποιουμένους τὰ παραδείγματα πρῶτον, ἀπὸ τῶν ἑνὶ ἀνδρὶ καὶ ἰδιώτῃ πεπραγμένων, ἔπειτα ἀπὸ τῶν ἄρχοντι, ἢ βασιλεῖ. ἑξῆς δὲ, ἀπὸ τῶν πόλει, καὶ ὅλοις πᾶσιν ἀπὸ τῶν χώραις τισὶν, ἢ ἔθνεσι γεγενημένων· μὴ μέν τοι ὥστε ἀνάπλεων ἱστοριῶν καὶ ποιημάτων τὸν λόγον γενέσθαι. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ἀνασκευαστέον. τὴν δὲ τάξιν ποιησόμεθα τῶν ἐπιχειρημάτων, καθὰ καὶ τὴν τῶν τόπων ἐποιησάμεθα, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχόμενοι, καὶ προϊόντες μέχρι τῶν τελευταίων. παραδείγματος δὲ ἕνεκα, ἔστω τις θέσις πρώτη ἀπὸ τῶν πρακτικῶν· οἷον, εἰ πολιτεύεται ὁ σοφός. τῷ μὲν οὖν κατασκευάζοντι, ὡς χρὴ πολιτεύεσθαι, λεκτέον πρῶτον μὲν, ὅτι δίκαιόν ἐστι τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι· δεύτερον δὲ, ὡς κατὰ φύσιν ἐστίν· οἷον ὅτι καὶ ἐν θηρίοις ὑπάρχει πολιτεία, καὶ ἑκάστης ἀγέλης ἐστί τις ἡγεμὼν, καὶ ὅτι παρὰ βαρβάροις

καὶ

ὃ παρ' ἕλλησι, καὶ παρ' αὐτοῖς (ὡς λόγος) τοῖς θεοῖς, ἀεὶ ἄρχουσιν οἱ σπουδαιότατοι. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ ῥᾴδιον τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι. ἐγγεγυμνασμένος γὰρ ταῖς περὶ ἠθῶν ἀνθρωπίνων πραγματείαις οὐκ ἀρρύθμως ἀνθρώπων προστήσεται. ἔπειτα ὅτι εἰ καὶ μὴ ῥᾴδιον ἦν, ἀλλὰ προυργιαίτερόν γε χρὴ τίθεσθαι τῶν πόνων τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ συναγωνιστὰς ἕξει πολλοὺς τῶν συμπολιτευομένων. καὶ ὅτι μὴ πρῶτος, ἀλλὰ πολλοὶ ἐπολιτεύσαντο σοφοί· πιττακός, σόλων, λυκοῦργος, ζάλευκος, ἄλλοι μυρίοι. ἔπειθ' ὅτι καὶ μηδεὶς ἦν πολιτευόμενος καὶ πάλαι, καὶ νῦν, ἀλλ' ἐπαινετώτερός γε ἀρχόμενος καλῶν ἔργων. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι ἁρμόττει τῷ σοφῷ πολιτεύεσθαι. τίς γὰρ ἄμεινον αὐτοῦ κρινεῖ τὰ δίκαια, καὶ συμβουλεύσεται τὸ συμφέρον, καὶ νόμους, καὶ ψηφίσματα εἰσηγήσεται, καὶ ἀδωροδόκητα ταῦτα διαπράξεται; ἢ τίνι δὲ ἔργῳ μᾶλλον ἐπιδείξεται τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοιότητα; πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι δίκαιον, ἀποδοῦναι τῇ πατρίδι, καὶ τοῖς πολίταις, καὶ τοῖς πατρῴοις θεοῖς τὰς ἀμοιβὰς τῆς παρ' αὐτοῖς τροφῆς καὶ παιδείας. ἔπειθ' ὅτι ὅσιον, καὶ κεχαρισμένον τοῖς θεοῖς, τοὺς ἀνθρώπους καλῶς πολιτεύεσθαι.

λιτεύεσθαι. ἑξῆς δὲ, ὅτι καὶ τοῖς κατοιχομένοις ἡδύ ἐστι σώζεσθαι τοὺς συγγενεῖς. εἶθ' ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τῇ πόλει ἔχειν τινὰ τῶν προνοουμένων αὐτῆς, καὶ μάλιστα σπουδαῖον. ἄνευ γὰρ τούτου, πόλις οὐκ ἂν δύναιτο συστῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις ἐνδοξότερος γίνεται πολιτευόμενος, κἂν τέως ἀφανὴς ἦν. ἔπειθ' ὅτι λυσιτελέστατα ἂν τὸν καθ' ἡμέραν βίον διάγοι εἰς χρημάτων λόγον, καὶ ὅτι ἀσφαλέστατα τοῦ παρὰ τῶν συκοφαντούντων, καὶ ἐπιβουλευόντων φθόνου ἀπηλλαγμένος. ἑξῆς δὲ, ὅτι ἄρχει, καὶ προηγεῖται τὸ πολιτεύεσθαι τὸν σοφὸν μειζόνων τε καὶ καλλιόνων πραγμάτων, οὐ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινῇ· καὶ ὅτι καὶ ἥδιστος ὁ βίος τῶν πολιτευομένων. τοῦτο δὲ σχεδὸν παρακολουθεῖν πέφυκε καὶ τοῖς πλείστοις τῶν προειρημένων τόπων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἀμεληθεῖσα πολιτεία, καὶ μεταβολὴν ἐπὶ τὸ κακὸν λαβοῦσα, δυσεπανόρθωτός ἐστι, καὶ δεῖ πρὶν γενέσθαι πονηρὸν ἠμεληκότι μετάνοια γίνεται, ὅτε μηδὲν ὄφελος. ἑξῆς δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. εἰ γὰρ τὸ ἀντιπράττειν τῇ πατρίδι αἰσχρὸν, τὸ πολιτεύεσθαι καλόν· εἰ ἐκεῖνο ἀσύμφορον, τοῦτο συμφέρον· καὶ εἰ ἐκεῖνο ἀηδὲς, τοῦτο ἡδύ. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δεῖ πολιτεύεσθαι, ἔσται δὲ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῶν

νέων, εἰ καλόν ἐστι καὶ συμφέρον, καὶ ἡδὺ, καὶ αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι καλόν ἐστι, καὶ συμφέρον, καὶ ἡδύ. ἐκ δὲ τοῦ ἐλάττονος, ἐπιχειρήσομεν οὕτως· εἰ μιᾶς οἰκίας τῷ σπουδαίῳ φροντιστέον, καὶ πόλεως μιᾶς ἐπιμελητέον. ἐκ δὲ τοῦ μέρους, ὅτι εἰ ἕνα νόμον συμφέροντα, ἐπεὶ καὶ μίαν συμβουλὴν εἰσηγητέον τῷ σπουδαίῳ, καὶ ὅλην τὴν πολιτείαν. ἀνάπαλιν δὲ ἐκ τοῦ ὅλου, εἰ καθόλου τὴν πολιτείαν εἰσηγεῖται τοῖς ἀνθρώποις ὁ σοφὸς, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ, δίκαιός ἐστι καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι πολιτεύεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, δηλώσομεν τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πόλεως ἐν εἰρήνῃ τε καὶ παρὰ τὸν πόλεμον, καὶ ἁπλῶς παρ' ὅντινα οὖν χρόνον, ἅπερ τελευτὴ τοῦ καλῶς πολιτεύεσθαί ἐστιν. εἶτα ἐκ τῆς περιοχῆς, ὅτι λόγῳ μὲν καὶ τῷ δοκεῖν ἕν τι μέλλει τῇ πόλει χαρίζεσθαι τὸ πολιτεύσασθαι, ἔργῳ δὲ πολλά ἐστι. κατὰ γὰρ τοὺς περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, ἀνάγκη τὸν πολιτευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης συμβουλεῦσαι, καὶ περὶ χρημάτων, καὶ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ περὶ τῶν εἰσαγωγίμων, καὶ ἐξαγωγίμων, καὶ περὶ νομοθεσίας τε καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. τῶν δὲ πρὸ τοῦ πράγματος τόπων, καὶ τοῦ παρ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ μετὰ τὸ πρᾶγμα, δυνατοῦ μὲν καὶ ἤδη τῆς προκει-

μένης

μόνης θέσεως παραδείγματα ἐκθέσθαι. σαφέστερα δέ ἐστι, ἐφ' ἑτέρας, οἷον, εἰ παιδοποιητέον. λαβόντες γὰρ τὸν γάμον, καὶ πάντα ἁπλῶς ὅσα ἀνάγκη τῆς παιδοποιίας προϋπάρξαι ἐπαινεσόμεθα, δεικνύντες καλὰ, καὶ συμφέροντα, καὶ ὅσια, καὶ εἶθ' ἑξῆς παραμαρτυροῦντα τῇ παιδοποιίᾳ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὰ ἐπιγιγνόμενα· οἷον, τὰς γηρωκομίας καὶ γηροβοσκίας, καὶ τὰς τῶν τέκνων εὐπραγίας, καὶ ἡδονὰς, καὶ τὰ παραπλήσια. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων εὐπορήσομεν εἰς ἀνασκευήν. περὶ μὲν οὖν τῆς πρακτικῆς θέσεως, τοσαῦτα. φέρε δὴ πειραθῶμεν καὶ τῶν θεωρητικῶν τινὰ διελεῖν, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ὁρμώμενοι, οὐ μήν τοι τὴν αὐτὴν τάξιν κἀνταῦθα φυλάξομεν, ἥνπερ ἐπὶ τῆς πρακτικῆς· ἀλλ' ὡς ἂν φανῇ τῷ προτεθέντι προβλήματι ἁρμόττειν, οὕτω καὶ ποιησόμεθα. ἴσως δ' ἄμεινον τὸ αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν. ἁρμόττουσα δὲ τάξις ἑκάστῳ προβλήματί ἐστιν, ὅταν τὸ κατ' ἀρχὰς τὰ ἁπλούστερα καὶ κουφότερα τῶν ἐπιχειρημάτων λέγοντες, καὶ μᾶλλον προϊόντες, τὰ πληκτικώτερα καὶ βαρύτερα λαμβάνωμεν, καὶ ὅταν τὰ κατασκευαστικὰ τινῶν πρὸ ἐκείνων τάττωμεν ὧν ἐστι κατασκευαστικὰ, καὶ ὅταν τὰ ἀσθενῆ μεταξὺ τῶν ἰσχυροτέρων παρεμβάλλωμεν, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται ἐν τοῖς περὶ τάξεως. ἔσω δ' οὖν

ἡμᾶς ζητεῖν, εἰ προνοοῦσι θεοὶ τοῦ κόσμου. οὐκοῦν,
πάλιν ἐροῦμεν, ὅτι δυνατόν ἐστι τοῖς θεοῖς προ-
νοεῖν ἡμῶν, καὶ μηδὲν αὐτοὺς ἐλαττοῦσθαι ἐκ τῆς
περὶ τὸν κόσμον φροντίδος. ἔπειθ' ὅτι ῥᾴδιόν
ἐστι τῷ θεῷ, καὶ ἄνευ πάσης πραγματείας. ἐ-
ξῆς ὅτι δαίμονας, καὶ ἥρωας, καὶ ἄλλους θεοὺς συ-
ναγωνιστὰς ἔχει ταύτης τῆς φροντίδος. εἶθ' ὅτι
πάντες ἄνθρωποι, ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι,
ἔννοιαν περὶ τῶν θεῶν ἔχουσιν ὡς προνοοῦσιν
ἡμῶν. σημεῖον δέ· οὐ γὰρ ἂν βωμοὶ καὶ ναοί, καὶ
χρηστήρια θεοῖς ἀνετίθετο, ἐφ' οἷς ἕκαστος ἐν πε-
πόνθασιν, ἐν λιμῷ, ἢ λοιμῷ, ἢ πολέμῳ, ἢ τινὶ τῶν
τοιούτων, ὡς ἀπαλλαγέντες· οὐδ' ἂν πάντε-
ς προσήκοντο νοιῶ, καὶ μάλιστα ὁπότε περὶ τῶν
μεγίστων κινδυνεύοιεν. ἑξῆς δέ, ὅτι καὶ τοῖς σο-
φοῖς δοκεῖ· οἷον, πλάτωνι, ἀριστοτέλει, ζήνωνι.
εἶθ' ὅτι τοῖς νομοθέταις· οὐ γὰρ ἂν ἀσεβείας ἦσαν
γραφαί. εἶθ' ὅτι ἔνδοξοί εἰσι μάλιστα, οἱ ἡγούμε-
νοι προνοεῖν ἡμῶν τοὺς θεούς. εἶθ' ὅτι ἀσφαλέστα-
τα ἂν οὗτοι, καὶ προσεχόντως τὸν βίον διά-
γοιεν, νομίζοντες ἔχειν ἐπισκόπους ἀεὶ πασῶν
τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, καὶ ὅτι μάλιστα
ἡδέως ζῶσιν, οἱ ἡγούμενοι ἐπιμελητὰς ἔχειν τοὺς
θεούς. μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτι δίκαιος ὢν ὁ θεός,
οὐκ ἂν ἀπρονοήτους περιώρα τοὺς σεβομένους αὐ-
τόν.

τόν. ἔπειθ᾽ ὅτι ἡ φύσις τῶν ὅλων μαρτυρεῖ κα-
τὰ πρόνοιαν πάντα γεγενῆσθαι τῆς σωτηρίας ἕνε-
κα τῶν ἐν κόσμῳ. αἵ τε γὰρ τοῦ ἔτους ὧραι κα-
τὰ καιρὸν τὰς μεταβολὰς λαμβάνουσαι, οἵ τε
ὄμβροι καὶ καρποὶ καθ᾽ ὥραν γινόμενοι, καὶ τὰ
μέρη δὲ τῶν ὡρῶν, ὡς εὖ διεδημιούργηται ὑπὸ
τῆς φύσεως, πρὸς διαμονὴν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν,
καθάπερ καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι
δηλοῖ. εἶθ᾽ ὅτι τοῦτο πάντων μάλιστα ἁρμόττει
τῷ θεῷ, τὸ προνοεῖν τοῦ κόσμου. οὐ γὰρ δὴ ὅσιον,
ἀργὸν καὶ ἄπρακτον τὸν θεὸν εἰπεῖν, ἢ νὴ δία
τοιαύτας ἔχειν ἀσχολίας, οἵας ἡμεῖς διὰ τὸ θνητοὶ
εἶναι καὶ ἀσθενεῖς, ἀναγκαίως ἀσχολούμεθα. εἶθ᾽
ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ πρόνοιαν εἶναι. εἰ γάρ τις
τὸ προνοεῖν περιέλοι τοῦ θεοῦ, ἀνῄρηκεν καὶ ἣν
ἔχομεν περὶ αὐτὸν ἔννοιαν, δι᾽ ἣν καὶ εἶναι αὐ-
τὸν ὑπολαμβάνομεν. ἐκ γὰρ τῆς περὶ ἡμᾶς
αὐτοῦ φροντίδος τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ὑπάρχει
πεπιστεύκαμεν. ἔπειθ᾽ ὅτι οὐδὲ τὴν ἀρχὴν συν-
έστη ὁ κόσμος, εἰ μή τις ἦν πρόνοια. ὥσπερ
γὰρ οὐδὲ οἰκία ἄνευ τοῦ οἰκοδόμου δύναται γε-
νέσθαι, ἐξ αὐτομάτου συνδραμόντων τῶν πλίν-
θων, οὐδὲ πλοῖον ἄνευ τοῦ ναυπηγοῦ, οὐδὲ ὅλως
τι τῶν συντελεσθέντων, ἢ τιμιωτάτων, ἄνευ τοῦ
περὶ ἕκαστον δημιουργοῦ, οὕτω γελοῖόν ἐστι φά-

ναι, τὸ κάλλιστον καὶ τιμιώτατον ἁπάντων τῶν ὄντων, τὸν κόσμον μὴ ὑπὸ καλλίστου τινὸς, καὶ θειοτάτου δημιουργοῦ γεγονέναι, ἀλλ' ἐκ ταυτομάτου. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐκ τοῦ ἐναντίου· ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τὴν τοιαύτην εὐταξίαν τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν φερομένων, μὴ ὑπό τινος προνοίας γενέσθαι νομίζειν, ἀλλ' εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν. ἔπειτα ἐκ τοῦ ὁμοίου· ὅτι εἰ μὴ δύναται καλῶς συστῆναι, μήτε οἰκία ἄνευ οἰκονόμου, μήτε ναῦς ἄνευ κυβερνήτου, μήτε στρατόπεδον ἄνευ στρατηγοῦ, μήτε πόλις ἄνευ πολιτευτοῦ, οὐδ' ἂν ὁ κόσμος δύναται συστῆναι ἄνευ προνοοῦντος θεοῦ. πρὸς δὲ τούτοις, ἐκ τοῦ μέρους· ὅτι εἰ ὁμολογουμένως φαίνονται ἡμῶν καὶ τὰς πόλεις προνοοῦντες ἥρωές τε καὶ δαίμονες, καὶ θεοί, ἀκόλουθόν ἐστιν ὅλου τοῦ κόσμου προνοεῖν θεούς. εἶτα ἐκ τῆς περιοχῆς· ὅτι λόγῳ μὲν ἀναιρεῖται δόγμα, τὸ δ' ἀληθὲς, πολλά. εἰ γὰρ οὐκ ἔστι θεῶν πρόνοια, οὐδὲ δικαιοσύνη δύναται συνίστασθαι, οὔτε εὐσέβεια, οὔτε εὐορκία, οὔτε ἀνδρεία, οὔτε σωφροσύνη, οὔτε φιλία, οὔτε χάρις, οὐθ' ἁπλῶς τῶν κατ' ἀρετὴν οὐδὲν, ἅπερ οὐκ ἔστι κατ' ἄνδρας νοῦν ἔχοντας ἀναιρεῖν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τόπων, εἰς τὸ ἕτερον μέρος ἐπιχειρήσομεν. ἐπεὶ δὲ τῶν θέσεων αἱ μὲν εἰσὶν ἁπλαῖ, αἱ δὲ συνεζευγμέναι, ἁπλαῖ μὲν, εἰ γαμητέον, συνεζευγμέναι δὲ, εἰ βασιλεῖ γαμητέον,

γαμητέον, διαιρετέον τὰς συνεζευγμένας εἰς ἕκαστον τῶν συνεζευγμένων, ἵνα τοὺς οἰκείους λόγους ἑκάστῳ τῶν μερῶν ἀποδῶμεν, καὶ αὐξήσεις καὶ παρεκβάσεις, καθ' ἃ ἐνδέχεται μέρη τῆς θέσεως ποιησόμεθα. ὁμοίως δὲ καὶ πάθεσι, καὶ ἤθεσι, καὶ προσωποποιΐαις χρησόμεθα, καὶ σχεδὸν πάσαις ταῖς λόγων ἰδέαις, πολλὰς εἰσάξομεν βίων περιστάσεις, καὶ περὶ ἑκάστης τοὺς ἁρμόζοντας λόγους εὑρήσομεν. οἷον, φέρε ζητεῖν, εἰ γαμητέον. μετὰ τοὺς κοινοὺς καὶ καθολικοὺς περὶ πάντων ἀνθρώπων λόγους ὑποθέσθαι, ἐξ ὧν ἢ συστήσομεν τὸ γαμεῖν, ἢ ἀνασκευάσομεν, καὶ καθ' ἕκαστον βίον ὑπερεξελευσόμεθα· οἷον, γεωργοῦ, ἐμπόρου, στρατιώτου, πλουσίου, πένητος, βασιλέως. καὶ οὕτω πολλὴν περιουσίαν λόγων ἕξομεν, ὡς τὴν μίαν θέσιν πάμπολλα ποιῆσαι. ταῖς δ' αὐταῖς ἀφορμαῖς τῶν ἐπιχειρημάτων χρησόμεθα, καὶ πρὸς τὴν τῶν γνωμῶν ἀνασκευήν, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον.

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ.

Νόμος ἐστὶ, δόγμα πλήθους, ἢ ἀνδρὸς ἐνδόξου πολιτικοῦ, καθ' ὃ πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει οὖσ' εἴς τινα χρόνον ἀφωρι-

σμένον. τῶν δὲ νόμων ἐξέτασις, διχῶς. ἢ γὰρ εἰσφερομένων αὐτῶν καὶ τιθεμένων, ἢ κειμένων ἤδη. τιθεμένων οὖν γίνεται δοκιμασία, εἰ χρὴ κυροῦν, ἢ μή. περὶ δὲ τῶν ἤδη κειμένων, αἱ ἀμφισβητήσεις γίνονται τοῖς δικαζομένοις, οὐ παντελῶς ἀναιροῦσαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἑκάτερον πρὸς τὸ λυσιτελέστερον ἐξηγούμεναι. καὶ αὔξονται μὲν, ὅσα ὑπὲρ αὐτοῦ γεγράφθαι δοκεῖ. συγκρύπτονται δὲ, τὰ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος περὶ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς νόμου, ταῦτα δὲ μάλιστα ἐν ταῖς εἰσηγήσεσι, λεκτέον περὶ τούτων. εἰσφερομένων τοίνυν τῶν νόμων, ἢ κατηγοροῦμεν, καὶ ἀνασκευάζομεν, ἢ συνηγοροῦμεν, καὶ κατασκευάζομεν. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, ἀνασκευάσομεν ἐκ τόπων τῶνδε· ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ οὐκ ἀναγκαίου, ἐκ τοῦ ὑπεναντίου, ἐκ τοῦ ἀδίκου, ἐκ τῆς ἀξίας, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ἐκ τοῦ αἰσχροῦ. γίνεται δὲ ἀσάφεια, ἡ μὲν περὶ τὴν προφορὰν, ἣν τινὲς περὶ τὴν προσῳδίαν καλοῦσιν, ἢ περὶ τὸ ὄνομα· ἡ δὲ περὶ τὴν ὁμωνυμίαν, ἡ δὲ περὶ τὴν πολυωνυμίαν, ἣν συνωνυμίαν ἕτεροι προσαγορεύουσιν· ἡ δὲ περὶ τὴν σύνταξιν, ἡ δὲ περὶ σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν· ἡ δὲ περὶ πλεονασμὸν, ἡ δὲ περὶ ἔλλειψιν, ἡ δὲ περὶ τὴν μάχην. περὶ μὲν

οὖν τὴν

οὖν τὴν προφορὰν δεῖν, ὅταν γὰρ τῇ αὐτῇ τάξει κειμένων τινῶν λέξεων ὁμοίων, δυνατὸν ᾖ προφέρεσθαι διττῶς τὸ γεγραμμένον· οἷον, θεράπαινα χρυσία μὴ φορείτω, εἰ δὲ μή, δημοσία ἔστω. ἀμφισβητοῦμεν γάρ, πότερον, ἡ θεράπαινα δημοσία ἔστω, ἢ τὰ χρυσία. δύναται γὰρ συστέλλεσθαι καὶ ἐκτείνεσθαι τὸ α. περὶ δὲ τὸ ὄνομα, ὅταν καινόν, ἢ σφόδρα παλαιόν, ἢ ξένον ᾖ τὸ γεγραμμένον· οἷον, ἡ ποδοκάκκη, καὶ ἡ ἡμεδαπή, κἂν εἴ τις λέγοι τὸν κέραμον ἀντὶ δεσμωτηρίου, καθάπερ Κύπριοι. διὸ καὶ τὸ παρ᾽ Ὁμήρῳ τινὲς οὕτως ἐξηγοῦνται· Χαλκέῳ δ᾽ ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας. περὶ δὲ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅταν ἓν ὄνομα, δύο, ἢ τρία σημαίνῃ, ἢ καὶ πλείω· οἷον, εἴ τις γράφει, ἐκ παιδὸς μὴ εἶναι μαρτυρίαν. ζητήσομεν γὰρ ἐνταῦθα, πότερον, ἄνηβον λέγει μὴ μαρτυρεῖν, ἢ υἱὸν ὑπὲρ πατρός, ἢ δοῦλον ὑπὲρ δεσπότου. οὕτω γὰρ ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύονται παῖδες. περὶ δὲ τὴν πολυωνυμίαν ἀνάπαλιν, ὅταν τὸ σημαινόμενον ἕν, τὰ δὲ ὀνόματα πολλά· οἷον, ἄορ, ξίφος, φάσγανον, μάχαιρα. ἀσάφεια γὰρ καὶ οὕτω γίνεται, ὅταν οἴηταί τις ἴσα τοῖς ὀνόμασιν εἶναι τὰ σημαινόμενα. περὶ δὲ τὴν σύνταξιν. οἷον, ἐπιδολαὶ φησὶ πηλεὺς νέμεσθαι

πατρῷα καὶ μητρῷα τὴν ἴσην. ἀμφιβάλλει γὰρ καὶ αὕτη ἡ λέξις. ἄρα γὰρ τοὺς παῖδας λέγει νέμεσθαι τὰ τῶν γονέων, ἢ τοὺς γονεῖς τὰ τῶν παίδων. καὶ ἔτι ὅταν ἐν μέσῳ τι κείμενον ὄνομα, δύναται συντασσόμενον ἢ τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἢ τοῖς μετ' αὐτό, διάφορον διάνοιαν ἀποτελεῖν· οἷον, ὁ νικήσας ἐν πολέμῳ στρατηγὸς ἀνατιθέτω τοῦ ἄρεως ἄγαλμα χρυσοῦν ἔχον δόρυ. ἄδηλον γὰρ τὸ λεγόμενον, ἤτοι ἄγαλμα χρυσοῦν, ἢ δόρυ. περὶ δὲ τὴν σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν, ἥν τινες περὶ τὴν κοινὴν τοῦ διηρημένου καὶ τοῦ ἀδιαιρέτου φασίν, οἷον περὶ τὸν κλῆρον ἔρχεσθαι νόμου κελεύοντος, ἀδελφούς, παῖδας. ἔστι μὲν γὰρ διαιροῦντας φάναι, πρῶτον μὲν καλεῖσθαι τὸν ἀδελφόν, εἰ δὲ μὴ οὗτος εἴη, τότε τοὺς παῖδας παρεῖναι. ἔστι δὲ καὶ συνζεῦξαι, λέγοντας ἅμα καλεῖσθαι αὐτούς. καὶ πάλιν, ὁ ψευδομαρτυρῶν ἀλοὺς, τρὶς χιλίας διδότω. ἤτοι γὰρ λέγει, ὁ τρὶς ἀλοὺς ψευδομαρτυρῶν χιλίας διδότω, ἢ τρισχιλίας διδότω ἅπαξ ἀλούς. περὶ πλεονασμὸν δὲ γίνεται ἀσάφεια, ὅταν δυνατὸν ᾖ πλέον τι τοῦ γεγραμμένου συλλογίζεσθαι, ὡς καὶ αὐτὸ δυνάμει δηλούμενον, εἴ τις νομοθετήσειε κληρονομεῖν καὶ τοὺς πρὸς μητρός· ἀμφισβητήσειε γὰρ, ἂν καὶ ἡ μήτηρ, ὡς εἰ τοὺς πρὸς μητρὸς νόμους κληρονομεῖν,

κληρονομεῖν, καλεῖ, πολὺ πρότερον αὐτὴν τὴν μητέρα καλοίη. ἡ δὲ παρ' ἔλλειψιν ἀσάφεια, γίνεται πολλαχῶς· οἷον, ὁ πατροτύπτης χεῖρονοπάθω. ἐλλείπει γὰρ, πότερον καὶ τὸν διὰ ἄνοιαν, ἢ καὶ τὸν ἐπ' εὐνοίᾳ, καὶ πάντας ἁπαξαπλῶς. ἡ δὲ κατὰ πρόσωπον ἔλλειψις, πολυειδής ἐστι. διαφέρει γὰρ δή που τὰ πρόσωπα, καὶ φύσει, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ ταῖς ἐγγυτέρω συγγενείαις, καὶ τύχῃ· οἷον, ἐξὸν προδότῃ συναναιρεῖσθαι τοὺς παῖδας. οὐ γὰρ διώρισεν, εἰ καὶ τὸν θετὸν, καὶ τὴν θήλειαν. λείπει.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΝΟΣ
προγυμνασμάτων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΕΚΤΕΘΕΝ-των γυμνασμάτων.

ΜΥΘΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΟΙ ΛΥΚΟΙ παρὰ τῶν προβάτων, εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ᾔτουν. καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα μεγάλων ἄρξει ἀγαθῶν ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν, ἔλεγον. ἀπαλλαγεῖσι γὰρ πολέμου καὶ κακῶν, ἐξέσται παρ' ἀλλήλους φοιτᾶν ἀδεῶς. σπενδώμεθα τοίνυν. ἀλλ' εἰ μέλλοι τὸ βέβαιον ἔσεσθαι ταῖς σπονδαῖς, καὶ οὐ γράψαντες αὐτίκα λύσομεν, τοὺς πονηροὺς καὶ πολεμίους κύνας ἀποδιωκτέον ὑμῖν, ἐπεὶ καὶ νῦν παρὰ τούτων ἡ ταραχή, καὶ τὸ ὑποπτεύεσθαι τοὺς λύκους. πολλάκις γὰρ ἁπλῶς παριόντας ἡμᾶς τὰ ποίμνια, προεκπηδῶντες ὑλακτοῦσιν. οἱ δὲ οὐ σφόδρα θέλοντες, παροξύνονται, καὶ λυποῦσι. τί οὖν ὑμῖν δεῖ κυνῶν, εἰρήνης οὔσης πρὸς λύκους; ὑπήχθη τὰ πρόβατα, ῥᾷστον γὰρ τὸ γένος εὐηθείας γέμον, καὶ οἱ κύνες

ἀπ-

ἀπεσκορακίζοντο, καὶ ἐφεστήκεσαν οἱ λύκοι. τὰ δὲ ἔρημα κατησθίετο τοῖς ἐχθρῶν λόγοις, οὐ πιστευτέον τὴν προσήκουσαν φυλακήν.

ΜΥΘΟΣ Β΄.

ΣΕΜΝΟΣ ἦν ὁ ἵππος ἐπὶ τῷ τάχει, καὶ ἀπέκναιε τὰ ἄλλα ζῶα, σφόδρα ἑαυτὸν ἐπαινῶν, μάλιστα δὲ τὴν χελώνην. λυπηρὸς δὲ ἦν, προφέρων τὴν βραδυτῆτα. ἡ δὲ ἤλγησε τοῖς ὀνείδεσι, καὶ ποιεῖται πρόκλησιν εἰς δρόμον. τῷ δὲ ἵππῳ γέλως τε ἦν ἡ πρόκλησις. καὶ οὐκ ἠξίου διαμιλλᾶσθαι. γέλωτος δέ τι καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐνέπεσεν εἰς τὸ παράλογον ὁρῶσι τῆς φύσεως. ἐγκειμένης δὲ τῆς χελώνης, καὶ διισχυριζομένης ὡς περιέσται, ἀναγκάζει τὰ ἄλλα ζῶα τὸν ἵππον μὴ ἀπαρνηθῆναι τὴν ἀγωνίαν. ἀποδείκνυται δὴ τὸ στάδιον, καὶ ἡμέρα τοῦ δρόμου, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἵππος ἐτρύφα παρὰ τῇ φάτνῃ, τῇ δὲ χελώνῃ μελέτη ἦν συνεχής, καὶ οὐδὲ νυκτὸς προϊούσης ἔληγεν. ἧκε δὲ ἡ κυρία, καὶ μεστὸν ἦν τὸ θέατρον, καμήλων, ὄνων, ὀρνέων, οἷς τε ἄνθρωποι χρῶνται, καὶ ἐλάφους συνήγαγεν ἡ φήμη,

φήμη, καὶ ἐμειδία τὸ θέατρον ὡς παραπαιούσης τῆς χελώνης. ἐπεὶ δὲ ἤρθη τὸ σημεῖον, καὶ θεῖν ἐχρῆν, ὁ μὲν ἵππος πεπεδημένος, ὥσπερ καὶ πρῴην, ἔμεινεν ἐν ἀργείᾳ τε καὶ κόρῳ· τῇ δὲ ἡ μελέτη τάχος ἐδεδώκει, καὶ νίκην. καὶ σύ, ὦ παῖ, μὴ τῇ φύσει πιστεύσας καθεύδε, ἀλλ' οἴου καὶ πόνου δεῖν· εἰ δὲ μή, παραδραμεῖται ῥᾳδίως ἐκεῖνος, οὐκ ὢν πεφυκώς.

ΜΥΘΟΣ γ'.

ΕΔΟΞΕ τῷ Διὶ βασιλεῦσαι καὶ τὸ ὀρνίθων γένος, ὃς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς ἀγῶνα κάλλους ἐκάλει, ὡς δώσων τῷ καλλίστῳ φανέντι τὴν ὀρνίθων ἀρχήν. ἐκκαλλωπίζεται γοῦν τὰ ὄρνεα, τὰ μὲν ἐν κρήναις, τὰ δ' ἐν πηγαῖς τε καὶ λίμναις, καὶ τῶν πτερῶν ἐξεκαλεῖτο ὁπόσα ἑαυτοῖς ὥραν οὐκ ἔφερον. ὁ δὲ κολοιὸς (ἦν γὰρ ἄμορφος) ἐπιτεχνᾶται τοιάδε. τῶν πτερῶν ὁπόσα ἐπέπλει τοῖς ὕδασιν αἰρούμενος, ἕκαστον ἑαυτῷ περιετίθει, συναρμόττων σοφῶς ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ, καὶ χρῆμα ποικιλώτερον γίγνεται. καὶ ὡς ἧκεν ἤδη τὴν κρίσιν, ἐπέστρεφε μὲν τῶν ὀρνέων τὰ ὄμματα· θάμβος δὲ ἐνέβαλλε καὶ

-λε καὶ αὐτὸν τὸν δικαστήν. ὥστε ὑπεχώρει μὲν αὐτῷ καὶ ὁ λευκότατος κύκνος· μικρὸν δὲ ὁ ταὼς ἐδόκει, καὶ αἱ τούτου βαφαὶ, καταπεφρόνητο δὲ καὶ ἀετῶν ἡ σεμνότης. μέλλοντος δὲ ἤδη τοῦ διὸς αὐτὸν ἐγχειρίζειν τὸ σκῆπτρον, ἡ γλαὺξ ἰδοῦσα τὸ ἑαυτῆς ἐν τῷ κολοιῷ πτερὸν, προσιοῦσα ἀπέσπα, καὶ ἄλλος τὸ ἑαυτοῦ, καὶ πᾶς τὸ οἰκεῖον. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀλλοτρίων, ἐγυμνοῦτο τοῦ κολοιοῦ τὸ εἶδος. καὶ ἐγελᾶτο τὸ μὴ τοῖς οἰκείοις κοσμεῖσθαι, βραχεῖαν μὲν τὴν ἀπόλαυσιν, πολλὴν δὲ ἐλεγχθέντι ποιεῖ τὴν αἰσχύνην.

ΔΙΗΓΗΜΑ ά.

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑΝ τὴν οἰνέως ἐβούλετο μὲν γαμεῖν ἡρακλῆς. εἶχε δὲ τὸν ποταμὸν ἀχελῷον ἔρως τῆς κόρης. ὁ δὲ ἀμφοτέρους δεδοικὼς, οὐδέτερον χαρίζεται. στήσας οὖν ἆθλον τὴν θυγατέρα, διαγωνίζεσθαι ἐκέλευε. καὶ ἡρακλῆς ἐνίκα παλαίων, τὸ κέρας ἀνασπάσας τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἔρρει, ἀφ' οὗ σειρῆνες ἐγένοντο.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ β΄.

ΑΚΟΥΕΙΣ ἄνθος ὑακίνθινον, τοῦτο ἦν πάλαι μειράκιον ἀμυκλαῖον, καὶ καλόν. ἐρασταὶ δὲ αὐτοῦ γεγόνασι δύο, ζέφυρός τε καὶ ὁ λητοῦς. ἐπεὶ δὲ ἐχαρίζετο τῷ θεῷ, βουλεύει φόνον ὁ ζέφυρος ἐπ' αὐτῷ, καὶ τηρήσας ἀφιέντα δίσκον, ἐπαιδεύετο γὰρ ὑάκινθος ἀπόλλωνι τὰ τοιαῦτα, πνεῖ τε ἀπὸ τοῦ ταϋγέτου, καὶ περιτρέπει τῷ μειρακίῳ τὴν βολὴν, καὶ τὸ μὲν ἔκειτο. ἡ δὲ γῆ ἐλεεῖ τὸ πάθος, καὶ ἀνίει τὸ ἄνθος.

ΔΙΗΓΗΜΑ γ΄.

ΕΡΩΣ ἅπτεται ποταμοῦ. πόθον οὖν ἐμβέβληκεν ἀλφειῷ, σικελικῆς πηγῆς ἀρεθούσης τοὔνομα. πληγεὶς δὲ ἔρχεται διὰ ἰονίου παρ' αὐτὴν, φυλάττων ἀμιγὲς καὶ ἐν θαλάττῃ τὸ ῥεῖθρον.

ΧΡΕΙΑ α΄.

Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, ποῦ ἂν ἔχοι τοὺς θησαυροὺς, τοὺς φίλους ὑπέδειξεν.

ΟΤΙ μὲν μέγας καὶ θαυμαστὸς ὁ βασιλεὺς μακεδόνων ἀλέξανδρος, καὶ τὴν ἤπειρον ἑκατέραν τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων

τῶν ἐνέπλησε, καὶ τοσοῦτον τοὺς ἐμποδὼν καὶ τοὺς ὕστερον παρήνεγκεν, ὡς πρώτων χώραν μὴ δοῦναι, πάντας ἡγοῦμαι συμφῆσαι, πλὴν εἴ τις ἢ παντάπασιν ἀναισθήτως, ἢ λίαν ἀγνωμόνως ἔχοι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ † καλὰ πρᾶξαι καὶ παραδοῦναι τοῖς ἐσομένοις ὑμνεῖν, οὐ τύχῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ συνέσει χρησάμενος πρὸς ἅπαντα, καὶ τῇ παρ' ἐκείνης ῥοπῇ τὰ παρὰ τῆς φρονήσεως ἀγαθὰ συνεισενεγκών. οὐ γὰρ ταὐτὸν ἔπαθε τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσιν, οἷς ἄχρηστος μὲν ἡ παιδεία κέκειται, τῆς δὲ εὐδαιμονίας ὅρος ἡ τρυφή, ἀλλ' ἡγησάμενος οὐδὲν διαφέρειν τοὺς ἀμοιροῦντας τούτου τοῦ κτήματος τῶν ἀνδραπόδων, καὶ βουληθεὶς ἀμείνων εἶναι τῶν ἀρχομένων ἐν τοῖς καλλίστοις τῶν ὄντων, ἀριστοτέλει φέρων ἑαυτὸν συνῆψε, καὶ κατέστησε τοῦ σοφωτάτου μαθητήν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα λαμπρῶν καὶ βεβοημένων ἡ πρὸς ἐκεῖνον συνουσία τὴν ὑπόθεσιν δέδωκε. περὶ μὲν οὖν τῆς ἀνδρίας, ἢ τῆς δεινότητος, ἢ τοῦ πρὸς ἔργοις ἔχειν δεῖν τὸν λογισμόν, ἤ τι τῶν τοιούτων εἰ διεξίοιμι, μακροτέρων ἂν δέοι λόγων. ὡς δὲ κοινὸν ἑαυτὸν κατέστησε καὶ πρὸς τοὺς συνόντας ὁμιλητικόν, ὥστε καὶ ἐρέσθαι τοῖς βουλομένοις ἐξεῖναι, καὶ τυχεῖν ἀποκρίσεως εὐμενοῦς, τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; τοῖς μὲν γὰρ ἄλ-

κἄλλα καλὰ

λοις εἴ τις ἀντιβλέψειεν, ἀδίκημα νενόμισται. Ἀλέξανδρος δὲ εἰ μὴ πρὸς τὰς ἐντεύξεις ἡμερώτερος φαίνοιτο, πάντων αἴσχιστον ἡγεῖτο. καὶ γάρ τοι προσελθών τις, ἥδιστα ἂν ἔφη τοὺς θησαυροὺς ἴδοιμι τοὺς σοὺς ὦ βασιλεῦ, καί μοι δοκεῖ τοῦτ' ἐπαρθῆναι ποιῆσαι, ὁρῶν μὲν ἅπαν ἔθνος ἤδη κατεστραμμένον, ἡγούμενος δὲ πλήθει χρημάτων ταῦτα εἰς τέλος ἥκειν. πῶς οὖν Ἀλέξανδρος οὐχ ὑβρίζειν ὑπέλαβεν, εἴ τις ἐρωτήσειε προχείρως; ἔπειτα ἐκέλευσε τοῖς διακόνοις λαβοῦσι τὸν ἄνθρωπον περιάγειν, καὶ δεικνῦναι οὐ χρυσίου πλῆθος, ἀργυρίου τάλαντα τόσα καὶ τόσα, λαφύρων ἀφθονίαν, ἀλλ' εἰς τοὺς φίλους προστάξας ἰδεῖν, μὴ ζητήσῃς ἕτερον φησὶν Ἀλέξανδρος· οὗτοι γάρ ἐμοὶ θησαυροί. ὡς τοίνυν εἰκότως ταύτην ἡγήσατο πρέπειν τὴν προσηγορίαν τῆς φιλίας, ῥᾴδιον γνῶναι, εἴπερ ἐξετάσομεν τούς τε καιροὺς οἷς ἀνάγκη χρῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τύχας ἀμείνους καὶ παραπλησίους, καὶ χείρονας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἡλικίας, καὶ ὅτε τις βουλεύεται. οὐκοῦν δύο μὲν καιροὶ πάντα διαιτῶσι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, λέγω δὴ πόλεμον καὶ εἰρήνην. ἑκατέρου δὲ μέγιστον ἡ τῶν φίλων ἰσχύει μερίς. οἷον, τοῖς πολεμοῦσι δεῖ μὲν χρημάτων, δεῖ δὲ ὅπλων, δεῖ δὲ

συμ-

συμβούλων, δεῖ δὲ συμμάχων. οὐκοῦν λύει μὲν τῇ ἀπορίᾳ τῶν χρημάτων εἰς μέσον τιθεὶς τὰ ὄντα ὁ φίλος, οὐκ αὐτοῦ μᾶλλον ἡγούμενος εἶναι τὴν οὐσίαν, ἢ τοῦ συνήθους, συμβουλίας τὰς ἀρίστους ἀναζητῶν, καὶ λέγων ἐκείνας ὀρθοῖ τὰ πράγματα, ἤδη δέ τινες ὅπλων ἀχρεοῦντες εἰς τοὺς φίλους ἰόντες ηὐπόρησαν. καὶ μὴν τό γε τῶν συμμάχων ἀγαθὸν, καὶ φιλίας ἠγασμένης ἂν γένοιτο· τὸ δ' αὐτὸ καὶ πόλεσι καὶ τοῖς καθέκαστα χρήσιμον. καλῶ μὲν γὰρ ἔγωγε πόλεων φίλους, τοὺς εὔνους τοῖς καθεστηκόσιν. οὗτοι δὲ νόμους τιθέντες, καὶ ψηφίσματα γράφοντες, καὶ γνώμας ἀγορεύοντες, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἐλέγχοντες, καὶ τοὺς χρηστοὺς ἀμείβεσθαι πείθοντες. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς καθέκαστον μέγα παρὰ τῶν ἐπιτηδείων τὸ κέρδος. ἐκεῖνοι γάρ εἰσιν οἱ νουθετοῦντες ἁμαρτάνοντας, οἱ σφαλλομένοις ἐπὶ τὰ βελτίω μεθιστάντες, οἱ δεομένοις ἐπικουροῦντες, οἱ ταῖς εὐπραξίαις χαίροντες, οἱ τοῖς ἀτυχοῦσι συναλγοῦντες. ἐκεῖνοι καὶ πολέμους καταλύειν πειρῶνται ὡς ἄριστα, καὶ τὴν εἰρήνην ὡς ἐπὶ πλεῖστα φυλάττειν, καὶ τὸ πρόσφορον ἑκατέρῳ συντηροῦντες, ἀεὶ τὰ συμφέροντα πράττοντες. ἀλλὰ μὴν πόλεων τὰς

μὲν βασιλεύεσθαι, τὰς δὲ δημοκρατεῖσθαι συμ-
βέβηκεν, τὰς δὲ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καθεστάναι.
ὁ δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν οἰκείως ἔχων, σώζει μὲν βα-
σιλεῖ βασιλείαν, τηρεῖ δὲ δήμοις τὴν ἐλευθε-
ρίαν, φυλάττει δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις τὸ σχῆμα.
ἀλλὰ μὴν τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν πενίᾳ συζῶ-
σιν, τοῖς δὲ πολὺς παρὰ τῆς τύχης ὁ πλοῦτος.
ἑκατέροις δὲ δεῖται πρὸς ὑπερβολὴν τῆς τῶν φί-
λων ῥοπῆς. τοῖς μὲν γὰρ διασώζει τὰ ὄντα,
τοῖς δὲ τὴν πενίαν ἐπικουφίζει. καὶ μὴν ἄγε δι'
ἡμῶν αὐτῶν πράττειν ἀδύνατον, ταῦτα τῇ φί-
λων προσθήκῃ πληροῦμεν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι
δεῖται μὲν γυναικὸς ἀνὴρ κατὰ τὸν Ἡσίοδον,
αὐτοὶ δ' οἱ γαμεῖν μέλλοντες ἐρυθριάσαιεν ἂν
ὑπὲρ τοῦ γάμου διαλεγόμενοι. ἐνταῦθα δὴ τὸν
ἐπιτήδειον ἡ χρεία καλεῖ. ὁ δὲ πολλοὺς καὶ κα-
λοὺς μελετήσας λόγους, καὶ τὰ ὄντα ἄρας, καὶ τὰ
οὐκ ὄντα προσθεὶς, ῥᾷστα συνάπτει τὰ γένη.
ἀλλ' ἐν ταῖς ἀποβολαῖς τῶν παίδων καὶ τῶν ἀ-
ναγκαιοτάτων, οὗ πολλάκις τὸ πάθος μεῖζον
ἢ φέρειν, τίνες οἱ παρόντες καὶ τῆς λύπης ἀ-
φαιροῦντες, καὶ κωλύοντες ὁρμῆσαι πρὸς ξί-
φος, οὐχ οὗτοι; πῶς ἂν φύγοιεν, ὅστις οὐκ ἄπειρος
φίλων; ἐπεὶ δὲ καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἔγωγ' ἂν
φαίην μέγιστα τοῦ πράγματος ἀπολαύειν, τὸ

γῆρας

γήρας ἐκεῖθεν κουφότερον τοῖς ἀκμάζουσιν ἀπὸ τούτων οἱ συνεργοί, τοῖς παισὶν οὐχ ἑτέρωθεν οἱ τῶν ἀσκήσεων κοινωνοί· οὕτως οὐδὲν ἐστιν, ὃ φαίης ἂν ἔξω καθεστᾶναι τῆς παρὰ τῶν συνήθων χρείας. ἔστι μὲν οὖν οὐδὲ ταῦτα μικρὰ παραδείγματα τοῦ σώφρονα ἀποκρίνασθαι τὸν ἀλέξανδρον. δοκεῖ δ' ἄν μοι τις ἰδεῖν ἀκριβέστερον, ἡλίκον τὲ πρᾶγμα τὸ τῶν φίλων, εἰ τοὺς ἐστερημένους ἐκείνων σκέψαιτο. οὐκοῦν ὁ μὲν τύραννος ἐν φόβῳ βέβαιον μὲν οὐδὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἡγούμενος, ἀεὶ δὲ τὸ μέλλον προσδοκῶν χαλεπόν. ᾧ γὰρ οὐκ ἔστι σύμβουλος ἀρεστῶν μὲν τοῦ χείρονος, προτάξων δὲ τῷ βελτίονι, καὶ πείσων τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δὲ διώκειν, πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἢ πολεμήσειεν ὅτ' ἄμεινον, ἢ ποιήσειεν τὴν εἰρήνην ὅτι βέλτιον ἔχει, παρὰ τοῦ δ' ἂν τοὺς ἐπιβουλεύοντας προμαθὼν ἀποκρούσαιτο πρὸ τῆς πείρας τὰ δυσχερῆ; τίς δ' ἂν αὐτοῦ νενικηκότος συμπαιανίσειε, τίς δ' ἂν ἡττωμένῳ συναχθεσθείη; τῇ πόλει δ' ἢ κηδεμόνος ἀπορούσῃ, τίς τῶν ὄντων ἀσφάλεια, τίς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἄδεια εἴη; τοῖς δὲ δὴ καθέκαστον, οὐκ ἀλγεινότατος ὁ βίος, τῆς τοιαύτης κοινωνίας ἐστερημένος; τίς ἐπ' ἀγορᾶς διαλέξεται, τίς ὅ, τι χρὴ πράττειν ὑποθήσεται, τίς ὅτι φυλάξασθαι δεῖ

συμβουλεύσειεν, τίς κουφίσει συμφοράν, τίς κρινομένῳ παρέσται; ἀφῄρηται καὶ τὸ νεότητος ἡ τέρψις ἄνευ φίλων, καὶ γῆρας βαρύτερον εἰ τοῦδε ἀφέλοι τις, καὶ πενία μὴ περιέχουσα διπλοῦν ἂν εἴη κακόν. ὁ δέ γε πλούσιος τοὺς μὲν ἐπιβουλεύοντας πολλοὺς, τοὺς δὲ βοηθοῦντας οὐδαμῶς ὄψεται. καὶ πολλὰ ἂν εἴη λέγειν αὐτοῖς ἀποροῦσι φίλων συμβέβηκε χαλεπά. εἰ τοίνυν τοῖς σπανίζουσι φίλων τοιαῦτα περιέστηκε τὰ δεινὰ, τοῖς γε ἐν εὐπορίᾳ γνωρίμων εὐδαιμονία πολλή. παραπλησίως τοῖς μὲν ἥδιστος, τοῖς δὲ βαρύτατος ὁ βίος. καὶ μὴν εἰκότως ἂν μᾶλλον οἱ φίλοι θησαυροὶ προσαγορευθεῖεν, ἢ ταῦτα ἃ νῦν κέκληται. τί γὰρ τοσοῦτον παρὰ τῶν χρημάτων, ὅσον τὸ παρὰ τούτων; παρετάξατο χρήματα πολεμοῦσι καὶ παρεκινδύνευσεν; οὐκ ἔστιν. ἀλλ' εἰσηγήσατο γνώμην; ἀλλὰ κατεμήνυσεν ἐνέδραν; ἀλλ' ἔλυσε στάσιν, ἀλλὰ φρονιμώτερον ἐποίησεν; οὐδαμῶς. καὶ μὴν πάντα γε ταῦτα, καὶ ἔτι πλείω τούτων παρὰ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ πρός γε αὐτὰ τὰ χρήματα, καὶ παρ' αὐτῶν γένοιτ' ἄν. ἔτι τοίνυν οἱ μὲν ἄριστοι τῶν φίλων, οὐδεπώποτε χείρους τοὺς χρωμένους ἐποίησαν. τὸν δὲ πλοῦτον ἀκούομεν πολλάκις εἰς κακίαν συντελεῖν, ὥσ-

τὸ νουνεχόντως ἀλέξανδρος μετέσχηκεν ἀπ' ἐκείνων ὑπὲρ τούτοις τοὔνομα. διόπερ ἀεὶ φίλων δεῖ τοῖς μέλλουσι εὐδαιμόνως βιώσεσθαι. ὅταν δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον κτῆμα, παραπλήσιον εἶναι πεπονθὼς τῷ τὰς ἑτέρας ἐστερημένῳ τοῖν χεροῖν. ὅσον γὰρ ἀλλήλοις οἱ πόδες ἐν τῷ βαδίζειν συνεισφέρουσι, τοῦτον ἐν τοῖς πράγμασι οἱ φίλοι παρέχονται. οὐχ ἁμάρτοι δ' ἄν τις οὐδὲ τὴν συζυγίαν τῶν ὀφθαλμῶν παραβαλὼν τῇ κοινωνίᾳ τῶν φίλων. ἔστι μὲν οὖν καὶ παρὰ τῶν καθ' ἡμέραν γινομένων πλῆθος ἀποδείξεων λαβεῖν· καὶ μεστὸς ὁ βίος τῶν εἰς τοῦτο φερόντων. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ πρὸς τοὺς ἄνω χρόνους τῶν ἡμιθέων ὁρῶν, ἀπ' αὐτῶν κομίσαι τὰ παραδείγματα. τί γὰρ ἐνδοξότερον τῆς ἡρακλέους καὶ τῆς θησέως φιλίας; ἢ τί τῶν κατορθωμάτων αὐτοῖς; οὐ γὰρ τοσοῦτον προελέσθαι τε καὶ φρονῆσαι παραπλήσια, καὶ συμπνεῦσαι πρὸς τοὺς ἄθλους. ὅτε δὲ ἀστροφῆς ἐδέησεν αὖθις τῷ ἡρακλεῖ, τίς ἀγαθὸν αὐτὸν ἀθήναζε πρὸς τὴν χρείαν ἤρκεσεν. ὁ θησεύς; αὐτὸς τοίνυν οὕτως ὠφελίῳ χρώμενος, ἐξετάσομεν ἅ τε ἀπήλαυσεν, ἅ τε παρέσχεν. οὐκ οὖν ἐδεῖ μετὰ τῷ θησεῖ τὴν ἑλένην γενέσθαι διὰ ἁρπαγῆς. ἐπεί γε πείθων οὐκ εἶχε λαβεῖν, ἣν δὴ ὁ κίνδυνος οὐ μικρός, τὸ μὲν ἐκ τοῦ πατρός, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν

λακεδαίμονι. ἀλλ' ὅμως ἐτόλμα θησεύς, οὐκ ἀπελείπετο δὲ πειρίθους τὴν χάριν πρὸ τῶν φόβων τιθέμενος. καὶ οὐκ ἐμέμψατο τὴν προθυμίαν· ἀλλὰ τάχιστα δὴ τὴν ἀντίδοσιν ἐκομίζετο. βουληθεὶς γὰρ μνηστεῦσαι κόρην τὴν διὸς καὶ δήμητρος, ἐκέλευσε τὸν μὲν θησεῖ συνακολουθήσειν. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα κατέχειν ἐπειρᾶτο, πρόδηλον εἶναι λέγων τὴν συμφοράν. ἐπεὶ δὲ πείθειν λέγων οὐκ ἴσχυε, ἐκοινώνει τῶν κινδύνων, εἰδὼς μὲν ἃ πείσεται, παθεῖν δὲ μᾶλλον αἱρούμενος ἢ λυπῆσαι τὸν φίλον. τὸν δὲ παῖδα τοῦ ἀγαμέμνονος, πῶς ἀκούομεν διατεθεῖναι μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός; οὐκ ἠλαύνετο μὲν ὑπὸ τῶν ἐριννύων, ἐμισεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων, ἐπάρατος δὲ καὶ δυσσεβὴς ἐδόκει παρὰ πᾶσι καὶ μιαρώτατος εἶναι; ἀλλ' ὅμως ὁ πυλάδης οὐκ ἀπεστράφη μετὰ τῆς τύχης τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐνθυμηθεὶς ὡς μεταλήψεται τῆς ἀδοξίας ἐγκαλυψάμενος ἔφυγεν, ἀλλὰ παρὼν καὶ συνηκολούθει καὶ συνηγωνίζετο, καὶ θεραπεύειν οὐκ ἠσχύνετο τὸν αὐτόχειρα τῆς μητρός. μικρὰ ταῦτα, πρὸς τὴν ἀχιλλέως γνώμην κρινόμενα. ἐκεῖνος γὰρ, ἤδη σαφῶς ἀκούσας, ὡς δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ τὸν ἕκτορα μὴ διαφθείρειν, ἢ καὶ αὐτὸν τεθνάναι· ἀλλ' ὅμως ἐμπροσθεν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐποιή

σατο,

σαι, τιμωρῆσαι πατρόκλῳ. αὕτη μὲν ἡ τῶν πρα-
γμάτων ἀλεξάνδρου τιμωρία. δεῖ δὲ μὴ Εὐρι-
πίδην παραλιπεῖν. πάντως δὲ οὐκ ἀμφισβη-
τήσιμος ἡ σοφία τοῦ ποιητοῦ. τί οὖν ἐκεῖνος
φησί; μηδὲν εἶναι τιμιώτερον φίλου σαφοῦς,
ὃ δὴ πάνυ ἐφεξῆς ἄριστον. εἶτ' ἐπειδὴ τοὺς ἀνθρώ-
πους ἑώρα πλοῦτον καὶ τυραννίδα θαυμάζον-
τας, διαῤῥήδην φησίν, οὐ πλοῦτος, οὐ τυραννὶς,
τοῦδε βέλτιον. εἰκότως ἄρα θησαυροί τε ἐνομί-
σθησαν ἀλεξάνδρου, καὶ ὠνομάσθησαν οἱ φίλοι.
ἔστι τοίνυν ἐχόντων νοῦν, κἀκεῖνον ἐπαινεῖν τοῦ
λόγου, καὶ αὐτοῖς μιμεῖσθαι τοῖς ἔργοις. ὡς οὐκ
ἔσθ' ὅπως εὐδαιμόνως βιώσομεν, εἰ μὴ φίλων
πολλῶν καὶ ἀγαθῶν εὐποροῖμεν.

Διογένης μειράκιον ἰδὼν ἀτακτοῦν, τὸν
παιδαγωγὸν ἔπαισεν, εἰπών, τί
γὰρ ταῦτα παιδεύεις.

ΧΡΕΙΑ ΑΛΛΗ.

ΑΠΑΣΑ μὲν ἡ φιλοσοφία τί-
μιον καὶ δαιμόνιον. καί μοι δο-
κοῦσιν οἱ τοὺς ἐν αὐτῇ ζῶντας
μὴ θαυμάζοντες, ἴσως ἂν πάν-

των τῶν θεῶν ὀλιγωρῆσαι, χρὴ δὲ τούτων αὐτοὺς
τῶν λοιπῶν διαφέρειν, ὅσον περ ἐκείνους τῶν θη-
ρίων. τῶν δ' αὖ τοιοῦτον ᾑρημένων τὸν βίον, εἰκό-
τως ἄν μοι δοκεῖ Διογένης τε διαφερόντως ἀγα-
σθῆναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν οὗτος ἦλθε. τὸ μὲν γὰρ
οὐρανοῦ τε καὶ γῆς μέτρα, ἡλίου τε καὶ σελήνης
διερευνήσασθαι, ἄλλοις ἀφῆκεν. αὐτὸς δὲ με-
τῆλθεν ἀρετὴν, ἣ μάλιστα τοὺς ζῶντας ὀνήσειν
ἔμελλε· πλούτου κατεφρόνει, τῶν ἡδονῶν ἐκρά-
τει, τὸ σῶμα παρεῖχε τοῖς πόνοις, τὴν τῶν δυ-
νατῶν εὐδαιμονίαν δυστυχίαν ἐνόμιζε. πάντας
δὲ ἀνθρώπους οἰκείους ἡγούμενος, ἐπεμελεῖτο
πάντων· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡρακλέους ἑαυ-
τὸν ζηλωτὴν κατέστησεν, αὐτῇ βακτηρίᾳ πε-
ριιὼν ὑπὲρ τοῦ βελτίω ποιεῖν οἷς ἐντυγχάνοι.
οἷον δ' αὖ κἀκεῖνο διεπράξατο; παιδὶ μὲν
γὰρ ὁ παιδαγωγὸς παρῆν, τὸν δὲ προσήκοντα
κόσμον ὁ παῖς οὐκ ἐφύλαττε. διογένει δὲ τὸ
πραττόμενον ἐπανορθώματος ἐδόκει δεῖσθαι.
τί οὖν ποιεῖ; τὸν μὲν νέον ὑπερβὰς, ἐπὶ τὸν ἐφε-
στηκότα φέρεται, καὶ παίει κατὰ νώτου πολ-
λὰς, καὶ προστίθησι ταῖς πληγαῖς τὸν λόγον·
ὡς οὐκ ἄρα χρὴ τοιοῦτον εἶναι παιδευτήν. πρέ-
πον μὲν οὖν ἀμφοτέρων εἵνεκα τὸν ἄνδρα ἐπαινεῖν·
τό τε μὴ κατοκνῆσαι ταῖς χερσὶ χρήσασθαι
πρὸς

πρὸς τὸ σωφρονῆσαι, καὶ τοῦ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι᾽ ἣν τοῦτο πεποίηκε. τούς τε γὰρ σφόδρα ἀδικοῦντας ἔργῳ παιδεύειν ἠξίου, τό τε μὴ σιωπῆσαι, καὶ τὸ πόθεν ἐπὶ τὰς πληγὰς παρωρμήθη, δηλοῦντος ἦν τῷ πεπονθότι τοῦ χάριν ταῦτα ἐπεπόνθει. εἰ γὰρ πλήξας ἀπιὼν ᾤχετο σιωπῇ, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε τὸν παιδαγωγὸν ἀγνοῆσαι πλημμελήσαντα, τῇ δὲ ἀγνοίᾳ μηδὲν βελτίω γενέσθαι. καὶ μὴν τὸ τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ νέου παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ τὴν τιμωρίαν λαβεῖν, νοῦν ἐχόντων εὑρήσομεν. ἐνθυμηθῶμεν γὰρ ὅτου χάριν οἱ γονεῖς μισθοῦνται τοὺς ἐπιστησομένους τοῖς υἱέσιν. ἆρά γε μάτην ἐπιθυμοῦντες δαπανᾶσθαι χρήματα, ἀναλίσκειν πλοῦτον. πόθεν; οὐδεὶς οὕτως ἀπόπληκτος. ἀλλὰ πρὸς τί δὴ βλέπουσιν; ἴσασιν ἐκεῖνοι τὴν νεότητα, ἐπιρρεπῆ φύσει πρὸς τὰ ἁμαρτήματα. κατὰ δὲ τῶν χρηστῶν ἀεὶ τὴν ἐναντίαν δόξαν ἔχουσαν, καὶ φεύγουσαν μὲν ἀφ᾽ ὧν ἔστιν εὐδαιμονίαν λαβεῖν, διώκουσαν δὲ δι᾽ ὧν ἔστιν ἀθλιωτάτους γενέσθαι. ἓν οὖν δεῖ νέον μανθάνειν εἴη παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τίσι μὲν προσεκτέον, τίνων δ᾽ ἀφεκτέον. τούτου χάριν τὴν πλείστην † χάριν ἐντεῦθεν εἰσφέρονται, ασιλ παιδαγωγοὺς ὡς μάλιστα βελτίους ἐρευνᾶν.

καὶ κανόνα τὴν τοῦ παντὸς πραγμάτων ποιούμενοι, τὴν ἐκείνου γνώμην. τεκμήριον δέ· τὴν γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος, ἀπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ τρόπου τεκμαίρεται τὸν τοῦ νέου. κἂν μὲν χρηστὸς ἐκεῖνος, καὶ περὶ τούτου προσδοκᾷ τὰ βελτίω. μὴ τοιούτου δὲ ὄντος, χείρους ἐλπίδας καὶ περὶ τοῦ νέου λαμβάνει. οὐκοῦν τοῦ μὲν πατρὸς ἀργύριον δοῦναι, τοῦ δὲ παιδαγωγοῦ τῶν λοιπῶν φροντίσαι, μηδὲν ὑποστελλόμενον. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ παίειν, καὶ ἄγχειν, καὶ στρεβλοῦν, καὶ ἃ τὴν δεσποτῶν πρὸς τοὺς οἰκέτας, ταῦτα καὶ τὴν νέων τοῖς ἐφεστῶσιν ἀξιοῦσι ὑπάρχειν· ὡς μηδεὶς ἀπόλογος ἐσύστροφον ᾖ. τί οὖν φημί; μᾶλλον δέ, τί Διογένης φησίν; ἂν πίνῃ παρὰ τὸ μέτριον βούληται, μηδαμῶς ὦ τᾶν ἐπίτρεπε, καὶ τὸν ὕπνον δὲ τὸν ἔξω τοῦ προσήκοντος διάκοπτε. καὶ πρὸς ἀργίαν ἐκφερόμενον, ἀνέγειρε, καὶ παρατήρει βλέμμα, καὶ σχῆμα, καὶ φωνὴν μὴ παρὰ μέλος συμβῇ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα πειρῶ νουθετεῖν. εἰ δέ τι ἀντιτείνῃ, κόλαζε, καὶ πικρὸς ὑπὲρ σωφροσύνης τῆς φιλοτιμίας φαίνου μᾶλλον, ἢ φιλανθρωπίᾳ ζημιοῦ. πάρεισιν ἱμάς, ξαῖνε κατὰ τοῦ νώτου πολλάς. φοβείσθω τὴν σὴν βακτηρίαν. εἰ γὰρ οὐκ ἐκεῖνος τὴν σήν, σὺ τὴν ἐμήν. τούτους ἡγεῖσθαι καὶ Διογένους τοὺς λόγους.

γους. ἐν γὰρ τῷ, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις; εἰ-
πεῖν, ταῦτα πάντα παρείληφεν. ἔτι τοίνυν
εἰ δεῖ σκεψώμεθα. πότερον οὖν παρῆν δια-
παντὸς τῷ παιδὶ, ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ ἀπεστάτει,
προδότης ἦν τοῦ νέου σαφής· εἰ δὲ συνέζευκτο,
πότερον ἤρεσκετο τοῖς πλημμελήμασιν, ἢ οὔ;
εἰ μὲν γὰρ βουλομένου τούτου ἦν ἁμαρτάνεσθαι,
τίς τοῦ τοιούτου πονηρότερος; εἰ δὲ οὐ βουλο-
μένου, τί παθὼν οὐκ ἐκώλυσεν; οὐ γὰρ δὴ χεῖρας
ἔμελλεν ὁ νέος ἀνταίρειν. τὸ γὰρ πείθεσθαι, καὶ
οὐκ ἀντιβλέπειν, ἀναγκαῖον ὂν ἠπίστατο. εἰ
δὲ ἃ τὸν παιδαγωγὸν ὁ Διογένης, ταῦτα τὸν
νέον ἐτύγχανε δράσας, οὐκ ἂν ἐκεῖνον εἰπεῖν
νομίζομεν; ὦ σοφώτατε Διόγενες, ἐμοὶ γὰρ ὑ-
πείληπται καλὸν, ὃ δίδωσι πράττειν ὁ κύριος·
καὶ νῦν σὺ μὲν ταῦτα ἀταξίαν, ἐγὼ δὲ παι-
δείαν ἡγοῦμαι. σημεῖον δὲ, τὸ μηδὲ τὸν παιδα-
γωγὸν ἀποτρέπειν ποιοῦμαι. εἰ ταῦτα ἤκου-
σεν, ἆρα οὐχ ὡμολόγησεν ἂν ἀκουσίᾳ περὶ τὰς
πληγὰς κεχρῆσθαι; πάνυ γε. διόπερ οὐδὲν τοιοῦ-
τον οὔτε ἔπραξεν, οὔτε ἤκουσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ
πανταχοῦ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν
πραγμάτων σκοπεῖν προσῆκον ἐστὶ, καὶ πρὸς
ἐκείνας πάντα ἀναφέρειν τὰ δεύτερα. τὸ γὰρ
παρέχον τὴν ἀφορμὴν, καὶ τῶν ἀκολουθούντων

κομίζεται

κομίζεται τὸν λόγον. καὶ τὸ περὶ ἀταξίας ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐγίνετο. κατεσκεύασε δὲ τῇ τοῦ παιδαγωγοῦ ῥαθυμίᾳ. οὐ δὴ ψιλὸν ἐξήτασε τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὸν δόντα τῷ πράγματι τὴν μεταβολήν. καὶ τῷ μὲν πράγματι συνέγνω, τὸν δὲ δόντα τὴν ἄδειαν ἐμίσησεν. οὐ γὰρ μὴ συγχωρήσαντος οὐκ ἄν ποτε πέπρακτο, ὥσπερ ἡγεῖτο δίκην τῶν πραχθέντων ὀφείλειν. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τῶν ἀτοπωτάτων, εἰ μέν τι τῶν ἀμεινόνων ὑπὸ τῶν νέων γένοιτο, τὸν ἐφεστηκότα τὴν δόξαν καρποῦσθαι. τῶν δὲ ὡς ἑτέρως ἐχόντων, μὴ τὸν αὐτὸν ὥσπερ ὑπεύθυνον εἶναι. ἐγὼ ἔγνων πολλάκις τὸν μὲν νέον ἀπομνημονεύοντα καλῶς, τὸν δὲ παιδαγωγὸν μέγα φρονεῖν ἀξιοῦντα, καὶ τὸν νέον μὲν ὡς ὀξύτατα συνιέντα, τὸν δὲ μάλιστα σεμνυνόμενον, καὶ τὸν μὲν σωφρονοῦντα, τὸν δὲ εἰ μή τις αὐτὸν ἐπαινοίη δεινὰ φάσκοντα πάσχειν. καὶ μὴν οἱ γονεῖς ὅταν ὁρῶσι τὰ τοῦ παιδὸς αὐτοῖς ὡς ἄριστα προχωροῦντα, καὶ λόγων εἵνεκα, καὶ τρόπων, αὐτὸν μὲν οὐδὲ μικρὸν ἐπὶ τούτοις ἂν θαυμάσειαν. εἰς δὲ τὸν ἐπίτηδε, καὶ τὸν ἐπὶ ὥσπερ ἄγοντα ῥέπουσι, καὶ κροτοῦσιν ἐπαινοῦσι, χρήματα προτείνουσι. καὶ τῶν παραχρῆμα διδομένων, τὰ προσδοκώμενα μείζω. ἔστιν οὖν ἁπλοῦς καὶ δίκαιος λόγος.

γος, οὐδεὶς θαυμάζεται τὸν νέον τῶν ἀγαθῶν. οὐ τοίνυν οὐδὲ κολάζεται τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ τὸν παιδαγωγὸν ἥξει τὸ θαῦμα τῶν δεξιῶν, οὐκοῦν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἡ ζημία. ἢ μέγιστα ἂν πλεονεκτοῖεν, κἀκείνων δῶρα λαμβάνοντες, καὶ τούτων δίκην μὴ διδόντες. ἀλλ' οὐκ ἄξιον. ἀλλ' εἰ τῶν τιμῶν, καὶ τῆς τιμωρίας, εἰ πλημμελοῖτό τι, κληρονομοῖεν ἂν εἰκότως. καὶ μὴ τῆς φιλοτιμίας ἀντιποιούμενοι, ἀγανακτούντων ἐπὶ ταῖς πληγαῖς. τοῦτο τὸ δίκαιον πανταχοῦ σωζόμενον εὑρήσομεν. ἐὰν ὁ χορὸς πλημμελῶς, τὸν διδάσκαλον ἐν αἰτίαις ἔχει τὸ θέατρον. καὶ τῶν μὲν χορευτῶν οὐδεὶς καθάπτεται· τὸν δὲ οὐ καλῶς ῥυθμήσαντα, τοῦτον ἐλαύνουσι. δῆλον γάρ, ὡς εἴπερ οὗτος ὑφηγεῖτο τὰ ἀμείνω, ταύτην ἂν ἦλθον ἐκείνων ἕκαστος. βοῦς δὲ ὅταν κορύπτῃ, πότερα τὸν βουκόλον ἢ ἐκεῖνον μεμφόμεθα; πῶλος δὲ ὅταν ἀτακτῇ, πότερον ἐκεῖνον, ἢ τὸν ἡνίοχον κακίζομεν; φροντίζεται δὲ καὶ τῆς τῶν ναυτῶν ἀρετῆς ὁ κυβερνήτης, ὡς αὐτὸς ὑφέξων λόγον ὧν αὐτοὶ σφαλῶσιν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν λοχαγῶν τὰ τῶν ἑπομένων ἐγκλήματα βαδίζει, τὰ γὰρ ἐκείνων νοήματα τῶν πρακτέων τοῖς στρατιώταις ὅρος, οὕτω καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἁμαρτανομένων τοῖς νέοις, ἐπὶ τὴν τοῦ παιδαγωγοῦ κεφαλὴν δικαίως ἀναθεῖσο

ἅπαν-

ἁπάντων. γνοίη δ' ἂν ὅ φημι φανερώτερον, εἰ πρὸς τὰς μεγίστας τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀποβλέψαιμεν· τὴν ἀθηναίων λέγω, καὶ λακεδαιμονίων. ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὐκ ἀναιρεθέντων τῶν πεσόντων ἐν ἀργινούσαις, τοὺς μὲν στρατηγοὺς ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδ' ἐμέμψαντο, καίτοι γε πάντες ὁμοίως ἦσαν ἠμεληκότες τῆς τῶν ἀπελθόντων ταφῆς. ἀλλ' ἐπεὶ τὴν ῥαθυμίαν ᾔδεσαν, ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁρμημένην, τούτων τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν δίκην ἐποιήσαντο. λακεδαιμόνιοι δὲ τῇ πρὸς τὸν θεμιστοκλέα τιμῇ, δῆλον κατέστησαν, ὡς τῶν τὰς αἰτίας παρεχομένων, τὰ λοιπὰ πάντως γίνεται. μετὰ γὰρ τὰς γενναίας ἐκείνας, καὶ θαυμαστὰς πράξεις, ἃς ἐπεδείκνυντο κατὰ τῶν βαρβάρων, θεμιστοκλῆς ἧκεν εἰς σπάρτην. οἱ δὲ αὐτὸν ἐστεφάνουν, τῆς ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφορμὴν ποιούμενοι, τὴν ἐκείνου διάνοιαν. οὐκοῦν διογένης ὀρθῶς οἶδεν, ὅτῳ προσήκουσι πληγαί. δεῖ δὲ τοὺς σωφρονοῦντας ἐκεῖνον ἐπαινεῖν, καὶ τοῖς ἔργοις μιμεῖσθαι.

Ἰσοκράτης τῆς παιδείας τὴν μὲν ῥίζαν πικρὰν εἶναι ἔφη, τοὺς καρποὺς δὲ γλυκεῖς.

ΧΡΕΙΑ ΑΛΛΗ.

Ὁ μέν τις ἰσοκράτην ἐπαινεῖ τῶν λόγων, οἷς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐκόσμησεν· ὁ δὲ τῶν συμβουλιῶν, ἐν αἷς πολλὴν ἐπεδείξατο τὴν σύνεσιν· ἔνιοι δὲ καὶ τῶν δικανικῶν, ἐν οἷς οὐδενὸς ἐφάνη φαυλότερος· οἱ δὲ καὶ τοῦ τῶν ὀνομάτων, οἱ δὲ καὶ ῥυθμῶν ἑαλώκασι κάλλους. ἠσθόμην δὲ ἴσως καὶ τὸ μὴ τοῖς κοινοῖς αὐτὸν ἐθελῆσαι προσελθεῖν ἐν θαύματι πεποιημένων. λογίζονται γάρ, ὡς εἰ μὲν ἐγγένετο τὸ ἐπὶ τοῦ βήματος, αὐτὸν ἂν μόνον παρέχε ῥήτορα τῇ πόλει τῶν ἀθηναίων. παιδεύειν δὲ τάξας ἑαυτόν, καὶ τὴν τῶν λόγων ὑφηγεῖσθαι τέχνην, πολλοὺς ἀνθ' ἑνὸς τοῦ βίου κατέστησεν. ἐγὼ δὲ ἐπαινῶ μὲν καὶ ταῦτα. ἢ σφόδρα ἂν εἴην ἄτοπος, εἰ μὴ βουλοίμην ἐπαινεῖν. οὐδὲν ἧττον μέντοι θαυμάσας ἔχω τὰς ὑποθήκας, αἷς ὅσοι ἐπείσθησαν, εὗρον ἐπὶ τῶν πραγμάτων τὸ κέρδος. αὐτῶν δέ γε τῶν ὑποθηκῶν τὰς μὲν ἐν γράμμασι, τὰς δὲ ἀπὸ στόματος οὑτωσὶ πρὸς τοὺς συ-

νόντας εἰπεῖν ἐν μνήμῃ κατέλιπε. τῶν δ' αὖ τῇ μνήμῃ σωζομένων πολλὰς μὲν ἔστιν ἐξετάσαι, χαλεπὸν δὲ ἁπάσας. διόπερ ἑνὶ μόνῳ πρὸς παρὸν χρήσομαι, ὃ περὶ τῆς παιδείας εἴρηκε. καὶ γὰρ ἂν εἴη πρέπον παιδεύειν ἐπιχειροῦντι, τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων πρεσβεύειν. ἐκεῖνος γὰρ ὡς εἶδε τοὺς νέους ἀποδιδράσκοντας τῷ φόβῳ τῶν πόνων, καὶ τοὺς μὲν ἐν ἀρχῇ λογιζομένους ἱδρῶτας, τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν κέρδος οὐ προσενθυμουμένους, τί ποιεῖ; παραθεὶς τοῖς πρώτοις τὴν τελευτὴν, καὶ τοῖς λυπηροῖς τὴν ἡδονὴν, μᾶλλον δ' ἐκείνην ἐρρωμενεστέρους κατέστησεν, ἢ διὰ ταῦτα ἀθυμοτέρους. ἡ γὰρ παιδεία φησὶν, ἔχει μὲν ῥίζαν, ἔχει δὲ καρπόν· καὶ τῇ μὲν τὸ πικρὸν προσέστιν, τοῖς δὲ τὸ ἥδιστον συνέζευκται. τίς οὐκ ἂν θαυμάζειν, πρὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς τὴν ἀλήθειαν; ἐξετάσωμεν γὰρ ἀμφοτέρων τοὺς καιροὺς, τόν τε τῆς ἀρχῆς ὃν ὀνομάζει ῥίζαν, καὶ τὸν τῆς τελευτῆς, ὃν εἰσφέρει τὸν τῶν καρπῶν. εὑρήσομεν γὰρ, τὴν μὲν ἀποκναίουσαν ἀηδίᾳ, τὴν δὲ εὐφραίνουσαν μεθ' ὑπερβολῆς. σκόπει γάρ. ἵδρυται μὲν ὁ διδάσκαλος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος, ὥσπερ οἱ δικασταὶ, φοβερὸς, συνάγων τὰς ὀφρῦς, θυμὸν ἐμφαίνων, οὐδὲν εἰρηναῖον προδεικνύς. δεῖ τὸν νέον προσ-

ελθεῖν

ιέναι, τρέμοντα καὶ συνεσταλμένον, ποικίλην ποιησόμενον τὴν ἐπίδειξιν, ὧν εὗρεν, ὧν συνέθηκε μνήμης τῶν τούτοις. κἂν φαύλως αὐτῷ ᾖ τὰ πεπραγμένα, ἀγανακτήσεις, λοιδορίαι, πληγαὶ, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπειλαί. ἂν δὲ ταῦτα αὐτῷ πρὸς ἄκρον ἠσκημένα φαίνηται, καὶ μηδαμοῦ μέμψει παρέχῃ χώραν, κέρδος τὸ μὴ παθεῖν κακῶς, καὶ παραγγέλσεις τοῦ μὴ χείρω πρὸς τὰ δεύτερα γενέσθαι· μᾶλλον δὲ τοῖς ταῦτα, ἃ προσήκει πληροῦσι, ἀπόκειταί τι χαλεπόν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐνδεῶς ἔδοξαν εἰρῆσθαι, καὶ μεῖζον ὑπομένουσι φορτίον. δοκοῦσι δὲ καὶ τοῖς μείζοσι τάχα ἂν ἀρκέσαι. τὰ μὲν δὴ τοῦ διδασκάλου τοιαῦτα, καὶ παραπλήσια. ὁ δὲ δὴ παιδαγωγὸς Ἡρακλεῖς τῶν δεσποτῶν βαρύτερος ἐφεστηκὼς, ἀεὶ μικροῦ καὶ συνημμένος, ἐπεγείρων συνεχῶς, τῶν πλησίων διαπαντὸς, ῥαστώνης ἀπελαύνων, πρὸς ἔργον τὸν λογισμὸν ἔχειν κελεύων, τῶν μὲν χρηστῶν οὐδὲν ἐπαινῶν, τῶν δὲ τοῖς μικροῖς ὑπερβαλόντως κολάζων, ἔνοπλος ὡσαύτως εἴποι ἑπόμενος, βακτηρίαν ἢ σκῦτος ἐν τῇ δεξιᾷ προφέρων. ἀλλ' οἱ γονεῖς φιλάνθρωποι τοῖς νέοις; οὐδὲν οὖν τῶν εἰρημένων ἡμερώτεροι,

πολλῷ δὲ χαλεπώτεροι. καὶ γίνεται δεύτερος ἀγὼν ἔξω τῆς οἰκίας, οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς διδασκαλείοις φαυλότερος. αὐτίκα γὰρ τοῦ σιτίου ἢ ποτὸν ὀρέξαι, τί κατείργασαι, καὶ τί προκέκοπται, καὶ τί προσείληφας μὲν εἰς λόγους; καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ πατρός. προσθήσω δὲ καὶ ἃ παρὰ τῆς μητρός εἰσιν. ἢ τόν γε ἀνάγκη τὰς εὐθύνας διδόναι. εἰ δέ τις λήθης αἰτία γένοιτο, μικρὸν εἰπεῖν τὰς πληγάς, ἀλλὰ καὶ τῶν σιτίων ἀποκεκλεῖσθαι δεῖ. ἑσπέρας δὲ ἐλθούσης, ἣ τοῖς μὲν ἄλλοις λύει, τοῖς δὲ ὑπερτείνει τοὺς πόνους καὶ τὴν τέχνην. νὺξ δὲ δὴ καιρὸς ἀναπαύλης δοθείς, ἔργον τοῖς νέοις γίνεται, καὶ μέγιστον ἐγκλημάτων, εἰ μὴ πρὸ τοῦ κόρου τὸν ὕπνον ἀπεσείσαντο. οὔτ᾽ οὖν προϊοῦσιν, οὔτ᾽ οἴκοι διατρίβουσιν, οὐ παρὰ τοῖς παιδεύουσιν, οὐ παρὰ τοῖς γονεῦσιν, οὐ νυκτὸς οὐχ ἡμέρας ἐστὶν ἀναπαύλης σχολή, ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν πόνων χωρεῖ. τοῖς δέ γε οὐδὲ ὀνειράτων γένεσιν εἰρηνικῶν ἀπολαῦσαι. ἀλλὰ κἀκεῖνα τῶν μελλόντων ἀλγεινῶν ἔχει τὴν μαντείαν πολλάκις. μή τῳ δοκεῖ κακῶς ἐσκέφθαι τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν Ἰσοκράτης; ὁρᾷς τὸ χαλεπόν, τὸ πικρόν, τὸ γέμον φροντίδος. οὐ μὴν ἐνταῦθα φησὶν ἕστηκε τὸ πρᾶγμα. οὐ δὲ τῆς παιδείας ὅρος τὸ χαλεπόν. ἀλλ᾽

ἀπό-

ἀπόβλεψον εἰς τοὺς καρποὺς, καὶ παραθεὶς ἐκείνην τῇ ῥίζῃ, τάχα τοῖς λυπηροῖς εὑρήσεις τὴν ἡδονὴν ἀντίπαλον. τί δὲ μὴ λαμπρὸν, τί δὲ ὅλως τῶν οὐ βελτιόνων ἐστὶν, ὧν μὴ τούτων κεκοινώνηκεν; ἐπειδὴ γὰρ ὁ νέος ἱκανῶς ἔχει τοῦ παιδεύεσθαι, καλεῖται μὲν εἰς βουλὴν, καλεῖται δὲ εἰς ἐκκλησίαν, δῆμος δὲ ὅλος εἰς τὴν ἐκείνου γνώμην ὁρᾷ. καὶ καθάπερ χρησμοῖς πείθονται ταῖς εἰσηγήσεσι. τοσούτῳ μεῖζον γίνεται εἰς ἡδονὴν τὸ πρυτανεῖον, ἢ τὸ διδασκαλεῖον εἰς λύπην, μείζων δὲ τῶν πληγῶν ὁ στέφανος. παρίησι δὲ τὴν τῶν παιδαγωγῶν ἀηδίαν ἡ τοῦ κήρυκος φωνή. ὅταν παραστᾶσα λαμπρῷ τῷ κηρύγματι, τὴν εὔνοιαν μαρτυρῇ. δέχου δὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν καρπῶν. πρεσβείας καταλαμβάνει καιρὸς, εὐθὺς ἡ ψῆφος ἐπὶ τὸν πεπαιδευμένον, καὶ γίνεται τῇ πατρίδι δι' ἐκείνου τὸ κέρδος. ἐκεῖνος δὲ παρ' ἀμφοτέροις ὑπερφανὴς, τοῖς τε ἀποσταλκόσι, καὶ παρ' οὓς ἦλθε πρεσβεύων. συμβαίνει διαφορὰ πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, καὶ δεῖ ταύτην κωλυθῆναι, κἀνταῦθα οὐκ ἰσχυρὸς, οὐ πλούσιος, οὐ κάλλει διαφέρων, ἀλλ' ὁ παιδεύσει διαφέρων πρὸ τῶν ἄλλων κεχειροτόνηται. ὅλως δὲ τὰ μὲν μέγιστα ταῖς πόλεσι, παρὰ τῶν ῥητόρων, οἱ δὲ ῥήτορες ἀπὸ τῶν πεπαιδευμένων,

ἐκεῖνοι νόμους, ἐκεῖνοι ψηφίσματα γράφουσιν, οἷς πέφυκεν ἡ πολιτεία συνέχεσθαι· καί τοι τὸ δοκεῖν τὰ μέγιστα παρασχεῖν, μείζω τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς παρέχουσι παρέχει τὴν ἡδονήν. αἱ γὰρ εὐεργεσίαι τοῖς μὲν ὠφελουμένοις ἐπανορθοῦσι τὰς χρείας, τοῖς δὲ ὠφελοῦσιν ἀρετῆς δόξαν κομίζουσι. καὶ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὡς ἀμύνεσθαι τοὺς λελυπηκότας, μὴ παθεῖν τε κακῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πάντων μέγιστον. ταῦτα δὲ πάντα μετὰ τῶν πεπαιδευμένων ἐστί. τοὺς μὲν ἠδικηκότας αὐτοὺς, γράφονται, κρίνουσιν, εἰς δικαστήριον ἄγουσι, παραδιδόασι τοῖς νόμοις. εἰ δέ τις ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔλθοι συκοφάντης, δεινὸν οὐδέν· ἀρκεῖ γὰρ πρὸς σωτηρίαν ἡ δεινότης. κινδυνεῦσαι δεῖ, τίς οὐκ ἂν εὐχὴν ποιήσαιτο περὶ πεπαιδευμένου; γενέσθαι δὲ φίλος, ἐπιτήδειος κληθῆναι. ἐκεῖνοι γὰρ οὐχ ἑαυτοῖς μόνοις ἀρκεῖεν ἄν, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἀντὶ λιμένων καθίστανται, παρόντες ἐν ταῖς χρείαις, ἐν ταῖς ἀκαιρίαις συμμαχοῦντες, παραμυθούμενοι, βοηθοῦντες. ὅπως δὲ λαμπρῶς ἐπὶ τὸ βῆμα προπέμπονται, ὅπως δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος λαμπρότερον, ἡνίκα ἂν εὐδοκιμήσωσι. καὶ μὴν εἰ χρημάτων ἔρως αὐτοὺς εἰσέλθοι, πλησίον ὁ πλοῦτος, καὶ οὗτος γε δίκαιος.

δίκαιος καὶ ἀπὸ τῆς τέχνης. ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς κοι-
νοῖς συλλόγοις, ἀπόντας μὲν ποθοῦσι, παρόν-
των δὲ θαῤῥοῦσιν. εἰρήνη δὲ καὶ πόλεμος δι' ἐ-
κείνων πρυτανεύεται, εὐδοξίαν δὲ τοῖς γονεῦσι
παρέχουσιν, εὔκλειαν δὲ τοῖς παισὶν ἀπολεί-
πουσι. τὸ δὲ τοῦ γήρως αἰδέσιμον, ἐπ' ἐκείνων
διπλασιάζεται τῇ παιδείᾳ. τετελευτηκό-
των δὲ, εἰκόνες ἐπ' ἀγορᾶς σώζουσι μήκει χρόνου
τὴν μνήμην. ὁρᾷς τοὺς καρποὺς, ὡς ἀπεναντίας
τῇ ῥίζῃ πεφύκασιν; ὁρᾷς ὡς τοῦ πονῆσαι πλέον
ὑπὲρ τῆς παιδείας τὸ τερφθῆναι; ὁρᾷς ὅτι τὸ σκυ-
θρωπὸν ἐκεῖνο καταλαμβάνει τὰ πάντων φαι-
δρότατα; καί μοι δοκεῖ τοῦτο εἰκότως οὕτως ἔ-
χειν. ἐξετάσωμεν γὰρ, πότερον μικρόν τι καὶ
φαῦλον ἡ παιδεία, καὶ τοιοῦτον ὃ καὶ διαπτύ-
σαι τις ῥᾴδιον, ἢ τοὐναντίον μέγα καὶ θαυ-
μαστὸν, καὶ τοῖς κεκτημένοις συμφορώτατον,
καὶ τοῖς οὐ κεκτημένοις ζηλωτόν. καὶ μὴν ἅ
γε ἄρτι κατελέξαμεν ὑπὲρ αὐτῆς, δείκνυσιν
ὡς οὐκ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τεθείη δικαίως. πάντα
γὰρ ἐφαίνετο λαμβάνουσα, κρότον, ἔπαι-
νον, εὐπορίαν, στεφάνους, τιμὰς, ζῶσι καὶ
τετελευτηκόσιν. ἔχει τοίνυν τὴν αἰτίαν
ἔγγυθεν, δι' ἣν ἀνάγκη πονήσαντα, κτή-
σασθαι, καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. τῶν πραγμα-

των τὰ μὲν οὐδενὸς ἄξια, τὰ δὲ πολλοῦ. τῶν μὲν οὖν προτέρων, διὰ ῥᾳστώνης ἡ κτῆσις· τῶν δὲ τῶν δευτέρων, παραπέμπουσιν οἱ πόνοι, καὶ ὅτι τοῖς μικροῖς ἱδρῶτας συνέζευξεν ἡ φύσις, ὅτι τοῖς μεγίστοις τὴν ῥαθυμίαν, ἀλλ' ἐφ' ἑκατέρου προοίμιον ἁρμόττον τῷ τέλει, ἐκεῖ μὲν τρυφή, ταλαιπωρία δ' ἐνταῦθα. δεῖ δὲ δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ περὶ παιδείας εἰπεῖν μικρὸν εἶναι, ἢ μὴ τοῦτο ὁμολογοῦντα, δέχεσθαι τοὺς πόνους. εἰ μὲν ὑπὲρ ἀπαιδευσίας ἢ τινὸς τῶν φαυλοτέρων Ἰσοκράτης διαλεγόμενος, τῶν τοιούτων τὰς ἀρχὰς ἔφησε προσεῖναι πόνους, πάνυ ἂν ἐμεμψάμην. μεσταὶ γὰρ ἡδονῆς ἐκεῖναι αἱ ῥίζαι. ἐὰν δὲ ὑπὲρ πράγματος, οὗ τὴν δόσιν εἰς θεοὺς ἀναφέρειν ἄξιον, λόγον ἀποφαινόμενος, τὰς μὲν ἀρχὰς ἔφησεν ἀηδεστέρας εἶναι, τὴν δὲ τελευτὴν εὐφροσύνης, καὶ τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος συναγωνίζεται τῷ λόγῳ. τοιοῦτον καὶ τὸ τῶν ἐμπόρων. οὐ γὰρ ἐπ' ἀμφόδοις καθεύδουσιν, ὅτι οἴκοι καθημένοις ὁ πλοῦτος παραγίνεται· ἀλλὰ δεῖ μὲν προσεδρεῦσαι λιμένι, καὶ τῷ ναυκλήρῳ διαλεχθῆναι. δεῖ δὲ ἐνθέμενον τά τε ὄντα καὶ τὸ σῶμα ἐς τὴν ναῦν, γῆν μὲν ἀποκρύψαι, πελάγιον δὲ ἀναδειχθῆναι, πολλὰς ἡμέρας ἐφεξῆς νυκτὶ συνάπτοντα. καὶ οὔπω τὸ μεῖζον εἴρηται,

πολ-

πολλάκις γὰρ τὰ μὲν ἄρτι κατὰ πρύμναν ἑ-
στηκότα λήγει πνεύματα, κάτεισι δὲ τὰ ἐναν-
τιώτατα, καὶ πάλιν ὅθεν ἀνήχθησαν, ἐκεῖσε κα-
ταφέρονται, καὶ κέρδος οὐδὲν τοῦ διανυσμέ-
νου. σκηπτοὺς δὲ τοὺς ἐμπίπτοντας ἐγγὺς τῆς ὁλ-
κάδος, καὶ βροντὰς ῥηγνυμένας, καὶ τὸν κλυ-
δώνιον ἐπανιστάμενον, καὶ τρικυμιῶν φόβον,
τίς ἂν πρὸς ἀξίαν διέλθοι; ταῦτα ἐκεῖνοι μετὰ
πάσης ἀνδρίας ἐνεγκόντες, ὠνοῦνται ἐκ τῶν
κινδύνων εὐπορίας. καὶ δεῖ δυοῖν θάτερον,
ἢ πολλῶν ἀνέχεσθαι δυσχερῶν, ἢ μὴ μείζω ποιῆ-
σαι τὴν οὐσίαν. καὶ μὴν εἴ τις ἀντιθεῖναι μέλλοι τῷ
τῇ παιδείᾳ τὸν μέγιστον πλοῦτον, γέλως ἂν φα-
νείη περὶ ταύτην κρινόμενος. τί δὲ θαυμαστὸν
εἰ προσδεῖται πόνων ἐκείνη, μὴ δὲ τῶν ἐλαττό-
νων ἄνευ ταλαιπωρίας ἐθελόντων παραγίνε-
σθαι; τοὺς δὲ τῆς Δήμητρος οἱ γεωργοὶ, πῶς ἐκ-
δοκοῦσι θερίζειν. ἆρα ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα,
κατὰ τοὺς κύκλωπας; μῦθος ἐκεῖνα, καὶ λόγος,
ἀλλὰ πᾶσα ἀνάγκη θεραπεῦσαι βοῦν, καὶ
ἄροτρον πήξασθαι, καὶ ἀναρρῆξαι τὴν γῆν εἰς
αὔλακας, καὶ σπόρου καιρὸν διαγνῶναι, καὶ
μὴ τοῖς ὀρνέοις ἐπιτρέψαι τὸ καταβληθὲν ἀνα-
λέσθαι, καὶ τὰ τοῖς στάχυσι παραφυόμενα πρὸς
λύμην ἐκκόψαι, ἐπειδὰν δὲ πᾶν εἶδος ἐπι-

μελέτας εἰσφέρηται, περὶ τὸν λήϊον τὸ θέρος ἀναμένας, οὕτω προσοίσει τὸ δρέπανον. καὶ οὐ δεῖ τοῦτο σκοπεῖν μόνον, ὅτι τὰς ἅλως ἐπλήρωσεν, ἀλλ' ὅσους ὑποσαύτη πόνους τοῦτο ὑπῆρξεν ἰδεῖν. ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ποιμένων εἴποι τις, καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὧν οὐ κατὰ παιδείαν τὸ κέρδος. καὶ τί δεῖ περὶ ταῦτα διατρίβειν, ἔχοντα παραδείγματα χρήσιμα, ἃ λαμπρότερον μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ; τί γὰρ ἂν μεῖζον ἢ σεμνότερον δημοσθένους; οὐ τοῦ στρατηγήσαντος ἐν σικελίᾳ, ἀλλὰ τοῦ ῥήτορος λέγω. ἢ τί μᾶλλον ἐν καιρῷ τοῖς ἀθηναίοις πάλαι, καὶ μετὰ ταῦτα πᾶσιν ἀνθρώποις κατέστη; τίς οὐκ ἂν εὔξαιτο τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, μὴ ὅτι τοιοῦτον ἀποφανθῆναι παντελῶς, ἀλλ' ὁπωσοῦν προσάψασθαι τοῦ ζήλου. ἐκεῖνος τοίνυν οὐχ ἑστιάσει καὶ πότῳ προσέχων τὸν νοῦν, οὐδὲ συβαριτικὴν παραθέμενος τράπεζαν, οὐδὲ τὴν ἡδονὴν εὐδαιμονίαν κρίνων, οὐδὲ τῇ γαστρὶ χαριζόμενος, οὐδὲ πρὸς ἀνάπαυλαν τὸ πλεῖστον ποιούμενος, εἰς τοσοῦτον προὔβη διὰ νῦν περὶ αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν κατηχούσης δόξης· ἀλλὰ πόθεν δή, καὶ τίνι τρόπῳ τοιαύτας συνέλεξε δεινότητας; συνελόντι μὲν εἰπεῖν, ἐκ τοῦ τῶν πόνων συνεχοῦς, τὰ δὲ καθέκαστα

ἐκ τοῦ φεύγειν τὰ ῥᾶστα, ἐκ τοῦ προστετυχη-
κέναι βιβλίοις, ἐκ τοῦ τὸ ὕδωρ οἴνου χρησιμώ-
τερον νομίσαι τῷγε ἐν λόγοις βιοῦντι, ἐκ τοῦ
τὸν καιρὸν τοῦ ὕπνου καιρὸν ἔργων ποιήσα-
σθαι. ὅς γε οὕτω σύμπαντα ἑαυτὸν ἀνέθηκε τοῖς
μαθήμασιν, ὥστε ὑπὸ γῆν ὀρύξας οἴκημα,
καινήν τινα καὶ ἄτοπον ἐμηχανήσατο οἴκησιν,
ὡς ἂν μηδεὶς θόρυβος αἴσθησιν παρέχων, ἐκ-
κρούῃ τῶν προκειμένων τὸν λογισμόν. οὔπω τὸ
μέγιστον εἴρηται. ἐκείνοις γὰρ τὰς προόδους μέ-
γιστον ἐμπόδισμα ἡγούμενος, καὶ βουλόμε-
νος αὑτὸν τετάχθαι τοῖς πόνοις, ξυρεῖν ᾠ-
ήθη δεῖν τὸ τῆς κεφαλῆς μέρος, τὴν οἴκοι μο-
νὴν ἐντεῦθεν ἑαυτῷ κατασκευαζόμενος.
οὑτωσὶ μὲν δὴ ὁ Δημοσθένης πικρῶς ἀπήλαυ-
σε τῆς ῥίζης· ἀλλ' ἀπήλαυσε μέντοι καὶ τῶν
καρπῶν ἡδονῆς. ἀντὶ μὲν γὰρ τῶν λυπηρῶν ἐ-
κείνων, σώζειν οὐ μόνον τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ
τοὺς Ἕλληνας ἐπεπίστευτο· καὶ πάντα χαίρειν
ἐάσαντες, εἰς ἐκεῖνον ἔβλεπον μόνον, δημαγω-
γὸν δεινόν, σύμβουλον ἀγαθόν, ῥήτορα δεξιόν,
συνετόν, ὀξύν, πάντα τὰ ἄριστα καλοῦντες, καὶ
πάντα ἐκεῖνον ἡγοῦντο· νόμους τιθέντα, ψηφίσμα-
τα γράφοντα, πρεσβείας ἐπιστάμενον, λέγοντα,
πείθοντα. καίτοι τὴν κεφαλὴν ἐκείνην, ἣν

ἐδόκει διαβῆναι κακῶς, ὕστερον ἐστεφανωμέ-
νην ἐδείκνυεν. ἀντὶ δὲ τῆς καθείρξεως ἐκείνης, καὶ
στενῆς διατριβῆς, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
τὸ κλέος ἐξήνεγκε. καὶ τετελευτηκὼς οὐκ ἔλη-
ξεν ὥσαν εἴπῃ τις τὸν βίον, ἀλλὰ τελεῖ τὰς ψυ-
χὰς καὶ νέων καὶ πρεσβυτέρων, οἷς ἔρως τῆς ῥη-
τορικῆς, καὶ οὔτε ῥίζης ἀηδεστέρας, οὔτε καρ-
πῶν βελτιόνων οὐδεὶς ἐγεύσατο. τί δὲ ὁ λυκοῦρ-
γος ἐκεῖνος, ὁ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον γεγονὼς τὸν δη-
μοσθένην; ἆρ' ἢ φαῦλός τις ἔδοξεν εἶναι ῥήτωρ
τοῖς ἀθηναίοις, ἢ τὸ μέγα τε εἶναι καὶ νομίζε-
σθαι χωρὶς τῶν πόνων ἐκτήσατο; καὶ τίς οὕτως
ὀψιμαθὴς, ὅστις οὐκ ἤκουέ τι καινὸν, καὶ τὸν
τρόπον, ᾧ τὸν ὕπνον διέκοπτεν. ὅτι τοίνυν σω-
φρόνως ὁ λόγος ἔχει, μετὰ πολλῶν τῶν εἰρημέ-
νων Ησίοδος μαρτυρεῖ. πάντως οὐδεὶς οὕτω
θρασὺς, οὐδὲ πάντα τολμῶν, ὅστις ἂν ἀπι-
στήσειε τῷ μάρτυρι. οἶμαι γὰρ δὴ καὶ τοὺς
παῖδας τοῦτο ἐγνωκέναι, ὡς μάλιστα δὴ τῶν ὑ-
μνουμένων ποιητῶν Ησίοδος ὁ μουσόληπτος
γένοιτο. καὶ παρ' ἐκείνων προσταχθείη γένος
τε θεῶν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ χρηστὰ τοῖς ἀνθρώ-
ποις ᾄδειν. ἐκεῖνος τοίνυν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὑπὲρ
ἀρετῆς διαλεγόμενος, ἐφ' ὑψηλοῦ μὲν αὐτὴν
καθῆσθαι φησί. δοὺς δὲ τὸ τὴν ἐπ' αὐτὴν ὁδὸν

ἀνάν-

ἀνάντη τε εἶναι, καὶ χαλεπὴν, ἣν ἀνύσαι χρὴ μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, * δεῖ γε τῷ ἀρετῆς ἐπιθυμοῦντι λαβέσθαι. εἷς ἀμφοτέρων ὁ λογισμός, ὁ πρὸς τὸ αὐτὸ φέρων τὰς γνώμας. ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι διαλλάττων, ὅπερ Ἰσοκράτης παίδευσιν, τοῦτο ἐκεῖνος ἀρετὴν ἔφη. ὁ δὲ οὗτος ῥίζαν, τοῦτο ἐκεῖνος οἶμον. καὶ πάλιν ὅπερ ἰσοκράτης πικρὰν, τοῦτο ἐκεῖνος τραχεῖαν. ὁ δὲ παρὰ μὲν τῶν θεῶν εἰπὼν ὠνεῖσθαι τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀγαθὰ, ὠνεῖσθαι δὲ οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ πόνων, ἆρα οὐ δοκεῖ καλῶς μὲν ἰσοκράτει, καλῶς δὲ ἡσιόδῳ συνᾴδειν; εἶθ' ἡμεῖς οὕτως ἕξομεν ἀγνωμόνως, ὥστε τούτων ἡμᾶς ἀγαθῶν ἀποστερήσομεν διὰ τὰ πρότερα δεῖσαι; καὶ οὐ τῶν μὲν ἐπιθυμήσομεν, τὰ δὲ ἀνδρείως ὑποστησόμεθα; καὶ πῶς οὐ δόξομεν πολλῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν κατεγνωκέναι λῆρον; πῶς δὲ οὐ δυοῖν θατέρου δοκεῖν,

ἢ ψέγειν ἃ θαυμάζειν ἄξιον,

ἢ μὴ πείθεσθαι τούτοις

ἃ δὴ θαυμά-

ζομεν.

ΓΝΩΜΗ, ΟΥ ΧΡΗ ΠΑΝΝΥΧΙΟΝ εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Ο ΜΕΝ πολεμικὸς Ὁμήρου θαυμαζέτω τῶν τακτικῶν, ὁ δ' αὖ τεκτονικὸς τῶν περὶ τεκτονικῆς ἐμπείρως εἰρημένων. οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς † ἰατροὺς ἀπορεῖν, ὅθεν αὐτοῦ ἀγασθήσονται. ἴδιοι δ' αὖ καὶ ἡνίοχος καὶ ναυτικὸς ἀμφότεροι τὰς ἑαυτῶν τέχνας παρ' αὐτῷ. μακρὸν δ' ἂν εἴη λέγειν μαντικὴν, χαλκευτικὴν, τοὺς ὑπὲρ δικαιοσύνης, τοὺς ὑπὲρ τῶν θείων λόγους. ἀλλ' ὃ ὅλως δοκεῖ κοινῇ πάντας ὠφελεῖν, τοῦτο ἔγωγε φημὶ τὰς γνώμας, ὧν αἱ μὲν εἴργουσι τῶν πονηρῶν, αἱ δὲ ἐπαίρουσι πρὸς τὰ χρηστά. πάσας μὲν οὖν εὕροι τις νοῦν ἐχούσας καὶ προσήκοντα λογισμὸν καὶ τοῖς ἐθέλουσι πείθεσθαι φερούσας τὸ κέρδος. δοκεῖ δέ μοι τὰς ἄλλας νικᾶν, καὶ πολλῷ γε τῷ μέτρῳ, ἣν πρὸς τοὺς προβούλους ἀπεφήνατο, περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὸν ὅλον καιρὸν τῆς νυκτὸς ὕπνον ποιεῖσθαι. πάντως δὲ κἂν αὐτόν τις Ὅμηρον ἤρετο, τοῦτο ἀπεκρίνατο, τὸ πολὺ τὰς ἄλλας ἡττᾶσθαι. τί τούτου τεκμήριον; οὐ Νέστωρ αὐτῆς, οὐδὲ ὁ Ὀδυσσεὺς, οὐδὲ ὁ δεῖνα τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλ' ὁ τῶν θεῶν κορυφαῖος πεποίηται λέγων· καὶ μὴν οὐκ ἂν αὐτὴν εἰ μὴ πασῶν ἄριστα χώραν ἔχουσαν, τῷ πάντων ἀρίστῳ πε-

ἰατροὺς οἶμαι ἀπορεῖν

εἰρῆσθαι

ἐπιτέτραπται θεῶν. ἄξιον δὲ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς προάγοντας, ἐξετάσαι τὸν λόγον. οὐ χρή φησιν ἄνδρα παννύχιον ἀναπαύεσθαι, ᾧ βουλῆς ἀνάγκη. ὅρα τοίνυν, ὅπως τὸ συμφέρον ἀμφοτέρωθεν προείδετο, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ ὅλως μὴ καθεύδειν φησὶ δεῖν, ἀλλὰ μὴ καθεύδειν ἀεί. ὥστε τὸ τοῦ μὲν ὕπνου μέρος σώζει τὸν ἄρχοντα, τὸ δὲ ἀγρυπνίας αὐτὴν τὴν ἀρχήν. διὰ ταῦτα μερίζει τὴν νύκτα πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ βουλήν. τούτων γὰρ τοίνυν οὕτως αὐτῷ μετρίως ἔχει. καὶ οὐδὲν ἀδύνατον, οὐδὲ ἀμήχανον προσέταξεν αὐτῷ. ὃ δὲ νῦν πεποίηκεν, ἀκριβοῦς συμβουλῆς ἦν εἰ μὴ φυλάξειεν ὁ βουληφόρος κατ᾽ αὐτὸν εἰπεῖν τὸν ὅμηρον, οἰχήσεται ταχέως αὐτός τε ἐκεῖνος, καὶ ὧν ἐτάχθη προνοεῖν. ἄλλως τε καὶ εἰ τύχοι πολεμῶν, καὶ πολλοῖς ἐφεστηκώς. ἅπερ ἀμφότερα ἦν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς ὁ λόγος ἐλέχθη. σκοπῶμεν δέ, ὅπως ἔστιν πολιτικὸν τοῖς ἄρχουσιν. ἔστι ναυτικὸν πολλάκις, εἰσὶ τοξόται, σφενδονῆται, ψιλοί, πᾶν ἁπλῶς εἰπεῖν εἶδος εἰς πόλεμον φέρον· ἁπάντων αὐτῷ φροντιστέον. ἅπερ εἰ μὲν ἔχει καλῶς, φυλαχθήσεται· εἰ δὲ μή, πρὸς τὸ βέλτιστον ἐπανορθώματος τυχόντα μεταστήσεται. ἐπαινέσεται μὲν τὸν μελετῶντα τὴν τέχνην, κακιεῖ δὲ τὸν οὐ θέ-

λοντα

λοῦντα παρέχειν ἑαυτὸν ἀγαθὸν στρατιώτην. καὶ τῷ μὲν δώσει τιμάς, τῷ δὲ ζημίας· καὶ τὸν μὲν σωφρονίσει, τὸν δὲ καταστήσει βελτίω, ἐκείνῳ μελήσει ναυτῶν, κυβερνητῶν, ὅπλων, πόρων, ἀφορμῶν, καιροῦ πολέμου στρατοπέδων ῥοπὴν φέροντος. δεῖ μὲν αὐτὸν τὰ τῶν πολεμίων ἀνιχνεύειν, δεῖ δὲ πράττειν ὅπως μὴ τὰ αὐτῶν οἱ πολέμιοι γνώσονται. εἰ πεζομαχίας ἡ χρεία, τόπον ἐξετάσει· εἰ ναυμαχίας, τόπον ζητήσει· εἰ μὴ χωνήματα προσοιστέον, εἰ προδοσία τοὺς ἐχθροὺς ληπτέον, δεῖ μὲν αὐτὸν ἐμβαλεῖν τοῖς δυσμενέσι στάσιν· δεῖ δὲ τὰς παρὰ τοῖς οἰκείοις ἐκκόπτειν, ἰάσεται ναῦς κεκμηκυίας, ἐκπέμψει τὰς ἄριστα πλεούσας ἐπ᾽ ἔργον. ἑτέρας ναυπηγήσεται. θύσει θεοῖς, χρήσεται μάντεσι. οὐδεὶς ἂν ἀφίκοιτο τοῦ πλήθους τῶν πραγμάτων, ἃ τοῖς βασιλεῦσι πρόκειται. τούτων ἕκαστον καὶ βουλευθῆναι δεῖ, καὶ πραχθῆναι. τό, τε γὰρ ἄνευ βουλῆς ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἔργοις, πολλάκις ἔβλαψεν ἃ φεύγειν ἄξιον. ταῦτα ἡμῶν διωκόντων, τό, τε βουλεύεσθαι μόνον, πράττειν δὲ μηδέν, οὐδ᾽ ὁπουοῦν ὤνησεν. ἅπασα γὰρ σκέψις πράξεως ἄμοιρος, οὐκ ἔχει τὸ κέρδος. δεῖ τοίνυν ὅπερ ἔφην ἀμφοτέρων· οὐκοῦν τὴν ἡμέραν μὲν τῶν ἔργων, τὴν δὲ νύκτα βουλῆς εἶναι δεῖ καιρόν.

εἰ δὲ

εἰ δὲ τῇ μὲν ὕπνῳ δώσομεν, εἰς δὲ τὴν ἄξομεν τὰ ἀμφοτέρων, ἐλάττων ὁ καιρὸς τῆς χρείας, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ πρὶν μαθεῖν ὅτι βέλτιστον, ἅπτεσθαι τῶν πραγμάτων, ἢ μαθόντας ὅτι βέλτιστον οὐκ ἔχειν χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν. εἰς ταύτην ἄγει τὴν ἀνάγκην τοὺς βασιλέας τὸ τῶν ἀρχομένων πλῆθος, καὶ τῶν πραγμάτων. ἄνευ δὲ τούτων καὶ καθεύδειν ἔξεστι. τεκμήριον δέ. οὐδὲ ἐζημίωσε τὸν ἰδιώτην ὁ ὕπνος. μικρῶν γὰρ οἶμαι κύριος οἰκιδίου φαύλου καὶ τριῶν ἢ τεττάρων † καὶ δραχμῶν οὐ πολλῶν, καὶ τὸ τῆς ἡμέρας ἀπέχρησε μέτρον εἰς βουλήν τε καὶ ἔργον. τί λέγω τῆς ἡμέρας ἁπάσης; εἰς μικρὸν ἡμέρας μέτρον ταῦτα ἀμφότερα δέχεται. κἂν εἴτις αὐτῷ κελεύῃ τὸ μὴ καθεύδειν, παρὰ τὸ μὴ πολλοῖς ἐφεστηκέναι πράγμασιν, οἷς γε συμβαίνει πολλῶν πραγμάτων κυρίοις εἶναι τούτοις, ἡ μεγίστη βλάβη τὸν ὕπνον εἰ μὴ φύγοιεν. ὁρᾷς ἀγαθὲ τὸν κυβερνήτην, ὃν οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τις ἁμαρτεῖν εἰπὼν βασιλέα τῆς νηός. οὐ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης ἐπὶ τῶν οἰάκων κάθηται, τὰ ὄμματα στήσας ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἄστρα, καὶ οὐ φιλονικεῖ τοῖς ναύταις περὶ τῆς ἀναπαύσεως; καὶ οἱ μὲν κεῖνται, καθεύδοντες μετὰ πολλῆς τῆς ῥᾳστώνης, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, οἱ δὲ

† οἰκετῶν, καὶ

ἐν κοίλῃ τῇ νηί· ὁ δὲ οὐ ζηλοτυπεῖ τῆς ῥᾳστώνης ἐκείνοις, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ καθεύδειν αὐτὸς, ἐκείνοις ἀποδίδωσι τὸ τρυφᾶν. οὐκ ἔπεισεν ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τὸν ἕκτορα ἀναπαύεσθαι, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὰ μέγιστα κατορθοῦν ἠξίου, καὶ συνῆγεν οὓς ἐχρῆν, καὶ δώρων ὑποσχέσει πρὸς κατασκοπὴν τοὺς ἐπιτηδείους ἤγειρε. καὶ μηδεὶς † ἀγνοείτω τὸ τέλος, ἀλλ' εἰ μὴ τὸ βούλευμα λόγον εἶχέ τινα. τοῦ ἐννοείτω μὲν γὰρ ἡ τύχη κυρία, τὸ δὲ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἀπαιτούμενον. ὁ δὲ ἀγαμέμνων ἐκεῖνος, εἰ δουλεύειν ᾤετο δεῖν ὕπνῳ, τίς μὲν ἤγειρε τοὺς ἀρίστους εἰς σύλλογον; πότε δ' αὖ ὁ διομήδης ὀδυσσέα λαβὼν, τὰ τῶν πολεμίων ἐσκέψατο πράγματα, οὗτος ὁ καιρὸς τοῖς ἀχαιοῖς παρέδωκε τὴν πριάμου πόλιν· τῶν μὲν τρώων ὑπὸ μέθῃ κειμένων, τῶν δὲ οὐχ ἡττηθέντων ὕπνου. καὶ τί δεῖ παλαιὰ λέγειν; ἀλλὰ τὸν ἁπανταχῇ περιφερόμενον, τίς οὐκ οἶδε λόγον, ὅς φησι δεῖν ἐν νυκτὶ βουλὰς ἔχεσθαι; ὁ δὲ σοφὸς σοφοκλῆς, τί μαθὼν εὐφρόνην ἀπεκάλει τὴν νύκτα; οὐχ ὅτι τὸ φρονεῖν, ὡς μάλιστα τότε τοῖς ἀνθρώποις παραγίνεται; εἰς αὐτὸν ὁρῶν ὁ βασιλεὺς, ἀποσειέσθω τὸν ὕπνον, εἰδὼς ὡς οὐκ ἔστιν ὁμοῦ ῥαθυμεῖν καὶ πολλοῖς ἐπιτάττειν.

ΟΥ ΧΡΗ ΠΑΝΝΥΧΙΟΝ εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

ΟΜΗΡΟΣ ὁ ποιητὴς περὶ μὲν τὰς ἡρώων διηγεῖται συμφοράς, ὑπὲρ δικαιοσύνην μοι δοκεῖ τοὺς ἀνθρώπους παρακαλεῖν, δεικνὺς ἃ τοὺς ἀδικοῦντας ἀναμένει κακά. τῷ δὲ λέγειν τοὺς Ὀδυσσέως ἄθλους, καρτερικοὺς φαίνεται τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζεσθαι. τίς γὰρ οὐκ ἂν πάντα φέρειν παιδευθείη, ἐκεῖνον ὁρῶν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὑπὸ τῶν οἰκετῶν τῶν αὑτοῦ προπηλακιζόμενον; ἔχοντα δὲ παρ' αὐτὸν τὼ χεῖρε, καὶ τοὺς καιροὺς ἀναμένοντα. ποιῶν δὲ ἀμείνους τοὺς ἀνθρώπους περὶ τῶν ὑποθέσεων βουλήματι, οὐχ ἧττον διὰ τῶν γνωμῶν, ἃς ἐγκατέλιπεν ὠφελεῖ, νῦν μὲν λέγων ὅπως δεῖ προσφέρεσθαι ξένοις, ὅπως δὲ θεοῖς. πάλιν ἡ κοινὴ γνώμη χρηστὸν ἐν τοῖς ὑπὲρ πατρίδος κινδύνοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐπαίνων ἄξια. νικᾶται δὲ περὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς ὑπὲρ ἀγρυπνίας εἰρημένον. καὶ γὰρ τὸν ἄρχοντα ποιήσας ἀγαθόν, δι' ἐκείνου τοὺς ἀρχομένους ἐποίησε. θαυμάζοι δ' ἄν τις τὸ καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ μελῆσαι, καὶ τῶν περὶ τούτων βουλευομένου. οἷς φεύγειν χρῆναι τὸν ὕπνον εἰπὼν, οὐ δι' ὅλου προσέθηκεν

ἀλλ' ἠξίωσε τὸν καιρὸν τέμνειν εἰς ὕπνον, καὶ
φροντίδα. Οὐ χρὴ γάρ φησι, παννύχιον εὕ-
δειν βουληφόρον ἄνδρα, μεγάλην ἀρχὴν ἔ-
χοντα καλῶς καὶ προσηκόντως εἰπών. ὁρᾷ γὰρ,
πόσα περιέστηκε τὸν βασιλεύοντα. πλήθους τῶν
μελήσεται στρατιωτῶν, καὶ ὅπως ἔσονται κρείτ-
τους διὰ τῶν ἀντιπάλων ἀρετῆς, καὶ διὰ ἐν ὅπλοις
μελέτης. εἰδὼς ὅτι μετ' ἀμαθίας τὸ πλῆθος ἄ-
χρηστον, τῶν τούτοις ὅπλων ποιήσεται καὶ τρο-
φῆς φροντίδα, ὅπως τὰ μὴ ἄριστα κατασκευα-
σθείη, τὴν δὲ ἔχωσιν ἄφθονον. τοῖς δὲ παρακε-
λεύσεται τὸ τεῖχος παρασκευάσαι, τοῖς δὲ
τάφρον περιελαύνειν, τοῖς δὲ σκόλοπας κατα-
πηγνύναι. σκοπείσθω δὲ τῶν νεῶν τὸν ἀριθμὸν,
καὶ τούτων τίνες ἀκέραιοι, τίνες δὲ χρήζουσαι
θεραπείας. σκοπείτω περὶ τοξοτῶν, περὶ τῶν ἵπ-
πων, περὶ τῶν ὁπλιτῶν· καὶ τὰ μὲν καλῶς κεί-
μενα φυλαττέτω, τὰ δὲ κακῶς ἐπανορθούτω
πρὸς τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ τῶν ἐναντίων ὅπως
ἕξει ἐξέτασιν ποιείτω, μυρία περὶ τῶν πραγμά-
των ὁ βασιλεὺς ἂν ἀπαιτοῖτο, καὶ εἰς πράξεις
τὸ διὰ ἡμέρας δεῖται μέτρον, καὶ διὰ νυκτὸς
οὐκ ὀλίγον ἀποδιδόναι τῇ περὶ ταῦτα προ-
νοίᾳ· ὥσπερ γὰρ αὐτῷ διατηρεῖ τὴν ἀρχήν· ἂν μὴ
ἡ νὺξ δέχηται τὰς βουλὰς, τῆς δὲ ἡμέρας φανεί-

στης ἐπιτελῆ τὰ δόξαντα. ταῦτα πρὸς τὸν πολλῶν ἡγούμενον Ὅμηρος λέγει. τὸν δὲ ἰδιώτην ἀφίησι καθεύδειν. τί γὰρ ἂν τις αὐτὸν ταύτης ἀποστεροίη τῆς ἡδονῆς, δυοῖν ἀνδραπόδοιν κύριον, καὶ μνῶν τεττάρων; εἰ δὲ βούλει, πλειόνων ταλάντων. περὶ γὰρ τοσούτων πρὸς τὴν νύκτα καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖον καθεύδων, καὶ βουλεύεσθαι δύναιτ' ἂν ἤδη. τοῖς μὲν οὖν ἰδιώταις πολλὴν παρέχει τὴν ἀνάπαυλαν τὸ μὴ περὶ πολλῶν ἀναγκάζεσθαι φροντίζειν· τοὺς δὲ βασιλεῖς τὰ μεγέθη τῶν ἀρχῶν, αἷς ἐφεστήκασιν, ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. καὶ μὴν κἀκεῖνο αἰσχρόν, ταῦτα κυβερνήτην ἀμείνω εἶναι ὑπομένειν τῶν τηλικαῦτα ἐγκεχειρισμένων. νόμος γὰρ οὗτος κυβερνητῶν, κρείττους εἶναι τῶν ὕπνων δυναστείας. καί τοι τοὺς ἄλλους ὁρῶσι ὑπὸ τῶν καταστρωμάτων καθεύδοντας· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τὸν αὐτῶν ἀφιέντες πόνον πρὸς τὰ ἐκείνων καταφέρονται. ἀλλ' ἴσασιν, ὅτι ναύτης μὲν ὑπὸ τῆς τάξεως, ἣν τέτακται, καθεύδειν τέτακται. κυβερνήτην δὲ ἡ τῆς νεὼς ἀρχὴ βλέπειν ἐπαναγκάζει πρὸς τὰ ἄστρα. σκόπει δὴ τοῦτον τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν τὴν συμβουλὴν δεξάμενον, οἷος ἦν τοῖς μετὰ ταῦτα. τὸν μὲν ὕπνον ἀπεσείσατο, τοὺς δὲ ἀρίστους συνήγαγε τὰ τῶν ἐναντίων

σκεψομένους· καὶ τηλικοῦτον εἰργάσατο διὰ τῶν
ἀπεσταλμένων ἔργον ἐν τῇ νυκτί, ὥστε τοὺς Τρῶας
εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν, καὶ τοῖς Ἕλλησι, καί τοι
κακῶς πεπραχόσι, τεθαῤῥηκέναι παρασχεῖν. οὐ
τοίνυν οὐδὲ ὁ τῶν Τρώων στρατὸς ὑπὸ τῆς δυσημε-
ἕκτωρ ρίας εἰς ῥᾳστώνην ἀπέκλινεν. ἀλλ᾽ † καὶ αὐτὸς
ἆθλα προὐτίθει τῆς νυκτὸς τοῖς τολμῶσι τῷ νεω-
ρίῳ προσελθεῖν. καὶ τύχῃ μὲν ὁ Δόλων ἐχρήσα-
το χείρονι. τοῦτο δὲ οὐκ ἐλέγχει τὴν Ἕκτορος βου-
λήν, ὡς οὐκ ἦν ἀγαθή. ὅλως δὲ τῆς νυκτὸς ἡ φύ-
σις ξυμπράττει πρὸς εὐβουλίαν, οὐχ ἑλκομένης
τῇδε κἀκεῖσε τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἀπὸ
τοῦ πλήθους τῶν πραττομένων ταραττομένης,
ἀλλ᾽ ἡσυχίᾳ ῥᾳδίως εὑρούσης τὸ δέον. ἐντεῦ-
θεν εὐφρόνη καλεῖται παρὰ τῶν ποιητῶν ἡ
νύξ, καὶ τὴν παροιμίαν ἐποίησε, τὰς βουλὰς
εἰς τὴν τῆς νυκτὸς ἄγειν καιρόν. ταῦτα δεῖ πάν-
τα τοὺς βασιλεῖς ἐνθυμουμένους, ἥκιστα
μὲν ὕπνῳ δουλεύειν, μάλιστα
δὲ τοῦ φροντίζειν ἔχε-
σθαι.

ΑΝΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΟΥΚ ΕΙ-κὸς ἀφικέσθαι τὸν χρύσην ἐπὶ τοὺς ἕλληνας.

ΟΥ Δ' ἄλλον μὲν ἠξίουν ὀλιγωρίαν τῶν ποιητῶν τῆς ἀληθείας ἀμελεῖν, ἄλλως θ' ὅτι καὶ παρὰ τῶν μουσῶν κινούμενοι φασὶ λέγειν ἃ λέγουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον σπουδάζειν ὅπως τι λέξωσιν ἀληθές, ἢ ὅπως τὸν ἀκούοντα τέρψωσιν. Ὅμηρον δὲ μάλιστα πάντων ἔδει τοῦτο φυγεῖν, οὕτως ὄντα γενναῖον καὶ μεγαλοπρεπῆ. νῦν δὲ φαίνεται καὶ αὐτὸς ψευδῆ διώκων, ἐν ἄλλοις τε οὐκ ὀλίγοις, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς πρώτοις τῆς ἰλιάδος εὐθύς. λέγει γάρ, ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν ἑλλήνων τὸν χρύσην ἐπὶ λύσει τῆς θυγατρός, καὶ ποιεῖσθαι διπλῆν τὴν ἱκετείαν, τὴν μὲν πρὸς τὸν ὄχλον, τὴν δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας. τυχόντα δὲ τῶν πολλῶν, χαλεποῦ πειρᾶσθαι τοῦ κρατοῦντος, καὶ λόγους ἀκοῦσαι ἀπειλῆς γέμοντας. ἤλγησε φησὶν οἷς ὑβρίσθη, καὶ ἔφυγεν ἐπὶ τὸν ἀπόλλωνα, δεόμενος αὐτοῦ μέμψασθαι τὰ γεγενημένα καὶ δίκην λαβεῖν παρὰ ἑλλήνων· ταῦτα φησὶ ὅμηρος. τούτοις οὐ πείθομαι. πῶς γὰρ ἂν ἐτόλμησε γέρων ἄνθρωπος παρὰ τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, ὃ μηδὲ νεανίας ὑπέμεινεν ἄν; οὓς γὰρ μισοῦντας φεύγειν εἰκός,

πῶς εἰς τούτους ἐλθεῖν ἂν ἐθέλησεν, οὓς ᾔδει με-
σουλῶντας Ἴλιον, πορθοῦντας τοὺς περιοίκους. ὁ πό-
θος τῆς θυγατρὸς ταῦτα ἠνάγκαζεν; ἀλλ' ὁ φό-
βος τῶν ἐναντίων ἐκώλυε. ἦν δ' ἱκανὰ ἐκεῖνα
παραμυθεῖσθαι. πρῶτον μὲν τὸ μὴ μόνον δυστυ-
χεῖν, ἀλλὰ σὺν ἄλλοις πολλοῖς, ὧν παῖδες οἱ
μὲν ἐτεθνήκεσαν, οἱ δὲ κατείχοντο. ἔπειτα τὸ τοῦ
βασιλέως τὴν αὑτοῦ θυγατέρα τάξιν ἐν τοῖς
Ἕλλησιν ἔχειν. ἤκουε γὰρ ἴσως παρὰ τῶν ἀγγελλόν-
των, τὴν περὶ τὸ γύναιον τοῦ βασιλέως σπου-
δὴν, ὡς ἀγαπᾶται, καὶ ὡς θαυμάζεται, καὶ
πάντα ἐστὶν αὐτοῦ. τοῦτο δὲ καὶ κουφίζειν αὐτοῦ
τὴν λύπην ἠδύνατο, καὶ φόβον παρέχειν αὐ-
τεῖν ὑπερχειροῦντι. νὴ Δία, ἀλλὰ τῷ σκήπτρῳ καὶ
τοῖς στέμμασιν ἐθάῤῥει; καὶ τίς λόγος τοῖς πολε-
μίοις τῶν παρὰ τοῖς ἐναντίοις θεῶν; οὐχ ἑώρα
τὰς ὑπ' Ἀχιλλέως πόλεις πλείους ἢ εἴκοσι, ἐν αἷς
τεμένη πολλὰ, πολλοὶ δὲ βωμοὶ, πολλοὶ δὲ
νεῲ, πολλὰ δὲ ἀγάλματα, οἷς πᾶσι σίδη-
ρον καὶ πῦρ ἤνεγκαν Ἕλληνες; πῶς οἱ ταῦτα
ἐν φαύλῳ πεποιημένοι πάντα, ἔμελλον χαριεῖ-
σθαι τῷ Χρύσῃ διὰ τὸ σκῆπτρον; πόσης δὲ ἀνοίας,
τὸ τοὺς ἀρχομένους μετὰ τούτου ἱκετεύειν; εἰ μὲν
γὰρ ὁ ὄχλος ἐκράτει, τί τοῖς Ἀτρείδαις διελέ-
γετο; εἰ δὲ τῶν Ἀτρειδῶν τὸ κράτος, τί τοῦ πολ-

λῶν

λαβὴν ὄφελος, ἀλλὰ δεδόσθω τοῦτο ὑπὸ τῆς λύπης ἁμαρτάνειν τοῦ προσήκοντος. οἱ δὲ Ἕλληνες δοκοῦσιν ἄν, ὡς πρὶν ὅτι τοῖς ἄρχουσιν ἀρέσκει μαθεῖν, συναγορεῦσαι τῷ γέροντι, καὶ βοηθῆσαι. τουτὶ γὰρ ἦν καταλύειν τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν ἐξουσίαν εἰς αὐτοὺς μεθιστάναι. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν δημοκρατίας, βασιλείας δὲ ἡ τοῦ δυναστεύοντος γνώμη νόμος τοῖς † ἄρχουσιν ἐστίν. εἰ δ' οὖν ὡς ἀληθῶς συνέβη τὶ τοιοῦτο, καὶ τὴν τοῦ βασιλεύοντος γνώμην ἡ τῶν ἀρχομένων διέφθασε, δοκῶ μοι μήπω τὸν Ἀγαμέμνονα φιλονικῆσαι, καὶ μάταιον ἐκείνοις ἀποφῆναι τὴν σπουδήν. εἰδὼς ὅσαι κατελύθησαν τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων ἀπέχθειαν. οὐ γὰρ ἐν πλήθει χειρῶν, οὐδ' ἐν ὑπερβολῇ γνώμης τῆς ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ κρατοῦντες τὸ βέβαιον· ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ὑπακουόντων εὐνοίᾳ, ἣν εἴ τις μεταστήσειεν ἐπὶ τὰ ἐναντία, ῥᾴδιον μεταστῆναι, καὶ καθελεῖν τὴν ἀρχήν. τοῦτο δὴ οὖν καὶ σώματος ἑνὸς ἐφυλάξατο ἄν, καὶ ἐπρίατο τὴν βεβαιότητα τῆς ἀρχῆς. τόν τε πρεσβύτην οὐκ ἐσθ' ὅπως ἂν ὕβρισεν, οὔτε αὐτὸν, οὔτε τὸ σκῆπτρον τῷ ἄπρακτον πέμπειν, εἰδὼς ἀπαίδευτον τὸ πρᾶγμα καὶ ἀσελγὲς, καὶ πρέπον ἀγοραίοις τισὶ μᾶλλον ἢ βασιλεῖ. τί δ' ἂν καὶ

† ἀρχομένοις

πλέον ἀπὸ τῶν ὑβρισμάτων ἐγένετο, κατέχοντα τὸν ἄνθρωπον; ἐξῆν γὰρ που καὶ τοῦτο εἰπεῖν, μάτην ἥκεις· οὐ δώσω. τὸ δὲ εἰς θεοὺς παροινίας οὐχ ὁρῶ τὸ κέρδος. ὅμως δὲ τίς ἡ ταραχὴ τῆς γνώμης; ὡς μὲν γὰρ αἰδούμενος τὸν θεόν, οὐκ ἀπέκτεινεν. ὡς δὲ οὐ προσποιούμενος, ἠτίμαζε. τὸ δὲ τὴν ἀρὰν κατὰ τῶν ἑλλήνων γενέσθαι, τίς ἂν πιστεύσειεν; οὐδὲ γὰρ μικρὸν μειρακυλλίδιον κομιδῇ, πρὸς τοῦτο ἂν ἦλθεν ἀνοίας, ὥστε παρὰ τῶν βεβοηθηκότων τιμωρίαν ζητεῖν. νῦν ὁ πρεσβύτης, ὁ ἱερεύς, ὁ περὶ τοῖς ἀγάλμασι βεβιωκώς, ὁ τῷ θεῷ φίλος, ὁ τοῖς ἄλλοις δικαιοσύνης διδάσκαλος, πειρᾶται κινεῖν τὰ τοῦ θεοῦ βέλη κατὰ τῶν † ἀνθρώπων ἑλλήνων. καὶ θαυμάζω τὸ πάντων δεινότατον. ὁ μὲν αἰτεῖται οὕτως ἄτοπα, ὁ δὲ πείθεται καὶ δίδωσιν, ὁ λητοῦς καὶ διός, ὁ μισῶν τοὺς ἀδικοῦντας. οὐκ ἔστιν ὅπως ἐγὼ τούτῳ πεισθήσομαι. ἃ γὰρ οὐδὲ τοὺς βελτίστους ἔστιν ἁμαρτεῖν τῶν ἀνθρώπων, πῶς ἂν ὑπὸ τῶν οὐρανὸν ἐχόντων πλημμελοῖτο; ταῦτα καὶ ψευδῆ, καὶ βλαβερὰ τοῖς ἀκούουσι. καὶ προσήκει τῶν ποιημάτων ἢ παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἢ ψυχαγωγίας ἕνεκεν ἅπτεσθαι εἰδότας, ὅτι τοῦτο μὲν δύναται ποιεῖν, ἀληθείας δὲ ὠλιγώρηκεν.

† φιλανθρώπων

ΚΑΤΑ-

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΕΙΚΟΤΑ τὰ περὶ κρίσιν τῶν ἀχιλλέως ὅπλων.

ΘΑΥΜΑΖΩ τῶν ὁμολογούντων μὲν, λείπεσθαι τῆς τῶν ποιητῶν ἐνθέου μανίας, αὐτοῖς δὲ τούτοις τολμώντων ἐπιτιμᾶν, εἰ μὴ δύναιντο συνεῖναι τοῦ θεοῦ ὅτι τὰς μούσας ἐν ταῖς τῶν ποιητῶν αἰτίαις διαβάλλουσι. τὰ μὲν γὰρ λεγόμενα ἐκείνων· ἡ φωνὴ δὲ τούτων. ἀλλ᾽ οἵγε συκοφάνται πρὸς τοσοῦτον ἥκουσι θράσους, ὥστε πλάσματα πειρῶνται δεικνύειν τὰ μετὰ τὴν τελευτὴν ἀχιλλέως, περὶ τῆς πανοπλίας ἐκείνου διαλεγόμενα· καί τοι πρὸς τοὔσχατον ἀληθείας ἥκει. σκοπῶμεν δέ. τὸ μὲν σῶμα εἶχεν ἡ θέτις τοῦ παιδός, μισθὸν δὲ ἔθηκεν εἰς μέσον τῷ δὲ κεκομικότι τὰ ὅπλα. ἐπειδὴ γὰρ αἴας τε καὶ ὀδυσσεὺς αὐτὸ ἔφασκον ἑκάτερος τοῦτο πεποιηκέναι, νομίσασα μηδετέρῳ δεῖν χαρίσασθαι, δικαστηρίῳ καὶ ψήφῳ ταῦτα ἀφῆκεν. ἦν μὲν γὰρ αὐτῇ καὶ ἑτέρα δοῦναι. τοιοῦτον δὲ εἶχεν οὐδέν. ἄλλως τε καὶ μέλλουσα στρατιώτας ἀμείψασθαι· πάσας γὰρ δὴ † μικρῶν χεῖρας ὑπερέβαλλεν ἡ περὶ ταῦτα τέχνη. μακρῶ καὶ ἅμα ᾔδει καλῶς, ὅτι κείμενα μὲν οἴκοι διαφθαρήσεται. κοσμήσαντα δ᾽ ἕτερον, ἀθάνατον καταστήσει τοῦ παιδὸς

τὴν

τὴν μνήμην. ὁ γὰρ ἰδὼν καὶ θαυμάσας, εὐθὺς αὖ ἤκουσε τὸν τούτων διαπότην. λαβὼν τοίνυν ὀδυσσεὺς, οὗπερ ἐβούλετο τὸν αἴαντα· τῶν δὲ οὖσιν ἐν ἀγῶνι λόγων· παῖδα ἄντικρυς ἀπέφηνε. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν εἶχε λέγειν δίκαιον, τῇ γε δυνάμει τῶν λόγων τἀληθὲς διέστρεφε, λογιζόμενος. τῇ δὲ κακῆσαι, τεχνάζων, πάσῃ δεινότητι χρώμενος. ταῦτα γὰρ ἦν ὀδυσσέως ἰσχὺς, ἃ ῥητορικῇ δυνάμει καὶ τὴν δόξαν ἐν τοῖς ἕλλησιν ἐντεῦθεν εἶχεν. ὅταν δὲ εἴπω ῥήτορα, ἄνθρωπον λέγω τὰ μεγάλα μὲν ἱκανὸν ὄντα μικρὰ δεῖξαι, τὰ μίκρα δὲ μεγάλα· καὶ τὰ μὲν ἄδικα δίκαια, τὰ δὲ δίκαια οὐ τοιαῦτα. ὁ δ' αὖ τοῦ τελαμῶνος ἕτερα ἠπίστατο, ἕτερα πεπαίδευτο· τρέψαι στρατόπεδον ἐναντίων, ἀποσφάξαι πολλοὺς, δέξασθαι προκαλούμενον, κρατῆσαι ῥᾳδίως, ἀντισχεῖν πρὸς δύσκολον τύχης, ἀπὸ τῆς χειρὸς συμβαλέσθαι πράγμασιν. ὥσπερ οὖν εἰ διὰ ὅπλων ἔδοξε περὶ τῶν ὅπλων κρίνεσθαι, τὸν αἴαντα πάντως ἔδει νικῆσαι, οὕτως εἰς λόγους τοῦ πράγματος ἥκοντος, οὐ δεῖ θαυμάζειν εἰ τὰς ψήφους ὀδυσσεὺς ἠνέγκατο. ἐπεὶ καὶ νῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν πολλοὺς ὁρῶμεν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μετὰ μὲν τῶν δικαίων εἰσιόντας, ἀπιόντας δὲ ἡττημένους, οὐ χρή-

μασι

μασι τοῦ δικάζοντος διαφθαρέντος, ἀλλὰ
τέχνῃ τοῦ λέγοντος ἀπατήσαντος. τὸν οὖν
παρ' ἀξίαν καὶ περιφανῶς ἡττημένον, τί χρὴ
ποιεῖν; ἐπαινεῖν μὲν τοὺς δικαστάς. ἐπαινεῖν δὲ
τὸν νενικηκότα. παρελθόντα δὲ Ὀδυσσεῖ μαρ-
τυρεῖν, ὡς αὐτὸς ἦν τὰ πάντα τοῖς Ἕλλησι, γε-
λοῖον· ἀλλ' ἀθυμεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι
καὶ χαλεπαίνειν. οὐκοῦν ταῦτα φασὶν αὖ οἱ
ποιηταὶ πεποιηκέναι. ἦν μὲν τοίνυν ἀνάνδρου
καὶ δειλοῦ καθ' ἡσυχίαν ἀλγεῖν. ἀνδρὸς δὲ με-
γαλόφρονος, ἦν δὲ οὗτος ὁ Τελαμῶνος, καὶ δί-
κας ἐπιζητεῖν παρὰ τῶν ἠδικηκότων λαβεῖν.
τοῦτον τοίνυν ὁρᾷς καὶ προθυμηθέντα, καὶ πράτ-
τοντα. λαμβάνει μὲν τὸ ξίφος. φέρεται δὲ θυ-
μῷ κατὰ τῶν μὴ δίκαια γνόντων, κατά τε τῶν
μὴ δίκαια κεκρατηκότων. βλάπτει δὲ ἀθλίως
τὰς φρένας, καὶ τρέπει τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὰ
ποίμνια. εἰκότως. ἐκείνων γὰρ εἶχε λόγον τὸ ἐ-
πιβουλεύειν, ταῦτα δὲ τὸ κωλύειν. ὁ μὲν γὰρ
τὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ λελυπημένων ἐποίει· ἡ δὲ τὸ
τῆς κηδεμόνος καὶ βοηθούσης ἐπλήρου. τοιαύ-
τη γὰρ ἡ θεός, διὰ παντὸς παροῦσα τοῖς Ἕλλησι,
σώζουσα, ῥυομένη κινδύνων, κράτος παρέχου-
σα. τοῦ κινδύνου τοίνυν παρελθόντος, καὶ † τῶν τῶν κινδυ-
κινδύνων ὄντων ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας, ἀπελύει νευόντων.
μὲν

μετὰ τοῦτο δύνασθαι λογίζεσθαι. ὁ νοῦς δὲ ἅ τε ἐπε-
χείρησεν, ὧν τε ἥμαρτεν ἀποθανεῖν ἠξίου, τὴν ἀπὸ
τῆς μανίας ἀδοξίαν οὐ φέρων. τοιοῦτοι γὰρ οἱ γενναῖοι,
καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπεραίροντες, εἰ μὴ σὺν καλῷ
τῷ σχήματι δέοι ζῆν, κοῦφον ἡγοῦνται τὴν τελευ-
τήν. τί γὰρ αὐτὸν ἐβούλου πράττειν, δείξαντα μὲν
τὴν ἔχθραν, ἀποσφαλέντα δὲ τῆς πείρας; πῶς ζῆν, ἢ
πῶς, ἢ τί πράττοντα; παρὰ τοὺς τρῶας ἐλθεῖν
ἔδει, καὶ θεῖναι ἱκετηρίαν, μετὰ τοὺς πολλοὺς
ἀγῶνας καὶ μάχας καὶ νίκας; ἀλλὰ καὶ τῆς αἰ-
σχύνης χωρὶς οὐδὲν ἧττον ἦν τὸ πεῖθον, ὅτι φεί-
σονται τοῦ τὰ τοιαῦτα δεδρακότος τὴν ἐκεί-
νων πόλιν. ἀλλὰ μετὰ τῶν ὁμοφύλων, ὥσπερ
πρότερον, διατρίβειν; ποίων; τῶν ἀπεσφαγ-
μένων, τῶν κατακοπέντων, τῶν ἀπολωλότων τὸ
ἐκείνου μέρος; καὶ ποίοις ἂν ὀφθαλμοῖς εἶδε τοὺς
ἀτρείδας; ποίοις ἂν τὸν ὀδυσσέα; πῶς δ' ἂν
ἐκεῖνοι λαβόντες ἀπέχοντο, καὶ οὐ κατέλυ-
σαν; οὐ γὰρ δὴ τῆς μανίας ἣν ἐμάνη, μισθὸν ἡγή-
σατ' ἂν ὀφείλειν αὐτῷ. λοιπὸν τοίνυν ἦν, κα-
θελκύσαντα τὰς ναῦς ἀποπλεῦσαι, ποῖ μέλλον-
τα προσορμεῖσθαι τὰς ναῦς; εἰς τὸν λιμένα τῆς
σαλαμῖνος; καὶ τί καλὸν ἂν εἶπε πρὸς τὸν πα-
τέρα περὶ τῶν ἀπὸ τροίας πραγμάτων ἐρωτῶν-
τα; τί δὴ τὸν πόλεμον ἀφεὶς ἀτελῆ προαπῆ-

ρεν;

ργον; οἷος ἂν ἦν δικηγούμενος τὸν ἀγῶνα, τὴν κρίσιν, τοὺς λόγους, τὴν ψῆφον, τὴν ἧτταν, ἣν ἐζήτησε δίκην τῆς γνώμης, τὴν νόσον. εἰ δὲ δεῖ τὴν ἁπάντων τούτων λύσιν εὑρεῖν καλῶς πρέπουσαν, καὶ ἐλευθέραν τῆς αἰσχύνης ἀπαλλαγὴν εὕρατο, μὴ περιμείνας ἀνδρὸς δυσμενοῦς δεξιὰν, ἀλλ' ἀρκέσας αὐτῷ πρὸς θάνατον.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΟΤΙ ΕΙΚΟΤΑ τὰ κατὰ τὴν ἀχιλλέως ὀργήν.

ΕΛΕΕΙΝ ἄξιον τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ ποιητοῦ, εἰ δὴ τοὺς ἔμφρονας καὶ μεμνηκότας ἐλεεῖν ἄξιον. πῶς γὰρ οὐκ ἐξεστήκασι σοφῶς οἱ τούτοις ἐπιτιμῶντες, ὧν πλεῖστον εἰσὶ τῆς σοφίας ἀπολειπόμενοι; θαυμάζω δὲ εἰ μὴ τοῦτο δύναιντο μαθεῖν, ὅτι προσποιοῦνται μὲν ἐκείνων, κατηγοροῦσι δὲ τῶν μουσῶν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρὰ τῶν μουσῶν ἐνδύματος οἱ δὲ ποιοῦσιν, οἱ δὲ τούτους λέγουσι κακῶς ἐπ' ἐκείνας ἴσασι τὰς αἰτίας τῆς ποιήσεως. πᾶσι δὲ οὖν οἶμαι δεῖν βοηθεῖν τοῖς ποιηταῖς, ὁμήρῳ δὲ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων δίκαιον, κοινῷ προγόνῳ τῆς ἑλληνικῆς σοφίας γεγενημένῳ. ἤδη γάρ τινες καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀφῆκαν τὴν γλῶσσαν, λέγον-

τῶν οὐδὲν γεγονέναι τούτων, ἀφ' ὧν ὀργισθῆναι τὸν ἀχιλλέα συνέβη. λεκτέον τοίνυν ἡμῖν ὡς πάντα γέγονε, καὶ λόγον εἶχεν ὁ θυμός. διὰ τί γὰρ οὐκ ἂν ἧκεν ὁ χρύσης ἐπὶ λύσιν τῆς θυγατρὸς παρὰ τοὺς ἕλληνας. οὐκ ἦν πατήρ, οὐχ οὗτος τῆς φύσεως νόμος, προκινδυνεύειν τῶν ἐγγόνων; οὐχ ὑπὲρ τούτων ὅπλα λαμβάνομεν, καὶ παρατασσόμεθα, καὶ προσπίπτομεν ἡδέως ταῖς ἡμετέραις χερσὶ κτώμενοι τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνοις. ὁ δὲ καὶ γέρων ἦν, καὶ οὐκ ἦν λόγος αὐτῷ περὶ μακροῦ βίου· ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν ὑπισχνεῖτο, καὶ τὴν ὁδὸν ἐπείθετο μάτην ἔσεσθαι, τὸ πλῆθος τῶν λύτρων. τὸ τοῖς ἕλλησι δεῖν χρημάτων ἐπ' ἀλλοτρίας καθημένοις, καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους πολλάκις ἀφεικέναι αἰχμαλώτους χρημάτων. οὐ γὰρ αὐτὸς ἦρχε τὸ καταδείξων τὸν νόμον, ἀλλὰ παλαιῷ χρησόμενος. μεγάλη δὲ κἀκείνη συμμαχία τὸ τῶν ἱερῶν προεσχηκέναι, τὸ τοῦ θεοῦ δεικνῦναι τὸ σκῆπτρον, τὸ φέρειν στέμματα. τοὺς γὰρ ἕλληνας ὄντας ἕλληνας, οὐ ῥᾳδίως ἡγεῖτο τούτων ὑπερόψεσθαι, εἰ κατηγοροῖτο τοῖς τρωσί, καὶ συνήχθετο τούτοις μὴ θαυμάσῃς. ᾔδει γὰρ ὡς οὐδὲν ἠδίκησαν οἱ ἕλληνες, οἱ δὲ τούτους μᾶλλον ἠδίκησαν, καὶ τῶν τρώων οἱ περίοικοι πλεῖστα ἐπε-

πόνθεσαν

προύθεσαν διὰ τὴν ἐκείνων ὕβριν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ δίκαιον ἐτίμων, οὐδὲν ἂν ἦν τούτοις καινόν. νῦν δὲ τὸ στρατόπεδον καὶ ἐψηφίζετο δοῦναι. τοιοῦτον γὰρ τὸ πλῆθος, ὀξὺ πρὸς ἔλεον, καὶ δεινὸν ὑποκαμφθῆναι πρὸς οἶκτον, καὶ ἅμα μετῆν αὐτοῖς παρρησίας. οὐ γὰρ ἐδούλευον, ἀλλὰ γνώμῃ συνεμάχουν. ὁ δ' Ἀγαμέμνων ἄρχων ὢν καὶ τοῦ λογίζεσθαι τοὺς πολλοὺς πλεονεκτῶν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζων καλῶς, οὐκ ἐνεδίδου, εὖ φρονῶν. πρῶτον γὰρ μὲν ἤδη καταλύσων τὴν ἀρχήν, εἰ πάντα ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ποιεῖτο· δεύτερον δέ, ἠπίστατο μικρὰ τὰ αὐτοῦ ποιήσων, εἰ τοῦ γέρως ἀποστεροίη. τρίτον δέ, προδώσων τὸν ἀδελφόν, εἰ περὶ Ἑλένης παρ' ἐκείνοις οὔσης, αὐτὸς ἀποπέμπει τοῖς πολεμίοις τὰς ἐκείνων γυναῖκας, καὶ γένοιτο πρᾶος εἰς πονηρούς. καὶ μὴν κἀκεῖνο ἐφυλάττετο, μὴ τῶν αἰχμαλώτων ἡ πρόφασις, ἀφορμὴ γένοιτο τοῖς ἐναντίοις κατασκοπῆς· καὶ δοκοῦντος ἐπὶ λύσει φοιτᾶν, ἐκμανθάνοιεν τὰ τῶν Ἑλλήνων. τοῖς στέμμασι δὲ οὐ προσεῖχεν ὁ βασιλεύς, πολέμου νόμῳ. ταῦτα γὰρ πρότερον μὲν ἂν ἠδοῦντο· νῦν δὲ τούτων ἀπέχονται. ἀλλ' ἅμα τε ἐμβαίνουσιν εἰς πόλεμον ἄνθρωποι, καὶ πάντα τὰ τῶν ἐναντίων δυσμενῆ κέκριται, ἡ γῆ, οἱ τάφοι, ὅλα

ἱδρᾶ. εἰ δὲ τὸ σκῆπτρον αὐτὸν ἐποίησε μετριώτερον, τί ἂν ἐκώλυε τὸν γέροντα ἐκεῖνον αὐτὰ ταῦτα πυνθανόμενον, ἀξιοῦν αὐτὸν ἀποστῆναι τῆς τροίας; οὕτως ἐὰν μὲν σωφρόνως ὁ βασιλεύς, ὑπερεῖδε τῆς ἱκετηρείας. θαυμαζέτω δὲ μηδείς, εἰ κατὰ τῶν ἑλλήνων ἐκάλει τὸν θεὸν ὁ πρεσβύτης, οἱ συνηγόρουν αὐτῷ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ διὰ τέλους αὐτῷ συνηγωνίσαντο, οὐδ' ἔπραξαν ὅπως ἀπολήψεται. ἀλλ' ἐνδεξάμενοι τινὰ φιλανθρωπίαν, κατέλυσαν τὴν σπουδήν· ὥστ' οὖν αὐτοὺς εἰρωνεύεσθαι μᾶλλον, ἢ παντὶ θυμῷ βοηθεῖν. εἰ γὰρ ἤθελον ἀφελόμενοι δοῦναι, τίς ἦν ἐμποδών; αἱ χεῖρες ἀγαμέμνονος· νὴ δία. πρῶτον μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, κατὰ ἀνθρώπων οὐ πάντα αὐτῷ κεχαρισμένων ἤνυχετο. ἔπειτα τοῦτο ᾔδει μάλιστα τὸν ἀγαμέμνονα λυπήσειν, εἰ τὰ πράγματα αὐτῷ διαφθαρείη, καὶ διασείοι τὴν δυναστείαν, καὶ κατάγη τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ ἴσον ἀνθρώποις συμφορᾶς ἀπελθεῖν εἰσάπαξ, ἢ ζῆν εἰς ἀθυμίαν. ὁ μὲν γὰρ τεθνεὼς, ἀναίσθητος κείσεται· ὁ δὲ ἐν τῷ ζῆν ἀνιώμενος, ὡς ἀληθῶς κολάζεται. πρὸς δὲ τούτοις ᾔδει τοῦτο, ὅτι τοῦ μὲν τελευτήσαντος ὁ πόλεμος πέπαυται, καὶ μετὰ τῶν ἑλλήνων οἰχήσεται τὸ θυγάτριον. εἰ δὲ τὸ στρατόπεδον πιέ-

ζοιτο νόσῳ, ὅπως ἀλίσκοιτο, ζήτησις μὲν ἔσται τοῦ καιροῦ. φανεῖται δὲ ἡ πρόφασις, καὶ κομιεῖται τὴν παῖδα. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταῦτα ᾔτει, καὶ θεὸς ἐχαρίζετο ὑπὲρ θεράποντι τῶν νεῶν ἀντεισφέρων τὰς ἀμοιβάς. τῶν τοίνυν ἑλλήνων πιπτόντων ἀχιλλεὺς αἰσθάνεται πρῶτον, ὅτι ποτ' ἦν τὸ συμβάν. ἀλλὰ τί ἐβούλου τὸν ἀγαμέμνονα, τὸν ὀδυσσέα, τὸν νέστορα πρὸ τοῦ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμονος; συνετὸς ὁ νέστωρ, ὁμολογῶ. ἦν δεινὸς ὁ δυσσεὺς, οὐδὲ τοῦτο ἀπιστῶ. ἀλλὰ τούτων ἑκάτερος ἴσχυεν ἐν ἐκκλησίαις, ἐν τῷ δέον ἰδεῖν, καὶ δεῖξαι τί τὸν πόλεμον ὀνήσει. ὅπου δὲ καὶ λοιμὸς, καὶ νόσος, ὁ καιρὸς τὸν ἰατρὸν ἐκάλει. ὥστε λανθάνειν, εἰ τὸν ἀχιλλέα μὲν ἐλάνθανεν. ὑπ' ἐκείνων δὲ τὸ λυποῦν ἐγίνετο, δέον τούτῳ πρὸ τῶν ἄλλων γενέσθαι τοῦ πράγματος αἴσθησιν· φαίην δ' ὅτι καὶ γνόντες, οὐκ ἂν εἰς μέσον ἤνεγκαν τοῦ κακοῦ τὸν λόγον. πολλὰ γὰρ πολλοῖς συνόντα σιγᾶται τῇ πρὸς τοὺς ἄρχοντας χάριτι. ἔτι δὲ πολλαχόθεν ἔχων τὸ μέγα φρονεῖν, εἰκότως ἐχρῆτο παῤῥησίᾳ δικαίᾳ, καὶ οὐκ ἠξίου κρύπτειν ἃ γνοίη. καὶ συνῆγεν εἰς ἐκκλησίαν κύριος ὤν, φαίην ἄν, καὶ τοῦ πολέμου κεφάλαιον. σὺ δ' ἐβούλου τὸν ἀχιλλέα πονεῖν μὲν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, ἄκυρον δὲ εἶναι τοῦ ποιεῖν ἐκκλησίαν· τὸν αἱροῦντα τὰς πό-

λῆς, τὸν καταστρεφόμενον, τὸν κομίζοντα λάφυρα, τὸν προέχοντα πλουτεῖν, τὸν κατακλείοντα τοὺς τρῶας, ἐν ᾧ τὰς ἐλπίδας εἶχε τοῦ πολέμου ἀνακειμένας ὁ στρατός. οἱ δὲ ἕλληνες, εἰ καὶ μὴ πρότερον ὑπήκουον καλοῦντος, τότ' ἂν ὑπήκουον. διὰ τί; ὅτι τὸ νοσεῖν καὶ κακῶς πράττειν πολλὰ τῶν καθεστηκότων ἐκίνει. καὶ τὸ προσδοκᾶν ἀκούσεσθαί τι χρηστόν, ταχέως αὐτοὺς συνήγαγεν. οὗτος γὰρ τῶν ἐν ἀτυχίαις ὁ τρόπος ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν ἐλπίδων τὸν νοῦν. οὐκοῦν ὅτι μὲν λοιμὸς ἦν τὸ κατέχον, ἀλλὰ τῆς τέχνης ἦν εἰδεῖν. τὸ δὲ ὅθεν ὁ λοιμὸς ἐπεπτώκει, τοῦτο τοῦ μάντεως ἐγίνετο. οὐκοῦν συνῆγε μὲν εἰς ἐκκλησίαν, ὡς εὐδοκιμῶν ἀπὸ τῶν ἔργων. εὕρισκε δὲ τοῦ κακοῦ τὴν φύσιν, ὡς ἰατρός. ἐκάλει δὲ ἐπὶ τὴν δήλωσιν τῆς αἰτίας τὸν ταῦτα ἀνιχνεύοντα τῇ μαντικῇ. ὁ δὲ ἔδεισεν, εἶτα ἐθάρσησεν· ἑκατέρου οὐκ ἄνευ λόγου. τὸν μὲν γὰρ ἀγαμέμνονα λυπήσων ᾔδει, καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβεῖτο. λαβὼν δὲ ἐγγυητὴν τῆς σωτηρίας, τὸν φόβον ἀφεῖλεν, ὥστε καὶ εἰκότως σιγᾷ τὴν πρώτην, καὶ μετὰ τοῦτο φθέγγεται. τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τὰ τρία λόγον ἔχει· καὶ τὸ τὸν μάντιν ὑβρίσαι, καὶ τὸ τὴν θυγατέρα τοῦ χρύσου ταχέως ἀποπέμψαι, καὶ τὸ ἀχιλλέως ἀφελέσθαι γέρας. τὸ μὲν

γὰρ

γὰρ ὡς ἐρῶν ἐποίησε· τὸ δὲ, ὡς τοῦ στρατοῦ κηδόμενος· τὸ δὲ, ὡς τιμῆς ἀντιποιούμενος. ἤλγησεν; ἐπεθύμει γὰρ τῆς γυναικός. ἀπέδωκεν; ἠνάγκαζε γὰρ τὸ κακόν. ἀφῃρεῖτο τὸ ἀχιλλέως γέρας; δεινὸν ἡγούμενος τοῦ μὲν εἶναι, ἑαυτῷ δὲ μὴ εἶναι. ὁ δὲ, τῆς κόρης ἀπέστη, τὸν θεσμὸν τῆς ἀρχῆς αἰδούμενος. τοῦ πολέμου δὲ ἀπέστη, παροινεῖσθαι μὴ φέρων. καὶ ἅμα τοῖς ἀχαιοῖς δεῖξαι βουλόμενος, τὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ ῥοπὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας. οὕτω πάντα μετ᾿ ἀληθείας εἴρηται τῷ ποιητῇ. καὶ παραφρονοῦσι σαφῶς οἱ τὸν σοφώτατον ὅμηρον κακῶς λέγειν ἐπιχειροῦντες.

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΠΟΣ
κατὰ ἀνδροφόνου.

ΟΤΙ μὲν καὶ τὴν γραφὴν ἡμεῖς ἐπὶ πᾶσι δικαίοις πεποιήμεθα, καὶ τοῖς λελεγμένοις ὅτι ἔνοχος ἐστὶν, οἶμαι πάντας ὑμᾶς ἀκριβῶς ἐξ ὧν εἴρηκα μεμαθηκέναι. δεῖ τοίνυν ὃ λοιπόν ἐστι τοῖς ἐλέγχοις προσθεῖναι. τοῦτο δέ ἐστι ψῆφος τῆς ὀργῆς τῶν ἀδικημάτων ἀξία. ἢ πλέον οὐδὲν τῶν ἡμετέρων λόγων, εἰ τὰ παρ᾿ ὑμῶν ἐλλείποι. κατηγορία

γὰρ προσήκουσα τὴν ἀγανάκτησιν, προσλαβοῦσα τῶν δικαστῶν, ἰσχυρὰ γίνεται. ταύτης δ' ἀπούσης, φλυαρία φαίνεται. πολλῶν δὲ ὄντων εἰς ἃ δεῖ βλέποντας ὑμᾶς παροξυνθῆναι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν νόμων ποιήσασθαι βούλομαι τῶν φονικῶν, οἳ πάντων τῶν παρ' ὑμῖν εὐδοκιμούντων, πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον ἔχουσι. τί οὖν ἐκεῖνοι λέγουσι; πάντων τῶν κατὰ ἀνθρώπων τετολμημένων, τοῦτο εἶναι δὴ τὸ δεινότατον. καὶ διὰ τοῦτο χερνίβων εἴργεσθαι φησὶ, σπονδῶν, κρατήρων, ἀγορᾶς, ἱερῶν, ἢ κἂν ὑπὸ τὰς ψήφους ἔλθοι, θανάτῳ ζημιοῦσθαι. κάλλιστον μὲν οὖν, καὶ τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, τὸ μυστηρίων μετέχειν. ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν μυστηρίων ἀποκεκλείκασι, καὶ οὐδὲ τοῖς ἀκουσίοις φόνοις παντελῶς συγγνώμην εἴασαν εἶναι. ἀλλὰ μισοῦσι μὲν μειζόνως τοὺς ἑκουσίους, τιμωρίαν δὲ κἀκείνοις εὑρήκασι, φυγὴν τάξαντες, δι' ὧν δεῖν ἀποστερεῖσθαι τῶν τῆς οἰκίας καλῶν. οὕτω δὲ δεινὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν ἡγήσαντο τὸν ἀνδροφόνον, ὥστε κἂν τὸν αὐτὸν ὄροφον ὑπέλθοι τις τῷ τοῦτο τετολμηκότι, κοινωνὸς τῆς ἀδικίας νενόμισται· καὶ τοῦ δεδρακότος οὐ πολὺ μειότερος, ὁ τῷ δεδρακότι συγγνωσόμενος. καὶ πρὸς εἰδότας ἂν λέγοιμι τὰ λοιπὰ, διόπερ παρήσω. ἔδει γὰρ

τούτοις

τούτοις ἐπεξιόντι μετὰ ἀκριβείας, οὐκ ἂν εἴη μνημονεῦσαι τῶν ἄλλων. διὰ δ' οὖν τοσαύτης προνοίας καὶ φύσεως, ἄξιον ἀκοῦσαι τὴν αἰτίαν. ἡ πόλις οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον πλὴν τὰ τῶν ἐνοικούντων σώματα. καὶ γὰρ ὁ περίβολος, καὶ τὰ κατασκευῆς ἐδάφη, καὶ νεῶν, καὶ ἵπποι, καὶ ὅπλα, καὶ βέλη, διὰ τούτους ἐστὶ χρήσιμα. πᾶν γὰρ ὅτι ἂν εἴποις ἄνευ τῶν χρησομένων, μάταιον. ἤδη τοίνυν ὑπὲρ σωζομένων μὲν τοῖς ὅπλοις ἔδει συνεύχεσθαι, σκοπεῖ τε γῆν, δεῖ πλεῖν, δεῖ πεζῇ παρατάττεσθαι, πρεσβεύειν, ἀποκρίνασθαι, ἐνδεικνῦναι τοὺς ὀφείλοντας, εἰσάγειν τοὺς ἀδικοῦντας, ψηφίσματα γράφειν, νόμους τιθέναι. πάντα δὲ ταῦτ' ἐστὶν ἀνθρώπων ἔργα. τὸ δὲ μέγιστον, πολυανθρωπία φοβερὰ μὲν τοῖς ἐναντίοις, τοὐναντίον δὲ λίαν εὐκαταφρόνητον. ἑώρων τοίνυν οἱ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς τὰ νόμιμα διελόντες, ὡς εἰ μὴ πικρῶς κολάσωσι τοὺς παρ' ἀλλήλων φόνους, φθήσονται τοὺς πολεμίους οἱ πολῖται, σφᾶς αὐτοὺς ἀναλώσαντες. διόπερ τὸν ἐγκαλεῖν τι τῷ πλησίον ἔχοντα, πρὸς τὸ δικαστήριον ὁρᾶν κελεύουσι, καὶ δείξαντα ὡς ἠδίκησεν, εἰσπράττεσθαι νομίμως τὴν δίκην, ἀλλ' οὐκ αὐτὸν ὡς βούλεται τιμωρίαν λαμβάνειν. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἀγανακτήσας ὑπὲρ τοῦ τυχόν-

στος ἀποκτενεῖ τὸν λυπήσαντα. πάλιν δὲ οὐ
τούτῳ προσήκοντος τὸν ἀνῃρηκότα, ἐκείνους
δὲ ὕστεροι, τί πέρας ἔσται τῆς τοιαύτης ὁδοῦ; τοῖς
τοις μέντοι καλῶς οὕτω καὶ σφόδρα εὐσεβῶς
κειμένοις. ὑμεῖς μὲν καλῶς ποιοῦντες πείθε-
σθε. μόνος δὲ οὗτος ἐξ ἁπάντων ἠναντίωται,
καὶ νομίσας ὡς ἀληθῶς εἶναι ὕθλον καὶ γράμμα-
τα κενά, τὴν αὐτοῦ δεξιὰν κυριωτέραν τοῦ
θεσμοῦ πεποίηται. σχῆμα μὲν ἐπιεικὲς προβαλ-
λόμενος, γνώμῃ δὲ πονηρᾷ χρησάμενος, καὶ
τοῖς φαινομένοις ἐναντίαν τὴν προαίρεσιν κεκ-
τημένος. ἐν μέσῳ μὲν πρᾷος, ἐν ταῖς ἐρημίαις
δὲ ἀπηνής. λόγῳ μὲν φιλάνθρωπος, ἔργῳ δὲ
ὠμότατος. ἐπὶ μὲν τῆς ἀγορᾶς μέτριος, ἔξω
δὲ τειχῶν θηριώδης. καταλαβὼν γὰρ τόπον
ὑψηλόν τε καὶ ἀπόκρυφον, τοὺς μὲν πορευο-
ἀθρεῖ μένους † ὠθεῖ πόρρωθεν, τοὺς δὲ ἀνῃρημένους
ἀφανίζει, τὴν νύκτα λαβὼν εἰς τὸ τόλμημα συ-
νεργόν. ἡράκλεις· οἵων δραμάτων ἐπλήρωσε
τὴν ὁδόν. ἐπείγετό τις εἰς δῆμον ἐλθεῖν, καὶ ἀ-
πώλλυτο· ἀνέστρεφεν εἰς ἄστυ, καὶ διεφθείρετο·
μετῄει δέ τις οἰκέτην ἀποδράντα, καὶ διεσ-
φάττετο. ῥᾴδιον δὲ τῷ παρεσκευασμένῳ τὸν
ἀφύλακτον κτεῖναι. τῷ δὲ πεπλωκότι σωτη-
ρίας οὐκ ἦν πόρος. ὁ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισ-
μοὺς

μοὺς ἐκβαλὼν ὤθει τὸ ξίφος ἀφειδῶς, ἐγκα-
λεῖν μὲν οὐδὲν ἔχων, ὅπως δὲ τῶν χρημάτων ἀ-
ποστερήσας κερδαίνῃ τὸν ἔλεγχον. καὶ οὔτε τὴν
νύκτα ᾐσχύνετο, ἣν ἐμίανε τοῖς φόνοις, οὔτε τὸν
ἥλιον προσβαλεῖν μέλλοντα τὴν ἀκτῖνα τοῖς
σώμασιν, οὔτε τὴν γῆν αὐτὴν δεξαμένην τοὺς
νεκροὺς, ὢ τῆς ἀπονοίας. οὐκ εἰσῆλθέ σε τότε
τῶν ἁπάντων οὐδέν; οὐ σχῆμα πολιτείας, ἧς ἐ-
κοινώνεις τοῖς ἀνῃρημένοις; οὐκ ἐκκλησίας, ἣν
μετ᾽ αὐτῶν ἐπλήρωσας; οὐ βουλῆς; οὐ δικαστη-
ρίων; οὐχ ἱερῶν; οὐ τελετῶν; οὐκ ἔπαυε τὴν
ὁρμὴν ἄνθρωπος, τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀφιείς;
οὐκ ἔκλασεν ὁμοιότης σώματος; ἀλλ᾽ ἱκε-
τεύοντας ἔπαιες, καὶ δεομένους ἀπέσφατ-
τες, καὶ προκυλινδουμένους κατέκοπτες. οὗ-
τος μὲν οὖν ἐν τοῖς ἑτέρων θανάτοις ἐτρύ-
φα. πολλὴν δὲ ἡμῖν ἀλγεῖν· ἀναμνήσθητε γὰρ
πρὸς τὴν ἀκοὴν, οἷς ἐχρώμεθα δακρύοις. ἤγο-
μεν ἑορτὴν, καὶ παραχρῆμά τις ἤγγελλε φόνον.
τὸ τερπνὸν τῶν ὁρωμένων ὑπὸ τῆς φήμης διε-
φθείρετο. διελύομεν ἐκκλησίας, καὶ πάλιν ἕ-
τερος φόνος καὶ συνεχὴς οἰμωγὴ κατὰ τὴν
πόλιν, παίδων ὀδυρομένων, γυναικῶν θρηνου-
σῶν, μετεχόντων τῆς λύπης τῶν οἰκείων, διαβαί-
νοντος ἐφ᾽ ἅπαν τὸ γένος τοῦ κακοῦ. δεινότατον

δὲ περὶ συμφορᾶς, τὸ μηδὲ τῶν πιπτόντων τοὺς πολλοὺς ὑπάρχειν ἀντιλέγεσθαι. τοῦ γὰρ μέλλοντος ὁ φόβος, εἴσω πυλῶν καθεῖργεν ἅπαντας, καὶ πολλὰ τραχθῆναι δέον ἔλιπε, προδήλου δὲ τελευτῆς οὔσης, πρὸ τῶν τειχῶν εἴ τις φανείη. τούτων δὲ γιγνομένων, καὶ τῶν μὲν ἀπολλυμένων, τοῦ δὲ τούτων αἰτίου λανθάνοντος, ἐπράττετο μὲν ὃ μόνον ἐστὶν ἐν τοῖς τοιούτοις. ηὐχόμεθα τὸν τούτων αἴτιον ὑπὸ χεῖρα λαβεῖν. ὡς εἰ τοῦτο γένοιτο, προσληψόμενοι τὸν δήμιον. τί οὖν, ἐπειδὴ τὰ παρὰ θεῶν ἠκολούθησε, καὶ πέφηνεν ὁ τέως ἀγνοούμενος, καὶ νῦν ἐφ' ἡμῖν ὁ καθ' ἡμῶν ἀνδρεῖος, καὶ νῦν ὑπὸ γουμένοις ὁ καταγελῶν τῶν νόμων, οὐκ ἀγανακτήσετε διότι καὶ τρὶς ἀποθανὼν, εἴπερ οἷόν τε, οὐκ ἀρκοῦσαν ἀποδώσει τὴν δίκην. τὸ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι τοιαῦτα ποιῶν ἐπ' ἐρημίας, ἰὼν ἡμῖν ἀνεμίγνυτο, καὶ τῶν αὐτοῦ μιασμάτων κοινωνοὺς ἐποιεῖτο. ἦ που καὶ ἔλαχε μεθ' ὑμῶν πολλάκις, καὶ περὶ φόνου ψῆφον ἐξήνεγκεν. ἦ που καὶ ταῖς νουμηνίαις μεθ' ὑμῶν προσῆλθε τοῖς ἱεροῖς, καὶ ταῖς χερσὶν, αἷς ἔδρασε τὸν φόνον, συνεφήψατο τῶν ἱερῶν θυσιῶν. παροξυνθῶτε τοίνυν ὑπὲρ ἀγορᾶς, ὑπὲρ θυσιῶν, ὑπὲρ βωμῶν, ὑπὲρ ἀνακτόρων, ὑπὲρ τοῦ περὶ πό-

λέως ἐλάφους. ἅπαντα οὗτος ἔχραινεν ἐν δέκα τριβῶν. λάβετε δὲ ἐν λογισμῷ πάνθ' ὅσα κατὰ ἀνθρώπους τολμᾶται, καὶ παράθετε τῷ κρινομένῳ νῦν ἕκαστον τῶν ἀδικημάτων. εὑρήσετε γὰρ τῶν πάνυ δεινῶν νομιζομένων εἶναι τοῦτο χαλεπώτατον. εἰ γάρ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί μάλιστα μισεῖτε; τὰς μοιχίας εἴποιτ' ἄν, καὶ τὰς ἱεροσυλίας, καὶ ὅσα περὶ τοὺς κειμένους ἁμαρτάνεται. πρὸς δὲ τὸ παρὸν νῦν ἐκεῖνα μικρὰ φαίνεται. κάλλους τις ἡττηθεὶς, ἀδικεῖ μὲν, ἀλλ' ἔχει παραίτησιν· ἐβιάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ πρὸς τὸν ἔρωτα δυναστείαν ἀνταίρειν οὐκ εὔπορον. ἔπειτα τῇ γυναικὶ κατείληπται διορθῶσαι τὸν τρόπον. πολλαὶ γὰρ ὑπαχθεῖσαι τὴν πρώτην, εἶτα πρὸς τὰ βελτίω μετέστησαν. ὅμως δ' ἐπ' ἐκείνων, ἀκόλαστος μὲν ἡ γνώμη· πρὸς δὲ τὸ θηριῶδες οὐκ ἐκβαίνει. τούτῳ δὲ τί καὶ γένοιτο ἂν εἰς συγχώρησιν; τίς δαίμων ἐπαναγκάσας, τίς εὐπρόσωπος αἰτία; καὶ γάρ τοι τοῖς μὲν εἰς ταυτὸν ἐλθεῖν οὐ κωλύουσιν οἱ νόμοι, τὴν δὲ πρὸς τούτους κοινωνίαν ἐν ἀδικήμασι κρίνουσιν. ἔστι τοίνυν ὁ μὲν ὥρας σωμάτων ἥττων γεγενημένος, οὔπω δῆλον εἰ καὶ φόνον ἂν τολμήσειεν. ὁ δὲ φόνον τετολμηκὼς, οὐδ' ἐκεῖνο ἂν κατοκνήσειε. καὶ

μὴν

μὴν ὁ μὲν γὰρ γυναικὸς ἀποστερῶν τὸν συνοικοῦντα, τὸ γύναιον οὐ τοῦ ζῆν ἀποστερεῖται. ὁ δὲ τὴν γυναῖκα τοῦ συνοικοῦντος ἀποστερήσας, κἀκείνην αὐτὴν ἀφείλατο τοῦ περιεῖναι. δεινὸν ὁ τυμβωρύχος· ἀλλ' οὐχ ὅσον ἀνδροφόνος. ὁ μὲν γὰρ τεθνεὼς παροινούμενος, ἔξω γὰρ λύπης καθέστηκεν, ἐπεὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως τῶν γιγνομένων ἔξω. τοῦ δὲ δεχομένου τὴν πληγὴν, οὐκ ἔστιν ἀγνοεῖν ἃ πάσχει. ὅσῳ δὴ τοῖς πάσχουσι τοῦτ' ἐκείνου μᾶλλον ἀνιαρὸν, τοσούτῳ μιαρώτερος ὁ τοῦτο δρῶν τοῦ τολμῶντος ἐκεῖνα. μᾶλλον δὲ καὶ τὰ τῶν τυμβωρύχων ὁ κτεινόμενος ἐν αὐτῷ τοῦ φόνου συνείληφεν. ἀποσφάττων γὰρ, προσαφαιρεῖται τὰ ὄντα, τοῦτο δὲ ἦν ἀποστερῆσαι ταφῆς. εἰ δὲ τἀκριβὲς εἰπεῖν, ἀνοσιώτερος τῶν τυμβωρύχων, εἰς αὐτὴν τὴν τῶν κειμένων ὕβριν. οἱ μὲν γὰρ οὐ κωλύουσι τῶν νομιζομένων τυχεῖν, ἀλλὰ τυχόντας τινὰς ἐκδύουσιν. οἱ δὲ,

τοῦ γοῦν ἀνδροφόνου πραότερος.

ἀλλὰ νὴ Δία τὸ τῶν ἱεροσύλων ἁμάρτημα μεῖζον· τοῖς γὰρ τῶν θεῶν ἀναθήμασι προσάγουσι τὰς χεῖρας. ἄνθρωπος δὲ οὐ θεῶν κτῆμα πολὺ τιμιώτερον τῶν φιαλῶν; αὗται δὲ αἱ φιάλαι, τίνων ἀναθέντων ὑπάρχουσιν; ἢ οὐκ ἀνθρώπων;

θρώπων; θυσίαι δὲ πόθεν, καὶ παιᾶνες, καὶ πρόσοδοι, βωμοὶ δὲ καὶ νεὼ καὶ τεμένη θεῶν, αὐτὰ δὲ τὰ ἀγάλματα, τίνων δημιουργήματα; μὴ τοίνυν κεκρίσθω † πονηρὸς τῶν ἐκεῖνα σεσυληκότων, ὁ τούτους διαφθείρας, παρ' ὧν ἐκεῖνα γεγένηται. φρίττετε τυραννίδος καὶ τοὔνομα νοῦν ἔχοντες, ὡς ἡγοῦμαι. τί ποτ' οὖν τῶν ἐκείνης ἔργων ὑμῖν ἐμποιεῖ τὸν φόβον. ἆρα γε δημεύσεις καὶ φυγαὶ καὶ τὸ δεδέσθαι τινὰς οὐ δικαίως, οὔ. ἀλλὰ τὸ κώνειον τινὰς τῶν πολιτῶν ἀναρπάζειν. ἐνθυμεῖσθε γὰρ, ὅτι τοὺς μὲν πεφευγότας, ἔνεστι κατελθεῖν. καὶ τοὺς τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθέντας, ἀπολαβεῖν αὖθις καὶ κομίσασθαι. θάνατον δὲ οὐκ ἔστιν ἰάσασθαι. ὃ τοίνυν τῶν ἐν τυραννίδι κεφάλαιον, οὗτος ἐν δημοκρατίᾳ τετέλεκε, καὶ τὸ φοβερώτατον ἐκείνην ποιοῦν, ὑπὸ τοῦδε πέπρακται τοῦ ξίφει τὰ κωνείου πληρώσαντος· ὅσπερ δὴ τρόπος τελευτῆς ἀλγεινότατος. εἶτα ἂν μὲν μοιχὸν κρίνοιτε, δεῖ χαλεπαίνειν, καὶ κατὰ τοῦ τυμβωρύχου τὴν ὀργὴν ἔχειν μεγάλην. κἂν διασπάσησθε, μικρὰν οἴεσθε προσλαβεῖν τὴν δίκην. νῦν δὲ κάθησθε τῶν ἡμετέρων δεόμενοι λόγων, παρ' οἷς ὑβριστὴς μισεῖται; παρ' οἷς κλέπτης κολάζεται; καὶ τί κωλύσει τὴν

† ἧττον πονηρὸς

σει τὴν

σε τὴν πόλιν οἰχήσεσθαι τῶν εἰς ἀλλήλους φό-
νων λαβόντων ἄδειαν; μᾶλλον δὲ, πῶς χαλε-
παίνετε τοῖς ταῦτα κακουργοῦσιν, ὅταν τοῖς
αὐτοῖς ἀδεῶς ἔχητε; πρότερον μὲν οὖν ἡ τῶν
ἀνθρώπων φύσις πολλοῖς καὶ μεγάλοις θη-
ρίοις διεστῶσα, μάλιστα τῷ μὴ κτείνειν ἀλλή-
λους διέφερεν, οὗτος δὲ συγχεῖ καὶ συνταρά-
ττει τοὺς ἄνωθεν καθεστῶτας νόμους. τί λέγω
συνταράττει; τῶν θηρίων αὐτῶν ἀγριώτερος
πέφηνε. τῶν μὲν γὰρ τὰ πολλὰ φείδεσθαι τῶν
ὁμοφύλων φασὶ καὶ πρὸς τοὺς ὑπιόντας ἀλλή-
λοις ἀμύνειν. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώπους ὥ-
σπερ τι τῶν ἄλλων θηρίων μετακεχείρισαι. νῦν
μὲν οὖν εἴληπται τὸ δεινότατον εἰργασμένος. ἥ-
κειν δέ μοι δοκεῖ πρὸς τοῦτο ἐκ τῶν ἐλαττόνων πε-
πορευμένος. πολλὰ κεκλοφὼς ἔλαθεν, οὐκ ὀλί-
γους τοίχους διώρυξεν, ἐπεβούλευσε γάμοις,
βεβίασαι, τὰ μὴ προσήκοντα ῥᾳδίως ἥρπασε.
τῷ δὲ ἐφ' ἑκάστῳ μὴ διδόναι δίκην, ἐπαιδεύ-
θη μὲν ἀποκνεῖν μηδαμῶς. γέγονε δὲ ἡμῖν ἀν-
δροφόνος, ἐν τοῖς ἄλλοις οὐ κεκολασμένος. πό-
θεν οὕτω τεκμαιρόμενος λέγω; φύσει τῶν κα-
κούργων ἕκαστος, ἀπὸ τῶν οὐ σφόδρα δεινῶν,
ἄρχεται τῆς πονηρίας. κἄπειτα πεῖραν αὐτοῦ λαμβά-
νων ἐν τοῖς πρώτοις, χωρεῖ πρὸς τὰ δεύτερα.

κἀκεῖ

κἀκεῖθεν τὰ χαλεπώτατα μέτεισι, καὶ τελευτῶν ἐπ' αὐτὸ βαδίζει τῶν ἀτυχημάτων τὸ κεφάλαιον. ἐπεὶ καὶ τὴν καλοκαγαθίαν κατὰ τὴν τῶν τρόπων ἀρχὴν οὕτως ἴσμεν τελουμένην. οὐδεὶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἄκρος, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοιοῦτος γίνεται. νῦν οὖν εἰσῆκται μὲν αὐτὸς ὑπὲρ φόνου. πολλῶν δὲ ὀφείλει δίκην, ὃς οὐκ ἠθέλησεν εὐπορεῖν ἀφ' ὧν βέλτιον, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἦλθεν ὁδὸν τοῖς ἄλλοις ἡμῖν. διὰ τί γάρ, ὦ κακὴ κεφαλή, τὴν γεωργίαν ἀπεστράφης; διὰ τί τὴν κατὰ θάλατταν ἐμπορίαν πέφευγας; πόνου μὲν δεῖ πρὸς ἐκεῖνα τὰ κέρδη, κερδαίνειν δὲ ἔστιν ἄνευ μέμψεως. οὐδέτερον βούλει τούτων; ἐπ' ἀγορᾶς ἐργάζου, μεταχειρίζου τέχνην τούτου χρησιμωτέραν. ἀλλ' ἀνδρεῖος εἶ, καὶ γέμεις θυμοῦ, γενοῦ μισθοφόρος, ἐπ' ἀργυρείῳ παρατάττου. ἀλλ' οἶμαι τούτων μὲν ἱδρῶτος ἔδει προσδεές. ἐφ' ἃ δὲ νῦν τετράπται, πλοῦτον ἔχειν ἀθρόον πραγματείας ἄμοιρον. ὑμεῖς οὖν τὸν σκοπήσαντα μόνον ὅπως λήψεται, τὸ δ' εἰ καλῶς ἢ μή, τοῦτο οὐδὲ ζητήσαντα, ἀφήσετε λαβόντες; διὰ τί; ὅτι νὴ Δία δακρύσει, καὶ δείξει τοὺς παῖδας, καὶ δεήσεται μὴ τούτους ὀρφανοὺς καταστῆσαι; τοῦτο γὰρ οὖν λοιπόν, ὃ τοῖς ἀτυχοῦσιν ὀφείλεται, οὐ τοῖς πεπονηρευμένοις δεδῶναι, πολὺ δεινότερον, ἢ δυσσεβέ-

σατε πράττειν τὰ παρὰ τὴν ἀξίαν κακῶς, ἢ δικαίως κολάζεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἐστι δαίμονι δυσκόλῳ, τὸ δὲ προαιρέσει δεινῇ κεχρημένον. μὴ τοίνυν εἰς τοὺς δεσπότας τέλος, τὸν ἄλλοις ἀποκείμενον ἔλεον. ἅρπαζε. πολλὰς ὑπερεῖδες ἱκετείας τῶν ὑπὸ σοῦ κατενεχθέντων. μὴ τοίνυν ὧν οὐ μετέδωκας, ταῦτα ἔχειν παρ' ἑτέρων ἀξίου. πολλὰς δεήσεις διέπτυσας τῶν δεχομένων τὰς πληγάς· μὴ τοίνυν ζήτει φιλανθρωπίαν, ἣν ἀνῄρηκας. δεινὰ πείσεσθαι τοὺς σοὺς παῖδας ἡγῇ, σοῦ τεθνηκότος; τοὺς δὲ ἐκείνων, οὓς ἀπέκτεινας, οὐ δεινὰ πεπονθέναι; καί τοι τοὺς σοὺς μὲν παραμυθήσεται τὸ τῷ νόμῳ τὸν πατέρα τεθνηκέναι, τοῖς δὲ οὐδέν ἐστιν ὃ κουφίσει τὴν συμφοράν. ὅλως δὲ εἰ πλεῖον ἰσχύσει τοῦ προσήκοντος τὰ δάκρυα, κεκλείσθω τὰ δικαστήρια. τί γὰρ δεῖ τοὺς ἀδικοῦντας ἐλέγχειν, εἰ τοῖς ἁλοῦσιν ἀπὸ τῶν θρήνων σωτηρία. τοιοῦτον ἐβουλόμην εἶναι τοῦτον περὶ τῆς ἐρημίας, ὁποῖος νῦν εἶναι πλάττεται. καὶ τὴν μέχρι τοῦ σχήματος ἐπιείκειαν περὶ τῶν ἔργων δεικνύναι, καὶ μὴ θρασὺν μὲν ἐν τῷ ὄρει, ἐν δὲ τῷ δίκῳ ὑποχεῖν ταπεινὸν εἶναι. γένεσθε δὴ τῷ λογισμῷ περὶ τῶν φονικῶν, κατανοήσατε τὸν μὲν ἐφεστηκότα μετὰ τοῦ ξίφους, τὸν δὲ εἰλημμένον

αὐτὸν

ἀντιβολοῦντα, θεῶν ἀναμιμνήσκοντα, φύσεως, νόμων, δικαστηρίων. τοῦτον δὲ ταῦτα πάντα λῆρον ἡγούμενον, καὶ ἀποσφάττοντα καὶ διαφθείροντα, καὶ μὴ ἐπικαμπτόμενον πρὸς τὸν ὀδυρμόν.

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑ-τὰ προδότου.

Τὸ μὲν ἐφ' ἡμῖν εἶναι τήμερον, ἀλλὰ μὴ τοὺς πολεμίους δεσπότας, παρὰ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν ὑπῆρξε. δεῖ δὲ ὑμᾶς εἴπερ εὖ φρονεῖτε, τοῖς μὲν ὧν ἐκώλυσαν εἰδέναι χάριν, τὸν δὲ ὧν ἐπεχείρησεν ἀπαιτῆσαι δίκην. ὡς ἔστι τῶν ἀτοπωτάτων, τὴν ἡμετέραν δυστυχίαν τούτῳ γενέσθαι σωτηρίαν. οἱ μὲν οὖν εὖ πεποιηκότες τὴν πόλιν, ἔχουσι τὰς ἀμοιβὰς, οἱ μὲν στεφάνους, οἱ δὲ εἰκόνας, οἱ δὲ ἕν τι τῶν εἰς τιμὴν τοῖς εὐεργέταις εὑρημένων. ἄξιον δὲ ὑμᾶς μὴ μόνον φαίνεσθαι θαυμάζοντας τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ μισοῦντας τὴν κακίαν. ὡς ἀμφοτέρωθεν δεῖ τὴν πόλιν σώζεσθαι, τῶν μὲν τιμαῖς παρακαλουμένων, τῶν δὲ ταῖς τιμωρίαις παιδευομένων μηδὲν ἀδικεῖν. τοῖς μὲν οὖν πολεμίοις ἡ τούτου κρίσις συμφορὰ, καὶ τὰς ἐλπίδας, ἃς εἶχον ἐν τούτῳ νῦν ἀπολωλεκότες

ϛγίνουσιν. ὅστις δὲ κρινόμενος τοὺς πολεμίους λυπεῖ, παρ' ἡμῖν οὗτος ἀπολωλεκέναι δίκαιος· οὐ γάρ ἐστιν εὔλογον, ᾧ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐστιν εὐδοκιμεῖν, τοῦτον καὶ παρ' ὑμῖν σωτηρίας τυγχάνειν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ὑμεῖς τὰ δίκαια ποιεῖτε πρὸς τὴν πατρίδα, φέροντες αὐτῇ πάντα ἃ δυνατὸν ἑκάστῳ φέρειν αὐτῇ. ὁ δεῖνα ἀπέδωκε τριήρη, τάλαντον οὗτος, ἕτερος ἔθηκε νόμον συμφέροντα, ψήφισμα ἐκεῖνος ἔγραψε γενναῖον, οἱ μὲν ἐπρέσβευσαν γενναίως, οἱ δὲ τὰ δίκαια εἰσηγήσαντο. καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα. πολὺ δὲ τούτων ἀμείνους ἐκεῖνοι, οἳ τῶν κινδύνων καλούντων τὰ ὅπλα θέμενοι, δυοῖν θάτερον ἀξιοῦσιν, ἢ νικᾶν, ἢ πεσεῖν, τὴν διὰ εὐνοίας ἐπίδειξιν ἐν τῷ σώματι παρεχόμενοι. ταῦτα ὑμεῖς ποιοῦντες ἀκολουθεῖτε τοῖς νόμοις, οἳ πολλὴν ποιησάμενοι πρόνοιαν καὶ περὶ τῶν μειζόνων καὶ περὶ τῶν ἐλαττόνων μάλιστα περὶ ταῦτα σπουδάζουσιν, ἀφ' ὧν ἐστι φυλακὴ τῶν κοινῶν. καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς γεγραμμένους νόμους, ὧν ἐστιν εἰπεῖν ἄνθρωπον νομοθέτην. ἡ φύσις αὐτὴ διαλέγεται πᾶσι πατρίδα ποιεῖσθαι μετὰ θεούς. καὶ τούτῳ τῷ νόμῳ καὶ τοὺς βαρβάρους ὁρῶμεν πειθομένους, οἳ τοῖς θηρίοις ἐοίκασι, καὶ τ' ἄλλα διεστηκό-

τες

τῆς τῶν ἑλλήνων μισοῦντι δικαίως. πολλὰς γὰρ
ὀφείλουσιν ἄνθρωποι χάριτας ταῖς πατρίσι,
τοῦ φῦναι καὶ γενέσθαι, καὶ τοῦ τὸν ἥλιον ἐπι-
δεῖν. ἔτι πρὸς τούτοις τροφῆς, παίδων, γά-
μων, παιδοποιίας, κτήσεως χρημάτων, δόξης
ἀγαθῆς, βίου, σχήματος ὅσου ἂν εἴποις ἐνταῦ-
θα. παρ᾽ ἧς οὖν ἡμῖν ταῦτα, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ
παρ᾽ ἡμῶν δίκαιον εἶναι. μηδεὶς γὰρ οἰέσθω
πλέω τοῖς γονεῦσιν ὀφείλειν, ἢ τῇ πατρίδι
αὐτοῦ, ἣ καὶ τὸ γῆρας ἤνεγκε. καὶ δι᾽ αὐτῆς εἰ-
σιν ἡμῖν πατέρες. ἀλλ᾽ ὁ τούτων τῶν πολλῶν
καὶ καλῶν νόμων οὗτος ἀκήκοεν· ἀλλὰ πάν-
τα ἀνελὼν, καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξια τολμήσας ὅ-
σα διῆλθον, καὶ καταγνοὺς φλυαρίαν τούτου τοῦ
θεσμοῦ, καὶ νομίσας ματαίαν εἶναι σπουδὴν
τὸ ταῦτα τηρεῖν, καὶ πᾶσαν γῆν ταὐτὴν ἡγη-
σάμενος, μᾶλλον δὲ οὐ ταύτην, ἀλλὰ τὴν μὲν
ἐχθρὰν φίλην, τὴν δὲ δικαίως φίλην ἐχθράν,
ἀνέτρεψε καὶ συνέχεε τὰ πανταχοῦ πεπηγό-
τα· τὴν εὔνοιαν ἐκείνοις νείμας, οὓς ἔδει μισεῖν·
μισήσας δὲ τούτους, ὧν ἔδει κήδεσθαι. γενόμενος
γὰρ παρ᾽ ἡμῖν ὡς οὐκ ἔδει, καὶ τραφεὶς ἐπὶ τῷ τῆς οἰ-
κείας κακῷ, καὶ εἰς ἄνδρας ἥκων, καὶ πιστευθεὶς, τὰς
μὲν τῶν ἄλλων πολιτῶν γνώμας οὐκ ἐζήλωσεν. οὐδὲ
τοῖς ἐπείγουσι τῶν καιρῶν παρέσχεν ἑαυτὸν χρήσι-

 μον,

μου, πλαττόμενος δὲ εὔνοιαν τοῖς ῥήμασιν αὐ-
τοῦ, κηλῶν καὶ παρακρουόμενος, καὶ διὰ τού-
του γενόμενος ἀεί τινος κύριος, οἷον ὦ γῆ καὶ
ἥλιε καὶ ἱερὰ καὶ τάφοι βούλευμα ἐβούλευ-
σεν ἐφ' ἡμῖν; παρ' ἡμῖν ἦν, εἶδε δὲ ἑτέρωσε. με-
τὰ μὲν ἡμῶν συνέζη, μετὰ τῶν πολιτῶν ἔθυε,
τοῖς δὲ πολεμίοις συνηύχετο. βουλῆς ἐκοινώνει,
καὶ μετεῖχεν ἐκκλησίας, καὶ ψηφίσματα ἔγρα-
φεν· οὐχ ὅπως τι γένηται τῶν ἡμετέρων βέλτιον,
ἀλλ' ὅπως ἐκείνων τὰ ἡμέτερα γένοιτο. καὶ παρα-
χρῆμα ἡνίκα τι περὶ ἡμῖν καὶ περὶ ἐκείνους ἔγνωσαι,
πάντα τούτῳ φροντίζοντι καὶ πωλοῦντι. συνῆλ-
θεν λάθρα τοῖς πολεμίοις ὦ μιαρὰ κεφαλή, ἐ-
κοινολόγησας λάθρα τοῖς κοινοῖς ἐχθροῖς, ἐδέ-
ξω λόγον κατὰ τῆς πατρίδος, ἐδέξω χρυσίον
κατὰ τῆς γεγεννηκούσης, ϛρατὴρ ὑπέμεινας γενέ-
σθαι τῶν τιμιωτάτων, ὑπέσχου τὴν χεῖρα τῷ
λήμματι, καὶ οὐκ ἔφριξας ἐνθυμηθεὶς ἐφ' ἧ κερ-
δανεῖς. ἀλλ' ἤγαγες εἰς τὴν πόλιν κατὰ τῆς πόλεως
χρήματα, καὶ ὤνεις ἣν ἐπώλεις. εἰπὲ τοῖς δι-
καϛαῖς τοὺς λόγους, οἳ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν ἐγέ-
νοντο· ϛῆθι μεθ' ἡμῶν, ἀφεὶς τοὺς πολίτας. ϛήσο-
μαι. δέχου μισθὸν κατὰ τῆς πατρίδος. δέξο-
μαι. μηδὲν ἡμᾶς τῶν ἐκεῖ λανθανέτω. πάντα εἴ-
σεσθε. τούτοις ἴσως προστιθεὶς τὸ μηδὲν αὐτοῖς
δεήσειν

δεήσῃ πόνων καὶ πραγματείας, πρὸς τὸ καὶ
τὴν πόλιν ἑλεῖν, ὡς τῆς προδοσίας μεῖζον ἰ-
σχυούσης τῶν ὅπλων. βλέψατε δὴ πρὸς τὴν πό-
λιν, γνωρίσατε τὸ κάλλος νεὼς, ἀγορᾶς, τὸν
κοινὸν πλοῦτον, τὰ ὄντα ἑκάστοις, ὁπλίτας, ἱπ-
πέας, παῖδας, γυναῖκας, ἀφθονίαν, εὐσχημο-
νίαν. ταῦτα πάντα οὗτος, ὥσπερ τι τῶν ἐξ ἀγο-
ρᾶς ἀπέδοτο. καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῆς πόλεως πρό-
σοδον ἐποιήσατο, καὶ πεπλουτηκὼς ἐκ τοσαύ-
της ἀσεβείας, εἰς ὑμᾶς βλέπει τοὺς πεπραγμέ-
νους. καὶ ὑμεῖς μέλλετε, καὶ λόγον ἀκούετε, τί τῶν
δεινῶν καθ' ὧν εἰσι τιμωρίαι τῷ παρόντι πα-
ραπλήσιον ὁρῶντες; ποίαν εἰς θεοὺς ὕβριν,
ποίαν εἰς οἰχομένους. ὁ μοιχὸς ἔρωτι πληγεὶς, ἔ-
βλαψε μίαν οἰκίαν. δεινὸν μὲν, ἀλλ' ἑνὶ τὸ κα-
κὸν ἵσταται. ὁ τὸν ἐχθρὸν ἀποσφάξας, ἐφεξῆς
τὸ αὐτὸ δρᾷ. τῶν ἀναθημάτων ἥψατό τις· ἀλλὰ
τὰ ἀγάλματα οὐ περιαφήρηται. περὶ νεκροὺς
τὶς ἐπλημμέλησε, καὶ τάφον ἐκίνησεν, ἀλλ' ὅσον
ἀπέχετ † πλείονα ἢ θεοῖς προσῆλθε. καὶ μὴν κείνων ᾶ
ἐκείνων ἕκαστος τοῦ μὲν ἀπέχεται, τοῦ δὲ οὐ κα-
θαρεύει. ὁ μοιχὸς οὐ πάντως ἀνδροφόνος. ὁ μὴ
τὴν χεῖρα καθαρὸς, οὐκ ἤδη καὶ ἐμοίχευσεν. ἐκ
τῶν ἱερῶν ὁ πλουτῶν, οὐκ ἤδη τυμβωρύχος. ὅ-
τῳ γέγονεν ἀπὸ τῶν τάφων εὐπορεῖν, ἀπέχετο

τῶν ἱεροσύλων. προδότην δὲ ὅταν εἴπω, πάντα τὰ ἀδικήματα λέγω. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι διῄρηνται, ταῦτα οὗτος μόνος συνείληφεν. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ' ὅτι πόλεως ἁλούσης, γυναῖκες ὑβρίζονται, ἄνδρες ἀποσφάττονται, τάφοι παροινοῦνται, ἱερὰ οὐ συλᾶται μόνον, ἀλλὰ καὶ κατασκάπτεται. ὑπὲρ τε οὖν πάντας ἀδικεῖν ἐκείνους ὑπερβέβληκε, καὶ ὑπὲρ καθέκαστον πλείω. παρὰ μὲν γὰρ ἐκείνων εἰς μέρος ἡ βλάβη. τῇ δὲ ἐκ τῆς προδοσίας, τὸ κοινὸν ζημιοῦται. μὴ γὰρ ἐκεῖνο σκοπῶμεν, ὡς οἱ πολέμιοι ταῦτ' οὐκ ἔδρων, ἀλλ' ὡς ἐκείνοις ταῦτα ἐξεῖναι ὑπῆρξε, παρὰ τούτου. δεῖ δὲ τὰ ἀδικήματα νομίζειν οὐ τῶν ταῖς χερσὶν ἐργαζομένων μᾶλλον, ἢ τῶν τὸ δυνηθῆναι δεδωκότων. ὁ δὲ νῦν ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα διδοὺς, οὗτος ἂν εἴη ὁ πάντα ποιῶν. ἵνα ὑπ' ἐκείνων πάσχειν ἔδει. εἰ δέ τις ὑμᾶς ἔροιτο, τί δεινὸν νομίζετε; πάντες ἂν οἶδ' ὅτι φήσετε, τὸ συγχυθῆναι τοὺς νόμους, τὸ γενέσθαι τύραννον. ἔστι δὲ τοσούτῳ χαλεπώτερον προδοσία τυραννίδος, ὅσῳ τῇ μὲν τὸ τέλος μηκέτι εἶναι τὴν πόλιν. ἡ δὲ τὰ ἄλλα κινοῦσα, τῆς πόλεως κήδεται. δῆλον γὰρ ὅτι τῷ βουλομένῳ τυραννεῖν, ὅτι δεῖ σώζεσθαι τὴν πόλιν, εἴ γε κἀκείνῳ δεῖ τῇ ἐξουσίᾳ σωθῆναι. τῷ προδότῃ δὲ ὁ διδοὺς,

ἐπ'

ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως ἐδάφει δίδωσι. τί μά-
λιστα πόλιν ἄρδην ἀπόλλυσι; πολέμιοι κεκρα-
τηκότες οἶδ' ὅτι φήσετ' ἄν. ἀλλ' οὗτοί καὶ τῶν τοιού-
των πολεμίων, μᾶλλον ἄξιος μισεῖ-
σθαι. διά; ὅτι τί τοῖς μὲν νόμῳ πολεμούντων τοιαῦ-
τα πράττεται, καὶ τὸ ἔργον ἀκολουθεῖ προση-
γορίᾳ. πολέμιοι γὰρ τὰ πολεμίων ἐργάζονται.
ὁ δὲ τὴν αὐτοῦ συναναιρῶν ἐκείνοις ἐν τῷ δια-
φθείρειν, ἣν σώζειν ἔδει, τῶν πολεμίων πικρό-
τερος. ἔτι τοίνυν τούτους μὲν ἔδει φυλάξα-
σθαι, κηρύττουσι γὰρ τὴν ἔχθραν. ὁ δὲ σὺν τούτοις,
οὓς ἀπόλλυσι λανθάνων κακῶς ποιεῖ. εἰ δὲ τοὺς
πολεμίους ἥδιστα ἂν ἀποκτείνομεν, πῶς οὐχὶ
μικρὰ τούτῳ ζημία θάνατος; ὥστε ἐκεῖνο νι-
κᾷ. ἐγὼ πολλάκις τινὰς εἶδον φεύγοντας κλο-
πῆς, καὶ ὑμᾶς ὀργιζομένους, εἰκότως. δεῖ γὰρ
πρὸς μηδὲν ἀδίκημα πρᾴους εἶναι. εἶτα τοὺς
περὶ πέντε δραχμὰς ἁλόντας κολάζετε, προ-
δότην δὲ ἐν χερσὶν ἔχοντες οὐ διασπαράσσε-
σθε; ὃς νῦν μὲν περὶ προδοσίας κρίνεται, πάντα
δὲ ἐκεῖνα διεξελήλυθε, κλοπάς, μοιχείας, ἱερο-
συλίας, ἐν οἷς μοι δοκεῖ παιδευθεὶς μηδὲν φο-
βεῖσθαι, καὶ τελευτῶν εἰς τοῦθ' ἥκειν. οἱ γὰρ τὰ
μέγιστα ἀδικοῦντες, οἷα νῦν οὗτος, δῆλον
ποιοῦσιν, ὡς ἀπ' ἐλαττόνων ἐνταῦθα προὔβησαν,

τὸ μὲν λαβεῖν, οὐ δόντων δίκην· τὸ δὲ μὴ
δοῦναι, μειζόνων ἐπιθυμήσαντες. ἦν σοι πλου-
τεῖν, ὦ μιαρὸν θηρίον, καὶ μὴ κρίνεσθαι. ὁ-
ρᾷς τὴν γῆν; γεώργησον. ὁρᾷς τὴν θάλατ-
ταν; πλεῦσον. ἀλλὰ φεύγεις ἐκεῖνα, καὶ ζην
ἐπιθυμεῖς ἐν ἄστει; εἰσὶν ἐργασίαι κἀνταῦθα
πολλαί, δι' ὧν ἕκαστος τῶν μετρίων πολιτῶν,
αὐτός τε εὐπορεῖ, καὶ τῇ πόλει λειτουργεῖ. ἀλλ'
οἶμαι μόνον οἶδας, ὃ λήψει. πόθεν δὲ οὐκ οἶδας.
ὅπως οὐχ ὅθεν ἄξιον. ἀλλὰ τὸ μὲν κέρδος ἐθαύ-
μασας, τοῦ δὲ κέρδους τὴν ἀφορμὴν οὐκ ἐζή-
τησας. εἶτα τὸν τῶν οὐδὲν ἐχόντων δίκαιον ποιή-
σει. δακρύσεται, καὶ περὶ τοῦ δεῖν ἐλεεῖν πολ-
λὰ διαλέξεται. ἐγὼ δὲ τί φημι; εἰ μὲν ἀτυχεῖς
ἄνθρωπε, σώζου· δίκαιον γάρ. εἰ δὲ πεπονήρευ-
σαι, μὴ τὰ μὲν τῶν ἀδικούντων ἐπιτέλει, τὰ
δὲ τῶν ἠτυχηκότων ἐπιζήτει. δημοκρατία γὰρ
τὸ μὲν τηρεῖ τοῖς ἐπταικόσι, τὸ δὲ χρῆται πρὸς
τοὺς ἐργαζομένους οἷα σύ. σὲ δὲ εἰ σώσουσι, πα-
ρὰ τὸ δίκαιον ἄρτι λήψονται; τοῦ τὰ ἐλάττω
κακουργοῦντος; καὶ πῶς; ἀλλὰ τοῦ τὰ αὐτὰ
σοὶ τολμῶντος; καὶ πῶς ἔνι πρὸς ὅτην νῦν μὲν
ἐλεεῖν, νῦν δὲ μισεῖν; οὐκοῦν ἀνάγκη μάτην
συγγεγράφθαι τοὺς νόμους, μάτην ἑστάναι τὰ
δικαστήρια. τοῦ κολάζειν γὰρ οὓς ἄξιον οὐκ

ὄντος

ὄντος ἐν τῇ πόλει, τί δεῖ τούτων; οὐ μόνον οὗτος κρίνεται σήμερον, ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖται τῇ ψήφῳ, πότερον δεῖ πάντας τὰ τούτου ζηλοῦν, ἢ δικαίους εἶναι περὶ τὴν πόλιν. ἂν μὲν γὰρ οὗτος ἀφεθῇ, προδόται πάντες. ἂν δὲ δῷ δίκην, οὐδεὶς ἐλέου μεμνήσεται, πόλιν ὅλην οὐκ ἐλεήσας. ἐλεεῖσθαι ἀξιοῖς παρὰ τούτων, οἳ τὸ σὸν μέρος οὐκ εἰσί; πολλὰ ἂν ἐδάκρυσαν αἱ ἡμέτεραι γυναῖκες, πολλὰ ἂν οἱ παῖδες, οὓς οὗτος οὐκ ἠλέησε. μετάστησαί μοι τὸν λογισμὸν ἀπὸ τῶν τούτου δακρύων, ἐπ' ἐκείνην τὴν τύχην, ἣ κατεῖχεν ἂν τὴν πόλιν. ὁρᾶν οἴεσθε στρατιὰν προσβάλλουσαν, μηχανήματα προσιόντα, τείχη κατασκαπτόμενα, τάφους ἀναῤῥηγνυμένους, χρήματα διαρπαζόμενα, γυναῖκας ἑλκομένας, παῖδας ἀγομένους, ἱερὰ συλώμενα, πάντα ἀπολλύμενα σιδήρῳ καὶ πυρί. γέγονε μὲν γὰρ τούτων οὐδὲν, οὐδὲ γένοιτο. νοῦν ἐχόντων ἂν εἴη τοῦ μὲν εἰδγίας τοῖς βεβοηθηκόσι θεοῖς τὴν χάριν, τῷ δὲ τούτῳ ἔχειν ὀργὴν, ἣν εἴχετ' ἂν ἁλισκόμενοι.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΑΧΙΛλέως.

ΟΜΗΡΟΣ ἐραστὴν μὲν κατέστησεν ἀχιλλέως. οἶμαι δὲ καὶ πάντας, ὅσοι τῆς ἐκείνου μετέχουσι ποιήσεως. ἐρεῖν δὲ πάντα οὐκ ἂν δυναίμην· ἀλλ' ὅσα ἐπέρχεταί μοι τὸν ἥρω κοσμεῖν, ἔχοντα μὲν παρὰ τοῦ ποιητοῦ τὴν ἀξίαν, δίκαιον δὲ ὄντα καὶ τῆς ἐμῆς δυνάμεως ἀπολαῦσαι, κἂν ᾖ σμικρά. ὅτι μὲν δὴ πρόγονος αὐτῷ τῶν θεῶν ὁ κορυφαῖος, καὶ ὅτι τὸ τῶν αἰακιδῶν γένος κρεῖττον τῶν ἄλλων ἡμιθέων. περὶ μὲν τούτων τί δεῖ καὶ διατρίβειν, ὧν κοινωνοῦντες εὑρίσκονται πλείους; ἀλλ' ἥ γε μητὴρ αὐτοῦ θεός, καὶ τροφὴ μυελοὶ λεόντων ἀντὶ γάλακτος· οἷς ἀμφοτέροις πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ τίτθη παραβαλοῦσα τὸ παιδίον μαστοῖς ἔτρεφεν, ἀλλ' ἣν ὁ χείρων ᾔδει πρὸς ἀνδρίαν αὐτοῦ συμβαλλομένην, ταύτην ἐπιγνώσας τὴν κοινὴν ἀνθρώπων ἀφείς. οὗτος γὰρ ὁ κένταυρος, εἰς πάντας ἥρωας ἀπέθετο τὰ παιδεύματα· περὶ δὲ τὸν πηλέως καὶ θέτιδος, μᾶλλον ἐφιλοτιμήθη, πάσης παιδείας ἐμπιπλὰς αὐτοῦ τὴν ψυχήν, τοῦτο μὲν μουσικῆς, τοῦτο δὲ ἰατρικῆς. ὥστε τῇ μὲν πραΰνειν τὸν θυμόν, τῇ δὲ ἀπελαύνειν

πελαύνειν τὰ νοσήματα. ἤσκει δὲ καὶ τὼ πόδε πρὸς τάχος, ἀναγκάζων αὐτὸν παραθεῖν. τά γε μὴν πολεμικὰ, δεινότατον ἁπάντων ἀπειργάσατο· καὶ τὴν ῥώμην ἔτρεψεν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡρακλέους ζῆλον. ὥστε οὗτος πλείονα τὸν ἀγῶνα ἦγεν, ὧν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡδέως ἐπεθύμουν ἕτεροι. διέδειξε τοῦτο καλῶς ὁ τρωϊκὸς πόλεμος, οὗ τοὺς μὲν ἄλλους κατασχεῖν ἐποίησε τὰ πρόσθεν ὀμωμοκέναι. ἔδει γὰρ ἢ τοῖς τρωσὶ πολεμεῖν, ἢ πολεμεῖσθαι παρὰ τῶν κρειττόνων, ὡς τῶν συνθηκῶν ἀμελουμένων. εἰ δέ τις μοι λέγει σκῦρον καὶ παρθενῶνα, καὶ σχῆμα γυναικεῖον, συκοφάντην ἔγωγε τοῦτον ἡγοῦμαι, καὶ κακοδαίμονα, καὶ ψευδολόγον. οὔτε γὰρ τῆς παρὰ πηλέως ἀρετῆς, οὔτε τῆς παρὰ χείρωνι παιδείας, οὔτε τῆς ἀχιλλέως φύσεως ταῦτα ἄξια. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, δῶμεν καὶ κρυφθῆναι, καὶ πάλιν ἐκπηδῆσαι τοῦ παρθενῶνος. τάχα γὰρ ἂν καὶ τοῦτο μέρος τῆς εὐφημίας εἴη, εἰ τῇ τε μητρὶ φοβουμένῃ χαρίζεσθαι δεῖν ᾠήθη, καὶ τὴν φύσιν οὐ κατῄσχυνεν, οἷς ὑπήκουσε τοῦ καλοῦντος. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδὲ βουλομένοις ἐξῆν μὴ στρατεύειν. ἐνεβιάζοντο γὰρ αὐτοὺς εἰς τὰς ναῦς ὅρκοι, καὶ σπονδαί. ἀχιλλέα δὲ, ὅρκος μὲν οὐδείς, ὁ δὲ τῆς δόξης ἔρως ὥπλιζε.

καὶ

ζε. καὶ πρῶτα μὲν τῆς πλάνης ἀπήλλαξε τὸ στρατόπεδον. ᾔδει μὲν γὰρ τὴν χώραν τῶν ἠδικηκότων οὐδείς. ὅποι δὲ τύχοι φερόμενοι προσέπιπτον, οἷς μὲν ἐνεκάλουν, τούτους εὑρεῖν μὴ δυνάμενοι· οὓς δὲ ἠπίσταντο, τούτους κακῶς ποιοῦντες. τὴν δέ γε μυσίαν τρωάδα νομίσαντες, ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐδῄουν. ὡς δὲ ἐξῆλθον οἱ μυσοὶ καὶ μάχη συνειστήκει, τιτρώσκεται μὲν ὁ τήλεφος. οἱ δέ, γνόντες τὴν ἁμαρτίαν, ἀπέπλεον αἰσχυνόμενοι τοῖς πεπραγμένοις. τοῦ δὲ ἕλκους ἴασιν οὐ δεχομένου, χρῆται μὲν ὁ τρωθεὶς τῷ θεῷ. πέμπεται δὲ ὡς ἀχιλλέα μόνον, ἀκούσας ἰατρὸν ἔσεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἰᾶτο, ὁ δὲ ἐδήλου τὴν γῆν τῶν πολεμίων. οὗτος γὰρ ὡμολόγητο μισθός. ὥστε οὐδὲν ἐκώλυε διαφυγεῖν τοὺς τρῶας τὴν δίκην, εἰ μὴ ἀχιλλέως τὸ δόρυ καὶ τὰ παρ᾽ ἐκείνου πρὸς τήλεφον τὴν ἄγνοιαν ἔλυσεν. ἐπεὶ δὲ εὗρον τὴν τροίαν, κύκνος μὲν ὁ ποσειδῶνος, ἐν ᾧ πλείστας ἂν εἶχον οἱ τρῶες τὰς ἐλπίδας, εὐθὺς ἀπέθνησκεν ὑπ᾽ ἀχιλλέως. οἱ λοιποὶ δὲ δείσαντες, ἔφυγον. καὶ πολλὴν τοῖς μὲν ἕλλησι τρυφᾶν, τοῖς δὲ ἐναντίοις κατακεκλεῖσθαι. καθείρξας γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ ἄστυ, καὶ παραδοὺς τοῖς ὁμοφύλοις τὴν πολιορκίαν, ἐπὶ τὰς ἐκεῖθεν πόλεις ὠφελούσας τοὺς πολεμίους ἐχώρει,

πολλὰ κόπτων

περικόπτων αὐτοὺς πανταχόθεν, καὶ καθιστὰς εἰς ἐρημίαν φίλων. ἔφερε δὲ τὴν στρατιὰν οὐδεὶς, οὐ νησιώτης, οὐκ ἠπειρώτης, ἀλλὰ τρεῖς περιέσυρε καὶ εἴκοσι πόλεις. τοσαύτην ἐρημίαν περὶ Ἴλιον εἰργάσατο. καὶ τὸ μέγιστον, οὐ χρημάτων ἔρως ἔπειθε κινδυνεύειν αὐτόν. οὔκουν αὐτὸς ἐγίνετο τῶν λαφύρων κύριος, ἀλλ' ἰδίους μὲν τοὺς κινδύνους, κοινὰ δὲ τὰ ἆθλα τῶν ἑλλήνων ἐποίει. καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἀπολωλότων εἶχε τὸ κοινόν, καὶ διὰ ταύτης τῆς εὐποιΐας οὐ κατέλυσαν τὸν πόλεμον αἰσχρῶς. τοῦ νοσήματος δὲ ἐμπεσόντος, καὶ τῶν καταλόγων κενουμένων, ὁ μὲν ἄρχειν ἀξιῶν, αὐτὸς ὢν αἴτιος τῶν κακῶν, ἐπανόρθωσιν οὐκ ἐζήτει· ἀλλ' οὐδὲ ὁ δεινότατος ὀδυσσεὺς, οὐδ' ὁ σοφώτατος νέστωρ οὐδὲν ἤλγησαν. ἀλλ' ὁρῶντες φθειρομένην τὴν στρατιὰν, ἡσύχαζον. μόνος δὲ ἀχιλλεὺς, ἡσυχίαν τε οὐκ ἐποίει, καὶ μάντιν ἐκάλεσε, καὶ βοηθεῖν ὑπισχνεῖτο, καὶ παρεκάλει πρὸς τὸ θαρρεῖν. καὶ οὐ προαπέστη, πρὶν εὗρεν ἴασιν τοῖς κακοῖς. ἄριστον μὲν οὖν ἦν, στεφάνων καὶ ἀναῤῥήσεως ὑπὲρ τούτοις τυγχάνειν. διὰ δὲ τὴν τῶν εὖ παθόντων ἀγνωμοσύνην προὐπηλακίζετο. κύριος μὲν ὢν κατασχεῖν καὶ τοὺς ἥκοντας ἀποσφάξαι, καὶ προσέλεγε τὸν ἀπεσταλκότα, πρᾴως δὲ τὴν

βρυ-

βρυσηΐδος ἀποστὰς, μὴ τὰ πάντα συγχέας, οὐ μὴν ἔμφυγεν ὑπὲρ τοῦ ναυμαχεῖν, ἀλλὰ τὴν δι ἐπιείκειαν ἔδειξεν ὑπὲρ τοῦ μὴ φιλονεικῆσαι περὶ τῆς ἀνθρώπου. τὸ δὲ μὴ παροινούμενος φέρειν ἐν τῷ τῆς συμμαχίας ἀποστῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐβούλετο διδάξαι τὸν ὑβριστὴν, εἰς ὅν τινα ὄντα ἡμάρτανε. καὶ οὐκ ἔφθη χαλεπήνας, καὶ συμμετέστησεν αὐτῷ τὸν Δία, ὥσθ᾽ ὁ πρότερον μείζω ποιῶν τὰ τῶν ἑλλήνων καὶ τοῖς βαρβάροις ἐγκείμενος, ὑπὸ τοὺς ἕλληνας μετὰ βαρβάρων ἐστράτευσε, σκηπτοῖς αὐτοὺς ἐξελαύνων, καὶ τοῖς ἐξ οὐρανοῦ πεμπομένοις βέλεσιν. οἱ δὲ τειχήρεις ἐκεῖνοι καὶ τρέμοντες καὶ οἷς ἤρκει σωθῆναι, πῦρ ἐπὶ τὰς τῶν ἑλλήνων ἐκόμιζον ναῦς. καὶ ὅπως αὐτοὺς μὴ λάθωσιν, ἀναχθέντες ἐσκόπουν. ἐνταῦθα δὴ φαίνεται, πόσος ἦν τοῖς πράγμασιν ἀχιλλεύς. ὡς γὰρ ἔκειτο μὲν τὸ τεῖχος, ἐκεκράτητο δὲ λαμπρῶς, σωτηρίας δὲ πόρος οὐδαμόθεν ἦν, ὑπὸ τὸν ὑβρισμένον ὁ παροινεῖν νομίσας καταφεύγει· δῶρα τὰ μὲν διδοὺς, τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, εἰς τὸ γένος αὐτοῦ εἰσάγων διὰ τῶν πρεσβευτῶν, ἱκετεύων λῆξαι τὴν ὀργήν. ὁ δὲ οὐκ ἦν ἄρα μειράκιον ῥαδίως ἑλκόμενον, οὐδ᾽ ἐξεπλάγη χρυσίον ἀκούσας, οὐδὲ πόλεις, οὐδὲ αἰχμαλώτους, ἀλλ᾽ ἐγνωκὼς

αὐτὸν

αὐτὴν καὶ τῆς ὧν ἠτιμάζετο, τὴν ἀπέχθειαν ἐ-
φύλαττε· τὰ δὲ ἑλλήνων πράγματα, καὶ δὴ
μᾶλλον ἐφθείρετο. πῦρ μὲν ἀπενέμετο τῇ πρω-
τεσιλέω ναῦν. ἐλπὶς δὲ ἦν ἤδη πάσας προβήσε-
σθαι τὸ κακόν. σαφὴς δὲ ὄλεθρος ἐπέκειτο τοῖς
ὅλοις. ἐνταῦθα δακρύει μὲν ὁ πάτροκλος, κάμ-
πτεται δὲ ὁ πηλέως, τοῖς πολλοῖς ἐκείνου δώροις
οὐ μεταπεισθείς. καὶ μέσην τινὰ ἔρχεται, τοῦ
πολέμου γὰρ οὐκ ἐφάπτεται τῇ χειρί. τῇ δὲ μοίρᾳ
τῶν μυρμιδόνων ἐπλήρωσε τὴν βοήθειαν, καὶ
κοσμήσας τὸν πάτροκλον τοῖς ὅπλοις τοῖς ἑαυ-
τοῦ, τοσοῦτον ἴσχυσε παρεῖναι νομιζόμενος, ὥσ-
τε ἀναπνεῦσαι μὲν τοὺς ἕλληνας, περιφόβους
δὲ γενέσθαι τοὺς τρῶας, πολλὴν δὲ τοῖς πράγμα-
σι φανῆναι τὴν μετάστασιν. ὡς δὲ ἤκουσεν ἀπε-
σφάχθαι τὸν πάτροκλον, μικροῦ μὲν ἑαυτὸν
ἀπέσφαξεν. οὕτω φιλέταιρος, καὶ τοσοῦτον ἐ-
ποιεῖτο τοῦ συνήθους λόγου. κωλυθεὶς δὲ ὑπ' ἀν-
τιλόχου, πρὸς τὸν πόλεμον ἠπείγετο. συμπε-
σεῖν ἐπιθυμῶν τῷ πατρόκλου σφαγεῖ. καὶ
ταῦτα εἰδώς, ὡς κοινὸν αὐτοῦ κἀκείνου κατε-
ψηφίζετο θάνατον. ἔδει γὰρ αὐτὸν ἐφ' ἕκτορι
κεῖσθαι, καὶ τοῦτο ἦν βούλημα τῶν μοιρῶν. ὁ δὲ τὴν
τιμωρίαν τοῦ τὸν ἑταῖρον ἀπεκτονότος, τιμιω-
τέραν ἐποιήσατο τῆς ἑαυτοῦ σφαγῆς. καὶ λαβὼν
ὅπλα

ὅπλα παρὰ ἡφαίστου, ἦν δὲ ἄρα καὶ τὰ πρότερα τῆς αὐτοῦ τέχνης, θεῖα γὰρ ἀμφότερα, μεσὸν μὲν τὸ πεδίον φόνων, νεκρῶν, μεσὸν δὲ τὸν ποταμὸν ἐποίει, ὥστε αὐτὸν καὶ τὸν εἰς θάλατταν διακόπτεσθαι δρόμον. φεύγοντα δὲ τὸν λαμπρὸν ἔλειξε τὸν πρίαμον. καὶ μετὰ ταῦτα κείμενον ἐδείκνυ. πραξάμενος δὲ τὴν τιμωρίαν διὰ τοῦ φόνου, τὸν μὲν ἐκείνου νεκρὸν ἤσχυνεν ἑλκύσας. τὸν πάτροκλον δὲ ἐτίμησεν ἄθλοις. ἡκούσης δὲ τῷ πριάμῳ συμμαχίας, πανταχόθεν πάντα ἤλεγξε, καὶ τοῦ μηδενὸς ἀπέδειξεν ἄξια. μέμνονά τε τὸν αἰθιόπων ἀποκτείνας ἄρχοντα, καὶ πενθεσίλειαν, ἣ γυναικῶν ἠκολούθησαν, ἀνδρῶν ἐν μάχῃ φοβερώτεραι. ὅσοι μὲν οὖν ἄλλοι τῶν ἑλλήνων ἐτρώθησαν, οἱ βάρβαροι τοῖς τούτων ηὐδοκίμησαν τραύμασιν. ἀχιλλεὺς δὲ ἀποθνήσκων, οὐδενὶ ἀνθρώπων ἐπέθηκε δόξαν. καὶ τὸ ἴλιον, οὐκ ἄνευ τῆς ἀχιλλέως οἰκίας ἑάλω. διὰ γὰρ τοῦ νεοπτολέμου τὸ πᾶν ἐξειργάσατο. ἦν τις ἐν τῇ στρατιᾷ ταχὺς, ἀλλὰ μετ' ἀχιλλέα. καὶ καλὸς, ἀλλὰ μετ' ἐκεῖνον. καὶ τί δεῖ καθέκαστον παραβάλλειν; ὁμήρου κηρύξαντος πάντα μετ' ἀχιλλέα δεύτερα.

ΨΟΓΟΣ ΑΧΙΛΛΕΩΣ.

Εἰ καὶ δόξα τις κεκράτηκεν, εἶναι
τὸν ἀχιλλέα θαυμαστὸν, ἐπει-
δὴ τῶν πραγμάτων ἡ βάσανος
οὐ τοιοῦτον δείκνυσι, γνώμε-
θα τῆς ἀληθείας μᾶλλον, ἢ τῶν
εἰκῇ δοκούντων. καὶ φανείτω διὰ τῶν λόγων οἷος
ἐστὶν, οὐχ οἷος ὑπείληπται. καὶ με μή τις οἰέσθω ἀν-
τερεῖν, ὡς οὐκ ἦν δίκαιος αἰακὸς, πηλεὺς δὲ
σωφρονῶν, ἢ συγχωροῦντα χρηστοὺς ἐκείνους γε-
γονέναι βλαβήσεσθαι πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπό-
δειξιν· τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ δεινόν ἐστιν, ὅτι βλέ-
πων εἰς πατρῴων ἀρετὰς, ἐπὶ τὴν κακίαν ὥρ-
μησε· καὶ καλῶν αὐτῷ παραδειγμάτων ἑστη-
κότων, οὐκ ἠβουλήθη μιμήσασθαι. τῷ μὲν γὰρ ἐκ
φαύλων, εἰ μὴ ποιεῖτο λόγον τοῦ κρείττονος, ἔνι
συγγνώμη. τῷ δ' οὐ παρέχοντι τῶν προγόνων
ἄξιον ἑαυτὸν, οὐκ ἔστι παραίτησις, ἀλλὰ τοσού-
τῳ μισεῖται, ὅσῳ τοὺς προγόνους ἀρνεῖται τῷ
τρόπῳ. ὅτι τοίνυν τοιοῦτος ἦν ἀχιλλεὺς, δείξω
σαφῶς· τοσοῦτο ὑπειπὼν, ὡς οἱ σεμνύνοντες αὐτὸν
λέγουσιν ὑπὸ τροφεῖ τῷ χείρωνι μυελοὺς λε-
όντων ἀντὶ γάλακτος γενέσθαι οἱ τροφήν. ἔ-
στω τοίνυν, θεῖον γενέσθαι τὸν κένταυρον. καὶ τρε-
φῆς τοῦ [illegible] συντεθεῖναι σώματος εἶδος

ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππου. καὶ περὶ τροφῆς οὐκ ἀμφισβητήσειεν. ἐκεῖνο φαίην ἄν, ὅτι ἡ πρέπουσα τοῖς ἀνθρώποις τροφή, τὸ γάλα, καὶ τῷ νόμῳ συμβαίνει τῆς φύσεως. ὅτῳ δὲ μὴ κατὰ τοῦτο συμβαίνει τραφῆναι, τοῦτο εἰς ἐλάττωμα τῷ τραφέντι σαφῶς ἀφῖκται. ἡμέροις ἐκεῖνο πρέπον, τοῦτο θηριώδεις ποιεῖ. ἀλλ' ἐάσθω ταῦτα, καὶ μὴ λίαν ἀκριβολογώμεθα. τὸν στρατιώτην δὲ δοκιμάσωμεν, ἤδη δυνάμενον τοῖς ἔργοις ἄρχειν, ἔλθωμέν τε ἐπὶ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον, κἀκεῖθεν λάβωμεν τὴν ἐξέτασιν, ἵν' εἰδῶμεν τί τῶν ἄλλων ποιούντων, ἐν τίσιν ἦν ἀχιλλεὺς θαυμαστός. οὐκοῦν ἦγε μὲν ὀργὴ δικαία τοὺς ἕλληνας ἐπὶ τὴν πριάμου πόλιν, καὶ τιμωρίαν ἔδει λαμβάνειν παρὰ τῶν βαρβάρων, τῆς ὑπ' ἐκείνων ὕβρεως. τῶν λοιπῶν δὲ τὸν καιρὸν ἁρπαζόντων, καὶ τῶν γενναίων, καὶ τῶν οὐ τοιούτων, καὶ οὐδὲ θερσίτου μένοντος οἴκοι τὴν πρόφασιν ἔχοντος εἰς τὴν μόνην δικαίαν τὴν τοῦ σώματος βλάβην, μόνος ἀχιλλεὺς οὐκ ἐν ὅπλοις ἦν, ἀλλ' ἐν σκύρῳ μετὰ παρθένων. καὶ αὐτὴν ἀποθέμενος τὴν σκευὴν τὴν πατρῴαν, ἐοικέναι γυναιξὶν ἐσχηματίζετο. τοῦτο δὲ εἴτε ἄκων, εἴτε ἑκών, εἴτε αὐτοῦ τῇ μητρὶ χαριζόμενος ἔπραττεν, ἀμφοτέρωθεν οὐ καλόν. μὴ γάρ μοι μηδὲ

γονοῦσ

γονοῦσι χαιρέτω μηδείς, ἀφ' ὧν ἄδοξος ἔσται. μὴ δὲ εἰ κακῶς ἐκεῖνοι βεβούλευνται, βεβαιοῦντα παρεὶς ἀντιλέγειν. ἐγὼ γὰρ ἠξίουν τὸν γε ὄντως ἀγαθὸν, ἐξελεῖν τὸ δέος τῆς μητρὸς παραθαρρῦναι καὶ διαλεχθῆναι περὶ δόξης· ἀντιστῆσαι τῷ φόβῳ τὸ κλέος, ἀλγῆσαι, δακρύσαι, πεῖσαι τὴν βουλομένην φυλάττειν, ὅτι τοῦτο θανάτου χαλεπώτερον. καὶ μὴ πείθοντά γε, τοῦτο μόνον ἀνιᾶσαι τὴν μητέρα, τὸ καὶ ἀκουσάσης γενέσθαι γενναῖον. ἐπεὶ δὲ ἧκέ ποτε τέχνῃ καὶ μόλις εἰς τὴν τροίαν, τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ὑπερβὰς, ἐπειρᾶτο τὸν ἀγαμέμνονα τῆς ἀρχῆς ἐκβαλεῖν. καὶ συνῆγεν ἐκκλησίας, ἄκυρος ὢν τοῦ παντός. καὶ τοὺς ἰδιώτας ἔπειθεν ἀναισχυντεῖν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, τῇ ἑαυτοῦ ῥώμῃ ὑπισχνούμενος. τοῦ δὲ ἀγαμέμνονος αὐτοῦ σωφρονίζοντος καὶ παιδεύοντος, καὶ πειρωμένου βελτίω ποιεῖν τῇ τῆς κόρης ἀφαιρέσει, πεσὼν εἰς θυμὸν, καὶ τὸν λογισμὸν ἀπολέσας, καὶ κατασχεθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς, τί μὲν οὐκ εἶπε; τί δὲ οὐκ ἔδρασεν; ὡς δὲ πάντα τὰ κακὰ ὑβρίζων διεξεληλύθει, τελευταῖον ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν ἐν μέσοις τοῖς ἀχαιοῖς μετὰ τοῦ ξίφους. καὶ εἰ μὴ θεῶν τις ἐκώλυσεν, ἐπέπρακτο ἂν τὸ πρᾶγμα δεινόν. ὁ δὲ, μετὰ τοῦτο ἀφίσταται τοῦ συμμαχεῖν. καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα βλέπ-

ἀπιοῦσαν ἔκλαε. κατηρᾶτο τοῖς οἰκείοις, οὐδὲ τὰ μικρὰ ταῦτα φέρειν ἠπίστατο. καὶ μεθίστη τὴν εὔνοιαν ἐπὶ τοὺς τρῶας, καὶ ὅλως μετεβέβλητο, διὰ μίαν αἰχμάλωτον. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ὠργίσθη μὲν, ἑαυτοῦ δὲ ταχέως ἐγένετο, καὶ πάλιν ἐκοινώνει τῶν πόνων. ἀλλ' οὕτως ἀθάνατα ἐμήνυεν, ὥστε τοὺς οἰκείους ὁρῶν πράττοντας κακῶς, καὶ πρέσβεις ἥκοντας ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὰ ἐγκλήματα, καὶ πολλῶν λόγων ἀκούσας καλῶν, ἔμενεν ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἃ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔδει ποιεῖν· οὐ τὴν αἴαντος συγγένειαν αἰδεσθεὶς, οὐ τὴν φοίνικος πολιὰν, οὐ τροφέως τὰ δάκρυα. καίτοι παρὰ τῶν φύσει πολεμίων πρέσβεις ὁρῶντες, οἱ πεπονθότες κακῶς ἐν ταπεινῷ τῷ σχήματι, τὸν θυμὸν καταλύουσι, καὶ πεισάμενοι φιλανθρωπίας ἀξιοῦσιν. ὁ δὲ ἕλλην, ὁ πηλέως, ὁ πολλὰ δίκαια πρὸς τοὺς ἀχαιοὺς ἔχων, ἀπράκτους ἀπέπεμψε πρέσβεις αἰδεσίμους, καὶ πρὸς οὕτως εὐλόγως ἥκοντας. καὶ εἰ μέν τις αὐτὸν εἴρετο τί πεπονθὼς χαλεπαίνει, τὸν ἀγαμέμνονα εἶπεν ἂν, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου. τὸ δίκην δὲ παρὰ τῶν οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἠδικηκότα λαμβάνειν, οὐδὲν εἰσηγεῖτο δεινόν. ἀνδρὸς γὰρ ἦν οἶμαι μὴ πικροῦ καὶ ἀνιαροῦ, καὶ τοῖς θηρίοις ἐοικότος, μετὰ τὸ μηδὲν ἠδικηκυίας

στρα-

στρατιᾶς, σῶσαι τὸν λελυπηκότα, ἢ διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὀργὴν πάντας ἀπολέσαι. τοιοῦτος κρίνων δ' ἐξ ὧν εἶπον πεφηνὼς, ἔτι ἀτοπώτερος ἐν τοῖς δευτέροις εὑρίσκεται. τῆς γὰρ τύχης λαμπροτέρας μετὰ τῶν Τρώων ἀνθισταμένης, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐμπεπρῆσθαι τὰς ναῦς πιεζομένων, οὐδ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς διηλλάττετο· ἀλλ' ὥσπερ μετὰ τῶν πολεμίων αὐτὸς εἰργασμένος, καὶ παρ' ἀδμῷ σύμμαχος ἥκων, ἔχαιρε μετὰ τῶν νενικηκότων. καὶ τοῦ Πατρόκλου κλαίοντος πρὸς τὰς ἐκείνων τύχας, καὶ θρηνοῦντος τοὺς τετρωμένους, καὶ διδάσκοντος ὡς οἴχεται τὰ Ἑλλήνων, ἐπετίμα τοῖς δάκρυσι, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐκάκιζε, καὶ τὸ τοὺς ὁμοφύλους ἐλεεῖν ἐν ὀνείδει προὔφερεν. ὡς δ' ἐκεῖνος ἔμενε δεόμενος, καὶ πάντα κινῶν, ὅρα τί ποιεῖ. μένει μὲν αὐτὸς ἔνδον τῆς σκηνῆς, δίδωσι ἐκείνῳ τὴν σκευὴν καὶ τὸ στράτευμα, καὶ συνῆγεν εἰς ταυτὸν διαλλαγὰς καὶ μῖσος. τὸ μὲν γὰρ ἀναστῆσαι τὸν ἑταῖρον εἰς συμμαχίαν, διηλλαγμένου· τὸ δὲ μὴ αὐτὸν παρεῖναι τὸν παρατεταγμένον, θυμουμένου. ἐχρῆν δὲ οἶμαι τὸν μὲν πεπαυμένον τῆς ὀργῆς δεῖξαι· τὸν δ' ἐπ' αὐτῆς ὄντα, μηδενὶ βοηθεῖν λόγῳ. ὁ δὲ, τὸ μὲν ποιεῖ μισοῦντος, τὸ δὲ κηδομένου. ποίας ταῦτα

παιδείας. μᾶλλον δὲ τίνος οὐκ ἐκπληξίας; χρή-
ζεσθαι τὴν γνώμην· καὶ μὴ, ἔχειν ὁρᾶν. τί ποιῶν
ἀμείνων ἔσαι. ἐπειδὴ ἔπεσεν ὁ πάτροκλος, καὶ
οὐκ ἔτ' ἦν οὐδὲ βουλόμενον καθῆσθαι, καὶ τὸν
ἐκείνου φονέα μετήει σφοδρῶς, καὶ εἷλεν αὐτὸν,
καὶ ἐμονομάχει ποῖός τις κἀνταῦθα γίνεται;
τέχνῃ μὲν ὁ λαμπρός, τύχῃ δὲ μέγας. καὶ οὐδὲ
ὡς ἀμείνων ἐκράτησεν ἕκτορος, ἀλλ' ἀπέσφα-
ξεν ἠτυχηκότα. καὶ τὸ ἔργον ἦν, τῶν συγκει-
νόντων θεῶν· πρὸς ὃ καὶ ὁ φαυλότερος τῶν ἑλ-
λήνων ἤρκεσε. δῶμεν τοίνυν, αὐτὸν πάντων ἄ-
ριστον εἶναι μάχεσθαι. τῆς παραβάντος ἀκαιρίας
ἧς ἔγεμε, σκοπῶμεν εἰ μὴ διὰ ταῦτα μισεῖσθαι
μᾶλλον ἄξιος, ἢ διὰ ἐκεῖνο θαυμάζεσθαι. ὥσπερ
γὰρ οὐδενὸς ἦν ἵππου τάχος ὠφέλιμον δὲ
ἀμαθίας, οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς οὕτω κακοδαίμων ὅς
τις ἐθέλει κεκτῆσθαι θρέμμα οὕτως ἄχρηστον,
οὕτως οὐδὲ ἀνδρὸς μετὰ πολεμικῆς ἐμπειρίας,
πονηρίᾳ συζῶντος. πλέον γὰρ ἂν βλάψειεν,
ἢ δοίη κερδᾶναι. ὅρα τοίνυν, ὅπως καὶ τὴν νί-
κην κατῄσχυνεν, ἐν οἷς μετὰ τὴν νίκην ἔπρα-
ξεν ἕκτορος. ὁ νεκρὸς εἵλκετο τεθνεῶτος, ἐξημ-
μένος τοῦ ἅρματος. ὅδ' οὕτως ἦν ἀνόητος,
ὥστε λυπεῖν τὸ σῶμα ἀναίσθητον ᾤετο· καὶ οὐκ
εἶχε συνιδεῖν, ὅτι ὃν μὲν ἡγεῖτο λυπῆσαι, τοῦ-

τον

τὸν οὐχ ὑβρίζων. ὑβρίζετο δὲ ὁ τῆς φύσεως ἐν τῷ τετελευτηκότι νόμος, ὃς τὸν ἀπελθόντα γῇ κρύπτεσθαι βούλεται. παρὰ ποίων ταῦτα βαρβάρων ἔμαθες Ἀχιλλεῦ; τίς σε ταῦτ' ἐδίδαξεν, ὡς ἄρα προσήκει καὶ κειμένοις πολεμεῖν; ὁ δὲ, καὶ τὸν νεκρὸν πεποίηται πρόσοδον. καὶ τὸ σῶμα Πρίαμος μὲν ὁ πατὴρ ὠνεῖτο πολλῶν χρημάτων, ἐπώλει δὲ ὁ λαμπρὸς Ἀχιλλεύς. καὶ οὓς ᾐκίζετο τεθνεῶτας, ἀπὸ τούτων ἐπλούτει. καὶ οὐκ ἐν τούτοις μόνον ἔξω τῶν ἑλληνικῶν καθίστατο νόμων, ἀλλὰ καὶ τῷ Πατρόκλου τάφῳ τιμὰς ἀλλοκότους εὑρίσκων, ἀντὶ βοσκημάτων αἰχμαλώτους σφάττων ἐν τῇ πυρᾷ. καίτοι τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ὁ πολέμιος ἁλοὺς οὐκ ἔτ' ἐστὶ δυσμενής· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ κεκρατῆσθαι μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν, ἱκέτης ἀντ' ἐχθροῦ καλούμενος. εἶτ' ἐπὶ τούτοις ἄχθομαι τῶν λεγόντων, ὡς Ἀχιλλεὺς ἄριστος τῶν ἐπὶ Τροίαν ἐλθόντων. τίνος ἕνεκα; τῆς ἀσελγείας; τῆς παροινίας; τῆς ἀπουδείας; τῆς ἀγροικίας; τῆς ἀσεβείας; τῆς ἀκρασίας; τὴν οὐχ ἡ Βρισηῒς ἐλέγχει κόρη ζῶσα μόνον, ἀλλὰ καὶ νεκρά. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ τῆς Ἀμαζόνος μετὰ τὸν φόνον ἐρῶν, καὶ τῇ Πενθεσιλείᾳ κειμένῃ ἐπιχυθείς. καὶ νὴ Δία γε εἰκότως. τῆς γὰρ αὐτῆς καὶ πολεμεῖν νεκροῖς, καὶ νεκρῶν

ἐρᾶν. οὗτος δ᾽ ἐστὶν, ὃν ἐποίει προδότην τῶν ὁμο-
φύλων ἡ Πολυξένης τὸ κάλλος. ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸς, καὶ ἐθαύμασε, καὶ τῶν πολεμίων ἦν· καὶ ὡς μὲν δοῦλος ἀφροδισίων ἐμνήστευεν, ὡς δὲ ἠλίθιος τοῖς ἐχθροῖς ἐπίστευε. καὶ τῇ τῆς πίστεως ἐλπίδι δελεασθεὶς, ἐν χερσὶ τῶν δυσμενῶν ἦν, καὶ ἀπεσφάττετο. καὶ παῖδα καταλιπὼν τῆς μανίας κληρονόμον τὸν Νεοπτόλεμον, ὃς καὶ χρώμενος ἐν Δελφοῖς περὶ τὸν νεὼν ἀπεσφάττετο.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ καὶ γεωργίας.

ΤΕΡΠΕΣΘΩ μὲν ὅστις ἐθέλει ναυτιλίᾳ, καὶ πλείτω καὶ κινδυνευέτω. ἐμοὶ δὲ γεωργίαν τε ἔπεισιν ἐπαινεῖν, καὶ τοὺς ἐν τῷ γεωργεῖν εὐδαιμονίζειν. καὶ δεῖ ταῦτα ἐξετάζεσθαι πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ λόγου. φανεῖται γὰρ μετὰ μὲν τῆς, πολλὰ καὶ δεινά. γεωργία δὲ ἔχουσα πάντα τὰ μέγιστα. παλαιότατον μὲν δὴ πρᾶγμα γεωργία, καὶ ἅμα τοῖς ἀνθρώποις εἰς τὸν βίον συνεισελθόν. ἔδει γὰρ εὐθὺς μὲν γινομένους δεῖσθαι καὶ τῆς ἀπὸ γῆς τροφῆς, δεηθέντας δὲ τὴν γῆν ἐπιχειρεῖν ἐργάζεσθαι. ναυ-
τιλίαν

τιλίαν δὲ, καὶ τὸ πλεῖν, εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον ἡ πλεονεξία. τὸ γὰρ δεῖν πλεῖν αὐτοὺς ἔρως ἠνάγκαζε τοῦ πλείονος, καὶ τοῦτο τολμᾷ. καὶ πρῶτα ἔργα τῶν νεῶν λῃστεῖαι, καὶ τὸ ἁρπάζειν τὰ ἀλλήλων. καὶ νῦν πᾶν μὲν αὐτὸ οὐκ ἄνευ τῶν κινδύνων. πᾶν δὲ φυγῆς ἄξιον, οὗ πολὺ τὸ κινδυνεύειν. τούτου δὲ ὄντος τοιούτου, μεστὴ μὲν κινδύνων ἡ θάλαττα, καθαρὰ δὲ ἡ γῆ, καὶ τὸ ταύτην ἐργάζεσθαι. τίς μὲν φόβος ἐν τῷ ζεῦξαι, ἢ ἀναῤῥῆξαι τὴν γῆν; τίς δὲ ἐν τῷ σπέρματα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφεῖναι; οἱ πλωτῆρες δὲ, ἐπειδὰν λύσαντες παραμείψωσι τῶν λιμένων τὰ στόματα, πλησίον ἔχοντες τὸν θάνατον πλέουσι, λεπτὴν ἔχοντες εἰς σωτηρίαν ἐλπίδα, τὰ ξύλα ἐφ᾿ ὧν φέρονται. καὶ μὴν θεαμάτων μὲν ἥδιστον ἀγρὸς, ἄμπελοι, τὸ τῆς ἀθηνᾶς δένδρον, καρποὶ, φυτὰ, λήϊα. πικρότερον δὲ ἡ θάλασσα ταῖς τῶν ἀνέμων προσβολαῖς, κύματά τε κυρτούμενα, καὶ ἄνεμος φοβερός. ὥστε καὶ εἴ τις ἐκ τούτων διεσώθη, διὰ πάσης ἀδικίας φερόμενος σέσωσται. ἔτι τοίνυν δικαιοσύνη μὲν κάλλιστον, ἀδικία δὲ κάκιστον. ποιεῖ δὲ γεωργία μὲν δικαίους, ναυτιλία δὲ ἀδίκους. ὁ μὲν γεωργὸς σπείρας καὶ εὐξάμενος τοῖς θεοῖς, ἀναμένει τοὺς καρποὺς, καὶ δέχεται τὰς ἀμοιβὰς παρὰ τῆς γῆς, μη

διγύα λυπήσας οὐδέν. τοῖς δέ γε ἐμπόροις, ἐν ταῖς ἐπιορκίαις τὰ ὄντα αὔξεται, καὶ ἡ τέχνη πρὸς τὸ πλουτεῖν τὸ καταφρονεῖν τῶν θεῶν. καὶ ἐπὶ πᾶσαν πόλιν πλέουσι, τοῦτο τὸ κακὸν ἐργαζόμενοι, ψευδόμενοι, παράγοντες, παρακρουόμενοι· καὶ ὅστις ἄριστα οἶδε τοῦτο ποιεῖν, οὗτος εὐπορώτερος ἄπεισιν. ὑγεία παρὰ γεωργοῖς· συνεχεῖς γὰρ οἱ πόνοι. καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἔργα, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος, καὶ τῶν ἄλλων ὡρῶν. τὸ γὰρ ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ φιλοτεχνεῖν, νοσήματα ἀποκλείει, τὸ ὑγιαίνειν δὲ διατηρεῖ. πλωτῆρες δὲ τὰ πολλὰ ἀργοὶ κεῖνται, τοῦτο μὲν χειμῶνος, καὶ πάλιν ἐν καπηλίοις καὶ καπνῷ. τοῦτο δὲ θέρους ἡνίκα ἂν εὐτυχῶσιν. εἰ γὰρ ἐξ οὐρίων φέρονται, κάθηνται ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πίνοντες συνεχῶς, καὶ ἐσθίοντες ἔξω τοῦ μετρίου. καὶ ταῦτα εἴωθε τοῖς σώμασι νοσήματα ἐντίκτειν. ὡς ἡδὺ μὲν γεωργῷ διψήσαντι πιεῖν ἐκ πηγῆς, προθέντα τὸ στόμα τοῖς νάμασι. λυπηρὸν δὲ ναύτῃ πολὺν χρόνον ἐν τῇ θαλάττῃ κάμνοντι, πιεῖν ὕδωρ οὐδὲν βέλτιον βορβόρου. τῷ γεωργῷ μὲν ἑσπέρας οἴκαδε ἐπανήκοντι, γυνὴ ἐστὶ παραμυθία, παῖδες ὁρῶντές τε καὶ ὁρώμενοι. ὁ δὲ πλέων δέδιε μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, παραλύεται δὲ τῷ περὶ τῶν φιλτάτων ἀδήλῳ.

ἐκεῖ

κερδαλέον ἡ θάλαττα, καὶ τὸ πλεῖν. ἐγὼ δὲ ἡδό-
μην καὶ γεωργοῦντας, ἢ τοὺς πλέοντας. ἀλλὰ δῶμεν
εἰ δοκεῖ, πλέονα διδόναι τὰ κέρδη τὴν θάλατ-
ταν. ἀλλ' ἣ δίδωσι, αὕτη καὶ ἀφαιρεῖται, καὶ
μετὰ τῶν φορτίων προσαφαιρεῖται τὰς ψυχάς.
καί τις ἀναχθεὶς μετὰ πολλῶν χρημάτων, ἢ συγ-
κατέδυ τοῖς χρήμασιν, ἢ ἀπεσώθη γυμνός. καὶ
πλείους δ' ἢ ἀνθρώπων τοῦτο ἐποίησεν ἡ θάλασ-
σα· καὶ ὁ τῶν ἐμπόρων εὐπορώτερος, ἕως ἂν πλέῃ,
οὔπω πλούσιός ἐστιν, οὐδὲ κέκτηταί οὐδέν, ἀλλ' ἔστι
τῶν ἀνέμων καὶ αὐτὸς καὶ τὰ ἐκείνου. ἤδη δέ τι-
νες ὁρῶντες τὴν οἰκίαν, τοῖς ὅρμοις πλέοντες,
ῥαγείσης ἐξαίφνης νεὼς ἐξέπνευσαν, ἐλεεινό-
τεροι τῶν ἀποπνιγέντων. ἥδιστον γὰρ τῇ πατρίδι
διαταφῆναι, καὶ εἰπόντα τι πρὸς τοὺς οἰκείους ἀ-
πελθεῖν· τοῦτο γεωργοῖς παρέχει τὸ γεωργεῖν. τῶν δὲ
πεπλευκότων πολλοῖς οὐδαμοῦ τάφος ἐστὶν, ἀλλ'
ἐν ταῖς ναυαγίαις γαστέρας ἰχθύων ἐπλήρωσαν.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΑΧΙΛΛΕΩΣ καὶ διομήδους.

ΟΥ τὸ πολλοῦ δέομαι παθεῖν, οὐδ' ἡγήσομαι τὸν ἀχιλλέα βελτίω τοῦ διομήδους· ἀλλὰ τοὐναντίον ἐκεῖνον ἀχιλλέως, εἰ καὶ μὴ διὰ πάντων, ἀλλ'

ἀλλ' ἐν γε τοῖς πλείοσιν. αὐτίκα τὸ γένος εἴ τις θαυμάζει, τὸν πηλέα καὶ τὸν αἰακὸν σκοπῶν, καὶ τὸν δία, καὶ περὶ διομήδους ἔχοι ἂν εἰπεῖν ὅτι καὶ αὐτὸς σπέρμα θεῖον ἦν. θετταλίαν δὲ εἰ πάνυ τις θαυμάζει, τῇ πελοποννήσῳ γε καὶ ἄκων εἴξει. αὐξηθεῖσι τοίνυν ὑπὸ παιδείας ἴσης καὶ ἀμφοτέροις, οἵους γεγενῆσθαι τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν ἔργων σκοπήσωμεν. οὐκοῦν ἐκάλει μὲν ὁ τρωικὸς πόλεμος τοὺς ἀρίστους, δοκιμάζων στρατιώτας εὐψυχίαν. ὁ δὲ γενναῖος ἀχιλλεὺς πολλὰ φράσας χαίρειν ὅπλοις, καὶ τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς εἰς σκῦρον καταφεύγει, καὶ εἰς παρθενῶνα κατέδυ, καὶ τὴν φύσιν ἔκρυψε τῷ σχήματι, κόρη δοκεῖν ἐθέλων βουλόμενος, ἢ παρατάξασθαι. διομήδης δὲ οὐ μόνον αὐτὸς ὑπήκουε τῷ καιρῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀργοὺς διακειμένους ἐκίνει· καὶ πρῶτον τοῦτον αὐτὸν παρὰ τοῦ χείρωνος ἐπὶ τὰς παρθένους δραμόντα. πῶς οὖν τούτου κρείσσων πρὸς τὸν πόλεμον, ὁ τοῦτο πάσχων ἂν εἴη; ὡς τοίνυν ἧκον εἰς τὸ ἴλιον, φοβηθέντων εὐθὺς τῶν πολεμίων, ἐθαυμάζετο μὲν οὗτος, ἐπῃνεῖτο δὲ ἐκεῖνος, τῶν ὑπ' ἀχιλλέως πραττομένων, αἰτιάσης ὑπὲρ τῆς διομήδους εὐδεξίας. δι' ὧν ἐκεῖνος ἐκοινώνησε τῶν ἀγώνων, χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, καὶ τοῦ στρατοπέδου νοσοῦντος, σκοπεῖταί

τις

της τὴν ἀπόνοιαν, καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν
ἠθῶν τοῦ ἀχιλλέως. πρῶτον μὲν τοίνυν ἐκκλη-
σίαν συνῆγε, παρώξας τὸν βασιλέα· καὶ τοὺς
περὶ ταῦτα νόμους ἐτάραξεν. ἔπειτα ὕβριζεν
οὕτως ἀσελγῶς τὸν ἀγαμέμνονα, φειδόμενος
οὐδενὸς ῥήματος, ὡς οὐδεὶς ἄρχων τὸν αὐτοῦ
στρατιώτην. τελευταῖον δὲ καὶ ξίφος ἐγύμνω-
σεν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ εἰ μὴ θεῶν τις ἐκώλυσεν, οὐ-
δὲν ἂν ἦν ἐμποδὼν ταὐτὰ ἐκεῖνα τοῖς ἕλλησι
μάτην πεπονῆσθαι. καὶ ταῦτα ἔπραττεν, αἰχ-
μαλώτου μιᾶς ἐρῶν· ἣν ὁρῶν ἀγομένην, ἐδά-
κρυεν. οὕτως ἐδούλευε ταῖς ἡδοναῖς. ἀλλ᾽ οὐ
διομήδης ἐθαύμασεν αἰχμαλώτου κάλλος·
ἀλλ᾽ ὁμοίως ἀπεῖχεν ἡδονῆς πονηρᾶς, καὶ θυ-
μοῦ τὸ μέτρον ἐκβαίνοντος. καὶ ταῦτα ὅς τις
οἶδεν ὅμηρον, ἱκανῶς ἐξεπίσταται. ὁ γὰρ ἄρης ὁ
παρ᾽ αὐτοῦ τιτρωσκόμενος, καὶ ἡ τὸ αὐτὸ πάσχου-
σα ἀφροδίτη, μαρτυροῦσι κρεῖττον ἢ πληγῆναι
σιδήρῳ. πόθεν τοίνυν ἀχιλλεὺς βελτίων διο-
μήδους; οὐχ ὁ μὲν ἡσύχαζεν, ὁ δὲ παρετάττε-
το; οὐχ ὁ μὲν ὠργίζετο, ὁ δὲ ἤλαυνε τοὺς πολε-
μίους; οὐχ ὁ μὲν ἦδε πρὸς λύρας, ὁ δὲ πρὸς οἰ-
μωγὰς τοὺς ἐναντίους καθίστη; καὶ ταῦτα ἔπρατ-
τε διομήδης, τῆς τύχης ὑπὲρ τοὺς ἐναντίους μεθε-
στηκυίας, καὶ τοῦ διὸς τοῖς ἄνω βέλεσι συνα-

γωνιζο-

γωνιζομένου τοῖς τρωσί. δεῖ δὲ τὴν ἀνδρείαν δο-
κιμάζειν οὐκ ἐν ταῖς εὐπραξίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς
ἀκαιρίαις. ἐν μὲν γὰρ ἐκείναις καὶ τοὺς φαυλο-
τέρους ὁρῶμεν εὐδοκιμοῦντας, ἐν δὲ ταύταις
τοὺς τῶν ἄλλων διαφέροντας ἀντέχοντας. εἰκό-
τως ἄρα τῶν πρεσβευόντων ὡς ἐκεῖνον ἀπράκ-
των ἐπανελθόντων, ἐπετίμα τῷ πεπομφό-
τι. τὸ δὲ νυκτερινὸν ἔργον, πότ' ἂν ἀχιλλεὺς ὑ-
πέμεινεν; ὃ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε πεπτωκὸς
τὸ φρόνημα τῶν ἑλλήνων, ἐπέῤῥωσε ταῖς τῶν
ἐναντίων σφαγαῖς. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν;
οἱ γὰρ πολέμιοι, πάλαι τὴν ψῆφον ἐνηνόχα-
σιν. ὅταν γὰρ λέγωσιν, οὐδὲ ἀχιλλέα ποτὲ οὕτως
ἐδείσαμεν, τότε διδάσκουσιν ἅπαντας ὡς οὐ
δεῖ φιλονεικεῖν, οὐδ' εἰς ἴσον ἄγειν τῷ διομή-
δει τὸν πολὺ λειπόμενον. καίτοι γε ἀκριβεῖς
εἰσι περὶ τοῖς ἕλλησιν ἀρετῆς, οἱ πολέμιοι, παρ'
αὐτῶν ὧν ἔπαθον μεμαθηκότες, τίς ἀμείνων καὶ
τίς δεύτερος. εἶτά μοι τὸν ἕκτορα λέγεις, ὡς ἀ-
πέθανεν ὑπ' ἀχιλλέως. τὸ δὲ πῶς ὑπερβαίνεις;
οἶδα γε, ὡς εἴ τις προσθείη τῆς νίκης τὸν τρόπον,
ἑτέρου μὲν φανεῖται τὸ ἔργον, ἑτέροις δὲ ἡ δό-
ξα. τὸν δὲ ἕκτορα, πολὺ μὲν πρότερον αἴας ἀ-
χιλλέως κατέβαλεν ἐν τῷ μονομαχεῖν. ταυτὸν
δ' ἂν ἐπεποιήκει διομήδης, εἴπερ ἦν λαχών. ση-

μεῖον

μεῖον δέ, τοῦτον καὶ ηὔξανε τὸ στρατόπεδον τῶν λαγχανόντων εἶναι, τῇ δὲ νίκης ἐλπίδι πρὸς τὴν εὐχὴν ἀγόμενοι. εἶθ' ὁ μὲν εὐθὺς αὐτὸν κατῄσχυνε τὰ πεπραγμένα, πολυξένης ἐρῶν, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς σπευδόμενος, τοὺς οἰκείους προδιδούς. ὁ δέ, διῆλθε μέχρι τοῦ τέλους τηρῶν τὴν τάξιν τῆς εὐνοίας, δι' ἣν ἦλθε μὲν εἰς μέσην τὴν τῶν ἐναντίων πόλιν, ἐγύμνωσε δὲ τοῦ μόνου φυλακτηρίου τὸ ἴλιον. εἰ οὖν ὑπὲρ μὲν τοῦ τὴν πόλιν ἑλεῖν ὁ πᾶς συνεστήκει πόλεμος, τοῦτο δὲ διὰ τὴν διομήδους τόλμαν πέπρακται, πῶς οὐ μικρὰ πάντα τὰ τῶν ἄλλων πρὸς τὰ τοῦδε, τῶν τόσους καὶ τόσους ἀποκτενόντων; ἔτι τοίνυν ὁ μὲν αἰσχρῶς ἀποθνήσκει, παρὰ τοῦ δειλοτάτου καὶ τοξότου πάριδος. ὁ δέ, τό, τε ἄστυ τῶν δυσμενῶν ἐπολιόρκησε, καὶ μετ' εὐκλείας ἀπέπλευσε· καὶ τῆς οἴκοι ταραχῆς καταγνούς, οἰκιστὴς ἑτέρωθι γίγνεται· καὶ τῆς ἀθανασίας, ἧς ὁ τυδεὺς οὐκ ἔτυχε, μικροῦ ταύτης ἀπήλαυσε διομήδης.

ΤΙΝΑΣ ΑΝ ΕΙΠΟΙ ΛΟΓΟΥΣ ἀνδρομάχη κειμένῳ ἐφ' ἕκτορι.

ΗΚΕΙ δὴ πρὸς ἔργον ὁ φόβος, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἕκτωρ ὑπεριδὼν ἔγνω μετὰ βέλτιστα εἰσηγουμένην. πρόνοιαν ἑαυτοῦ φείδεσθαι· ὁ δέ, ἠφεί-

ἀφείδησε. τοιγαροῦν τέθνηκεν οὐκ ἐν ταῖς ἡμε-
τέραις ὦ θεοὶ χερσίν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀχιλλέως.
τὸ δὲ ἐκεῖνον τεθνάναι, τὸν πρίαμον ἐστὶν ἀπο-
λωλέναι, τὴν ἑκάβην, τοὺς ἀδελφούς, τουτὶ τὸ
παιδίον, ἐμέ, τὴν πόλιν ὅλην. ἐκεῖνος ἔσωζε τὸ
ἴλιον. πόθεν οὖν ἔτι σωθήσεται; ἔῤῥει πάντα,
καὶ διέφθαρται. καὶ γέγονα γυναικῶν ἀθλιω-
τάτη. οἵας μετεβίβασεν ὁ δαίμων δυσδαιμονίας
ἀπεστέρησεν; ἦν μοι πατὴρ καὶ μήτηρ ἐν βασι-
λείοις, καὶ χορὸς ἀδελφῶν, καὶ πάντα λαμπρά.
τούτοις προσεγένετο μεῖζον ἕτερον· σύνοικος ἕ-
κτωρ, ὁπλίτης θαυμαστός, ἀγαθός. ἐβλεπόμην,
ἐθαυμαζόμην. καὶ τὴν ἀνδρομάχην τὶς προσει-
πὼν, τοῦ στρατηγοῦ προσέθηκεν αὐτὴν, τοῦ κρα-
τοῦντος, τὴν μακαρίαν. ἔδει μὲν οὖν μέχρι
γήρως διὰ ὁμοίας ἀφικέσθαι τῆς τύχης, ἀλλ' οὐκ
εἴασεν ὁ χαλεπὸς οὗτος ἀχιλλεύς, ὃν ἡ θέτις ἔ-
τεκεν ἐπ' ἐμοί. κατήνεγκέ μοι τὸν πατέρα, ἀ-
πέσφαξε τοὺς ἀδελφούς, δουλείαν ἐπέβαλε τῇ
μητρί, εἶτα ἀπέδοτο. καὶ οὐδὲ αὐτὴ περίεστι.
καὶ ταῦτα δεινὰ μὲν, φορητὰ δὲ ἐποίησας ἕ-
κτωρ τὰ δυστυχήματα· καὶ τὰ πάντων πα-
ρεῖχες μόνος. καὶ ὧν ἐστερόμην, ᾤμην εἶναι μοι
διὰ σοῦ. ἀλλ' ἀπεσφάγης, ἐδέξω τὴν πληγήν.
οἰχόμεθα, ἀπολώλαμεν. πρόσεισι τὰ δεινά·

πλὴν εἰ

πλησίον ὁ κίνδυνος, ἐγγὺς τὸ πῦρ. ὁρᾶν μοι δοκῶ τοὺς τρῶας κατακοπτομένους, τὰς γυναῖκας ὑβριζομένας, αἰχμωομένας, τοὺς παῖδας ἑλκομένους, ὁρῶ τὸ πῦρ, ὁρῶ τὸν σίδηρον. ἀνέῳκται τοῖς πολεμίοις τὸ ἴλιον, οὐκ ἔτι τοῦ προβεβλημένου τῶν πυλῶν. ὦ παιδίον. ἴσως σε λαβών τις τῶν πολεμίων, προσαράξει τῷ πύργῳ. γενναῖος ἦν ὁ πατὴρ, ὀφείλεις δίκας τοῖς ἀχαιοῖς. ἐμὲ δὲ ἄρα ἀποκτενεῖ τις, τοῦτο γὰρ εὐτυχήσομεν. ἀλλ' οὐκ ἔτι δουλεία με μένει, καὶ διακονία, πληγαὶ, καὶ διατέλους δάκρυα. καὶ γῆν ἴσως ὄψομαι, παρ' ἧς ἡμῖν οὗτος ὁ πόλεμος ἦλθε. τάχα που καὶ τὸ δεινὸν ἀναγκασθήσομαι, μίγνυσθαι τῷ τὸν ἕκτορα ἀποκτείναντι.

ΤΙΝΑΣ ΑΝ ΕΙΠΕ ΛΟΓΟΥΣ ὁ χείρων ἀκούσας ἐν τῷ παρθενῶνι εἶναι τὸν ἀχιλλέα.

ΩΠΗΛΙΟΝ. ἀλλότρια σῆς χορείας τὰ θρυλλούμενα. ὦ παιδεία καὶ ἀρετὴ, καταισχυνθεῖσαι τοῖς λόγοις. τίς τῶν τῆς ἀδοξίας ῥημάτων ἄγγελος; τίς αἰσχρὰν φήμην ὑπηρετεῖν ἐτόλμησεν; ἄπιστα μὲν λέγων, κατηγορῶν τῆς ἀληθείας· τάχα δέ που καὶ πι-

ἐνδυόμενος· τίνα κατασπάσομαι τῆς ἀδοξίας;
ἀρετὴν; τίνα τῶν προγόνων μιμησάμενος; ἀχιλ-
λεὺς, τὰ τῶν παρθένων ἠγάπησεν; αἰακὸν, τὸν
τὸν πηλέα; ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐκ διὸς χειροτονίαν ἐδέ-
ξατο, ὁ δὲ σωφροσύνης ἆθλον, τὸν θέτιδος γά-
μον, καὶ θεῶν κηδεστὴς θνητὸς ὢν ἀνηγορεύετο.
τοῦτον νὴ δία τὸν πλ   ον ἀκοντίσας σεμνυ-
νόμενον, ἔτρεμον. τούτου καὶ δεξιὰν ἐφείλετο θὴρ
καταγωνιζόμενος. ποῦ δὲ αἱ τοῦ πηλέως τῆς ἱπ-
πικῆς τὰ διδάγματα; ποῦ δρόμος καὶ γυμνά-
σια, δι᾽ ὧν ἐφάνης ἀήττητος; εἰς τοιοῦτον ἄρα
τέλος ἐξεπαιδευόμην, ἐξέπεμπον διαθλήσαν-
τα, ἵνα χεῖρα δεξιὰν διαδέξωνται παρθένοι,
ἵνα μετὰ πηλέως λυπουμένης οἰκειωθήσεται,
ἵνα τὸν πηλέως, σιωπῶ καὶ τοὔνομα, κόραι σύν-
νομον λέξονται; ὢ μόνος τῶν ἀνομοίων κοινω-
νίαν εἰργασμένος λυπουμένους καὶ χείρων. καὶ
μετὰ πηλέως καὶ ὁ θάλαμος, καὶ μετὰ ἱππι-
κὴν ἰσουργία παρθένων. καὶ μετὰ κυνηγέσια,
πῶς ταλασία τὰ διδάγματα τὸν χείρωνα,
πῶς ἐδίδαξε δεξιὰν τόξον φέρειν, διδαχθεῖ-
σαν τὰ τῶν παρθένων ἐργάζεσθαι; οἴμοι τῆς ἀ-
κοῆς. ἆρα καὶ χλαῖνα γυναικεία κατεκόσμησεν,
ἆρα καὶ κρήδεμνον κατασχύνει τὸν βόστρυ-
χον, ὑπέμειναν πόδες ὑπὸ θηρείων τοῖς ὄρεσι

βαίνοντες

βαίνοντες, οἱ δρόμῳ φοβήσαντες τοὺς πάντων τάχει κρατήσαντας. τὰς χεῖρας οὐ διέφυγον οὐδ' ἵππος κροαίνων, οὐδὲ λέων ὁρμῇ φερόμενος. τὴν ψυχὴν νενίκηκεν οὐ φόβος, οὐ τρόμος, οὐκ ἀπειλὴ δυσμενῶν· ἀλλ' ὧν ἠπιστάμην, τἀναντία νῦν ἀγγέλλουσι· καὶ ἀπώσαιμι τοὺς λόγους, ἡ φήμη πολλοῖς πεπίστευται. τοῦ Ἀχιλλέως πρόγονοι θεοῖς τὴν δόξαν ὁ Πηλέως † προσανέθηκεν. ἔστι γὰρ αἷμα θεῶν, παρθένος δὲ τὴν προαίρεσιν. τίς ἄρα Θέτιδι τούτων ἄγγελος γενήσεται; θεὸς γὰρ οὖσα, καὶ γυνή, τοῖς παροῦσιν αἰσχυνθήσεται. διὸ μήτηρ ἀνδρὸς ἐκέκλητο, καὶ κόρης αὖθις κληθήσεται, † ὑπ' ἀμελείᾳ τῆς φύσεως διπλοῦν λαβοῦσα τὸ πρόσρημα. καὶ δι' ἑνὸς τοῦ φιλτάτου τοῖς ἐναντίοις κληθεῖσα. λυέσθω μοι τοίνυν τῆς ἀρετῆς τὰ παιδεύματα, ἀφείσθω μοι νέων κατάλογος προσφιλής. τὸ γὰρ τῆς παιδείας φοβεῖ με τέλος ἀκλεές.

† παρθένοις ἀνέθηκεν

† ἐπὶ ἀμελείᾳ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΠΕΖΟΜΑΧΙΑΣ.

Ἄνθρωποι δὲ ἐπειδὰν εἰς πόλεμον καταστῶσι, πρὸς τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ποιοῦσι τοὺς ἀγῶνας. οἷς μὲν εἰσὶ νῆες, ναυσίν. οἷς δὲ ἵπποι, ἱππεῦσιν. οἱ δὲ τῶν ὅπλων ἰσχύοντες,

ταῦτα κρίνουσι πρὸς ἀλλήλους. οἷς δὲ ὑπὲρ τὰ πάντα, διὰ τούτων μάχονται. καλαὶ μὲν οὖν αἱ ναυμαχίαι, καὶ τέχνης δέονται. πεζομαχίαι δὲ ἀξιολογώταται καὶ ἀρχαιόταται. ἐγὼ δὲ θέαν τῆς γενομένης μάχης τοιαύτης, ἐθέλω σοι δεῖξαι λόγῳ τὴν θέαν. πόλεις ἐν ἠπείρῳ πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, εἰς ἔχθραν ἧκον, ἐπειδὴ τῇ μὲν ἐδόκει πλεονεκτῆσαι, ἡ δ' οὐκ ἠνείχετο ἐλαττοῦσθαι. λόγοι δὲ ἦσαν ἐν ἑκατέρᾳ ῥητόρων· ὧν οἱ μὲν ἐπῄνουν τὸ κρατεῖν, οἱ δὲ μὴ ὑπακούειν. καὶ οἱ μὲν ἐνέβαλλον ἔρωτα τοῖς αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς, οἱ δὲ τῆς ἐλευθερίας. καὶ ἡνίκα πολέμου καιρὸς ἦν, ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τὰ ὑπάρχοντά τε ἐξετάζοντες, καὶ συμμάχους ἀγείροντες. ἐπιόντων δὲ τῶν ἀδικούντων, ἀντεπεξῄεσαν οἱ ἀμυνόμενοι. καὶ ἐδέξατο χωρίον ἑκατέροις λεῖόν τε καὶ εὐρύ, καὶ ἀρχὴν τῷ ἔργῳ. ἔταξαν δὲ ὧδε. ἐπὶ μὲν ἑκατέρου μέρους ἦσαν ἀμφότεροι οἱ ἱππεῖς. τὸ δὲ μέσον ἐπεῖχον οἱ ὁπλῖται, τοξόται τε, καὶ ὅσον ψιλὸν ἐφείπετο. θήξαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ταῖς παρακλήσεσι τῶν μαχομένων τὰς γνώμας, ἐκέλευον ἆραι τὰ σημεῖα. καὶ ἦρξαν τε τοξόται τῆς μάχης. καὶ βέλη πολλὰ ἐφέρετο, τὰ μὲν εἰς σώματα, τὰ δὲ ἀπετύγχανον. ὡς δὲ ἀνήλωτο τὰ βέλη τοῖς τοξόταις, ἐν χερσὶν

ἦν

ἦν ἡ μάχη. καὶ δρασμὸς πολὺς, καὶ πάταγος, καὶ φόνος, ὃν εἰργάζετο τέως τὰ δόρατα. ἐπεὶ δὲ οὐ τούτοις ἦν ἔτι χρῆσθαι, ξίφεσιν ἀλλήλους ἀπέκτεινον. καὶ τοῦ μὲν ἀπεκόπη χεὶρ, τοῦ δὲ ὀφθαλμὸς ἐξεκόπη, ὁ δὲ ἐν τῷ βουβῶνι πληγεὶς ἔκειτο, τοῦ δέ τις ἀνέρρηξε τὴν γαστέρα. καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς εἶχεν ἐπὶ τῷ στήθει τὴν πληγήν. τὸν δὲ κακὸν εἶδον ἂν κατὰ τοῦ νώτου τοῦτο παθόντα. κτείνας τις τοῦτον ἐσκύλευε κείμενον. τὸν δὲ ἰδών τις σκυλεύοντα, πλήξας [illegible] κατήνεγκεν. αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον ἕτερος. ὁ μέν τις πολλοὺς κτείνας ἀπέθανεν, ὁ δὲ ὀλίγους. ὁ δέ τις οὐδὲν δράσας, ἔκειτό γε ἐπ' ἀσπίδι τεθνεώς, ὁ δὲ ἐπ' οὔδει. πολλοὶ δὲ καὶ τεθνᾶναι σχηματιζόμενοι, τοὺς ἐφεσταμένους κάτωθεν ἐτίτρωσκον. ἱππεὺς ἔκτεινεν ὁπλίτην, ὁπλίτης ἱππέα. ὁ μὲν ἐκβαλὼν τοῦ ἵππου τὸν στρατιώτην, ὁ δὲ πρότερον πλήξας τὸν ἵππον, ἔπειτα ἐκεῖνον δυνηθεὶς. τὸ δὲ αἷμα τὴν γῆν ἐφοίνισσε. καὶ ἐπιβαίνοντες τοῖς νεκροῖς οἱ ζῶντες, τὰ λοιπὰ ἔπρασσον. ἤδη δέ τις καὶ ζῶν εἰλημμένος, λύτρων ἐμέμνητο πρὸς τὸν ἑλόντα. τῷ δὲ οὐδὲν ἔμελλε χρημάτων, ἀλλ' ἐπλήρου τὸν βόθρον. μέχρι μὲν τὴν μεσημβρίαν σταθῆναι, ἀμφοτέρωθεν ἦν ἔργα γενναῖα. τὸ δὲ ἐντεῦθεν, ἔδοσαν δίκην οἱ ἀδι-

κοῦντες. τῶν γὰρ ἱππέων αὐτοὺς περικλειόντων, δείσαντες μὴ κωλυθεῖεν, ᾤχοντο φεύγοντες. οἱ δὲ ἐνέκειντο σὺν βοῇ, ἣν ἠφίεσαν χαίροντές τε τῇ τροπῇ, καὶ ἅμα ἐκείνους προσεκπλήττοντες. διώκοντές τε τοῦ ζωγρεῖν μᾶλλον, ἢ τοῦ φυγεῖν ἐγίνοντο. καὶ εἷλον αἰχμαλώτους πολλούς, τοὺς μὲν τετρωμένους, τοὺς δὲ ἄνευ τραυμάτων. οἱ δὲ διαφυγόντες, κατέφυγον εἰς τὸ ἄστυ, καὶ ἀνείλοντο νεκροὺς ὑποσπόνδους· οἱ δὲ αἰχμαλώτους ἄγοντες, καὶ λάφυρα, παιανίζοντες ἀνέστρεφον. καὶ ἦν παρὰ μὲν τοῖς νενικηκόσι τὰ τῶν κρατούντων θυσίαι, πρόσοδοι, καὶ στεφανοῦν τοὺς ἀριστεύοντας. οἱ δὲ ἡττώμενοι, τοὺς ῥήτορας εἶχον ἐν μέμψει. κατηγόρουν δὲ ἅμα μὲν τῶν στρατηγούντων οἱ ῥήτορες. καὶ ἐδόκει τῶν παρόντων, τοῖς μὲν χρῆναι καταλύσασθαι τὴν ἔχθραν, τοῖς δὲ καὶ δευτέραν αὖθις συγκροτῆσαι μάχην.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΓΡΑΦΗΣ ἐν βουλευτηρίῳ.

ΕΝ δὲ τῇ αὐλῇ τοῦ βουλευτηρίου, ἡ δέ ἐστιν οὐ μεγάλη, καλὴ δὲ στοῶν ἐν μέσῳ τεσσάρων, ἃς ἐποίουν κίονες, εἶδον τοιαύτην γραφήν, ἀγρὸς ἦν, καὶ οἰκήματα ἀ-

γροῖκα

γροίκῳ πρέποντα, τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ ἐλάττω. παρὰ δὲ τῶν οἰκημάτων ἀνατρέχουσαι ἑωρῶντο κυπάριττοι· ὅλας μὲν οὐκ ἦν ἰδεῖν. ἐκώλυε γὰρ τὰ οἰκήματα. τὰ δὲ ἄκρα τῶν δένδρων ἐφαίνετο, τότε γε ὑπεραίροντα. ταῦτα, ὡς εἰκός, ἀνάπαυλαν παρεῖχε τοῖς ἀγροίκοις, σκιᾷ τε τῇ ἀπὸ τῆς κόμης, καὶ ὀρνίθων φωνῇ, οἳ χαίροντες ἐπὶ τῶν δένδρων ἱζάνοντες. ἐγέγραφοντο δὲ ἰόντες ἐκ τῶν οἰκημάτων τέσσαρες. ὁ μὲν παρεκαλεῖτό τι μειρακυλλίῳ πλησίον ἑστῶτι· τοῦτο γὰρ ἐμήνυεν ἡ δεξιά, ὡς ἄρα τι ἐπιτάττοι. ὁ δὲ ὑπέστρεφε πρὸς τοῦτον, οἷα φωνῆς ἀκούων τοῦ ἐπιτάττοντος. ὁ δὲ δὴ τέταρτος ὀλίγον προελθὼν τῶν θυρῶν, τὴν δεξιὰν ἐκτετακώς, ῥάβδον τῇ ἑτέρᾳ φέρων, ἐφαίνετό τι βοᾶν πρὸς τοὺς πονοῦντας περὶ τὴν ἅμαξαν. ἄρτι γὰρ ἅμαξα φορτίου πλήρης. οὐκ ἔχω δὲ εἰπεῖν εἴτε ἄχυρα ἦν, εἴτε ἄλλο φορτίον, ἀλλὰ ῥαθύμως βοηθεῖν ἐπειρῶντο, ὁ μὲν ὤθων, ὁ δὲ ὤθων· ὁ μὲν γυμνὸς ὅλου διὰ σώματος, βακτηρίᾳ ἀνέχων τὸ φορτίον· τοῦ δὲ ἐφαίνετο μὲν τὸ πρόσωπον, καὶ μέρος τι τοῦ στήθους. ὅσα δὲ εἰκὸς ἐκ τοῦ προσώπου ταῖν χεροῖν, καὶ αὐτὸς ἤμυνε. τὰ δ' ἄλλα ὑπὲρ τῆς ἁμάξης ἐκρύπτετο. ἦν δὲ ἡ ἅμαξα, οὐ τετράκυκλος ἔφησεν Ὅμηρος, ἀλλὰ δυοῖν τροχοῖν, οὐ καὶ τὸ φορτίον περιέῤῥει, καὶ ἐ-

δέοντο τῶν ἀμυνόντων οἱ βόες, ἄμφω τὸ χρῶμα φοίνικες, καὶ εὖ τεθραμμένοι, καὶ τοὺς αὐχένας πλατεῖς. τῷ βοηλάτῃ δὲ τὸν χιτωνίσκον ἀνέστειλεν εἰς γόνυ ζωστήρ. τῇ μὲν οὖν δεξιᾷ λαβόμενος τῶν χαλινῶν εἷλκε· ῥάβδον δὲ ἔχων ἐν τῇ ἑτέρᾳ, οὐδὲν ἄρα ἐδεῖτο εἰς τὸ προθύμους ποιεῖσθαι τοὺς βοῦς· ἀλλ' ἠρκεῖτο τῇ φωνῇ. καὶ γὰρ ἤδη τι πρὸς αὐτοὺς οἷα δὴ φθεγγόμενος ἔβλεπεν, ὧν ἂν ξυνίει βοῦς. ἔτρεφεν ὁ βοηλάτης καὶ κύνα, ὡς ἂν ἔχοι καθεύδειν ἔχων τὸν φύλακα. καὶ παρῆν ὁ κύων τοῖς βουσὶ παραθέων. χωροῦσα δὲ ἡ ἅμαξα, πλησίον ἦν ἱεροῦ. τοῦτο γὰρ ἐσήμαινον οἱ κίονες, καὶ τὰ ὑπερκύπτοντα δένδρα. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἐδείκνυεν ἡ γραφή, ἴσως αὐτὰ τὰ δένδρα θεοὺς ἡγοῦντο, καὶ ἐθεράπευον. ἢ τάχα ἦν μὲν ἄγαλμά τι, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν δένδρων οὐκ ἐφαίνετο.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΜΕΘΗΣ.

ΤῸΝ οἶνον ἢν πίνῃ τις μετρίως, τό, τε σῶμα ὤνησε, τήν τε ψυχὴν οὐκ ἔβλαψεν. ἢν δ' ἐκφέρηται πρὸς ἀμετρίαν, καὶ πίνῃ πρὸς ὑπερβολήν, καὶ ἤδη μεθύσκηται, τοιάδε ἀνάγκη πάσχειν. εἶδον γὰρ μεθύοντα ἄνθρωπον ἔν τε αὐτῷ τῷ συμποσίῳ, καὶ οἴκα-

δε

δὴ ἰόντι παρηκολούθησα. ἕως μὲν οὖν οὐκ ἐμπέ-
πληστο, πάνυ σωφρόνως τε διελέγετο, καὶ ἦν
ἥμερος, καὶ εἶπεν ἄν τι οὐκ ἄμουσον, καὶ σκῶμ
μα ἂν ἠνέσχετο. κρατοῦντος δὲ ἤδη τοῦ οἴνου,
καὶ τυραννοῦντος, τότε σῶμά ἠρυθραίνετο, πρό
χειρός τε ἦν εἰς ὀργήν, καὶ ὕβριζε μὲν ἑτέρους.
εἰ δέ τις χαριεντίσαιτο, ἐδυσχέραινε. κατηγόρει
δὲ καὶ τοῦ οἰνοχόου, μηδὲν ἁμαρτάνοντος. καὶ
ἥ τε κύλιξ ἐξέπιπτε τῆς χειρός· τό, τε βλέμμα πα
ρήγετο. ἥ τε γλῶττα, τὸ αὐτὸ ἐπεπόνθει. ὡς δὲ ἐκ
ἀνίστασθαι ἔδει, τῶν ὀρθωσόντων ἐδεῖτο, καὶ ἀξόντων.
καὶ μέχρι μὲν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἧκεν, ἐδεῖτο τῶν ἀ-
γόντων. ὡς δὲ ἐνταῦθ' ἐγεγόνει, τὸν μὲν ἀφῆκεν,
ἐπειρᾶτο δ' ἀρκεῖν αὐτῷ· οὐ μὴν ἴσχυσεν· ἀλλ'
ἐῴκει τοῖς παραπαίουσι, τῇ δὲ καὶ τῇ δὲ φερόμενος,
ἐλπίδα παρέχων ἀεὶ πεσεῖσθαι· τῷ δ' αὐτῷ
καὶ γέλωτα. οὐ γὰρ ἦν ὅς τις αὐτὸν οὐ γελῶν ἑώρα.
τῶν δὲ συνήθων ὅς τις προσῆλθε βοηθήσων, οὐκ
ἐγνωρίζετο, δυσγενὲς τε ἔργον ἐδόκει ποιεῖν.
μόλις δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, πολλῶν ἐφεπομένων,
(ἡδονὴν γὰρ δὴ παρεῖχεν ἡ τοῦ μεθύοντος συμ
φορὰ) τοὺς μὲν οἰκέτους ἐπέπληττεν· ἡ γυνὴ δὲ
αὐτῷ κακῶς ἐδόκει τὰ ἔνδον διῳκηκυῖα, πλημ
μελοῦσα οὐδέν. καὶ οὐδενὸς ἐπ' αὐτῶν ἐφείδετο,
προαιρὲς δ' οὐδὲν, οὐδ' ὁλόκληρον. ἀλλὰ τὴν μὲν

γράμματα, τοῦ δ' ἀφῄρητο συλλαβήν, τοῦ δὲ τι καὶ πλέον. καθίζων δὲ διεμέμφετο τὴν οἰκίαν, ὡς οὐκ ἐθέλουσαν ἑστάναι. καὶ ἐβόα, πολλὰ δὴ καὶ συνεχῆ, καθάπερ ἀδικούμενος. ἔπειτα ἐκταθεὶς, ἔκειτο κατειλημμένος ὕπνῳ μάλιστα ἐοικότι θανάτῳ, μακροῦ δὴ τούτου τετυχηκώς. καὶ τῆς ἡμέρας φανείσης, ἀπέλαβε τοὺς λογισμούς, ὧν ἐπεπόνθει ὑπὸ τῆς μέθης· αὐτὸς μὲν εἰδὼς οὐδὲν, τοὺς δ' ἄλλους ἔχων διδασκάλους.

ΘΕΣΙΣ ΕΙ ΓΑΜΗΤΕΟΝ.

ΕΠΕΙ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων δοκοῦσί μοι τῆς ὀρθῆς δόξης οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτάνειν, μάλιστα δὲ τοῦτο πεπόνθασιν οἱ τὸ γαμεῖν ὡς ἓν τῶν δεινοτάτων φεύγοντες, εἶτα μέγα φρονοῦσιν ὡς εὖ βεβουλευμένοι τὰ πάντων ἀσυμφορώτατα ᾑρημένοι. καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς αὐτῶν καθεστᾶσι μιμητὰς, διχῇ βλάπτοντες τὸν ἀνθρώπινον βίον· οἷς τε αὐτοὶ πράττουσι, καὶ οἷς τοὺς ἄλλους παρακαλοῦσι. παραδῶμεν δὲ, εἰ δοκεῖ, τὸ πρᾶγμα λογισμοῖς. τοὺς μὲν οἷόν τε μεταστήσωμεν, τοὺς δὲ ποιεῖν ἃ ἀνδρός ἐστι νοῦν ἔχοντος ἀναγκάσωμεν. δίκαιον

δὲ θεοῖς

δὲ θεοῖς ὁμογνώμονας εἶναι, καὶ μὴ διεστάναι περὶ
τὴν κρίσιν, μὴ δὲ στασιάζοντας φαίνεσθαι πρὸς
τοὺς τῶν ἁπάντων κυρίους. πῶς οὖν ὁ ζεὺς περὶ
γάμου βεβούλευται, καὶ πάντες οἱ τὸν οὐρανὸν
ἔχοντες; οὐ τὴν μὲν ἥραν αὐτὸς ἔγημε, τὴν δὲ ἀ-
φροδίτην ἥφαιστος, καὶ ἄλλος ἄλλην, καὶ πα-
τέρες ἐκλήθησαν καὶ ἀδελφοί; τί οὖν, οὐ σεμνύ-
νονται ταῖς ἀπὸ τοῦ πράγματος κλήσεσιν; οὐ
γαμήλιος μὲν ὁ ζεὺς, ἡ δὲ ἥρα σύζυγος, ἡ δ' ἀ-
φροδίτη πάντα ἀφεῖσα περὶ τοῦτο διατρίβει;
γάμος ἔδειξεν ἀπόλλωνα καὶ τὴν ἄρτεμιν, γά-
μος ἀθῆν, γάμος τὸν ἡρακλέα, τὴν ἑλένην, τοὺς
διοσκούρους. οὐ γὰρ μόνον θεοὶ θεοῖς ἠξίωσαν μί-
γνυσθαι, ἀλλὰ καὶ μέχρι γῆς ἦλθον, τοὺς ἡμιθέους
σπείροντες. οἱ δὲ ἡμίθεοι ζηλωταὶ τῶν πατρώων
καταστάντες, ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ πατέρες, οἱ μὲν
καθ' ἡσυχίαν γαμοῦντες, οἱ δὲ καὶ πολέμους ὑ-
πὲρ γυναικῶν αἱρόμενοι. ἀκήκοα καὶ τοῦ μίνω παῖ-
δας, καὶ δαρδάνου, καὶ ταντάλου. εἰ δὲ τὸ γαμεῖν οὐ
καλὸν ἦν, οὔτ' ἂν θεοὶ τοῦτο μετῆλθον ποτὲ, τούς τε
ἐξ αὐτῶν γεγονότας πάντας ἂν ἀπέτρεπον. νῦν δὲ
ἔργῳ μεμαρτυρήκασι, θείαν εἶναι τὴν ὑπὲρ τῶν παί-
δων μίξιν. ὅτε γοῦν μὴ τὸ βέλτιον ἰδεῖν τοὺς θεοὺς
ἔστιν εἰπεῖν, οὔτ' εὖ εἰδότας, ἐξεπίτηδες πρὸ
τῶν ἀμεινόνων αἱρεῖσθαι τὰ χείρω, ὅστις ἀπ' αὐ-

τοῦ πεπεισμένος παρὰ τῶν θεῶν φεύγειν τὸν γάμον, κατηγορεῖ τῶν θεῶν, ὡς τὰ φαῦλα τετιμηκότων· καὶ βούλεται δοκεῖν ἐκείνων εἶναι φρονιμώτερος, ὡς τῶν μὲν τοῦ δέοντος ἐκπεπτωκότων, αὐτὸς δὲ ὡς τὸ κάλλιστον εὑρών. ὅταν δὲ τοῦτο ποιῇ, περιφανῶς ἀσεβεῖ, καὶ γίνεται τῶν τοὺς βωμοὺς ἀνασπώντων μιαρώτερος· οὐ τιμῆς ἀξιῶν τινὸς τοὺς κρείττονας, ἀλλὰ πονηροὺς οἷς ποιοῦσιν ἀποφαίνων, καὶ πολεμίους. ἀλλ' ἐῶ ταῦτα. τῇ φύσει δὲ ὅστις μάχεται, πῶς ἂν σωφρονεῖν δοκοίη; τί οὖν τὸ βούλημα τῆς φύσεως εἶναι νομίζεις, ἢ μίξεις καὶ γονὰς καὶ τόκον; τεκμήριον δὲ τὰ μὴ μετέχοντα λογισμῶν τῶν ζώων, δι' ἐκείνης ἀνάγκης ἕλκεται, καὶ δείκνυσιν ἔκγονα. καλῶς ἄρα παρὰ ταῖς ἀρίσταις τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἐν ἐγκλήμασι τὸ μὴ γαμεῖν ἔκειτο. θαυμάζω δέ, εἰ τοῖς μὲν πατράσι χάριν εἰσόμεθα τοῦ γενέσθαι, μὴ νομιοῦμεν δὲ καὶ αὐτοὶ ταῖς πόλεσιν ὀφείλειν τοὺς ἀνθ' ἡμῶν ἐκεῖνα διαδεξομένους. ἢ χρήματα μὲν ὀφείλοντα μὴ θεῖναι δεινόν, σώματα δὲ ὀφείλοντα μὴ φυτεῦσαι μέτριον. οὕτω τοίνυν ἀδικοῦσιν οἱ τὸν γάμον φεύγοντες, καὶ τὰ μέγιστα κακὰ καταβλάπτουσιν αὐτούς τε καὶ τὰς πόλεις, καὶ συνταράσσουσιν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ γῇ καλά. ποῖαι μὲν γὰρ

θυσίαι

θυσίαι θεοῖς ἔτι; ποῖα δὲ βουλευτήρια; ποῖαι δὲ ἐκκλησίαι; ποῖαι δὲ στρατεῖαι κατὰ γῆν; τίνες ἀπόστολοι; τὰς δὲ πόλεις αὐτὰς πῶς οἷόν τε μένειν, ἂν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐξέλοις; ἐρημωθεῖεν οὖν αἱ πόλεις, εἰ σταίη τὰ τῶν γάμων, καὶ μὴ προβαίνοι. ὅταν γὰρ οἱ μὲν ὄντες ἀπίωσιν, οἱ δὲ ἀντ' ἐκείνων μὴ φαίνωνται, πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦθ' ὅπερ ἔφην συμβαίνειν; καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γε ἔστιν εἰπεῖν, ὡς κοινῇ μὲν ταῖς πόλεσι λυσιτελεῖ, τοῖς δὲ καθ' ἕκαστον οὐδὲν ὠφελεῖ. καὶ γὰρ ἐκείνοις, πολλὰ ἂν ἐκ τοῦ πράγματος τὰ συμφέροντα γένοιτο. τῷ δὲ πλουσίῳ μὲν ἡ περιουσία διπλασία καθίσταται, τῷ πένητι δὲ πολλάκις μὲν χρήματα προσεγγίνετο, πολλάκις δὲ ἀντ' ἐκείνων ὁ τῆς γυναικὸς ὁ τρόπος, χρηστῆς τε οὔσης καὶ σώφρονος καὶ φιλεργοῦ. ἐν μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ὁ γεγαμηκὼς ἕξει τὴν συνησθησομένην. ὁ μὲν ἐργασάμενος χρήματα διατρίβων ἐπ' ἀγορᾶς, ἡ δὲ ἔνδον λαβοῦσα διεφύλαξεν. ἀλλ' οὐκ οἰκέταις ματαίοις ποιοῦντες τῷ δεσπότῃ τὸν πόνον. ἔτι τοίνυν πράττεσθαι τοῖς γεγαμηκόσιν ἡδίους, ὅταν ἐπανιὼν ἀπαγγέλλῃ πρὸς τὸ γύναιον τὴν ἔξω λαμπρότητα. καὶ μὴν ὅστις ἐπιθυμεῖ γῆν πολλὴν ἐπελθεῖν καὶ θάλατταν, καὶ πόλεις γνῶναι, καὶ τρόπους ἀνθρώπων ἐκμαθεῖν, οὗτος ὑπὲρ τῆς οἰκίας τεθαρρη-

κώς

πῶς καὶ πλεῖ καὶ βαδίζει. εἰ δὲ καὶ τις ἀναγκάζοιτο καὶ τὸν ἄνδλον διοικεῖν, καὶ τῶν κοινῶν ἐπιμελεῖσθαι, ἱκανὸς ἂν εἴη καὶ πολιτευόμενος καὶ τῆς οἰκίας φύλαξ, μεριζομένης αὐτῷ τῆς γνώμης εἰς ἑκατέραν φροντίδα, καὶ διὰ τοῦτο μηδέτερον ἱκανῶς ἀποτελούσης. τὸ δὲ πάντων βαρύτατον ἀνθρώποις ἀῤῥωστία καὶ νόσος μίαν ἔχει μεγίστην παραμυθίαν, γυναῖκα παρακαθημένην. κἂν πάντες κάμνωσι θεραπεύοντες, ἀδελφοί, θεῖος, αὐτὸς υἱός, οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, ἐπιτήδειοι, φυλέται, μόνη καθάπερ ἀδαμαντίνη πρὸς τοὺς πόνους ἀρκεῖ, δακρύουσα, τρέμουσα, περιτρέχουσα, τοὺς ἰατροὺς ἱκετεύουσα, τοῖς θεοῖς εὐχομένη, τὸ κακὸν ἀπὸ τοῦ συνοικοῦντος ἐπ' αὐτὴν μεταστῆσαι. τῶν γεγαμηκότων ἀνάγκη καὶ τοὺς οἰκέτας εἶναι κοσμιωτέρους. ἡ γὰρ πονεῖν ἀναγκάζουσα, καὶ τρυφᾶν οὐκ ἐπιτρέπουσα, καὶ τῶν δρωμένων ἕκαστον ἐπισκεπτομένη, καὶ πανταχοῦ περιάγουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔνδον κάθηται. εἰ δὲ τὸ φίλων πολλῶν εὐμοιρεῖν μέγα, τὸ γένει προσθεῖναι γένος, πῶς οὐ χρησιμώτερον; οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ τεῖχος τῶν γεγαμηκότων γίνεται, τὸ πλῆθος τῶν οἰκείων. οἳ κατηγοροῦντι μὲν συγκατηγοροῦσι, κρινομένῳ δὲ συναπολογοῦνται, ἀδικουμένῳ δὲ βοηθοῦσι, βουλευομένῳ δὲ συμπαραινοῦσι. διὰ τοῦτο

πολλὰ

πολλὰ μὲν ἔξεστιν ἰδεῖν, πολλὰ δὲ ἀκοῦσαι, πολλὰ δὲ προγνῶναι, πολλὰ δὲ μὴ παθεῖν. ὁ δὲ δὴ μέγιστος καὶ χρησιμώτερος καὶ κάλλιστος τοῦ γάμου καρπός, οἱ παῖδες· νῦν μὲν ὄντες τῶν ἔργων συλλήπτορες, νῦν δὲ γηροτρόφοι. μετὰ ταῦτα δὲ θάπτοντες· ἔπειτα κοσμοῦντες τοὺς τάφους ἐνιαυτῶν πληρουμένων. εἰ δὲ δὴ καὶ οἱ παῖδες ἀγαθοὶ γένοιντο, καί τινος ἀρετῆς μετειληφότες, πηλίκον ἂν εἴη τῷ πατρί; καὶ γὰρ ἂν μὲν τῶν λαμπρῶν ἐκεῖνος ᾖ, καὶ τῶν ἀπὸ γενεᾶς τινὸς γνωριζομένων, ἧς οὖν ἐγέννησεν εὐκλείας κοινωνήσας ὀνομαστὸς καθέστηκε. ἔστι δὲ πρῶτον μὲν μέγιστον καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν ἑαυτὸν οὕτως

ἀεὶ λειπόμενον τοιούτους

υἱοὺς παρέχεσθαι. τί οὖν τῶν ποιούντων εὐδαιμονίαν παραβάλλοι τις, ἢ ῥητορικὴν, ἢ φιλοσοφίαν, ἢ πρεσβείαν, ἢ στρατείαν; ἀρκεῖ γὰρ εἰς ἅπασαν εὐδαιμονίαν, τὰ τῶν ἐγγόνων τοῖς γεννήσασι παρὰ πάντων ἔργα θαυμαζόμενα. τὰ τοίνυν καλὰ, λόγος εἶναι χαλεπά. τοῦτο δὲ ὃν ἡλίκον ἐδείξαμεν, καὶ τὸ ῥᾳδίως εἶναι πραττομένων· ἐπειδὰν γάρ τις ὁρμήσῃ γαμεῖν, προσῆλθε τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν. εἶπεν ὅτου δέεται· προσέπεμψε τῷ τρέφοντι παρθένον. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐπῄνεσε τὸν νεανίσκον, τὸ γένος,

νος, τὴν φύσιν, τὴν σωφροσύνην, ἐμνήσθη που τῆς τῆς οὐσίας μέτρου. καὶ ἢ πείσας εὐθὺς ἀπῆλθον, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, δευτέρα καὶ τρίτη πρόσοδος τὴν συνουσίαν ἐπλήρωσεν. ἄλλως δ' ὅταν καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ τύχην ἕκαστος μετίῃ τὴν κόρην· ὁ εὔπορος, τὴν πολλὰ κεκτημένην· ὁ χρημάτων ἐνδεής, τὴν οὐχ ὑπερβάλλουσαν τῷ κλήρῳ. καί τοι πένητας ἴσμεν ἀξιωθέντας γυναικὸς πλούτῳ νικώσης. ἅμα δὲ τῷ γάμῳ, καὶ δόξα βελτίων συνέρχεται. ὅτι γὰρ πρότερον ἐπαινούμενος, θαυμαστότερος γίνεται, καὶ μᾶλλον δοκεῖ σωφρονεῖν. οἷς τέ τινες ἦσαν πρὸ τῶν γάμων αἰτίαι, λέλυνται. καὶ ὅλως ἐλευθέρου σχήματος αὐτῷ ποιουμένῳ πρέπον, παρὰ μὲν γυναικὸς ἐπὶ τὰ κοινὰ προϊέναι, παρὰ δὲ γυναῖκα πάλιν ἀπὸ τῶν κοινῶν ἀναστρέφειν. τούτῳ καὶ συμβουλεύοντι προσέχουσι, καὶ πρεσβείαν ἐγχειρίζουσι, καὶ δίαιταν ἐπιτρέπουσι. δοκεῖ γὰρ ὁ παῖδας τρέφων, καὶ θεοὺς φοβεῖσθαι, καὶ ἀνθρώπους αἰσχύνεσθαι, καὶ δόξης ἐπιθυμεῖν. δόξα τῷ μὴ οὐ βουληθέντι γαμεῖν, ἢ χείρων. τῷ δὲ ἑλομένῳ συνοικεῖν, ἢ βελτίων ἀναγκαίως ἕπεται. καὶ τοσοῦτον ἰσχύει τούτων ἑκάτερον, ὥσθ' ὁ μὲν ἄγαμος, κἂν σωφρονῇ, τὴν ἐναντίαν τύχην ἐφέλκεται, ὁ δ' οὖν γεγα-

μηκῶς, κἂν εἰς ἡδονὰς ἐκφέρεται, συκοφαντεῖσθαι δοκεῖ. πολλὴν γὰρ ἔχει ἀνάγκην εἰς τὸ σωφρονεῖν τὸ γύναιον. ἐξελεγχόμενοι τοίνυν ὑπὸ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καλλίστων αὐτοὺς ἀποστερεῖν οἱ φεύγοντες τὸν γάμον, τὰς μοιχείας φασὶ δεδοίκαμεν, καὶ βαρὺ τὰς τῶν παίδων ἐκβολὰς ἡγούμεθα, ὥσπερ ταῦτα πάντα ἀκολουθοῦντα τῷ γάμῳ. καίτοι, τίς οὐκ οἶδεν, ὡς αἱ μοιχεῖαι μὲν ὀλίγοις, τὸ δὲ σωφρονεῖν ἐν τοῖς πλείοσι; καὶ περὶ τῶν παιδίων ἴσον λέγω. πλείους μὲν ἴσμεν σωθέντας, ἢ τεθνεῶτας. πάντων οὖν ἀτοπώτατον, εἰ τῶν παραδειγμάτων πειθόντων, ὅτι μᾶλλον ἔστιν ἀπολαῦσαι τῶν χρηστῶν ἢ περιπεσεῖν ταῖς συμφοραῖς, δείσομεν τὸ πρᾶγμα μᾶλλον ἢ ζητήσομεν. καὶ ταῦτα, πολλῆς βοηθείας εἰς ἀμφότερα ταῦτα προφαινομένης. οὐ γὰρ ὀλίγον εἰς σωφροσύνην γυναικῶν αἱ συμβουλίαι δύνανται, καὶ τὸ φυλάττειν· οὐδέ γε εἰς σωτηρίαν παίδων θυσίαι, καὶ ἀναθήματα. ὅλως δὲ, εἴ τις ἄνθρωπος ὢν ζητεῖ τινα πρᾶξιν καθαρὰν δυσκολίας, οὐκ οἶδε ζητῶν ἃ θεῶν ἐστὶ μόνων. ἐπεὶ τίνι τῶν πάντων οὐ συνέζευκται λυπηρά; ἀκούεις τῶν γεωργῶν, αἰτιωμένων νῦν μὲν τοὺς αὐχμοὺς, νῦν δὲ τὴν

τῶν ὄμβρων ὑπερβολήν; οὐ τῶν κατὰ θάλασσαν
ἐμπόρων τὰ θαλάσσης κακὰ, τοὺς σκηπτοὺς,
τὰ κύματα, τοὺς λῃστὰς, ἕτερα μυρία; οὐ σή-
μερον ὁ ῥήτωρ σώζεται, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐν γρα-
φαῖς ἐστὶ καὶ κινδύνοις. ἀθλητὴς δὲ παγκρα-
τιάζων, ἤδη που τὸν ὦμον ἐξεκόπη· ἀλλ' οὐκ
ἀφίησιν αὐτοὺς τῶν ἔργων ὁ φόβος. εἰ δὲ ὥσ-
περ ὑμεῖς οὐ γαμεῖτε διὰ τὰς μοιχείας, οὔ-
τως ἐκείνων οἱ μὲν τὸ γεωργεῖν, οἱ δὲ τὸ
πλεῖν, οἱ δὲ τὸ πολιτεύεσθαι, καὶ τὰ κοινὰ
πράττειν ἔφυγον, κατελέλυτο ἂν πάντα
τὰ κοσμοῦντα τοῖς ἀνθρώποις τὸν βίον. τί
οὖν ἐγώ φημι δεῖν ἐκεῖνο μᾶλλον μὲν ἐννοεῖν
ὑμέναιον, κρότους, τοὺς παραπέμποντας,
τοὺς δαιτυμόνας, δᾳδας, εὐωχίας, παίδων
ἐλπίδας, ὧν οὐδὲν ἥδιον τοῖς
εὖ φρονοῦσι τῶν ἀν-
θρώπων.

THEONIS

THEONIS SOPHISTAE PRIMAE APVD
Rhetorem excercitationes.

VETERES eloquentes, & in primis celebres hac laude, nõ cenſuerunt ab ullo appetendam eſſe eloquentiã, niſi qui prius philoſophiam attigiſſet, cuius ſententiarum quaſi pondere animus ſtabilis factus eſſet. At nunc magna pars tantum abeſt ut hanc cognoſcere uelint, ut ne illis quidem communibus diſciplinis inſtructi, ſtatim ad dicendũ deferantur. Quodq; eſt maximè inciuile, imparati etiam à neceſſarijs excercitationibus, cauſſas in foro agere, et ſententias dicere geſtiant. ſcilicet figulinam, ut prouerbio dicitur, de dolio ordientes diſcere. Atq; ea quidem quæ cognoſcenda ſunt futuro eloquentiæ profeſſori, exponen Proœmiũ

Propoſitio da aliȷs relinquimus. Quæ uerò ſcire, & in quibus excerceri neceſſe fuerit, antequam ad cauſſas perueniamus, ea nunc tradere conabimur, nō quia nihil extet his de rebus ſcriptum ab aliȷs, ſed quia me quoq; non paruum adiumentum dicendi ſtudioſis allaturum eſſe confido. Non modò enim expoſitis ab aliȷs excercitiȷs nos quædam addidimus, ſed ſingulis etiã definitionem adiecimus, ut interrogatus, quid quodq; horum ſit? iam id dicere poſſit. ut, Fabulam eſſe narrationem fictam, repræſentantem ueritatis imaginem. Præterea, & quo quicq; ab altero differat, oſtendimus: & inſtructionem quandam dicendorum adiunximus. ad hæc, demonſtrauimus accuratum uſum illorum. Quod hæc autem mirificè conducant facultatis rhetoricæ cupidis, non ſanè obſcurum eſſe poteſt. Nam ſi quis ſciat eleganter & uariè narrationem fictam & fabulam pertex-

Fabula quid.

Progymnaſmata utilia eſſe ad eloquentiã cōparandam.

Narrationis utilitas.

pertexere, præclare iam & hiſtoriam, & eas quas proprie Narrationes uocant in cauſſis componere poterit. Quid enim eſt hiſtoria aliud, quàm plures cõcinnatę narrationes? Quod ſi quis & comprobare & refellere illa potuerit, is non longe à cauſſarum actionibus aberit. Quicquid enim in iudicialibus cauſſis fit, id uniuerſum & in his ineſt. Primum, exordium & narratio. Deinde, quod ad ſingula narratione expoſita occurrere, et quęrere argumenta conamur. Etiam hoc ſtudemus, ſingulæ aggreſſiones argumentationum ut ordine collocentur. Deinde & augemus & eleuamus, facimusq; alia, quæ in præſentia commemorare longum fuerit. At Chriæ excercitatio, nõ modò ad facultatem orationis comparandam multũ confert, ſed inſerit etiam bonas ſententias, cum in ueterum ſapientum dictis excercemur. Iam communis locus, & deſcriptio, manifeſtam habent utilitatem

Fabularum utilitas.

Hiſtoria quid.

Aſſertationis & deſtructionis utilitas.

Chriæ utilitas.

Propoſitio da aliјs relinquimus. Quæ uerò ſcire, & in quibus excerceri neceſſe fuerit, antequam ad cauſſas perueniamus, ea nunc tradere conabimur. nō quia nihil extet his de rebus ſcriptum ab aliјs, ſed quia me quoq; non paruum adiumentum dicendi ſtudioſis allaturum eſſe confido. Non modò enim expoſitis ab aliјs excercitiјs nos quædam addidimus, ſed ſingulis etiā definitionem adiecimus, ut interrogatus, quid quodq; horum ſit? iam id dicere poſſit. ut, Fabulam eſſe narrationem fictam, repræſentantem ueritatis imaginem. Præterea, & quo quicq; ab altero differat, oſtendimus: & inſtructionem quandam dicendorum adiunximus. ad hæc, demonſtrauimus accuratum uſum illorum. Quod hæc autem mirificè conducant facultatis rhetoricæ cupidis, non ſanè obſcurum eſſe poteſt. Nam ſi quis ſciat eleganter & uariè narrationem fictam & fabulam pertex-

Fabula quid.

Progymnaſmata utilia eſſe ad eloquentiā cōparandam.

Narrationis utilitas.

pertexere, præclare iam & hiſtoriam, & eas quas proprie Narrationes uocant in cauſſis componere poterit. Quid enim eſt hiſtoria aliud, quàm plures cõcinnatę narrationes? Quod ſi quis & comprobare & refellere illa potuerit, is non longe à cauſſarum actionibus aberit. Quicquid enim in iudicialibus cauſſis fit, id uniuerſum & in his ineſt. Primum, exordium & narratio. Deinde, quod ad ſingula narratione expoſita occurrere, et quę rere argumenta conamur. Etiam hoc ſtudemus, ſingulæ aggreſſiones argumentationum ut ordine collocentur. Deinde & augemus & eleuamus, facimusq́ alia, quæ in præſentia commemorare longum fuerit. At Chriæ excercitatio, nõ modò ad facultatem orationis comparandam multũ confert, ſed inſerit etiam bonas ſententias, cum in ueterum ſapientum dictis excercemur. Iam communis locus, & deſcriptio, manifeſtam habent utilitatem

Fabularum utilitas.

Hiſtoriæ quid.

Aſſertationis & deſtructionis utilitas.

Chriæ utilitas.

litatem: cum ubiq; ueteres, hiſtorici quidem omnes plurimis deſcriptionibus, oratores autem communibus locis uſi reperiantur. Proſopopœia autem, non ſolum eſt excercitium hiſtoricum, ſed & oratorium, & ſermocinatorium, & poëticum. Quin etiam maximam affert commoditatem ad quotidianæ uitæ, & congreſſuum mutuorum uſum. Fructuoſiſſima autem huius cognitio, in ueterum autorum ſcriptis uerſaturo. Atq; ideo primum quidem laudare Homerum, quòd conuenientem orationem ſingulis à ſe introductis perſonis attribuerit: Euripidem uerò uituperare ſolemus, quod intempeſtiuius apud illum philoſophetur Hecuba. Comparationis excercitium, & ipſum adiuuat cauſſas iudiciales, ubi aut benefacta cum benefactis, aut malefacta cum malefactis comparantur. Itemq; cum in laudationibus præclara inter ſe facinora conferuntur. In deliberationibus

Proſopopœiæ utilitas.

Homeri laus.

Euripidis reprehenſio.

Comparationũ utilitas.

tionibus planè euidens eſt utilitas. Deliberantium enim omnis habetur oratio, de eo quod magis conducere uideatur. Quid de propoſito autem dicamus? Nihil enim inter hoc & cauſſam intereſt, quàm quod non eſt neque certis perſonis, neque locis, neque temporibus, neq; modo, neque ratione definitum. Vt ſi propoſitum ſit, An copiæ ſint mittendæ obſeſſis extra territorium, erit cauſſa, An Athenienſibus mittendę ſint copiæ, quos oppugnent in Sicilia Lacedæmonij. Similiter & legum accuſatio atq; defenſio, non minima pars ſunt cauſſarum. Proinde habentur illæ orationes pro elegantiſſimis, quę continent diſceptationem de legibus aut plebiſcitis. qualis eſt illa de Corona, & contra Androtionē, & Timocratem, & Ariſtocratem. nihil enim refert, quod non legem, ſed plebiſcitū promulgaſſet Ariſtocrates. Verum huiuſmodi laudationes, genus quod-

Propoſiti utilitas.

Quid inter propoſitū & cauſſam interſit.

Orationes elegantiſſimæ.

dam eſſe cauſſarum, neq; me ſanè fu-
Cauſarum tria genera. git. Sunt enim cauſſarũ genera tria: Laudatorium, id quod demonſtratiuum uocatur à Peripateticis: Iudiciale, Deliberatiuum. Sed quoniam iunioribus quoq; proponere ſæpenumero ſolemus, ut laudationes ſcribãt, ideo & has inter primas apud rhetorẽ excercitationes retuli. deq; his doctrinam nunc expoſui ſimpliciorem quandam, dilatis pręceptionibus ex-
Lectio. quiſitis in ſuum locũ. Lectio autem,
Apollonius Rhodius. ut ueterum quidã dixit, Apollonius, ut opinor, Rhodius, alimentum eſt orationis. Impreſſis enim nobis quaſi ſignis laudabilium exemplorum, e-
Auditio. rit & imitatio maxime laudabilis. Audire uerò alios, quis non libenter uelit? Vt ea quæ cum magno labore alij perfecerunt, facilè ipſe comprehen-
Scriptio. dat. Sed quemadmodum picturæ ſtudioſis nihil profuerit cognouiſſe Apellis, Protogenis, & Antiphili tabulas, niſi & ipſi pingere tentauerint:

ita

ita & eloquentiæ cupiditate captis, neq; excogitationum copia, neq; puritas orationis, neque compoſitionis concinnitas, neq; auditio præclara, deniq; nihil bonorum omnium quæ rhetorica complectitur, utile eſſe poterit, niſi quiſq; & ipſe quotidie ſcribendo ſeſe exerceat. Verum paraphraſis non eſt, ut quibuſdã placuit, inutilis. Semel enim, inquiunt, bene eloqui contingere ſolet, ſed non item bis. Hi longè à uero aberrãt. Cum enim cogitationem una res non uno modo, ut imaginationem incidentẽ omnem ſimiliter illi offerat, ſed pluribus ſoleat commouere, & nobis aliquid interdum affirmantibus, interdum interrogantibus, interdum percontantibus, interdum precantibus, interdum cogitatum alio modo efferentibus, nihil prohibuerit his omnibus modis imaginationem eandem æquè laudabiliter enunciare. Huius rei teſtimonia ſunt & in poëtis & hi-

Paraphraſis.

Eaſdem res admittere elocutiones diuerſas.

ſtoricis: deniq; omnes ueteres egregie animaduertuntur paraphraſi uſi, non ſua, ſed aliena quoque transformantes. Homerum conuertens, ubi ait:

Locus Homeri Odyſſ. σ'.

Namq; ea mens cuiq; eſt, hominum pater atque deorum
Quam format, cunctosq; iubet pro tempore habere:

Archilochi locus.

Archilochus,

– Talis hominibus enim
Animus ineſt ô Glauce Leptina ſate,
Mortalibus, qualem indies deus excitat.

Iliad. ι.

Et rurſum expugnationem urbis ita elocutus eſt Homerus,

Cæduntur q; uiri, & flammæ uis opprimit urbem.
At natos alij abducunt, nuptasq; pudicas.

Locus Demoſtenis περὶ στεφάνου.

Demoſthenes uerò hoc modo:

» Cum Delphos peteremus, cogebamur hæc intueri omnia. dirutas ędes, euerſos muros, regionem nudatam iuuentute: paucas autem mulierculas, atq; ſenes quoſdam miſerabiles.

Aeſchi-

Aeſchines autem ſic: Aeſchinis lo-
At uos animis ſaltem aſpicite calami cus κα-
tates illorũ, uideaminiq́ꝫ uidere, ur- τὰ κτησι-
bem capi, dirui muros, inflammari φῶντος.
domos, ſpoliari templa, rapi matres
ac liberos in ſeruitutem, ſenes uiros,
anus, fœminas, eos qui tum ſerò liber
tatem dediſcant. Item Thucydides Thucydi
ait: In uita uiget inter æmulos inui- dis locus
dia, id aut, quod è medio ſublatũ eſt, lib. 2.
contentione omni liberatũ, beneuo-
lentiæ honore fruitur. Theopompus Locus
uerò: Satis enim ſcio, in uiuentes Theo-
inquiri à multis acerbè, in mortuis pompi.
uerò ob annorum multitudinem re-
mitti inuidiam conſueuiſſe. Demo-
ſthenes ita: Quis enim hoc omnium περὶ στε-
mortalium neſcit, uiuentibus cun- φάνου.
ctis aliquam inhærere inuidiam, aut
grauiorem, aut leuiorem? uerum
mortuos ne inimicorum quidem am
plius quiſquam odio proſequitur.
Quin etiã Philiſtus, bellũ Athenien-
ſe totũ in hiſtoria Sicula, tranſtulit de

Thu-

Loci Demoſthenis.

Thucydidis ſcriptis, et Demoſthenes in oratione contra Midiam, quædam Lyſiæ ac Lycurgi ex orationibus Iniuriarum, itemq; quædam Iſæi, ex orationibus ſimiliter Iniuriarum. Videas & eadem in Iſocratis Panegyrico, & in Epitaphio atq; Olympico Lyſiæ poſita eſſe. Ipſe quidem Demoſthenes non rarò ſeſe interpretatur, non modò alibi dicta aliò transferens, ſed in eadem reperitur oratione idem ab illo dictum milies: ſed hoc in uarietate elocutionis, ab auditoribus non animaduertitur. In oratione
» contra Midiam ait: Quem noſtrûm
» fugit, ut huiuſmodi multa deſignarentur,
» animaduerſionis neglectionem
» in cauſſa eſſe? Ne quis autem in
» poſterum iniuriarum autor eſſet, nul
» la alia cauſſa reperietur, quàm conui
» ctum ſemper commeritam pœnam
» luiſſe. In oratione contra Ariſtocratem, itidemq; contra Androtionem:

Ex utraq; oratiõe, ut nos

Nam ſi quid antè contra leges eſt geſtum,

ſtum, tuq́ illud imitatus fuiſti, ideo iure abſolueris. Sed contrà, condemnari potius ob hæc debebis. Vt enim ſi quis illorum condemnatus fuiſſet, non iſta tu ſcripſiſſes: ita ubi tu pœnam dederis, alius nõ ſcribet. In Philippicis, res eaſdem hic illic non ceſſauit eloqui. In oratione item in Leptinem, non rarò dixit, Beneficij loco data auferri non oportere. & in Coronæ defenſione: Non æquum eſſe, ut conſummatæ actiones tantum reprehendantur, ſed in ſingulas cum in Repub. ſuſceptæ fuerint, tum eſſe inquirendũ, per totam orationem aſperſit. Quis autem neſcit quàm frequententur illa de redemptione captiuorum, in oratione Falſæ legationis? Sanè elaborationis genus, cum eſt alibi ſæpe utile, tum maximè in actionum ſecundis partibus. At contradictio ad depulſiones ualet. Verum excercitiorum ordinem talem ſequi placuit, Vt ordiremur à chria: breue enim

habemus editas concinnata hæc ſunt.

Elaboratio.

Contradictio.

Ordo excercitiorũ dicẽdi.

enim hoc, et facile memoria comprehenditur. Hoc ſequetur fabula, et narratio: ſeparata utraque ab aſſertione & deſtructione. hæc enim alia ſequi uidentur debere. Nam inter omnes fermè conſtat, oratoris eſſe opus, non ſolum planum facere id de quo controuerſia eſt, ſed etiam probatum augere. Ac eſt quidē tam natura quàm uſu prior probatio: poſteriora autē ſunt, quæ augent. prius enim conuincere aliquem proditionis oportet, ac deinde iam concitare auditores, contra hoc tantum crimen proditionis. Verum ut natura priorem eſſe diximus probationem, ita non etiam excercitationem eſſe oportet. Imò contrà ſe res habet. priora enim ſunt facillima difficilioribus: facilius autem, augere id quod manifeſtū eſt, quàm dubium probare. Quare nos incipientes de proprijs uiribus argumentationes aggredi, & deſtruere, atque aſſerere, ordiemur à loco communi,

Oratoris opus.

Probatio prior.

Exornatio poſterior.

&

& hinc ad deſcriptiones accedemus, inde ad proſopopœiam, mox ad laudationes, poſtremo ad comparationes. Hæc enim ſunt plana, neq; contradictionem admittunt. Poſt hæc autem, ne controuerſa quidem excercitia negligemus. Horũ primum eſt, Chriæ deſtructio. quod ſequitur, deſtructio Aeſopicæ fabulæ: & deinde, narrationum cum hiſtoricarum, tum fabuloſarum. poſtea propoſiti, & tandem legũ. At lectioni et auditioni, itemq; paraphraſi, ſtatim ab initio ſtudebimus. Elaborationem uerò & contradictionem, illis temporibus reſeruabimus, quibus facultatem aliquam comparatam eſſe ſenſerimus.

Plana excercitia.

Controuerſa excercitia.

Prima excercitia.

Poſtrema excercitia.

DE

DE EDVCANDA ADOLEſcentia, deq; uſu excercitationum primarum apud ueteres.

Exempla ueterum ediſcenda.

PRIMVM danda opera præceptori eſt, ſingulorũ ut excercitiorum exempla, de ueterum ſcriptis collecta, adoleſcentibus ſuis proponat, illaq; iubeat ediſci. Vt Chriæ exemplum, quæ eſt apud Platonem in primo libro de Repub. Ad Sophoclẽ

Exemplũ Chriæ Platonicum.

» poëtam quidã olim uenit, &, Quod
» ad rem uenereã attinet (inquit) quo-
» modo res tuæ, Sophocles, ſeſe habẽt?
» ecquid adhuc poſſis cum mulieribus
» concumbere? At ille: Bona uerba,
» quæſo, mi homo. quin cupidiſſimè
» ab his tandem me ſubduxi, quaſi fu-
» ga, à domino quodam rabioſo & immani.

Fabulæ exempla.

Item fabulæ, qualis eſt tibicinis apud Herodotum: & apud Phi- * liſtum, equi, nec non apud Hecatæum, et in primo & ſecundo. Itemq; in uigeſimo libro rerum Philippi, apud

* Locus Herodoti, κλυει.

apud Theopompum, Belli et iniuriarum, quam narrat Philippus legatis Chalcidenſium, de ſumma rerum ad ſe miſſis. & Xenophontis in ſecundo libro Dictorum memorabilium, canis & ouium. Sed narrationis fabuloſæ non facile elegantius exemplum reperias, quàm Platonicum eſt in ſecundo de Repub. de Gygis annulo. & in Conuiuio, de ortu amoris. Rerum autem infernarum narrationes ſunt in Phædone. & in decimo de Repub. & apud Theopompũ in octauo rerum Philippi, de Appio. Rerum uerò narrationes ſunt apud Herodotum & Thucydidem, de Cylone. & de Amphilocho ac Amphiarao in tertio Thucydidis, deq; Cleobi & Bitone, in primo Herodoti. Eſt & narratio de aduentu Dædali ad Cocalum regem Sicanorum, tam apud Ephorum in ſeptimo, quàm Philiſtum in primo. In oratione etiã Demoſthenis, quæ Falſæ legationis inſcri-

Theopompi locus.

Locus Xenophontis.

Exempla narrationum loci Platonici.

Loci Herodoti & Thucydidis lib. 1. τῆς ἱςορ.

Locus Ephori & Philiſti.

Demoſthenis locus.

ſcribitur, ſubtilis atq; polita narratio reperitur, de celebratis Olympijs à Philippo, capta Olyntho. Extant apud ueteres aſſertiones et deſtructiones quoque, cum chriarum, tum ſententiarum & rationum, & aliorum huiuſmodi. Atq; ad hoc genus referenda ſunt, quæ diſputãtur ab Ephoro in XI libro Hiſtoriarum, contra allatas à prioribus rationes de Nilo. Narrationum quidem fabuloſarum deſtructio eſt in ſecundo Herodoti, eorum de quibus Græci memorant, quod Aegyptij Herculem, qui ad ſe ueniſſet, conati fuerint immolare Ioui. at illum multa ipſorum milia trucidaſſe. Et illa apud Ephorum in primo, de quinquaginta Theſtiadibus, cũ quibus uirginibus adhuc uniuerſis ſimul cõcubuiſſe Herculem traditum eſſet: deq; Ariſtodemo, fulmine illum ictum interijſſe. Rerum autem deſtruendi narrationes exempla, & de Herodoto ſumi quædam

Exẽpla aſſertionũ & deſtructionum.

Locus Ephori.

Herodoti locus.

Locus Ephori.

Herodoti locus.

pote-

poterunt, ut de quarto libro, diuiſæ terræ in tres partes, quarum una Europa, altera Lybia, tertia Aſia nominetur. Et de primo libro Thucydidis, de interfecto Hipparcho à coniuratione Harmodij et Ariſtogitonis. Sed plura licet ex alijs hiſtoricis ſumere: & de primo libro Ephori, diuiſionē Peloponneſi, cū hanc repeteret Herculana poſteritas. & de Theopompi XXV. libro rerum Philippi: quod falſò memoretur, cùm iuſiurandum Græcorum, datum, ut Athenienſes aiunt, à Græcis ante cōmiſſum prælium cum Barbaris in regione Platæaica, tum fœdera inter regem Darium Athenienſium & inter Gręcos. Præterea, ne Marathonia quidem pugna æque celebratur ab omnibus, quęcꝫ alia, inquit, glorioſe prędicare, quibuscꝫ fucum façere Græcis ciuitas Athenienſium conſueuerit. Similiter & qui Locus uocatur, apud ueteres reperitur, ut Demoſthenicū

Locus Thucydidis.

Ephori locus

Locus Theopompi.

Exēpla locorum cōmunium.

Demoſthenis locus. hoc in oratione pro Corona: Nam
„ apud Græcos, non aliquos ſanè, ſed
„ prorſus uniuerſos, prouentus prodi-
„ torum & inhiantiū largitionibus &
„ dijs inuiſorum hominum tantos ex-
Loci Lycurgi & Hyperidæ. titiſſe ſcimus, &c. Tale & Lycurgi eſt in Moſchum, in oratione contra Lycophrona: & Hyperidæ, cum in alios quoſdam, tum in oratione contra Ariſtagoram. Sed & alios referemus, cum de locis tractabimus.

Exēpla deſcriptionū. Loci Thucydidis, Platonis, Theopōpi, & Philiſti. Deſcriptiones ſunt & ipſæ crebræ, ut peſtilentia in ſecundo libro Thucydidis. & in tertio, circumuallatio Platæarum, et alibi nauale, alibi equeſtre prçliū, item Platonis in Timæo, Sais. et Herodoti in ſecundo, muri ſeptem in Ecbatanis. Habemus & in nono rerum Philippi apud Theopompū,
„ Theſſalica tempe: Quæ ſunt ipſa
„ quidem inter duos altos montes, Oſ-
„ ſam & Olympū. fluit autē per media
„ Peneus, in quem fluuij omnes Theſ-
„ ſalici confluunt. Et apud Philiſtum

libro

libro nono, apparatũ belli aduerſum Carthaginenſes Dionyſij tyranni, armorũ, nauiũ, machinarumq́ opera. in undecimo uerò, funus ipſius, et exornationem rogi. Proſopopœiæ nõ poſſint exempla indicari præclariora, quàm poëſeos Homericę: itemque Platonis, ac aliorum Socraticorum dialogi, fabulæq́ Menandri. Habemus & Iſocratis laudationes, & Platonis, ac Thucydidis, Hyperideq́ & Lyſiæ orationes funebres. & laudationem Philippi ac Alexandri apud Theopompum, & Ageſilai apud Xenophontẽ. Sunt comparationes quoq; apud ueteres: ut apud Demoſthenem in oratione contra Leptinen, ubi Cononem uult præponere Themiſtocli. Cernere eſt & in Conuiuio Xenophontis, ubi Socrates quaſi teſtimonium perhibet Calliæ, longe præſtantiorem eſſe animi quàm corporis amorem. Propoſiti exempla ſuppetunt de Ariſtotele ac

Exempla proſopopœiæ.

Laudationum exempla.

Comparationum exempla.

Xenophontis locus.

Exempla propoſiti.

Theophraſto. multi enim horum libri extant, qui habent inſcriptionē, De propoſitis. Sunt tamen & ab oratoribus quædam expoſita capita generalia, totæq; adeò orationes huius formæ perhiberi poſſint: ut Lyſiæ, de muneribus nuptialibus inſcripta, & altera de procurato abortu. in altera enim quæritur, Vtrum per uim ductæ mulieri tradita munera, retinere illā oporteat. in altera, Sit'ne homo, fœtus, qui adhuc in utero geſtatur: & utrum abortus poſtulationi obnoxiæ ſint mulieres. Atq; has quidem orationes Lyſiæ eſſe negant. non tamen ingrata futura eſt & harum lectio, ad iuuenilia excercitia. In ſingulis etiam orationibus generale quæſtionis aliquod caput inuenire eſt, ut apud Demoſthenem contra Onetorem de ui, An quæſtionibus fides habenda ſit. Et apud Aeſchinem contra Timarchum, An rumorum ſit aliqua ueritas. aliaq; alibi. Neq; deerūt

Lyſiæ loci.

Lyſiæ orationes dubiæ.

Demoſthenis locus.

Locus Aeſchinis.

fere

ferè apud plæroſq; oratores exempla legum diſſuaſionis: ſed eximia ſunt Demoſthenica, in oratione contra Timocratẽ & Ariſtocratẽ, itemq; in Leptinem. Suaſionis autẽ, cùm apud alios, tum Lyſiam in oratione in Dioclem, pro lege contra oratores lata. Quod ſi ueteres non reperiuntur uſi omnibus quæ continent noſtræ inſtructiones, quia orationes illorum non excercitiorum, ſed certaminum ſunt, nihilo tamen minus indicant illi loci totam rationem eorum de quibus dici uolumus. Sed ne paraphraſes quidem ueteres neglexiſſe, ſatis eſt ſuprà demonſtratum. Nec minus aliqua ab alijs magis elaborata cernere eſt. Nam & Cylonium facinus magis à Thucydide eſt elaboratũ, quàm ab Euphrone & Herodoto. Et Demoſthenes magis quàm Hyperides elaborauit tumultuationẽ Athenienſium, ad nuncium captæ Elatiæ: Veniſſe ueſperi quendam, qui nũciaret

Exempla diſſuaſionis legum.
Loci Demoſthenis.
Exempla ſuaſionis legum.
Lyſiæ locus.
Paraphraſis.
Elaborationis exempla.
Locus Thucydidis libro primo, τερτιχόρυ.
Demoſthenis & Hyperidis loci. περὶ στεφάνου

magiſtris tribuum, occupatam eſſe Elatiam. Licet autem comparemus inter ſeſe totas hiſtorias & orationes, in conſideratione quid ubi rectius ſit elaboratum. ut Demoſthenis orationes ad Hyperidis, & ad Xenophontis Græcas hiſtorias Theopompi conferentes. Contradictio reperitur potiſſimum in orationibus ĳs, quarum una accuſationem, altera defenſionem cõtinet. ut eſt Aeſchinis contra Cteſiphontem, & Demoſthenis pro Corona: itemq; utriuſq; Falſæ legationis. Inuenias tamen hanc etiam in hiſtorĳs. Apud Thucydidem quidẽ in primo reſpondent Corinthĳ Cercyræis: In tertio, contentio eſt Diodoti & Cleonis. Apud Platonem uerò tam elaborationem rerum, quàm contradictionẽ eſt cernere. ut in Phædro, cum idem argumentum quod Lyſias & ipſe tractaſſet diſſerendo, mox contra utramq; orationem diſputat, & ſuam & Lyſiæ. In Repub. primũ

Comparanda ſcripta ueterũ inter ſe.

Contradictionis exempla.

Thucydidis locus.

Platonis loci.

Lib. 1.

primùm per Glauconē & Adimantū de Iuſticia aſtipulari uidetur Thraſymacho, ſtatim deinde contra accuſationē totam ſuſcipit defenſionem illius. Atque hæc quidem produxi in medium, non quod in ea ſim opinione, oportere omnibus incipientibus proponi: ſed ut intelligatur, omnino neceſſarium eſſe excercitiorum huiuſmodi uſurpationem, non ſolū ijs qui oratores fieri, ſed ijs etiam qui uel poëticam, uel hiſtoriam, uel quamcunq; elocutionis laudem appetere uoluerint. Sunt enim certè hæc ueluti fundamenta omnis eloquentiæ, in quocunq; genere. Atq; ut animis illa teneris ſubiecerit quiſpiam, ita & ſequentia neceſſe eſt procedere. Quapropter præter ea quæ indicata ſunt, dabit operam magiſter, & ipſe ut aſſertiones ac deſtructiones quàm optimas componat, & illas iubeat recitare adoleſcentes, ut quaſi ſigna quędam illorum ſequentes ipſi, laudabi-

Neceſſaria exercitia hæc omnibus ſtudiorum partibus.

Magiſtri officium.

ſem imitationi operam dare poſſint. At ubi iam ſcribere poterunt, dictanda illis erunt ordine capita, itemq; argumentationum aggreſſiones. Indicabuntur & occaſiones digreſſionũ, atq; amplificationum, & aliorum omnium. Et oſtendetur ueluti natura ipſa materiæ propoſitæ. neq; uerborum cõpoſitio negligetur: docebunturq; omnia, quibus cognitis praua compoſitio uitetur, in primis orationis uerſibus & rhythmis numeroſæ. Cuiuſmodi frequentata eſt ab Hegeſia & Aſianis rhetoribus, atq; etiam ab Epicuro. ut cũ ſcribit Idomeneo:

De compoſitione orationis.

Aſiani rhethores.

Epicuri loci.

" O' qui ſuaues ſemper omnes à puero
" motus putauiſti meos. Quæq; pro illius circumferuntur, nam in ſcriptis eius nos quidem nondũ reperimus:
" Age dic Polyæne mihi, quod nam
"* ingens gaudium eſſe poſſit? Atq; talia quidẽ planè reprehendenda ſunt, habentq; manifeſta compoſitionis uitia. Venia tamẽ dari ſolet ijs qui forte

incide-

inciderint in uerſus ſimiles ſolutæ orationi, ut iambici ſunt: in quos omnes ferè ſcriptores incidunt imprudentes. Ephorus certe in opere de Oratione, ubi uetat uſurpare nimis numeroſam elocutionem, ſtatim initio uerſum extulit, hoc modo, Ephori locus

Poſthac modos orationis inquiram.

Non etiā minor cura eſſe debebit honeſtatis, ne ſimpliciter nudemus turpia, ſed narratione quodāmodo implicemus. Vt Aeſchines in ſuſpicionem adducturus Demoſthenem dictu nefandorum criminum, dicit, illum ore eſſe impuro, etiam ea parte qua uocem emittat. Præterea elocutio & plana erit, & euidens. Non enim referre ſolum aliquid ſtudebimus, ſed ipſam etiam orationem cum intellectu audientium conciliare, ut hoc fiat quod Homerus dicit, *Honeſtas orationis.* Aeſchinis locus.

Plana loquar dicta, inq; tuo tibi pectore ponam.

Sed emendandi uera ratio hæc erit, *De emendatione.*

non

non quæ initio ſtatim omnia errata tollet, ſed quæ pauca & manifeſta potiſſimũ, ne triſticia affectus adoleſcẽs ſpem futuri profectus abijciat. Emendator ſimul demonſtret, ubi commiſſus ſit error, & quo pacto corrigi debeat. Hoc autem multo melius, iuberi adoleſcentes componere aliquid ſcriptione ſua ijs in materijs, quę iam ab antiquis alicubi tractatę reperiantur, ut eſt locus communis, ficta narratio, deſcriptio, laudatio, propoſitũ, & his ſimilia alia. tum ad ueterum elaborationem illos deducemus. ut ſi animaduerterint aliquam in ſuis ſcriptis ſimilitudinem illorũ, confirmentur animis: ſin minus, ipſos ut ueteres iam correctores habeant. Verùm cum non omnes ad omnia idonei ſimus natura, alijq; in affectibus grauioribus nihil, in leuioribus plurimum: alij contrà in his parum, in illis multum: alij etiam in neutris ualeant, at diſertam & explicatam elocutionem

De diſcrimine diſcipulorum.

cutionem melius fabricentur, ſtudebimus naturæ bona augere, atq; illa augendo explere deficientia. Vt non grandes modò materias præclarè eloqui poſſimus, ut Aeſchines: neq; exiles tantum, ut Lyſias: ſed ad ambas potius paratiſimus, ut Demoſthenes. Ad hæc omnia, conuenientem unicuiq; orationis generi pronunciationem perdiſcere oportebit.

DE FABVLA.

FAbula eſt narratio ficta, uerum exprimens. Sciendum autem, non agi nũc de quacunq; fabula, ſed de ijs, quibus narratis inferimus eam ſententiam, quam fabula exprimit. Interdum tamen illam præfari ſolemus, & ſubijcere fabulam. Vocantur autem Aeſopicæ, Libyſſæ, Sybariticæ, itemq; Phrygiæ, Ciliciæ, Caricæ, Aegyptiacæ, Cypriæ. Nullũ autem eſt diſcrimen harum omnium, quàm *Fabulæ Aeſopicæ.*

additũ

additum nomen generis ſui. ut, Aeſopus dicere ſolebat. aut, Libycus quidã, aut Sybarita, aut Cypria mulier. eodemq́ modo & in alijs. Si autem nihil adiunctum fuerit, quo fabulæ genus indicetur, communiter Aeſopica accipitur. Qui uerò huiuſmodi eſſe uolunt de brutis animalibus cõpoſitas, deq́ hominibus iſtiuſmodi, itemq́ tales eorum quæ fieri non potuerint, & tales eorũ quæ potuerint, ſtulta in opinione mihi uidentur eſſe. Nam in omnibus prædictis omnes iſtæ formæ inſunt. Sed Aeſopicæ ferè nominantur, non quia Aeſopus primus inuenerit fabulas (cum & Homerum & Heſiodum et Archilochũ, aliosq́ uetuſtiores Aeſopo, nõ ignoraſſe fabulas appareat: quin & Connis quidam, & Cilix, & Thurus Sybarita, & Cybiſſus Libys, memorantur autores fuiſſe fabularũ) ſed quòd fabulis Aeſopus crebrius & magis ſcitè uſus fuerit, non ſecus quàm Ari-

Fabulæ uſus priſcus.

ſtophaneũ

ſtophaneum metrũ, & Sapphicum, & Alcaicũ, & aliud aliunde nominatur, non ut ab autoribus, aut ijs qui ſoli, ſed qui plurimum ea metra uſurparint. Veteres quidem poëtæ inprimis, Aenos dixere, alij Mythos. Qui orationem ſolutam compoſuerunt, Logos plærunq; nominãt, non mythos. unde & Aeſopum Logoporũ uocant. Plato in dialogo de Anima, interdum mythum, interdũ logum uſurpat. Etſi etiam mythus logi ſignificationem habet, cum ueteribus uerbum hinc ductum idem notet, quod uerbum illinc ductũ, id eſt loqui, ſeu narrare. Aenus autem ideo appellatus, quod etiam præcepta quædam contineat: nam tota res ad utilẽ ſubiectionem refertur. Sed nunc ambages quaſdam uerborum, aliqui ænos uocant. Eſt uerò & hoc excercitiũ. Nam fabulam cum referimus, tum flectimus, tum etiã implicamus huic narrationem aliam, nec non dilatamus

Ariſtophaneum metrum, Sapphicum, Alcaicum.

Aenus.

Mythus.

Logus.

*

Fabulæ exercitium quale.

mus ac contrahimus. Solet & ſenten tia huic inferri, aut ad propoſitam ſen tentiam accommodari fabula. Pręter hæc & deſtruimus, & aſſerimus fabu las. De relatione ſatis iam in Chriæ

Oratio fabulæ.

tractatu explicatum eſt. Verùm fabularũ conuenit eſſe expoſitionem ſimpliciorem, & minimè longè abductam, quantumq́ fieri poterit & nudam & planam. Quapropter ediſcendæ quoque ſunt fabulæ ad hunc modum relatæ à ueteribus. Proderit & hoc, ut integra fabula narrata, diſcipulus aſſueſcat de hac oratione ordiri. Sicut fit ab Heſiodo,

Accipiter ſic luſciniam eſt affatus amœnam.

Nam de ijs quæ inferuntur,

Demens eſt, qui cũ certare potentibus audet.

oſtenditur, contendiſſe luſciniam cum accipitre: & iratũ deinde hunc, illa correpta, ſic locutum fuiſſe.

Flexio fabulæ.

Flectentur autẽ tam fabulæ quàm chrię, & in numeros, & in obliquos caſus. Sed in accuſatiuum deflectere in primis

mis ſtudebimus. nam ueteres quoq; hac plęrunq; forma retulerunt fabulas. præclare quidem, ut ait Ariſtoteles. Non enim hoc modo, quaſi à ſe aliquis illa memorat, ſed refert ad antiquitatẽ, quo mitigatur opinio illa quę narrentur nõ potuiſſe fieri. Non tamen ſemper quaſi neceſſitate legis cuiuſdam, propoſitum caſum ſequi oportet. Sed accerſenda ſunt & alia, & formæ miſcendæ, ut propoſito alio caſu ad alium ſequentia traducantur. Maiorem enim hoc delectationem habet, eo quod & uarietatem. Talis eſt Phædonis Socratici fabula in Zopyro, cuius initium ab accuſatiuo: Atq; aiunt, minimo natu filiorum regis quondam donaſſe leonis catulum. Pauloq; progreſſus, cõmutauit illum cum recto, ita: Ac mihi quidem leo uidetur cum puero enutritus, etiam illum adoleſcentẽ quócunq; iret, comitatus eſſe. itaque captus amore illius eſſe à Perſis credebatur,

Locus Phædonis Socratici.

r tur,

tur, &c. Implicatio narrationis ita fit. Expoſita fabula, narrationem inferimus: aut contrà, priore loco narrationem ponimus, & poſteriore fabulam ueluti affictam, hoc modo: Camelus cū cornua appeteret, auribus etiam ſpoliata fuit. Hoc præfati, ita narrationem inferemus: Idem planè quod iſti camelo, & Crœſo regi Lydorum uidetur accidiſſe. atq; ita reliquam de hoc uniuerſam narrationē pertexemus. Dilatatur fabula, proſopopœiæ in illa copia, & deſcriptione fluuij, aut ſimili alia. His autē eſt contraria, contractio. Sed illatio ſententiæ hæc erit: cum narrata fabula, ſtudebimus applicare huic orationem generalem. ut, Canis ſecundum flumen quoddam carnem ferens, & in aqua ſuā imaginē conſpicās, cum arbitraretur eſſe in aqua alium canem cum maiore carnis fruſto, abijcit ſtatim ſuam carnem, & in flumen quaſi ad rapinam inſilit, ibiq; ſubmergitur.

Narratio adiuncta fabulæ.

Dilatatio fabulæ & contractio.

Epimythion.

Ita

Ita deinde accommodabitur generalis oratio: Nempe, quòd ij qui plura concupiſcant, etiã ſe unà cum rebus ſuis perdant. Tales applicationes unius fabulæ plures eſſe poterunt, ſingulis de rebus natæ quas fabula continet, & contrà, ad unam orationem generalem, ſeu unum caput, permultas fabulas licebit accommodare. Hanc igitur orationis generalis ſeu capitis ſententiam ſimplicem proponentes, iubebimus adoleſcentes noſtros affingere fabulam cum re congruentem. Id facile exequi poterunt, ſi ſe quaſi repleuerint fabulis, partim de ſcriptis ueterum excerptis, partim de aliorum tantummodo narratione collectis, partim à ſe etiam confictis.

Deſtructionis & aſſertationis hæc erit ratio. Cum ipſe autor fabulæ, qui non eat inficias falſa ſe, & quæ fieri non potuerint, narrare, ſed eſſe tamẽ hæc uult probabilia, & utilia: deſtruemus ita, ſi oſtenderimus neq; proba- *Deſtructio fabulæ, & aſſertatio.*

bilia eſſe, & inutilia. Aſſeremus autē è contrarijs. Hęc enim præcipua ſunt capita, in quæ aliæ etiam partes incidunt. Ac exordium quidem omnino cum fabula conſentiet, poſtq; exordium fabula ſtatim exponetur. Nonnunquam perſtringetur, ut neque in cauſſa ſemper eſt neceſſaria narratio. Tum tranſibitur ad argumentandi aggreſſionem, & ſingilatim narrata deſtruentur, initio ducto à primis, in diligenti ſtudio, ne ullo in loco orationis facultate deficiamur. Sed argumentandi aggreſſiones ex his potiſſimum ſumentur ſedibus: Ex obſcuro, ex improbabili, ex indecoro, ex deficiente, ex abundante, ex inuſitato, ex pugnante, ex ordine, ex inutili, ex diſſimili, ex falſo. Eſt autem obſcuritas uel in uno uerbo, uel in pluribus. In uno, cum uerbo aliter quàm conſuetudo fert, uel cum plura ſignificante utimur. In pluribus, ſi ſenſus uarius ſit eius quod dictum eſt, ut neque ad-

Loci deſtructionis fabulæ.

Obſcuritas

das

das neq; demas quicquã. Quale hoc,

Te ſeruum ego feci eſſe quondam liberum.

Incertum eſt enim, utrum ex ſeruo liberũ, an è libero ſeruum fecerit. Sed mox in tractatu narrationis de perſpicuitate diſſeremus accuratius. Improbabile eſt, quod ipſum quidem fieri dici'ue potuit, ſed factum dictum'ue eſſe non creditur. Vel ob perſonam, cui res aut ſermo attribuitur, aut ob locum ubi quid factũ dictum'ue perhibetur. Aut ob tempus, quo quid factũ dictum'ue eſſe memoratur. Aut quia hoc uel illo modo res geſta, habitus'ue ſermo dicatur. uel ob horum etiam ipſorum cauſſam. Negabimus enim ſcilicet, nõ conſentaneum eſſe, illum talem, tale quiddam egiſſe aut dixiſſe, tali in loco, aut iuxta talem locum, tali tempore, hoc modo, hac de cauſa. Idem et de indecoro intelligendum. Deficiens, Abundans, eſt, cum omiſerit narrator aliquid quod dici potuiſſet: aut ſi nihil ſit quod dixit:

Improbabile.

Deficiens. Abundans.

uel de perſona, uel re, uel tẽpore, uel modo, uel loco, uel cauſſa, uel aliquo huiuſmodi. *Inuſitatũ.* Inuſitatũ eſt, aliter quàm fide digna hiſtoria traditum ſit, uel aliter quàm cõmunis perſuaſio ferat, referre quippiam. Vt ſi dicatur, Non finxiſſe Promethea homines, ſed hoc eſſe alterius cuiuſpiam dei opus. aut ſi aſino prudentia, ſtultitia uulpeculæ tribuatur. *Pugnans.* Locus ex pugnante eſt, cum oſtenditur autor fabulæ ipſe à ſe diſſentire. Hoc ſtatim initio non utemur: ſed cum media aut ultima cœperimus deſtruere, ibiq; primis hæc aduerſari oſtendere uoluerimus. *Ordo.* In ordine reprehendemus, ſi poterimus, quę primo in fabula dicenda fuerint, non obtinere primum narrationis locum: quæq; poſtremo, alibi præmiſſa eſſe. deniq; ut quidq; poterimus, quaſi non ſuo loco poſitum carpemus. *Inutile.* Locus ab inutili manifeſtus eſt. quo maxime utemur in deſtructione ſententiæ, applicatę ad fabulam. Sed

locus

locus à diſſimili, & alter à falſo, ſolū- modo pertinent ad hanc ſententiam deſtruendam. Ille quidem à diſſimili, ſi ea quæ in fabula narrantur, aut toti ſententiæ ſubiectæ, aut alicui parti illius refragentur. Hic uerò à falſo, cum nō omnino ita ſit, quemadmodum ait autor fabulæ: ut, Appetentes plura, etiam parta amittunt. Non enim hoc ſemper uerum eſt. Iam aſſertionū loci erunt his contrarij. Summam autē quandam tum faciemus, cum multæ & ualidæ deſtructiones aſſertiones'ue ſuppeditauerint. Nā in paucitate harū, conſummatio acceſſenda non eſt. Vſurpabimus & exagitationes, in amplificando, eleuando, egrediēdo, in affectibus, omni deniq; orationis forma. Vt enim diximus, nō multum inter hoc excercitium, & cauſſas forenſes intereſt. Hi uerò loci, et ipſi utiles erūt ad narrationes deſtruendas, ac aſſerendas.

Dißimile. *Falſum.* *Aſſertionis fabulæ loci.* *Amplificatio fabulæ.*

DE NARRATIONE.

Elementa narrationis.

NArratio eſt oratio, qua exponuntur res geſtæ, uel quaſi geſtæ. Narrationis elementa quædam ſunt ſex: Perſona, una pluresue: negocium geſtum à perſona: locus ubi geſtum, et tempus quo geſtum negociũ ſit: & modus quidam geſti negocij. His ſextum accedit, cauſſa geſtorum. Cum autem hæc præcipua ſint capita, quæ narrationem conficiant,

Narratio abſoluta, deficiens.

Abſoluta ea erit, quæ conſtabit ex his omnibus. itemq; ex ijs quæ ad illa referuntur. Deficiens, alicuius illorũ indigens.

Accidentia perſonæ,

Sequuntur autem perſonã, Genus, natura, educatio, affectio, ætas, fortuna, propoſitum, actio, oratio, mors, & conſequentia mortem.

negocio.

Ad negocium pertinent, magnum, paruum: periculoſum, aut expers periculi: quod poſſit, aut non poſſit fieri: facile, difficile: neceſſarium, non neceſſarium: utile, inutile; iuſtum,

iniu-

iniuſtum: præclarũ, obſcurum. Ad tempus referuntur, præteritum, præſens, futurum: quid primum, aut ſecundum, aut ulterius: quid noſtræ uitæ, quid priori congruat: præter hæc omnia, iȷ dies quos ſecum publice priuatim'ue homines condicere ſo lent. itemq́, ſi in hyeme, uere, æſtate, autumno: ſi nocte, interdiu: ſi concionis tempore, res geſta ſit, ſi pompę, feriarum, nuptiarũ, conuiuiȷ, luctus, aut ſimili uitæ communis tempore. Loci ſunt: magnitudo, interuallum, uicina urbs aut regio: ſacer locus, profanus: ſuus, alienus: deſer tus, cultus: munitus, neglectus: cam peſtris, montanus: ſiccus, aquoſus: nudus, nemoroſus: et ſimilia omnia. Modus habet prudentiam & impru dentiam: quarum utraq; trifariã diſtinguitur. Imprudentię attribuitur, iuſtitia, caſus, neceſſitas: prudentiæ, utrum ui, aut clam, aut dolo res geſta ſit. Cauſſa factorũ quæſtionem ha-

tempori.

loco.

modo.

cauſſæ.

bet, utrum aliquid geſtum ſit uel boni acquirẽdi, uel mali effugiendi gratia: an amicitiæ reſpectu, an mulieris, an liberûm: utrum in perturbatione animi, ut ira, amore, odio, inuidia, miſericordia, ebrietate, & ſimilibus.

Virtutes narrationis.

Narratio laudata tria hæc habere debet: ut aperta ſit, ut breuis, ut probabilis: quare ſi fieri poterit, erit rectiſſimum, ut omnia hæc narratio complectatur. Sin aliquid obſtiterit, ne officiat breuitas perſpicuitati et probabilitati, illud ſequemur, quo maxime urgebimur. Vt ſi fuerit forte negociũ per ſe diſſipatũ, perſpicuitati & probabilitati ſtudendum. ſin planum, & non multiplex, breuitati & probabilitati. Nam ſemper in narrando probabilitas cuſtodienda, quæ huius eſt propria. Et ſi abſit, quo fuerit breuior atq; illuſtrior, eo incredibilior auditoribus uidebitur. Si fuerit res per ſe probabilis, interdum breuitate utendum, interdum aſſertiones frequentandæ,

Quid ſpectandum potiſſimum in narratione.

Probabilitas.

tandæ,

tandæ, quibus id quod propoſitum eſt, ad probabilitatem adducatur. Ea uerò quę moleſtiã allatura ſint auditu ris, quàmbreuiſſime narrabuntur. ut Homerus, *Patroclus iacet.* Homeri loci Iliad. *i.* Iucundis autem immorabimur. ut idem poëta, introduxit apud Phæacas fabularum ſtudioſis Vlyſſem, cũ magna cura & ocioſe enarrantẽ errores ſuos. Narratio aperta fit duobus modis: ex ipſis quæ narrantur rebus, et ex oratione qua res narrantur. *Narratio aperta.* Ex rebus ipſis ita: ſi ea quæ narrantur, communem intelligentiam non effugiant. cuiuſmodi ſunt, quę in dialectica & geometria diſputãtur. Aut ſi non multa ſimul aliquis narret, ſed ſingula ad finem ſuum deducat, quo nomine Thucydides à quibuſdã reprehenditur. Thucydides reprehenſus. Diſtributa enim expoſitione in æſtates & hyemes, ſæpenumero cogitur priuſquàm perficiatur tota res, tranſire ad aliud quod eodẽ tempore accidit, atq; ita deinde reli-

quam

quam narrationem in alia hyeme aut æſtate proſequitur. Nonnunquam et tertio et quarto tempore opus fuit, donec res finiretur, cuius narrationē inſtituerat, cum quoq; tempore geſta prima ſemper narratione cōprehenderentur. itaq; cum obſcuratę res fuere, tum impedita memoria illarum.

Ordo. Cauendum & hoc, ne tempora confundantur, ne'ue ſeries rerum perturbetur. Itemq́;, ne iterum idem memoretur. non minus enim hoc quàm alia, & ipſum intelligentiæ obſtat.

Egreßiones. Egreſſiones quoq; longiores non inſerentur narrationibus. nam ſimpliciter omnem fugere egreſſionem non oportet, id quod Philiſtus fecit: quia in hac animus audientum acquieſcit. ſed illas ita prolixas, quæ tam longè animum audientium abducant, ut opus ſit in memoriam reuocatis prioribus, qualibus Theopompus uſus in rebus Philippi. Reperiuntur enim in hoc duæ, & tres, & plures quoq; ali-

Theopōpus notatus.

cubi

cubi in egreſſione hiſtoriæ, in quibus non modò Philippi, ſed ne Macedonis quidem cuiuſquam mentio habetur. Fit obſcura narratio, ſi omittantur ea quorum neceſſe erat meminiſſe, itemq́ allegorijs occultioris hiſtoriæ. In uerbis perſpicuitatis ſtudioſo fugienda uocabula poëtica, & fictitia, et figurata, et priſca, et externa, & plura ſignificantia. Poëtica ſunt, quę interpretatione indigent: ut quod poëtis ſignificat uerũ, & aduerſari, et bellari. quę ſunt, κρήγυον, ἀντιφερίζειν, μάρνασθαι. Fictitia ſunt cùm alia, tum quæ ſibilos, ſtrepitus, ſtridores notãt, Græcis ſunt κέλαδος, κόναβος, κελαρύζειν. Figurata autem huiuſmodi:

Obſcura narratio. *Poëtica uocabula.* *Fictitia.* *Figurata.*

Iuppiter è ligno murum dat Tritogen*iæ*. *Herodot.*

Hac enim uerborum figura oſtendit Pythius Athenienſibus, urbem eſſe deſerendam, et inſcendendum in naues, quibus pro muro uterentur. Priſca ſunt, uſitata illa quidem olim, ſed nunc obſoleta; ſicut Demoſthenes

Priſca.

in

Demoſthenis locus. in oratione contra Ariſtocratem, de lege Dracontis diſſerit. Illud uerò; „ Neq; apœnan, ſignificat, nõ exigen-„ das pecunias. nam pecunias dixere priſci apœna. *Externa.* Externa ſunt, alijs familiaria, alijs inuſitata. ut ſi quis fori nomine, portum appellet, ut Theſſali. aut, illum, nominet, quem amet, uelutí Cretes. *Homonyma.* Plura ſignificantia intelligimus ea, quorum una & uox, & unum nomen, diuerſa autem ſub uoce ſignificatio. ut, puer, & filiũ ſignificat, & ætate puerum, & ſeruum.

Ambigua. Obſcurant orationem & ea, quæ uocantur ambigua à Dialecticis, in confuſione coniuncti & diuiſi. Vt ſi dicatur, quod tibicina debeat populo addici, quæ corruerit, id eſt πεσοῦσα, coniunctim: uel, quæ puella ſit, diuiſim, παῖς οὖσα. Item, ſi qua particula ita poſita ſit, ut non appareat, cum quibus coniungere illam oporteat. ut in hoc, οὐκ ἐνταύροις Hercules bellum mouet. utrumq; enim ſignificat, non moue-

rebel-

re bellum centauris, & non in tauris. Fit et obſcura oratio, cũ pars aliqua manifeſtæ ſignificationis, quò referenda ſit, non patet. ut,

Triſtibus hoc caſu eſt riſus tamen ortus Achiuis. Loci Homeri Iliad. β.

Incertum enim, utrum Therſitæ caſu triſtibus, quod falſum eſt, an potius caſu deductarum nauium.
Et rurſum,

– Populum præſtantis Erechthei. Iliad. β.
Quem genitum eduxit quondam tellure Minerua.

Vtrum populum dicat enutritum à Minerua & ſolo natũ, an Erechthea. De huiuſmodi ambiguis elocutionibus, Heracliti philoſophi libri obſcuritatem contraxere, qui ad faſtidium uſq; illis uſus eſſet, ſiue ſtudioſè, ſeu etiam temere. Cauendum etiam, ne hyperbata uſurpemus: qualia ſunt Thucydidea plæraq; (non enim prorſus reijcimus hoc genus, quo redditur oratio uaria, & minimè uulgaris) neue

Heracliti librorum obſcuritas.

Hyperbata

ne'ue inſertiones, easq́ꝫ & ipſas longiores. Nam quibus non admodum dirimuntur cohærentia, ea auditores non offendunt. Quin etiam uerba interdum ſi omittantur, perſpicuitati officitur. Vitabitur & caſuum paritas, in diuerſitate perſonarum: quo fit, ut dubium ſit, quid cui applicari debeat, ut in accuſatiuo, quo ſolo ambiguam reddi elocutionem multi putant. Exempli cauſa apud Demoſthenem contra Midiam: Norunt Euæona multi, illum Laodamantis fratrem obtruncantẽ in cœna Bœotum. Nõ enim liquet, utrum Euæon obtruncarit Bœotum, an Bœotus Euæona, quod eſt falſum. Immo & hoc incertum, ſit'ne Euæon frater Laodamantis, an Bœotus. In nominatiuo autẽ eſt ambiguitas apud Herodotum, libro primo: Sunt uerò & Aegyptij Colchi. nõ enim planum eſt, eum de Aegyptijs loqui. Similiter fieret & in genitiuo, & datiuo: Colchorum autem

Similes caſus.

Locus Demoſthenis.

Locus Herodoti.

tem

tem Aegyptiorum: &, Colchis autē Aegyptijs. Sed fieri ambiguam elocutionem de accuſatiuo, in confeſſo eſt: in alijs autem caſibus, articulus additus ambiguitatē tollit, ut ſi dicamus, ſunt autem Aegyptij iſti Colchi. Iam enim manifeſtum, loqui hunc de Colchis, qui ſint Aegyptij. Breuis erit narratio ſimiliter, de rebus & uerbis. Eſt enim breuitas, oratio, quę res maxime opportunas explicat, neq; addens ſuperuacanea, neq; ſubtrahens neceſſaria, cum in rebus, tum in uerbis. In rebus ita: ſi neq; ſimul multas res complectemur, neq; alias alijs accumulabimus, omiſſis quæ ueluti ſubaudiri uidentur. neq; altè exordiū petemus: neq; orationem in exundantia conſumemus, ut ſolent, qui poſt res geſtas narrationem inſtituunt. Atq; hæc fortaſſe non deformia fuerint in hiſtoria, in qua poterunt expoſitiones produci, & altius exordia peti, & elaborari quædam extra

Breuis narratio.

Breuitas in rebus.

opus inſtitutum. Sed cauſſæ narratio referri debet ad caput totius negocij propoſiti: neq; ſpectari in hac quicquam, quod ab illo alienum ſit. ut in illa de Cylone, ſi hiſtoria ſcribatur, explicare conueniet, quibus hic maioribus, quibus parentibus natus ſit, & alia multa, ut certamen Olympicum, & uictoriarum numerũ, & tempora quibus uicerit. Sed in cauſa hęc ſi narrentur, non eſt cur quicquam horum accurate diſſeratur: quemadmodum Herodotus fecit et Thucydides, cum uterq; propoſuiſſet piaculũ Cylonium referre. In uerbis obſeruandum, ne idem multis ſignificantibus utamur. nam quæ nomina idē ualent, ſine cauſſa orationem longiorem reddunt. ut Demoſthenis hoc in

Breuitas in uerbis.

Demoſthenis locus.

" Olynthiaca ſecunda: Cœleſti quo-
" dammodo & diuino beneficio, hoc
" ſimile prorſus uidetur. Item, ne pro uno nomine, multis ſimul utamur, ut pro, moritur, fato ſuo fungitur,

&

& his ſimilia. Præterea quæ ſubaudiri ſolent, omnino ſubtrahet breuitatis in narrando ſtudioſus. Idem ſimplicibus frequentius quàm compoſitis, correptioribus magis quàm productioribus, ſi nullum ſit ſignificationis diſcrimen, utetur. Inter hæc tamē cauebitur, ne breuitatis ſtudio, in uulgaria aliquis, aut obſcuritatem incidat. Verum narratio ut probabilis ſit, uerba aſſumenda erunt inhærentia cùm perſonis, tum negocijs, tum etiam locis ac temporibus. Res autē erunt conſentaneæ inter ſe, ac conſequentes. Cauſſas uerò & ipſas breuiter adiungere oportet narrationi, & fidem conciliare dicendo minus credibilibus. Deniq; decorum ubiq; ſpectabitur, & in perſonis & in alijs elementis narrationum, tam in rebus quàm uerbis. Exemplum eſſe poterit narratio Thucydidis, quæ extat in principio libri ſecundi, de Platæenſibus & Thebanis. Veri enim erat ſimile,

Narratio probabilis.

Narratio Thucydidis.

mile, Thebanos, quibus ſemper inimicitiæ cum Platæenſibus interceſſiſſent, Platæas præoccupare uoluiſſe, durante adhuc pace. Inq; hac deliberatione uitaſſe manifeſtam uim, ac delegiſſe huic rei noctem interlunij. Et præterea habuiſſe ſecum Platæenſes quoſdam, à quibus portæ urbis aperirentur, incuſtoditæ illæ quidem, propter inducias. Illosq; proditores fuiſſe patriæ, non uoluntate tradendi hanc Thebanis, ſed odio priuato incitatos aduerſus quoſdam ciues ſuos, quos ſe facile, ſi res ſucceſſiſſet, perdere poſſe ſperarēt. Quàm aũt probabile, cum non præſenſiſſent inſidias, neq; ſubitam uim hoſtium, Platæenſes exiſtimaſſe in nocte, maiores eſſe copias hoſtium, atq; ita ad conuenta deueniſſe: poſtea uerò, paucitate hoſtium cõperta, illos eſſe adortos. Ipſa etiam tumultuatio, perquàm probabilis. irruentibus Platęenſibus in Thebanos, mulieribusq; ac ſeruis de domibus

mibus cum clamore & uociferatione obſtrepentibus, ſaxaq; ac tegulas in Thebanos immittentibus. Cum etiã largi imbres ea fortè nocte extitiſſet: neq; plærique Thebanorum, urgentibus hoſtibus cum hærerent in tenebris ac luto, effugere potuiſſent. Eſt & hoc probabile, portam clauſiſſe quendam, cuſpide uſum iaculi, pro claui, ad obſerandum. Quo ipſo etiã probabilius, quod dicitur de muliere, quæ cuidam bipennem dederit. Veri enim ſimile, mulierem, quæ domum haberet uicinam portæ infrequentioris, cũ cerneret incluſos eſſe hoſtes, formidaſſe, ne in ſalutis deſperatione inſania quadam ad lædendũ couerterentur omnes quidem quos poſſent, ſed in primis uicinos. Taceo, fuiſſe hoc mulieris, miſericordia commoueri etiam erga hoſtes uictos. Huiuſmodi ſunt, ne uerboſiores ſimus, alia omnia. Excercitiũ narrationis ſimplex non eſt, ſed ut fabula, ita & *Excercitiũ narrationis uarium.*

 hæc,

hæc, refertur, flectitur, copulatur fabulæ, contrahitur, dilatatur. Pręterea ſolemus in referendo mutare ordinē capitum. Licet etiam ſeruato ordine, elocutionem multis diuerſiſq; modis uariare: nec non inter narrandū acclamatione uti, & in referendo duas pluresúe narrationes connectere. His omnibus accedit aſſertio, & deſtructio. Ac de referendo quidem & flectendo, copulandoq;, itemq; contrahendo ac dilatando, cum de fabula ageremus, ſatis eſt dictū. Mutari autem ordo ſolet multifariam. nam & à medio orſus poterit ad initium recurrere, atq; ita extrema perſequi: quod in Odyſſea fecit Homerus. Orſus enim ab ijs temporibus quibus detinebatur apud Calypſo Vlyſſes, recurrit mox ad initium, ſecutus rationem quandam diſpoſitionis ſplendidæ. Introduxit enim Vlyſſem, res ſuas narrantem Phæacibus: ac deinde applicatam reliquam narrationem deduxit

Mutatus ordo narrationis.

Homeri Odyſſeæ oeconomia.

duxit ad finem, dum trucidaret procos Vlyſſes, & reconciliaretur cum parentibus illorũ. Thucydides quoq; de Epidamno orſus, recurrit ad res annorum quinquaginta, unde ad bellum Peloponeſiacum peruenit. Licebit & ab ultimis incipere, & pergere ad media, atq; ita ad prima deuenire. Id quod docuit nos Herodotus in tertio libro, his uerbis: Miſſo præcone in Aegyptũ, petijt Cambyſes filiã Amaſidos. Petijt autẽ de ſuaſione Aegyptij cuiuſdam, qui hoc ageret odio Amaſidos, à quo traditus fuiſſet Perſis, abſtractus à liberis & uxore. Addit cauſſam: ab Aegypti rege petijſſe Cambyſen, medicum oculorum omnium præſtantiſſimum. Nam naturalis ordo narrationis hic erat: primum ut diceretur, ex oculis laboraſſe regem Perſarum, & miſiſſe in Aegyptum illum, petijſſeq; à rege Aegypti medicum oculorũ, eumq; tranſmiſiſſe hunc. Deinde, grauiter feren-

Locus Thucydidis.

Locus Herodoti.

tem medicum, deſerendam ſibi fuiſſe coniugem & liberos, ultum eſſe traditorem ſuum, & ſuaſiſſe regi Perſarũ, ut peteret filiã Aegyptij, ut aut doleret, ſi dediſſet: aut ſi nõ dediſſet, haberet inimicũ Perſam. Licebit & à medijs ordiri, & in fine conſiſtere. rurſumq́ ordiri à fine, & recurrere ad initium, & in medio finire narrationem. atq; ordiri à primis, tranſire ad ultima, & in media deſinere. Ac de ordinis quidem mutatione ſic faciemus. De uarietate autem expoſitionis, ita. Cum enim ſoleamus eloqui res, interdum ut oſtendentes, interdũ amplius etiam aliquid agentes, interdum ut interrogantes, nonnunquã ut ſciſcitantes, quandoq; ut addubitantes: itemq́ aliquando ut imperantes, aliquando ut optantes, & modò ut iurantes, modò ut prohibentes, aliquando ut aſſentientes, aliquãdo ut ſermocinantes, his ſcilicet modis omnibus uariantes narrationes introdu

Expoſitionis uarietas

cere

cere poterimus. Thucydides quidem initio libri ſecundi, oſtendendo protulit hæc: Thebani quidam numero " paulo plures trecentis, prima nocte " armati introgeſſi ſunt Platęas, urbem " Bœotiæ, fœdere cum Athenienſibus " coniunctam: & quæ ſequuntur. Nos autem acturi amplius etiam aliquid, ita faciemus: Magnorum, ut apparet, laborum cauſſa fuit Athenienſibus ac Lacedæmonijs, & utrorumq; ſocijs, quod Platęas aduenere Thebani. Thebanorum enim quidam, numero paulo plures trecentis, prima nocte armati introgreſſi ſunt Platęas, urbem Bœotiæ, fœdere cum Athenienſibus coniunctam: atq; ita reliquã narrationis partem accommodabimus. Si interrogatione libuerit uti, ſic eloquemur: Verum'ne hoc eſt? Thebanorum quoſdam paulo plures trecentis, prima nocte armatos introgreſſos eſſe Platęas urbem Bœotiæ: atq; ita interrogatiuè & reliqua per-

ſequemur. Sciſcitari hoc modo poterimus: Qui'nam fuere illi Thebani, qui paulo plures trecentis numero fuere, introgreſſiq; ſunt prima nocte armati Plateas, urbem Bœotiæ: & cętera ſciſcitantes inferemus. Addubitatio, quod ad prolationem attinet, nihil differt ab interrogatione: quare altero horum contenti eſſe poterimus. Siue enim interrogemus, ſeu addubitemus, ita efferemus:

Inſomnia eſt'ne aliquid loquacius uſpiam?

Interrogatio. *Addubitatio.* Sed hoc eſſe diſcrimen uidetur, quod interrogans reſponſionem requirit, addubitans non item, quippe qui ſecum ipſe addubitet. Si imperare uoluerimus, ſic faciemus. Cōſtituemus in fine narrationis quendā, poſt ſublatos Thebanos, cohortantē uel Thebanos, uel Platæenſes, hoc modo: Agite, ô Platæenſes, tueamini uirtutem patriæ, ac maiorum, qui cum Perſis & Mardonio dimicarunt, quiq; ſiti ſunt in regione ueſtra. Oſtēdite Thebanis,

banis, iniuſtè illos facere, qui æquum eſſe cenſeant habere nos ſubditos atque ſeruos: quiq; recuſantibus uim belli afferant, contra fœdus & pactiones, paulo plures quàm trecenti, atq; hi introgreſſi prima nocte armati in urbem ueſtrã, ſociam Athenienſiũ: atq; ita narrabuntur & reliqua, oratione conuerſa ad Platæenſes. Sin conſtitutum fuerit, ut aliquis Thebanos cohortetur, ſic dicemus: Videte Thebani, uobis ipſis & parentibus ueſtris ut digni reperiamini, atq; etiã imperio quod penes uos eſt Bœotiæ totius. oſtendite Platæenſibus, quod ſerui ſint ueſtri, ij qui non modò aufugerint ad Athenienſes, ſed quoſdam etiam ciues ueſtros paulo plures numero trecentis, introgreſſos prima nocte armatos in urbem ſuam Plateas, interemerint. atq; hoc modo & reliqua narrabimus. Poterimus & ita imperandi modo uti, ſi conſtituamus aliquem, qui priuſquam proficiſcantur

tur Platęas Thebani, iubeat ea fieri quæ geſta ſunt: Curate ô Thebani, ut ueſtrum aliqui, numero paulo plures trecentis, introgrediātur prima nocte armati in urbem ueſtram Platęas, quæ nunc cum Athenienſibus ſe fœdere coniunxit. & cætera, ut conueniet, hoc modo exequemur. Optantium erit oratio talis: Vtinam non eſſent illi Thebani, numero paulo plures trecentis armati prima nocte introgreſſi in urbem Bœotiæ Platęas, quæ fœdere eſſet coniuncta Athenienſibus, atq; ita optandi forma narrationem uſq; ad finem deducemus. Forma autem narrationis de caſu nominatiuo efferendæ manifeſta eſt. Compellandi uerò formam omittimus, cum iam antea hæc tradita à nobis ſit, inter caſuum flexiones de uocatiuo. Sed ponentes factum, ita eloquemur: Ponamus enim, Thebanos quoſdam numero paulo plures trecentis, prima nocte armatos intro greſſos

greſſos

greſſos eſſe Platęas, urbem Bœotiæ, Athenienſium ſociam. His portas aperuere Nauclides cũ ſuis, ipſi in foro cum armis conſtitere. & ea quæ ſequuntur, ſimilẽ ad modum. Et apud Demoſthenẽ: Amphipolin, Pydnã, Potidæam, Haloneſum, horum nullius memini. Etiam rurſum: Sed in Helleſpontum abijt. antè Ambraciã uenerat. Elida iam tenet, tantam urbem Peloponeſi. Megaris prius inſidiatus fuerat. Poterimus autem has formas intexere inter ſe, duas aut plures commiſcentes, ut ſi in narratione alia referamus oſtendendi forma, alia inconuincte, alia ut cuiq; libuerit in propoſito uariandę elocutionis. Acclamari narrationi ita ſolet, ſi ſingulis huius partibus ſentẽtia generalis ſubijciatur. id quod tamen neq; hiſtorię, neq; ciuili orationi congruit, ſed magis opportunum eſt theatro & ſcenę, cuius à poëtis & inprimis frequentatur, ut à Menandro alibi quidem ſæpe,

Loci Demoſthenis.

περὶ στεφάνου. φιλιππ. γ.

Acclamatio narrationis.

Locus Menandri. pe, ſed & initio tam Dardani, quàm Xenologi, quem Latroniſegum fortaſſe liceat uocare.

Genitore quidam procreatus paupere,
Nec educatus pro fortunis illius,
Videns parentem egere, pudore affectus eſt.
Namq; inſtitutus bene, rependit illico
Fructus decentes, debitosq́; gratiæ.

Verſus enim ultimus ſuperfluus eſt, adhibitus tantum ad captandũ plauſum ſpectatorũ. Sed ſententioſa iſta, ſi cum expoſitione conſerta, neq; eminentia fuerint, ualde reddũt amœnam narrationem: ut Herodoti hæc libro primo. Cum enim uerba feciſſet de uita hominis, nõ eſſe ſtabilẽ hanc, ſed in ſe multas habere mutationes: Deinde enumeratis diebus, quibus uita humana compleretur, de annis ſeptuaginta, infert: Horum dierum omnium nulla affert omnino quod alterius diei ſimile ſit. mox addit acclamatiunculam hanc: ita, ô Crœſe, nihil eſt quod non accidere poſſit homini.

Loci Herodoti.

mini. Sic & Gyges quocꝫ dicit Candaulæ: Quàm tu domine ſermonem edis non ſanum, qui iubeas me aſpicere nudam heram meam? Vnà autem cum tunica ſolet pudicitiã exuere mulier. Necꝫ minus talia apud oratores reperire eſt, atcꝫ inprimis apud ciuilium rerum peritiſſimũ Demoſthenem, & maxime in orationibus illius præcipuis actionũ ciuiliũ. nam in ſecunda Olynthiaca, narrationem inſtituens de Philippo, qui ſecũ haberet repręſentatores ridiculorum, & artifices obſcœnorum carminum, atcꝫ eos qui ab Athenienſibus ob impuritatem eximiam urbe pulſi eſſent, quicꝫ talis omnes homines falleret, in rei bellicæ ſucceſſibus. poſtea acclamat: Res enim ſecundæ mirabilẽ uim habent, ad contegendum & obſcurandũ huiuſmodi probra. Licebit contrà & propoſita generali ſententia narrationem ſubiungere, non ſecus ac annotauimus in

Locus Demoſthenis.

fabulæ

Locus Menandri. fabulæ tractatu, ut apud Menandrũ, in præclara Epiclero:

Inſomnia eſt'ne aliquid loquacius uſpiam?

Tum deinde narratio ſequitur:

Huc me quidem producit excitans, ſimul
Res uniuerſas imperat comprehendere.

Narrationem cõnectemus narrationi, ſi duas plures'ue ſimul explicare tentauerimus. In quod potiſſimum Iſocratei operam dedere, ipſeq; adeò Iſocrates in Panegyrico, hoc modo: Iſocratis loci.
" Venere Herculis liberi, anteq; illos
" non diu Adraſtus filius Talai, rex Ar
" giuorum. Hic quidem in bello The-
" bano re infœliciter geſta, & cætera.
" Ac rurſum: Venere in regionem no
" ſtram Thraces quidem, duce Eumol
" po filio Neptuni, Scythæ uerò ſecuti
" Amazonas Martis filias, nõ ſanè eo-
" dem tempore, & cætera. Atq; de huius excercitij ratione hactenus, quæ etiam tota ſeruari poterit in fabularum excercitio.

DE

DE CHRIA.

CHria eſt dictum breuiter aliquid oſtendens, aut factum, ſcite in perſonam certam, quod´ue pro perſona ſit, collatum. Vicina eſt huic ſententia, & ea quæ memorabilia nominantur. Omnis enim ſententia breuis, attributa perſonæ, chriam efficit. Similiter et memorabile quod uocāt, dictū factum´ue in uita utile complectitur. Sed chria à ſententia quatuor modis diſtinguitur. quod chria ſemper perſonæ attribuatur, ſentētia nō ſemper: itē, quod chria oſtendat ſæpe generaliter, ſæpe ſingulatim aliquid, nonnunquā eiuſmodi quod utilitatis in uita nihil habeat: ſententia autē ſemper in ijs uerſetur, quæ in uita utilia ſunt. quarto, quod chria ſit aut dictum aut factum, ſententia uerò dictum tantum. At memorabile quod uocant, interdum dilatatur, idemq́ per ſe memoratur; cum chria

Chria quid.

Sententia.

Memorabilia.

Diſcrimē inter chriam & ſententiam.

Diſcrimē inter chriam & memorabile.

ſemper in perſonam conferatur. Di-
Chria unde dicta. cta eſt chria excellenti appellatione,
quod in uita uſum habeat ſplēdidio-
rem quàm ulla alia. quemadmodum
& Homerum, cum ſint multi poëtæ,
excellenti appellatione ſolũ poëtam
Chriæ præcipua genera tria. nominare conſueuimus. Chriæ gene
ra præcipua quædam tria ſunt. aliæ
enim in dicto, aliæ in facto, aliæ in u-
Dicti chriæ et illius ſpecies. troq; uerſantur. Quæ in dicto uerſan
tur, abſq; ullius facti ſignificatione,
ſolo dicto perficiuntur. ut, Diogenes
philoſophus interrogatus à quodam,
quam uiam ad gloriam cenſeret in-
grediendam eſſe: reſpondit, eam in
qua eſſet gloriæ neglectus. Huius ge
neris formæ duæ ſunt: una, qua ali-
quid oſtenditur: altera, quæ reſpon-
ſionē habet. Rurſum prioris formæ,
aliæ ſunt in quibus ultro aliquid o-
ſtenditur: ut, Iſocrates ſophiſta inge-
nioſos pueros deorum aiebat eſſe ſo-
bolem. aliæ occaſiones complectun-
tur: ut, Diogenes philoſophus cyni-
cus,

cus, conſpicatus adoleſcentulum opulentũ illum quidem, ſed ineruditum, Iſtę ſunt, inquit, inargẽtatę quiſquiliæ. Non enim ſimpliciter oſtendit aliquid Diogenes, ſed ſecundum illa quæ uiderat. Reſponſionũ ſunt formæ quatuor: interrogationis, & ſciſcitationis, ſeu percontationis, & cũ interrogationi ratio ſubijcitur: & quæ, generis nomine, reſponſio uocatur. Eſt autem differentia inter interrogationẽ & ſciſcitationem. nam interrogatio tantummodo aſſenſionem & inficiationem requirit, ut aut annuamus, aut abnuamus: ut'ue, ita eſſe, aut non eſſe reſpondeamus. Sed ſciſcitatio fuſiorem deſiderat reſponſionem. Interrogationis hæc erit. Pittacus Mitylenæus interrogatus, utrum deos fugeret actio improba? Minime, inquit, ac ne cogitatio quidem. Illud enim quod reſponſionem ſimplicem ſequitur, ſuperfluum eſt, nam eo etiam ſubtracto, ſatis cla-

Interrogatio.

Sciſcitatio.

ra eſſet reſponſio. Sciſcitationis hęc:
Theano ſtudioſa philoſophiæ Pytha
goricę, interrogata à quodā, Quæ'nā
mulier à uiro pura ad Cereris ſacra
ueniret? A' ſuo, inquit, quęcꝫ ſtatim,
ab alieno nuſquā. Interrogationi ra-
tio ſubijcitur, cum ad interrogata re-
ſponſio cauſſam habet adiunctam,
aut conſilium, aut quid tale. ut, Socra
tes interrogatus, utrum iudicaret bea
tum eſſe regem Perſarum? Non ha-
beo, inquit, quid dicam, cum ignorē
quàm laudabiliter inſtitutus ſit. Re-
ſponſionis ſunt, quæ necꝫ interroga-
tionem, necꝫ ſciſcitationem, ſed ora-
tionem modò habent, cui reſponſio
accommodatur. ut, Plato Diogene
quondā in foro prandente, cum in-
uitaretur ab eo ad prandium, ô Dio-
genes, inquit, quàm hæc bella eſſet
ſimplicitas, niſi ſimplicitas non eſſet.
Necꝫ Diogenes enim interrogaue-
rat ulla de re Platonem, necꝫ de ipſo
Plato ſciſcitatur quicquam: ſed hunc
ſimpli-

ſimpliciter ille ad prandium uocat, in quo neutrũ horum ineſt. Incidit prẹterea alia forma in dictorum genus, quod appellant duplex. Duplex autem chria eſt, quæ duas habet perſonas, oſtendentes aliquid, cũ una quoque oſtendẽs aliquid chriam faceret. ut, Alexander rex Macedonum aſſiſtens Diogeni ſopito, inquit,

Stertere perpetuam non dignum eſt principe noctem.

Cui reſpondet Diogenes,

Cui populiq; ſalus, & tanta negocia curæ.

Erat enim chria, etiam omiſſa reſponſione. In facto chriæ uerſantur, quæ abſq; dicto oſtendunt aliquem intellectum. Harum aliæ actiuẹ ſunt, aliæ paſſiuæ. Actiuæ, quæ actionem aliquam habent. ut, Diogenes Cynicus philoſophus, conſpicatus guloſum puerum, cuſtodem illius ſcipione uerberauit. Paſſiuæ, quæ innuunt quid acciderit. ut, Didymus tibicen deprehenſus in adulterio, de ſuo no-

Facti chriæ & harum ſpecies.

δίδυμοι, teſtes. *Miſtæ chriæ.*

mine eſt ſuſpenſus. Miſtę ſunt, in quibus & agere & pati communiter inſunt, ſed actione tamen perficiuntur. ut, Pythagoras philoſophus interrogatus, quàm longa eſſet uita hominum? in tectum conſcendit, & paululum deſpexit, hoc ipſo indicãs breuitatem uitæ. Item, Lacon interrogatus à quodam, ubi fines eſſent Lacedæmonię regionis, haſtam illi oſtendit. atq; hæ ſunt formæ chriarum.

Formæ expoſitionis chriarum.

Quam ἀντίλυψιν nũc, paulo poſt in exemplo μετάληψιν uocat.

Proferuntur autem aliæ ſententioſè, aliæ definitiuè: aliæ iocoſè, aliæ in cõplexione, alię enthymematicè, alię ut exemplũ, aliæ optatiuè, alię in coniectura, aliæ figuratè, alię ambiguè, alię in reprehenſione ſeu tranſlatione, aliæ coniunctim, de quibuſcunq; tandem ſuprà enumeratis modis compoſitæ. Sentẽtioſa eſt huiuſmodi: Bion ſophiſta auaritiam dicebat eſſe caput quaſi gentis uitiorum. Definitiua talis: Iſocrates rhetor familiares ſuos hortabatur, ut pluris facerent magi-

ſtros

ſtros quàm parentes: Hos enim uitę tantum, illos etiã laudabilis uitæ eſſe autores. nam id quod oſtendere uult Iſocrates, definit. Iocus eſt in hac. Olympias cum cognouiſſet perhibere Alexandrum, filium ſe eſſe Iouis, Nõ ceſſabit (inquit) iſte committere me cum Iunone? In complexione hæc. Diogenes philoſophus conſpicatus adoleſcentẽ nimio formæ ſtudio deditum, ſi uiris (inquit) te exornas, miſer: ſi fœminis, iniuſtus es. Enthymematicè fiet ita. Socrates philoſophus dicente familiari ipſius Apollodoro, Iniuſta ſententia te morte Athenienſes condemnarunt: cum riſu, Tu'ne iuſta malles? inquit. Intelligitur hoc, præſtare ſcilicet iniuſtè, quàm iuſtè condemnari, quod in chria non uidetur explanari. Vt exemplum, ita. Alexander rex Macedonum, cum amici pecunias congerendas eſſe cenſerent, At pecunia (inquit) ne Crœſo quidẽ profuit. Optatiuè ſic. Damon

ludimagiſter, qui loripes eſſet, cum furto ſibi calceos ſubductos audiuiſſet, Vtinam illi (inquit) congruant furi. In cōiectura hoc modo, Alexander rex Macedonum, interrogatus à quodam ubi eſſent theſauri ipſius, Iſtic, inquit: demonſtratis amicis. Figuratè ſic Plato philoſophus, uirtutis ramos de ſudore & laboribus enaſci aiebat. Ambiguè ita Iſocrates rhetor, cum illi puer commēdaretur, eoq; qui commendabat quærente, quarum rerum copiola inſtructum illum aduenire oporteret, Codicis, inquit, καὶ νοῦ, & ſtyli καὶ νοῦ. Eſt enim incertum, utrum dicat, mentis & codicis, an tabellæ nouæ & noui ſtyli. In tranſlatione eſt chria, cum id quod dicitur atq; interrogatur, aliò quópiam transfert reſponſor. ut, Pyrrhus rex Epirotarū, quæſtione orta inter pocula, melior ne eſſet tibicen, Antigenides an Satyrus: Mihi quidem dux melior uidetur, inquit, Polyſperchō.

Con-

Coniunctarum formas uarias eſſe, cuiuis facile apparet, connectitur enim uel ſententioſo ioco, uel exemplo cõiecturali, uel ambiguo et tranſlatione, uel deniq; alijs modis omnibus qui copulam admittunt, duobus aut pluribus in unam chriam aſſumptis. ut, Diogenes Cynicus philoſophus, conſpicatus adoleſcentulum de pariete in forum lapides eiaculantem: Deſine, inquit, puer, ne per imprudentiam ferias patrem tuum. Habet enim ſimul hic & coniecturam et iocum, quod oſtenditur. Excercentur autem in hoc genere chriæ, relatione, flexione, acclamatione, cõtradictione. necnon illam cùm dilatamus, tum contrahimus, atq; inſuper aſſerimus & deſtruimus. Ac eſt relatio quidem manifeſta. certam enim chriã conamur quàm fieri poſſit maximè perſpicuum in modum eloqui, cùm uerbis, tum alijs omnibus. Flexio autẽ multiplex eſt. perſonas enim

Excercitiũ chriæ.

Relatio.

Flexio.

chriæ in tres numeros mutare ſolemus, neq; hoc ſimpliciter, ſed ut uel unius ad unum, uel duorũ ad duos, uel pluriũ ad plures: ac rurſum duorum ad unum, & ad duos, & ad plures. Propoſita enim chria, quod Iſocrates rhetor ingenioſos diſcipulos deorum eſſe filios dixerit, ſic flectemus. Primum quidem unius ad unũ, hoc modo: Iſocrates rhetor ingenioſum diſcipulũ deo genitum eſſe aiebat. Duûm ad duos: Iſti duo Iſocrates ambo rhetores, binos quoſdam diſcipulos ingenioſos deorum aiebant filios eſſe. Ex his autem patet, quę ratio ſit flectendi & in alias formas. transferuntur enim & in quinq; caſus. Verum quoniam aliæ chriæ in dicto, aliæ in facto, aliæ in utroq;, horumq; generum diuerſę ſpecies ſunt, per ſingulas has flexionum exempla, docẽdi cauſſa, deducere tentabimus. Atq; rectus quidem difficultatẽ nullam habet, unaquæq; enim chria per

hunc

hunc efferri ſolet. Genitiui autem talis flexio erit, ut ſi chria fuerit in dicto, addamus hanc clauſſulam, dictũ memoriæ mandatum, aut memoratur, cuiuſcunq; ſanè dictum. Prius quidem, poſt relatam chriam totam, recte inferetur: ut, Iſocratis rhetoris, qui dixerit ingenioſos diſcipulos deûm eſſe filios, dictum memoriæ mandatum eſt. Poſterius autem, mediæ inſeretur, cũ iam incipitur aliquid oſtendi: ut, Pittaci Mitylenęi interrogati, fugerent'ne deos mala facinora, memoratur dictũ, reſpondentis, Ne cogitationes quidem. Ac apta quidem eſt hęc clauſula, Dictum memoratur, omnibus chrijs quæ ſunt in dicto, prętèr eam in qua ultro aliquid oſtenditur. huic enim altera congruit, Dictum memorię mandatũ eſt. Si fuerit in facto chria, paſſiuæ quidẽ apponetur huiuſmodi clauſſula, caſus memoriæ mandatus: actiuę autẽ talis, factũ memoriæ mandatum. Similiter fiet & in miſto genere, atq; horũ unum-

quodq;

quodq; ad finem chriæ apponi oportebit. ut, Didymi tibicinis deprehenſi in adulterio, & de nomine ſuſpenſi, caſus memoriæ mandatus. & Diogenis Cynici philoſophi, conſpicati gulloſum puerum, & ferientis ſcipione cuſtodem, factum memoriæ mandatum. Datiuo in omni forma chriarum, excepta paſſiua, addemus, placuit, aut uiſum eſt, aut ſubijt, aut uenit in mentē, aut ſimile quid. ut, Diogeni Cynico philoſopho, conſpicato adoleſcentulū diuitē illum quidem, ſed male inſtitutum, dicere placuit, eſſe quiſquilias illas deargentatas. In paſſiua addemus, accidit. ut, Didymo tibicini deprehenſo in adulterio, accidit ut de nomine ſuſpenderetur. Accuſatiuo caſui, in omni chria addemus, aiunt, fertur. ut, Diogenē Cynicum philoſophum, conſpicatum adoleſcentulū diuitē illum quidem, ſed male inſtitutum, aiunt dixiſſe, aut fertur, quiſquiliæ iſtæ ſunt deargen-

tatæ.

tatę. Vocatiuus & ipſe manifeſtus. nam uerba fiunt quaſi ad eum præſentem, cui attribuitur chria, ut, Diogenes Cynice philoſophe, cōſpicate adoleſcentulū diuitē male inſtitutū, dixiſti, iſtæ ſunt quiſquiliæ deargentatę. Acclamare ſic poterimus, ſi admittamus proprie breuiterq́ dictum chriæ, aut quod uerum ſit, aut quod honeſtum, aut utile, aut quod & alĳs idem placuerit uiris claris, ut, Euripides poëta noſtrum uniuſcuiuſq animum dixit eſſe deum. Acclamatio à uero ſic ducetur: Eſt enim profectò animus unicuiq deus, impellens nos ad ea quæ proſunt, & abſtrahens ab ĳs quæ lędūt. Ab honeſto ita: Quàm enim honeſta oratio: unūquemq noſtrûm non arbitrari auro argento ue, ſed intra ſeſe incluſum eſſe deum. Ab utili ſic: Ne longe abeſſe ultorē credentes, facile ad mala facinora impellamur. A' clarorum uirorum teſtimonio, cum dicemus, ſapientem, aut legiſlato-

Acclamatio chriæ.

giſlatorē, aut poëtam, aut alium quēlibet magni nominis conſentire cum dicto. Vt, exempli gratia, de memorata modo chria dicere poterimus:

Namq; ea mens cuiq; eſt, hominum pater atque deorum,
Quam format, cunctosq; iubet pro tempore habere.

Contradictio chriæ. Contradictiones chriarum de contrarijs ducuntur locis. ut, contra Iſocratis dictum, pluris faciendos eſſe magiſtros quàm parentes, quod hi uitam modò, illi etiam laudabilem uitā nobis cōcilient. In contradictione enim referemus, non potuiſſe omnino laudabiliter uiui, niſi à parentibus uita contigiſſet. Sciendum autem, non eſſe in omnibus chrijs contradictioni locum, cum ita bene prolatæ quædā reperiantur, ut planè inculpatæ ſint. quemadmodum ne laudari quidem omnes poſſint, cum in quibuſdā ſtatim abſurditas obuerſetur. *Dilatatio chriæ.* Dilatatur chria, productione interrogatio-

nis

nis quam cõplectitur, reſpõſionis'ue, aut facti, aut caſus. Contrahitur uerò ratione contraria. ut, breuis chria eſt hæc: Epaminondas cum ſine liberis moreretur, dicebat ad amicos, duas ſe relinquere filias, Leuctricã uictoriã & Mantineenſem. Hanc ſic dilatabimus: Epaminondas dux Thebanorum, fuit ille quidem & pacis tempore uir magnus, orto autem bello inter ſuos & Lacedæmonios, multas & præclaras res animo ingenti geſſit. nam & in Leuctrica pugna cum ipſe imperium teneret Bœotum, hoſtes uicit: miles autem cum pro patria decertaret, ad Mantineam, mortem oppetijt. Vbi uulnerato, iam fine uitæ appropinquante, inter queſtus & uociferationes amicorũ, cùm alias, tum ſine liberis illum mori, ipſe arridens, Satis (inquit) amici lachrymarũ eſt. ego enim uobis immortales filias duas relinquo, nempe patriæ uictorias duas, quibus illa Lacedæmonios ſuperauit:

perauit: unam Leuctricam, atq; eam grandiorem: hanc autem minorem, quam modò ad Mantineã obtinui.

Deſtructiones chriarum.

Deſtruentur chriæ, ut obſcuræ, ut abundantes, ut deficientes, cum quod memoratur, fieri non potuiſſe dicetur: ut improbabiles, ut falſæ, ut inutiles, ut nullius momenti, ut turpes. Vt obſcura, deſtrui poterit Iſocratica, ſi dicamus, non explicuiſſe illum quibus rebus opus eſſet puero, qui ipſi commendaretur. Talis & Didymi tibicinis. non enim conſtat omnibus quid illud ſit, De nomine eſt ſuſpenſus. Vt abũdantes deſtruemus, cum aliquid erit dictum, quo detracto non minus permanere chria uideatur. ut, Socrates philoſophus interrogatus, iudicaret'ne beatum eſſe regem Perſarum, negauit ſe habere quid diceret, neſcire enim quàm laudabiliter eſſet inſtitutus. Superuacaneum enim reſpondit, cum non ad interrogatũ modò reſpondit, ſed reſpon-

ſponſioni etiam ratione ſubiecit, neque expectauit dum amplius fortè interrogaretur: id quod minime Socratis fuit, qui dialecticus eſſet. Vt deficiens deſtruetur Demoſthenica, ſi dicamus non recte illum perhibuiſſe, Rhetoricam nihil eſſe aliud quàm actionem: nam multa alia etiam requiruntur. fieri nō potuiſſe dicemus, filios eſſe aliquos deorum, quod affirmarit Iſocrates, quamuis ingenioſi fuerint. Ab improbabili deſtruemus ita: Non ueri eſſe ſimile, Antiſthenē, qui ciuis eſſet Atticus, dixiſſe, Athenis ſe Lacedæmona ueniſſe de gynæceo in uirorū domicilium. A falſo ſic: Non uerum eſſe quod Bion dixerit, auaritiā eſſe caput quaſi gentis uitiorum, cum ſit potius amentia. Ab inutili ita: Perperam monere Simonidem, ut ludamus in uita, neque ulli rei ſeriò ſtudeamus. Nullius momenti dicetur ea eſſe, in qua non apparebit quid ad uitā conferre dictū

u poſſit.

poſſit. Turpis ea, quæ turpitudinem & probrum complecti demonſtrabitur. ut, Sybarita quidam, animaduertens quantis in laboribus uitam degerent Lacedæmonij, Non eſſe mirandum aiebat, quod mori in bellis non formidarent. præſtare enim mori, quàm ſic uiuere. Hic enim, quid uideretur, perquàm molliter & neutiquam uirilem ad modum oſtendit. Atq; ab his quidem locis deſtructiones ducentur. Aggreſſiones autem argumentorum ad prima quæq; dirigentur, quàm multifariam fieri poterit. Nam ignorari hoc non oportet, fieri non poſſe ut in omnibus undiq; aggreſſiones illæ procedant. Verùm ordinem aggreſſionum non negligemus, ita ut & in Locis perſequimur. Sunt autem loci ijdem, & ſententiarum aſſertionis ac deſtructionis. Sed qui robur aliquod fecere, inſtruentur & ijs quæ in tractatu propoſiti tradentur. Ipſum exordium quidem nō

Tractationes chriarum.

erit

erit eiuſmodi, ut etiam aliis chriis applicari poſſit, ſed propriũ chriæ propoſitæ. Id conſequemur tam in chria, quàm fabula, aliisq; omnibus, ſi de uno atq; altero præcipuorũ capitum exordium inſtruemus. Poſt exordiũ ipſam chriam exponemus: tum aggreſſiones argumentorum ſequentur. Ibi & augmentationibus & egreſſionibus & affectibus utemur, quibuſcunq; poterimus.

DE DESTRVCTIONE & aſſertione.

DE deſtructione & aſſertione diximus eoſdem locos uſurpari, qui in fabulis. In narrationibus autẽ apti ſunt loci, qui et à falſo ducuntur: & cum id quod narratur, potuiſſe fieri negatur. Vt facit Thucydides refellendo, oſtendens non fuiſſe tyrannũ Hipparchum, quem Harmodius & Ariſtogiton interfecerit. Et Herodotus aduerſus eos, qui affirmarent ma- Locus Thucydidis lib. 6.

Locus Herodoti, θαλιῖα.

terno genere eſſe Cambyſen Aegyptium. Non poteſt autē ſemper fieri, ut aggreſſiones argumentorum omnis generis uſurpentur. Si quando tamen ita res tulerit, hunc ordinem ſequemur. Primùm, ut ab obſcuro argumentemur: quomodo indicauimus in diſputatione de perſpicuitate. ſecundò, ab eo quod dicetur fieri non potuiſſe, oſtendentes fieri non poſſe ita ut res geſta ſit, quemadmodũ autor tradiderit: uel quia non tulerit omnino natura ut fieret, uel quia nõ conſentiant cũ temporibus ea quę memorantur. ut contrà eos qui aiũt, Buſiridem ab Hercule eſſe interfectum: undecim enim ætatibus antiquiorē facit Buſiridem Hercule Heſiodus. Atq; omnino ad plæraq; horum inſtrui facultate dicendi poterimus, de Arionis Elenchis. Quod ſi rem eſſe eiuſmodi etiam, ut fieri potuerit, conceſſerimus, non ueri tamē ſimile eſſe dicemus quod memoretur.

Ordo argumentorum in deſtruendo.

Arionis Elenchi.

tur. Sed & ſi ueritas manifeſta ſit, nũ quid tamen deſit aut ſuperſit uidebimus. Deinde an autor in narrando ipſe à ſe diſſentiat. Præterea & ſeriem capitum reprehendemus, ſi parum cõueniens illa fuerit. Iam omnia hęc cum ita ut oportuit facta reperientur, tum demonſtrandum, neq; ita expoſitam rem eſſe ut decuerit, neq; ut expedierit. Sunt enim quædam, quæ ut ipſa fieri non debuere, ita iam ſi facta ſint, ſilentio tegi expediat. ut, ſi quis Aiacem Locrenſem tradat ita impiũ fuiſſe erga Mineruæ numẽ, ut fertur, deinceps ſic argumentum explicet, ut neq; in nauigatione, neque domi quicquam illi triſte accidiſſe, ſenemq́; fœlici fine uitam clauſiſſe perhibeat. Facilius autem ſuppetent aggreſſiones, eæq́; plures, ſi per ſingulos locos traditos procedentes, illis etiam elementis uſi fuerimus, quibus omnis res geſta innititur. Ea ſumuntur de iis quæ diximus, perſona, negocio, mo- *Elementa narrationis.*

do,tempore,loco, cauſſa. Sit autem, exempli gratia, unus nobis propoſitus locus improbabilis, quem tractemus. Deſtructuri igitur narrationem ab improbabili, hac uia progrediemur, ut demonſtremus, ueri ſimilitudinem neq; in perſona ineſſe, neq; in eo quod geſtum, neq; in loco ubi geſtum, neq; in tempore, neq; modo, neq; cauſſa qua geſtum eſſe dicatur. Vt de Medea, à perſona, non eſſe ueriſimile matrem affeciſſe malo liberos. A' facto, Non ueriſimile eſſe quòd illos iugularit. A' loco, Nõ certe fuiſſe interfecturam eos Corinthi, ubi adeſſet Iaſon pater ſuus. A' tempore, nemini facile perſuaderi poſſe hoc auſam eo tempore, quo fortuna ipſius eſſet minime præclara, repulſæ à uiro mulieris externæ, potentia Iaſonis aucta nuptijs Glaucæ Creontis illorum locorum regis filiæ. A' modo, Tentaturam hanc fuiſſe latebras necis, neq; ferro ſublaturam liberos,

beros, ſed potius ueneno, quæ præſertim eſſet uenefica. A' cauſſa, Non credibile eſſe, quod illa ira aduerſus maritum cõmota, liberos interemerit ſuos, non enim peculiariter Iaſoni hanc miſeriam, ſed communiter & ſibi conciliaturam fuiſſe: cuius etiam dolor eo futurus maior fuerit, quo animi muliebres in perturbationibus ſint molliores. Hoc pacto & alios locos exequemur, per elementorum ſeriem procedentes, quotcunq; quidẽ licuerit. At contrarijs è locis aſſertiones petemus. Iidem autem congruũt & narrationibus fabuloſis, & poëticis & hiſtoricis, tam de dijs quàm heroibus, atq; etiam ijs in quibus naturalis conſtitutionis modus eſt mutatus: qualis fingitur à quibuſdam Pegaſus, Erichthonius, Chimæra, Hippocentauri, & ſimilia alia. Verum huiuſmodi fabulas nõ modò deſtruere, ſed oſtendere quoq; unde manarint hæc figmenta, facultatis eſt fir- *Allegoriæ fabularum.*

miorís, quàm in plærisq; reperitur;
Herodoti locus. Hoc quidem Herodotus fecit libro ſecundo, in narratione columbarũ,
Peliades. fuiſſe has egreſſas ex Aegypto, unãq; perueniſſe Dodonam, alterã ad Ammonis oraculum. atq; explicans fabulam ait: Virgines quaſdam fuiſſe ſacerdotes Thebis Aegyptiacis, harum unam ueniſſe Dodoneis, alterã Ammonijs. quia uerò oratione uterentur barbara, indigenisq; incognita, famam obtinuiſſe, eſſe illas aues.
Platonis locus. Item Plato in Phædro, narrationem
Orithyia. de Orithyia et Aquilone non admittens, Orithyiam ait à uento Aquilonari ludentem cum Pharmacia, de proximis rupibus præcipitatam eſſe: deq; eo natam fabulam, raptus Aquilonis. Quinetiã Ephorus hac ratione
Tityus. utitur, libro quarto: nempe Tityum fuiſſe Panopenſium principem, hominem impium & uiolentum. Py-
Python. thonem autem ferum natura, cognomento Draconem, Qui autem quondam

dam Phlegram, nunc Pallenem uocatam tenuerint, fuiſſe homines crudeles & ſacrilegos, qui & humanis carnibus ueſcerentur, appellatosq́ Gigantas. atq́ hos ſubegiſſe Herculem, capta Troia. Quod autem parua manus fuerit cum Hercule, illorum uerò copiæ ingentes, ideo hanc uictoriam diuinum eſſe opus omnibus uiſum. Huiuſmodi ſunt et alia, quæ explicantur de Lycurgo, Minoe, Rhadamantho, itemq́ Ioue & Curetibus, aliisq́ Creticis fabulis. Extatq́ totus liber Palæphati Peripatetici, qui de incredibilibus inſcribitur, ubi iſta explicantur. ut, Centauros habitos, eos qui primum cōſpecti fuerint equis inſidentes. Diomedem autem Thracem exhauſtum alendis equis, dictum fuiſſe interemtum ab equis ſuis. eodemq́ modo à canibus Actęonem. De Medea uerò, quæ canos hominum tingeret, & nigros redderet, ſparſos rumores, diſſectos illā ſenes

Gigantes.

Palæphati liber incredibilium.

quibus conſtet. Quare fuere qui locum definirent, inſtructionẽ aggreſſionum. Nam accuſatio autoris iniuriæ communis eſt & indubitata, uocaturq; locus. Hinc quaſi alicunde progreſſis, facile ſuppetent quæ dicantur uel in Cononem, uel in Midiam. Hoc autem inter locum & laudationem ac uituperationem intereſt, quòd hæ & perſonas certas & demõſtrationes habeant: qualis laudatio eſt Helenæ Iſocratea, & alicubi Eurybatæ uituperatio. at loci, rerum ſunt tantum, neque demonſtrationes habent. Item in laudando & uituperando, ne exordia quidem negligenda: loci uerò huiuſmodi quædam eſt conſideratio, ut amputatum quiddã uideatur, atque pars orationis alterius iam habitæ, quaſiq; concluſio elatior quędam eorum quę demonſtrata fuerint. Itaq; ſic ordiemur locum, ut applicemus ad alia ſuprà dicta: ut Aeſchines; Nolite exiſtimare, Athenienſes,

Loci alia definitio.

Diſcrimẽ inter locum & laudationẽ ac uituperationem.

Aeſchinis locus.

" ſes, miſeriarum initia à dijs, ſed ab ho
" minum potius improbitate proueni-
Loci Demoſthenis. " re. Et Demoſthenes: Homines ſcele
περὶ στεφάνου. " rati & uani et execrandi, qui mutilaſ-
" ſent ſuas quiſq; patrias, qui propinaſ
" ſent libertatẽ dudum Philippo, mo-
" dò Alexandro: qui uentre et obſcœ-
" nitate metirentur fœlicitatem. Et rur-
" ſum: Morbus, ô Athenienſes, inua-
" ſit Græciam, grauis & difficilis, qui
" ſingularem et fortunam & curam ue
Loci communis tractatio. ſtram requirit. Ac ſunt multi qui & exordijs ſtudeant, & exponere rem non omittant, quaſi narrẽt, quiq; his addant amplificationes. qui ſanè etſi operæ preciũ in his facere uidentur, proprietatẽ tamen excercitij uitiant. procedendum autẽ eſt de uoluntate autorum facti alicuius, deq; magnitu dine eius quod geſtũ fuerit, & quod hinc alijs acciderit, & quorũ ſint ipſi participes. Sin, ut in cauſſa, uoluerimus & exordio uti, & narratione: poſt exordium, & commemoratio-

nem

nem delicti, ad aggreſſiones accedemus. ut argumentemur primùm de uoluntate autoris illius, quod praua ſit: ſecundò, de re in qua delictũ uerſatur, eſſe maxime neceſſariam uniuerſis. ut, furem pecunijs inſidiari, quæ ſint maxime neceſſariæ omnibus: quarum parandcrum aduictum gratia, & terra coli, & nauigari, denique cuncta agi in uita ſoleant. Deinde, quod latè pateat delictum. eſſeq; unum quidem uerbo, ſed re ipſa multa complecti. ut, Adulterium, continere uim, furtum, uitium tori, & innumerabilia alia, Poſt hæc, de comparatione: idq; trifariam. Nam quod accuſatur à nobis, aut confertur cum maiore, aut minore, aut pari. Cum igitur comparatio erit cum maiore, minus augebimus, & maiori par eſſe oſtendemus. ut, par eſſe delictum furis & ſacrilegi: quòd una ambo cupiditate in furando concitentur: neq; fur, ſi occaſio offeratur, ſacra rapere, neq; ſacri-

Comparatio triplex.

ſacrilegus furari uereatur. Si erit com paratio cum minore, ſic agemus: Si fur, qui hominũ res aufert, punitur, quanto iſte dignior pœna, qui deos ſpoliat? Si par pari conferemus, ita: Si non parcimns ſimilis delicti conuicto, ne iſti quidem ignoſci par fuerit. Poſt hæc de contrarijs: nam ſi uir fortis honore eſt dignus, pœnam meretur proditor. Deinceps de antecedentibus negocium, ut in exemplo de ſacrilego, prius multa hunc in uiuos, multa in mortuos auſum ueriſimile eſſe, quàm impietate erga deos ſe obſtringeret. neglexiſſeq; ſolemnia deorum, ut ferias, ſacra, uota: item ſæpe peieraſſe, & ſimilia. Poſthæc, de exitu & conſequentibus negocium, ut, poſt patratum ſacrilegium inornata manere fana, ipſum ſacrilegũ in uoluptatibus conſumere prędam. Item, ob delicta talia iras deorum graſſari in ciuitates, peſtilentiam & famem, interitus excercituũ, & omnia huiuſmodi. Deinceps de indignitate, ut, fa

ctum

ctum non poſſe emendari. poſtremò, de iudicijs aut legumlatorũ, aut poëtarum, commemoratis ſententijs uirorum ſapientum, ut, uideri etiã illis improbũ eſſe facinus, & dignũ ſupplicio. His omnibus adiungemus & deſcriptionẽ, ſiue expreſſionẽ, ubi erit eiuſmodi delictũ quod in actione uerſetur, & læſi afflictionem memorabimus, ut contra homicidã. Deſcribemus enim, qualis is qui cædẽ patrauit, fuerit: quàm crudeliter et duriter autor ipſe cædis. homo qui eſſet, hominẽ interemiſſe: ſtrinxiſſe enſem, plagã impegiſſe. Et, ſi forte ita cecidit, ut primùm nõ eſſet lętalis, ingeminaſſe ictus, pollutũ fuiſſe cruore eius quẽ iugularet. pręterea, & quas uoces ille emiſerit, modò obteſtans homicidã, modò opem inuocãs, cùm hominũ, tum deorum. & quæ alia ſunt huiuſmodi. In locis non ſimplicibus, licet de ſupradictis & ipſis procedamus. Sed copia dicendi ſuppetet maior, propter coniunctionem ſimplicium.

nam

nam proditor per ſe quidem eſt ille ira dignus, multo autem magis ſi imperator fuerit. Id uerò præter ſpem quod accidit, copioſa dicendi facultate nos inſtruet. Atq; ex his & amplificatio delictorum ducetur, dignorũ autem laude è contrarijs.

DE LAVDATIONE.

Definitio laudationis

LAudatio eſt, oratio repræſentans magnitudinẽ actionũ uirtutis, aliorumq́; bonorum, in certa perſona. Vocatur autem proprie laudatio, id eſt Encomium, uiuorum: Epitaphios, quæ eſt funebris oratio, mortuorum: celebratio uerò deorũ, Hymnus. Verum ſiue uiuentes, ſeu mortuos, ſeu heroas & deos celebrare uoluerit aliquis, una erit atq; eadem ratio ac uia orationis. Dictum eſt encomium, quod ueteres in hilaritate potus & ocij inſtituerint laudibus ornare deos. Sed quia maxime laudes bo-

Laudationũ ſpecies.

Laudatio, encomiũ unde.

nis debentur, bonorum autem alia ſunt animi ac morum, alia corporis, alia fortunæ, hæc eſſe tria nimirũ apparet, unde copia laudationum ſuppetere poſſit. Fortunę bonorum pręcipuum eſt nobilitatis. atq; hæc duplex: una ciuitatis ac gentis, et reip. laudatæ: altera parentum & propinquorũ. poſt hanc, inſtitutio, amicitia, exiſtimatio, magiſtratus, opes, liberûm fœlicitas, honeſta mors. Corporis eſt ſanitas, uires, forma, ſenſus integri. Animi bona ſunt, bona morũ, & conſequentes actiones, ut, eſſe prudentem, moderatum, fortem, iuſtum, pium, liberum, magnanimum, & huiuſmodi. Sunt et laudabiles actiones, quæ poſt mortem alicuius celebrantur, quòd aſſentari uiuis ſoleamus. Sunt et quę prædicãtur adhuc uiuentibus nobis, ſuperantes inuidiam uulgarẽ. Eſt enim inuidia, teſte Thucydide, erga æmulos. Itẽ quæ agũtur aliorũ, nõ noſtri, quæq; honeſti, nõ utilis

Diſtinctio bonorum.

Fortunæ bona.

aut uoluptatis reſpectu. Nec non in quibus moleſtia propria eſt, emolumentum cõmune. præterea, de quibus magna commoda multis obtigerunt: quæꝗ tributæ ſunt bene meritis, ac in primis uita functis. Quare et uindictæ, et pericula ſuſcepta amicorum cauſſa laudantur. Fiunt & occaſione actiones laudabiles, & ſolus quis ſi quid ægit, aut omniũ primus, aut non quiſquam fuit, uel nemo potior aliorũ, aut ægit cum paucis, aut ſuprà quàm uel ætas uel ſpes tulit, aut per laborem, aut ſi qua etiam facile et celeriter acta ſunt. Accerſenda ſunt & clarorum uirorum iudicia: ut in Helenes laudatione, hanc à Theſeo alijs præpoſitam fuiſſe. Prodeſt & cõiecturam facere de futuris ex præteritis. ut ſi quis dicat de Alexandro Macedone, Quid effeciſſet hic, qui tam potentes tamꝗ multas gentes ſubægit, ſi contigiſſet uita paulo longior? & Theopompus in Philippi laudatione,

tione, Philippum, ſi pergere ut inſti-
tuiſſet, ſuiꝗ́ eſſe ſimilis uellet, totius
Europæ imperio potiturum. Neque
inutile, meminiſſe priorū magni no-
minis quorundam, & contra illorum
res geſtas eius qui laudatur expende-
re. Elegans eſt nonnunquam lauda-
tio ducta à nominibus, aut ſimili ap-
pellatione, aut cognomēto: niſi arro-
gans forte, aut planè ridiculū fuerit.
À nominibus, quale Demoſthenis *Etymologia.*
fuerit, nempe fuiſſe populi uires. À
ſimili appellatio, cū nomen alicuius
reperietur priorū alterius celebris ui-
ri. À cognomento: ut, Pericles Olym
pius cognominatus, ob magnitudi-
nem rerum laudabiliter geſtarum.
Atꝗ́ hi ſunt loci, de quibus laudes du
cere aggrediemur. Sed utendi hic mo
dus erit. Poſt exordium ſtatim de no-
bilitate dicemus, itemꝗ́ de aliis bonis
tam corporis quàm fortunæ. Non ta
men ſimplici, neꝗ́ temere inſtituta
explicatione: ſed demonſtrabimus

ſingilatim, prudenter illum his, minimeq; ſtulte, & ita ut par fuerit, uſum eſſe. Minime enim laudãt ea quę homines habent bona non conſultò, ſed fortuitò, ut, fuiſſe in rebus ſecundis moderatum & benignum: eundem & iuſtum erga amicos, & in excellentia corporis moderatè ſe geſſiſſe. Quod ſi commemoratorum bonorum nullum aderit, dicemus, in fortunæ iniquitate non fuiſſe animo illum humili: neq; in paupertate iniuſtum, neq; in egeſtate ſeruilem. Item, ciuem parui oppidi inclaruiſſe, ut Vlyſſem & Democritũ. & in Repub. corrupta educatum, non fuiſſe deprauatum, ut Platonem potientibus rerum paucis. Laudabilis etiam, ſi quis ortus familia obſcura, ad magnitudinem peruenit. ut Socrates Phænaretes obſtetricis filius, & Sophroniſci ſtatuarij. Dignus admiratione etiam is qui de opificio manuario, aut deteriore fortuna progreſſus, inſigne opus

pus edidit: ut de Herone ſutore per-
hibetur, & Leontio meretricula, quā
ad philoſophiā ſe contuliſſe accepi-
mus, tum qui rebus aduerſis fortem
ſe uirum præſtitit. Nam laus in caſi-
bus triſtioribus uirtute maxime ſplen
deſcit. Poſt hæc actiones & laudabi-
lia facta aſſumemus, non tamen con-
tinuata enumeratione, nā inter narrā
dum, alia ad ſingulas uirtutes appli-
cabimus, deinde opera harum percur
remus. ut, ſi dixerimus eſſe aliquem
moderatum, inferamus ſtatim quod
moderationis opus ediderit. Eodém-
que & in aliꝭs uirtutibus modo. Ca-
lumnias aut prorſus reticebimus, ex-
citant enim recordationem delicto-
rum: aut memorabimus diſſimulan-
ter & tecte, ne uideamur per impru-
dentiam defenſionem pro laudatio-
ne inſtituere. Defendi enim eos ęquū
eſt, qui alicuius delicti rei ſunt: lau-
dari autē, excellentes bono quopiā.
Inanimorum autem laudationes, ut

ſingilatim, prudenter illum his, minimeq; ſtulte, & ita ut par fuerit, uſum eſſe. Minime enim laudãt ea quę homines habent bona non conſultò, ſed fortuitò. ut, fuiſſe in rebus ſecundis moderatum & benignum: eundem & iuſtum erga amicos, & in excellentia corporis moderatè ſe geſſiſſe. Quod ſi commemoratorum bonorum nullum aderit, dicemus, in fortunæ iniquitate non fuiſſe animo illum humili: neq; in paupertate iniuſtum, neq; in egeſtate ſeruilem. Item, ciuem parui oppidi inclaruiſſe, ut Vlyſſem & Democritũ. & in Repub. corrupta educatum, non fuiſſe deprauatum, ut Platonem potientibus rerum paucis. Laudabilis etiam, ſi quis ortus familia obſcura, ad magnitudinem peruenit. ut Socrates Phænaretes obſtetricis filius, & Sophroniſci ſtatuarij. Dignus admiratione etiam is qui de opificio manuario, aut deteriore fortuna progreſſus, inſigne o-
pus

pus edidit: ut de Herone ſutore per-
hibetur, & Leontio meretricula, quã
ad philoſophiã ſe contuliſſe accepi-
mus, tum qui rebus aduerſis fortem
ſe uirum præſtitit. Nam laus in caſi-
bus triſtioribus uirtute maxime ſplen
deſcit. Poſt hæc actiones & laudabi-
lia facta aſſumemus, non tamen con-
tinuata enumeratione, nã inter narrã
dum, alia ad ſingulas uirtutes appli-
cabimus, deinde opera harum percur
remus. ut, ſi dixerimus eſſe aliquem
moderatum, inferamus ſtatim quod
moderationis opus ediderit. Eodém-
que & in aliȷs uirtutibus modo. Ca-
lumnias aut prorſus reticebimus, ex-
citant enim recordationem delicto-
rum: aut memorabimus diſſimulan-
ter & tecte, ne uideamur per impru-
dentiam defenſionem pro laudatio-
ne inſtituere. Defendi enim eos ęquũ
eſt, qui alicuius delicti rei ſunt: lau-
dari autẽ, excellentes bono quopiã.
Inanimorum autem laudationes, ut

 mellis,

mellis, ſanitatis, uirtutis, & ſimilium, pari ratione perſequemur, proceden tes ſecundum ſuprà memoratos locos, pro eo ac fieri poterit. Atq; hinc quidem laudationes, de cōtrarijs uerò his uituperationes ducentur.

DE COMPARATIONE.

COmparatio eſt, oratio cōſtituens id quod melius aut deterius eſſe uideatur. fiunt comparationes tam perſonarū quàm rerū. Perſonarum, ut Aiacis, Vlyſſis. Rerum, ut ſapientię, fortitudinis. Verum quia ſic perſonam unam alteri anteferimus ad res ut reſpiciamus, et ſi quod aliud bonum in ea reperitur, ideo una uia atq; ratio eſſe poterit amborum. Primum autem hoc ſtatuendum, nō fieri comparationes eorum, quorum nimis magna eſt diſſimilitudo : nam ridiculus ſit qui dubitet, uter Achilles an Therſites ; ſed eſſe illas ſimilium,

&

& de quibus quæſtio fuerit, utrum alteri ſit præferendũ, ideo quod neutrius præſtantia alterius reſpectu appareat. Cum perſonas inter ſe comparabimus, primum proponemus ex aduerſo nobilitatem, educationẽ, fortunam liberûm, magiſtratus, exiſtimationem, corporis habitum, & quę corporis alia, & fortunæ bona, in laudationis tractatu cõmemorauimus. Deinde actiones conferemus, præferentes honeſtiores, & in quibus plurium maiorumq́; bonorum cauſſæ reperientur. Item firmiores, ac diuturniores, tum magis opportunas, & quibus prætermiſſis magna iactura fieret. Magis etiam conſilio geſtas, quàm coactione aut fortuna. quasq́; geſſere pauci, aut nemo quiſquam. nam communia ac uulgaria, laudem non admodũ merentur. Præterea in quibus labor exhauſtus, prę ijs in quibus omnia facilia fuere. Et geſtas pręter ætatẽ, uiresq́;, magis quàm ſuppe

tentibus uiribus. Calumnias & repræhenſiones, ut diximus in laudationum tractatu, aut planè ſilentio tranſibimus, aut celerrimè percurremus, perſonæ autem contrariæ actiones, obtrectando & irridendo eleuabimus. Nam inter cauſſam & comparationem hoc intereſt, quod in illa nõ ſolum ſplendida noſtræ partis facinora enumerare, ſed delicta etiã aduerſariorum amplificare ſoleamus. Cõparatio autem tantummodo preſtantiam ſplendidè actorum quærere ſe profitetur. In rerum comparatione, fortaſſe ridiculum alicui uideatur, tum de nobilitate & ſimilibus quęrere: nihil tamen prohibet, quo minus & de his conſequenti quadam ratione uideamus: ut conſiderantes inuentores illarum, aut naturam, aut regionem, in qua produci conſueuerint. Veluti ſi quis dicat, ſanitatẽ eſſe filiam Apollinis, cum ille deus medicus ſit, aut, mel cœlitus deferri: quòd

multi

multi credant, de rore illud ſubſidere.
aut certe, de præſtantiſſima urbe af-
ferri, cũ Attica laudatiſſimũ mel pro-
ducat, & ſi qua ſunt huiuſmodi. Poſt
hæc cõmoda perſequemur, quæ exi-
ſtere ſoleant de alteroutro propoſito
in comparatione. Ac meliorum qui-
dem comparationes ſecundum hęc
fient. Contrariorũ autem, cum quæ-
retur ad cognoſcendũ duorũ fugien-
dorũ deterius. ut, amentiæ et doloris.
Atq; hæc uia et ratio fuerit compara-
tionum unius ad unum. ſed plurium
ad plura comparatio duobus fermè
modis inſtituitur. Vno, cum extre-
ma de propoſitis ſumimus ad compa
randum. ſecundumq; hæc de toto ge
nere ſimiliter pronunciamus. ut ſi cõ
parare uoluerimus ſexum uirilẽ cum
muliebri ſexu fortitudinis nomine, ſu
memus fortiſſimum uirum, confere-
musq; cum fortiſſima fœmina, & ſiue
illum ſeu hanc fortiorẽ repererimus,
ita de toto ſexu ad præſtantiam pro-

nunciabimus. Si præferri muliebri ſexui uirilem libuerit, ita faciemus: Themiſtoclẽ proponemus, qui in ſexu uirili reliquis præſtet laude fortitudinis: in ſexu autem muliebri, Artemiſiam. Si iam fortior reperiatur Themiſtocles quàm Artemiſia, erit ſcilicet oſtenſum, fortiorẽ eſſe ſexum uirilem muliebri ſexu. Sin muliebrẽ pręferre ſexum uirili placuerit, ponemus Tomyrim fortiſſimam fuiſſe fœminam, Cyrum fortiſſimum uirum. Si iam igitur Tomyris Cyro fortior, ſexus etiam muliebris fortior uirili. Alter eſt modus, cum non unam aut duas eximias cum eximijs contulerimus, ſed illud genus prętulerimus, in quo plures clari reperti fuerint: ut ſi plures reperiantur uiri fortes quàm mulieres, erit & ſexus uirilis muliebri fortior. Non enim ſi Tomyris Maſſagetis, aut Sparedra uxor Amogi Sacarum regis fortior fuit Cyro, uel Semiramis certe Zoroaſtre quoque Ba

ctrio,

ctrio, ideo ſtatim concedemus, præſtare fortitudinis laude ſexum muliebrem uirili: una ſcilicet, aut duabus fortibus mulieribus repertis, cum uiri plurimi reperiri poſſint. Orationis autem formæ duæ ſunt. Nam aut de ſingulis ijs quæ in cõparationem ueniunt, peculiariter uerba facimus: aut ſimul de utroque, cum alterum pręferamus. ut et Xenophon in Sympoſio, præferens in contentione animi amorem, amori corporis.

Comparationũ duæ formæ.

DE PROSOPOPOEIA, QVAM conformationem dixere.

PRoſopopœia eſt introductio perſonæ, cũ oratione conueniente tam ſibi quàm negocijs ſubiectis, citra controuerſiam. ut, oratio quam habeat maritus, diſceſſurus peregre ab uxore, aut imperatoris ad milites, impen-

Proſopopœiæ definitio.

impendentibus periculis. Similiter et in perſonis certis. ut, oratio Cyri expeditionẽ facientis in Maſſagetas. aut quam Datis habuerit, reuerſus ad regem poſt prælium Marathonium. Sub hoc excercitiorum genus cadũt & Panegyricarum orationum, & cohortationum, & epiſtolarum formæ. Primum igitur omnium conſideranda & eius perſona qui uerba facit, qualis ea ſit: & eius ad quem fiunt. Conſiderabimus & ætatem, occaſionem, locum, fortunam, ſubiectã rem, qua de re habenda eſt oratio: tum conabimur perficere, oratio ut conſentanea fiat. Decet enim alia aliam ætatem, neq; eadem ſenem ac iuuenem. Atq; iuuenis quidam oratio, erit temperata ſimplicitate & modeſtia: ſenis, prudentia atq; peritia. Alia item oratio propter ſexus diuerſitatem conueniet uiro, alia mulieri. Alia in fortuna diſſimili ſeruo, alia libero. Alia, propter ſtudiũ impar, militi, alia agrico-

Panegyrici. Epiſtolæ.

In proſopopœijs conſideranda.

la.

læ. alia erit ob affectionẽ animi, amatoris, alia continentis. alia gentis ratione, Laconis, breuis et dulcis: alia Attici, multiloqui hominis. Quinetiã barbarè multa proferre Herodotũ uidemus, etſi ſcribit Græcè, quod exprimat ſermones barbarorũ. Decet oratio alia & loca, & tempora. neq; enim eadem in caſtris & pro cõcione habenda, neq; in bello & pace, neq; à uictoribus et uictis, ſecũdumq; alia quæ conſequentia ſunt perſonarum. Eſt & reb. ſingulis conueniens applicanda expoſitio. Hanc aſſequemur ita maxime, ſi neque de magnis rebus ſummiſſe, neq; de paruis elatè, nec de uilibus grauiter, nec de arduis diſſolutè, nec de turpibus audacter, nec de triſtibus exquiſite diſſeremus. Sed id quod decet, ipſis ubiq; rebus adiungemus, ſpectantes ſimul & conuenientiam perſonæ, modi, temporis, fortunæ, & aliorum ſuprà memoratorũ cuiuſq;. Quoniam uerò perſonarũ

Herodoti barbarica.

ſonarũ differentia uaria eſt, itidem ut rerum: aut enim poſtulamus quid, aut cohortatione utimur, aut conſolatione, aut deprecatione petentes ueniam delicti, aut ſimili forma: ideo neceſſe fuerit, ſingilatim horum inſtructionẽ quandam afferre. In cohortando igitur ediſſeremus, id ad quod cohortamur, & poſſe omnino & facile poſſe fieri: eſſeq́ idem & honeſtum, & decorum, & utile, & iuſtũ & pium. Pietas autem conſideratur bifariam, deorum, & hominum functorum uita reſpectu. Item, uoluptate non carere. Et, non ſolos nos incipere, neq́ primos. uel ſi primos etiã, autores dici præclari facinoris pulcherrimum eſſe. Præterea, à facto pœnitentiam abfore. Subijcienda & ea ſunt, quæ forte contulerit hortator in eum quẽ cohortatur, quorumq́ perſuaſio utilitati ei fuit. Eadem ratione in poſtulatione utemur. Dehortantes uerò, contraria. In conſolando ita

Cohortationes. — *Pietas.* — *Poſtulationes.* — *Conſolationes.*

ita progrediemur, ut oratio oſtendat, neceſſitatem facti & communitatem omnium, & coactionem ſeu imprudentiam. Minime enim, qui ſapiunt, dolent ob coacta. Quod ſi quid fuerit uoluntate cõmiſſum, docebimus aliquem ſibi ipſum autorẽ mali eſſe. In quodã enim amore ſui minus moleſta ſunt aduerſa hominibus, quorũ ipſi ſibi autores uidentur. Dicendum & hoc malũ multo eſſe leuius, quàm quód acceptum alij quidam multo tulerint æquius. Præterea, ut maxime habeat moleſtiæ aliquid, tamen cum honeſtum, tum præclarum, nec non utile: & dolorẽ ob ea quæ iam præterierint, inutilẽ eſſe. Miſeratio quoque plurimum ad conſolandum poteſt: præſertim cum in luctu uerba fiunt. Nam qui in dolore ſunt, his qui nihil ipſis grauius accidiſſe cenſent, refragari ſolent, & in moleſtia iraſci etiam conſolantibus. At eorum, qui ſimiliter ut ipſi lamentantur

tantur libentius, tanquam neceſſario rum, admittunt conſolationes. Quapropter poſt queſtus, inferendę demum erunt monitiones. Ad deprecandum ita inſtrui poterimus. Primùm, ut dicamus per imprudentiam aliquid eſſe factum: idq́ aut inſcitia, aut caſu, aut neceſſitate. Sin prudentibus nobis acciderit, oſtẽdetur quod ſit pium, quod uſitatum, quod utile. Aggrediemur autem hæc, de quibus locis licebit. Non enim ſunt omnes apti ad quaſcunq; uni generi alicui ſubiectas proſopopœias. Hoc excercitium maxime eſt illuſtre affectibus, tam illis morum, quàm his perturbationum. Vt autem inter principia, ſatis fuerit de his locis ſimpliciter excerceri adoleſcẽtulos. Sed in maiore profectu & cupiditate tractandi proſopopœias, poterunt qui uolent, aſſumere eas inſtructiones, quæ paulo pòſt à nobis, ubi de propoſito agemus, proponentur.

Deprecationes.

DE

DE DESCRIPTIONE.

DEſcriptio eſt, oratio expoſitionis ambitioſæ, quæ perſpicue ſubijcit oculis id quod cognoſci uolumus. Hæc eſt perſonarum, rerum, locorum, temporum. Perſonæ Homerica eſt deſcriptio, — *Deſcriptionis definitio.* — Diuiſio deſcriptionis.

Gibberi erant humeri, ipſe niger, criſpoq; capillo. — Loci Homer. Odyſſ. β.

Itemq; Therſitæ,

Lumine erat ſtrabus, atq; uno pede claudus, in arcto — Iliad. β.

Pectore gibbi humeris extantes: & quæ ſequuntur. Item apud Herodotum forma ibidos, equorumq; fluuialium, & crocodilorum in Aegypto. Rerum ſunt deſcriptiones, belli, pacis, tempeſtatis, famis, peſtilentiæ, terræmotus. Locorum prati, littorũ, urbium, inſularum, ſolitudinis, ac ſimilium. Temporum, ueris, æſtatis, feriarum, & ſimilium. Modi deſcriptiones ſunt, uaſorum, armorum, machi- — Locus Herodoti.

narum, cum explicatur quo quicq; modo factum ſit. ut fabrica armorũ apud Homerũ. apud Thucydidem Plataeæ circumuallatæ. Et machinæ opus: Antennas ingentes diſſectas excauabant totas, &c. In nono autem Cteſias, quemadmodum ſimulacra Perſarum ſuper longis perticis, cum uiderent mane diluculo iuxta arcem Lydi è longinquo, rati plenã Perſarum, ac iam occupatam eſſe arcem, in fugam conuerſi fuerint. Fit quædam deſcriptio miſta: ut apud Thucydidem & Philiſtum, prælium nocturnum. in nocturno enim prælio, nox tempus eſt, prælium uerò actio. Cognationẽ autem habet hoc excercitium de ſupradictis cum loco. Quatenus enim nihil definitum tractant, ſed cõmunia ac generalia ſunt, eatenus ſimilitudo conſtat. Hæc autem inter ipſa diſcrimina ſunt. Primum, quod locus eorum eſt, quę conſultò extitere, ſed deſcriptio plæraq; inani-

Thucydidis locus, lib. 2.

lib. 4.

Thucyd. β. Philiſti locus.

Diſcrimen inter proſop. & locum com.

inanima & inconſultò facta exequitur. Secundum, quòd in loco negociorũ expoſitioni coniungitur etiam noſtra ſententia, cũ uel præclara uel futilia eſſe dicamus. In deſcriptione autem nuda eſt rerum expoſitio. Ad deſcriptionem rerum ſic aggrediemur, ſimul ut & quid anteceſſerit, & quid acceſſerit illis, cõmemoremus. ut de bello primum ediſſeremus, antecedentia bellum, delectus, impenſas, formidines, regionis populationem, oppugnationes. deinde, uulnera, interitus, luctus. poſtremo, horũ captiuitatem & ſeruitutem, illorum uictoriam & trophæa. Si loca, tempora, modi, perſonæ deſcribentur, inſtruemur ad dicendum poſt propriam ipſorum enarrationem, & pulchri, & commodi, & iucundi capitibus. ut fecit Homerus in deſcriptione armorum Achillis, addens & ſpecioſa, & firma, & ſocijs uiſu ſtupenda, hoſtibus terribilia. Deſcriptionis

Deſcriptionis uirtutes uirtutes hæ ſunt: Perſpicuitas quidē præcipua, & euidentia, propè cerni ut uideantur ea quæ referuntur. deinde, ne nimis longe producantur ſuperuacua. Omnino uero ſimilis erit expoſitio rebus ſubiectis. Itaque ſi quid floridum explicandum ſuſcepe rimus, florida debebit eſſe & elocutio: ſin ſqualidum quid, aut horrendum, aut qualecunq;, ne elocutio quidem à natura illorum diſcrepabit. Sunt qui ad hoc excercitiū aſſumant & deſtructionem, & aſſertionem ab alijs memoratarum deſcriptionum: ut, Herodotum falſa retuliſſe de forma ibidos, cum dicat, aues illas eſſe albas præter caput, ceruicem, et extremas nates: cum nates totæ ſint albæ. ſed nobis hi nihil nouum præter ſupradicta uidentur afferre, eo quod hoc genus incidat in deſtructiones & aſſertiones narrationum.

DE

DE PROPOSITO.

PRopoſitũ eſt, oratio deliberatoria, admittens cõtrouerſiam abſq; definitione perſonarum, omniq; reſpectu alio. ut, Ducenda'ne uxor, ſuſcipiendi'ne liberi, ſint'ne dij. Inter hoc & locum id intereſt, quod locus habet amplificationem rei confeſſæ, propoſitum uerò controuerſæ. Quare & iudicatum appellauit Hermagoras: Theodorus Gadarenſis, caput cauſſæ. Differunt & fine. finis enim eſt propoſiti, perſuadere: Loci, pœnam exigere. Itemq; locus in iudicio, propoſitũ in concione & ſcholis dicitur. Prȩterea quod loci, auditores iudices ſunt: propoſiti, ſimpliciter ciues. Suntq; alia quoq; multa horũ diſcrimina. A' proſopopœia differt propoſitũ, quod in hoc perſona nulla appareat: in illa, maxima è parte reperta oratio, conſentanea perſonis introductis attribuitur. Nõ enim ea-

Propoſiti definitio.

Differentia inter propoſitũ et locum communem.

Iudicatum.

Caput cauſæ.

dem erit orationis diſpoſitio, ſi conſideretur ſimpliciter, liberis'ne danda opera ſit: & ſi ad hoc pater introducatur, qui hortetur filium, ut liberis dare operam uelit. Exordia in propoſito ſumentur, uel à ſententia generali qua confirmetur propoſitum: aut à prouerbio, aut chria, aut apophthegmate cõmodo, aut hiſtoria, aut laudatione uituperatione'ue rei qua de quæritur. Narrationem propoſitum non habet, cum res ſit propoſita nuda: ſed poſt exordium, capita inſtruentur. Cum autem propoſitũ quoddam ſit ſcientiæ, earum rerum de quibus quærimus, ut ſcire atque cognoſcere modò poſſimus, ut, dij'ne prouidentiam gerant mundi: quoddam actionis, quod ad aliquam refertur actionem, ut, ſit'ne ducenda uxor: apparet hoc quidem actionis, cùm ad ciuilem rationem magis eſſe appoſitum, tum formam magis habere rhethoricam: ſcientiæ uerò illud, conue-

Species propoſiti.

nire

nire philoſophis. quod tamen non ſecius rhetoricis rationibus tractare poterimus, progreſſi de locis propoſiti eius quod actionis eſt. Id quidem certe nihil refert, utrum ſic dicat aliquis, Ducenda'ne uxor ſit an non: & rurſus, ſequendæ'ne ſint nuptię an fugiendæ. unum enim eſt, & idem, totum id quod omnibus his ſignificatur. Propoſiti igitur quod eſt actionis, præcipua capita ſumuntur in aſſertione quidem à neceſſitate, ab honeſto, ab utili, à iucundo: in deſtructione uerò, à contrarijs. Vnũquodque autẽ tractabimus, progredientes per quos locos potuerimus. Nequit enim fieri, id quod notatu dignũ, ut quicquid oblatum fuerit, ad id undelibet inſtructi, tractandum aggrediamur. Sunt autẽ loci hi: primùm, fieri poſſe id quod propoſitum uult: ſecundò, ita ferre naturam, atq; conſentire omnium hominum mores & inſtituta. non enim ad agendum ſatis *Loci propoſiti.*

eſt, poſſe aliquid fieri, niſi & ſecundũ naturam ac leges futurum eſſe uideatur: tertiò, fieri facile poſſe. Quod ſi non facile quidem, fieri tamen poſſit, ſic dicemus, multo eſſe laudabilius quàm ſi facile eſſet. Deinde, quòd nõ nos ſoli agamus, ſed et alij multi. Poſt hæc, quòd non primi, ſed & alij ante nos. Quòd ſi maxime & primi ſoli'ue, aliquando tamen præclara facinora aggredi melius eſſe. Mox, quòd pium ſit, id eſt duplex: nempe aut dijs, aut uita defunctis datũ. Poſtea, quòd neceſſariũ. & deinde, quòd illuſtre, quòd cõducibile, quòd tale ut tutos præſtare poſſit. quodq́ in cauſſa futurum ſit, ut res meliores fiant. quòd iucundum: quòd eiuſmodi, ut niſi fiat, pœnitentia ſit conſecutura: neq; facile quòd neglectum fuerit cõpenſari poſſe. A contrario autem ſic: Nam ſi contrarium fieri non debet, hoc debebit fieri. & contrarium ſi turpe, hoc honeſtum erit. & illud ſi inu-
tile,

tile, hoc utile. & contrarium ſi iniucundum, hoc iucundũ. eodem modo à ſimili quoq;. Si enim appetendũ ſimile, appetendum & hoc. Itidemq; à minore, & à maiore: & à parte, & à fine, cuius ratione aliquid appetitur. Si enim finis appetendus, etiã id quo ad illum peruenitur, appetendum. Poſt hæc, quòd latè res pateat, cum multa complectatur honeſta, aut utilia, aut iucunda. Tum deinde & ab antecedentibus negotium, & ab adiunctis, tandem à conſequentibus quoq; argumenta ducemus. Quod ſi quis robur iam aliquod fecerit, is in ſingulis locis ſupradictis accerſet & teſtimonia uirorum illuſtrium, poëtarum, oratorum, philoſophorũ. Nec non & hiſtoriæ, ſi quæ congruunt cũ ijs quæ memorãtur, referendæ: haud ſparſim tamen, neq; temere, ſed ut augeſcat oratio, adductis exemplis primum eorũ quæ ſinguli priuatiq; egerint: deinde quę princeps, aut rex:

poſtea, quæ ciuitas: poſtremò, quæ in totis regionibus aut gentibus extiterint. In quo & hoc cauebitur, ne oratio hiſtorijs poëmatis'ue oppleatur. Deſtructiones uero ſumentur à contrarijs his. At ordinẽ in argumentorum aggreſſionibus eum ſeruabimus, quem in locis inſtituimus, ſupernè ordientes à primis, & progredientes ad ultima. Sit, uerbi cauſa, propoſitũ primum, unum de ijs quę ſunt actionis, utrum ſoleat ad Rempub. gerendam ſapiens accedere. Qui uolet igitur aſſerere, ſapienti gerendam eſſe Rempub. is docebit primùm, fieri hoc à ſapiente poſſe: ſecundò, cum natura rerum hoc conſentire. quippe cum & in beſtijs adminiſtrationes quædam reperiantur, cumq; greges ſinguli ductores habeāt ſuos. quodq; tam apud Græcos quàm barbaros, atq; ipſos adeò, ut fertur, deos, optimi & gnauiſſimi quiq; principatum teneant. Deinde, facile eſſe ſapienti

Capeſſendam ſapienti Rēp.

Remp.

Remp. gerere, quod excercitatus ipſe in ijs quę de hominũ moribus traduntur, haud perperã illis præfuturus eſſe uideatur. Poſthæc, ut maxime hoc facile factu non eſſet, non tamẽ fuga laborũ negligendã fœlicitatem cõmunem. Poſtea, adeſſe ſocios huius conatus multos, qui iam ad Remp. acceſſerint: neq; illũ primum ſuſcepturũ Reip. curam, ſed ſecuturũ ſapientes multos, Pittacum, Solonẽ, Lycurgum, Zaleucũ, alios innumeros. Sed ut nemo neq; ſit hodie, neq; antè fuerit, qui ad Remp. ſeſe contulerit, at eum qui autor fuiſſe dicatur præclari facinoris, maiorẽ etiã laudem inuenturũ eſſe. Tũ deinde, cõuenire ſapienti adminiſtrationẽ Reip. Quis enim illo rectius de iure pronũciare poſſit? quis utilia ſubijcere? quis leges aut plębiſcita ferre, inq; his adminiſtrandis incorruptum ſeſe prębere? Qua autem in re declarare certius uirtutem & ſimilitudinem quandam deorum?

Ad

Ad hæc, æquum eſſe rependere patriç et ciuibus, et dijs patrijs, mercedē alimoniæ & inſtitutionis ipſorum. Item ad pietatem pertinere, & gratū eſſe dijs immortalibus, ut laudabiliter adminiſtrentur reſpub. Quinetiam mortuis iucundum, conſeruari conſanguineos ſuos. Præterea non poſſe carere ciuitates procuratoribus quibuſdam, præſertim bonis & gnauis uiris, ſi quidem ſaluæ & incolumes eſſe debeant. Item, fieri eum qui Rempub. regendam ſuſceperit, ſe ipſo quoq; illuſtriorem, quamuis antè etiam obſcurus fuerit. Ad hæc, quod ad communem uitam attineat, & futura in hoc genere ad facultates parandas expeditiora omnia, et tutiora contra calumniatorū inſidiatorumq; inuidiam. Poſt hæc, ſi ſapiens Rempub. capeſſat, ex eo ſolere et auctiora & meliora omnia fieri, non priuatim modò, ſed publicè quoq;. Atq; etiam iucundiſſimam eſſe uitam honoratā.

id

id quod & de aliꝭs ferè ſuprà memoratis locis ſequitur. Addemus & hoc, ſi cura Reipub. neglecta ſit, & ſtatu illius in deterius mutato, inſtaurari hanc difficulter poſſe. Et eum qui priuſquam mala acciderent, auertere neglexerit, pœnitentiam ſolere inuadere, cum iam nihil proſit. His ſubiungemus contrariorum mentionem. Si enim patriæ commodis obſiſtere, turpe eſt, accedere ad Rempub. laudabile. ſi illud inutile, hoc utile. ſi illud iniucundum, hoc iucundum. Præterea, ſimile quid adminiſtrationi Reipub. ut exempli gratia, adoleſcentiæ curam gerere, ſi eſt honeſtum, utile, iucundum, erit & Reipub. adminiſtratio honeſta, utilis, iucũda. A' minore ita procedemus ad argumẽtandum· Si uir bonus etiam unius domus curam ſuſcipere debet, unius etiam ciuitatis curam geret. A' parte ſic· Si bonus uir debet eſſe legis utilis aut conſultationis autor, etiam in to-

ta

ta Repub. præcipua illi opera nauanda. Contrà uerò à toto, ſi in generali quadam Reipub. cura operam nauat ſapiens hominibus, ut Plato in Repub. ſua, æquum fuerit et ſuæ ciuitatis illum regendæ curam ſuſcipere. His diſputatis, commemorabimus quæ fœlicitas futura tum ſit ciuitatis, tam in pace quàm in bello, denique quocunq; tempore ſuo, qui eſt finis laudabilis adminiſtrationis. Poſtea, quàm latè hæc pateant, demonſtrabimus. Nam ſapientem, qui capeſſere Rempub. non recuſarit, uerbo & opinione una in parte gratificaturũ ciuitati, ſed re ipſa in multis. Eſt enim, ſecundum Ariſtotelem, gubernatoris Reipub. conſulere & de bello & de pace, de uectigalibus, de regionis cuſtodia, de ijs quæ importari exportariq; cõſueuere, de ferẽdis legibus, et alijs huiuſmodi. Locorũ quæ ſunt ante negociũ & poſt, quamuis in ſuperiore quoq; propoſito exẽpla adduci

duci

duci poſſint, erunt hæc tamen multo planiora in alio: ut hoc, Vtrum liberis danda opera. Nuptias enim, & omnino ea quæ procreationē liberûm antecedere neceſſe eſt, aſſumemus ad celebrandum, oſtendentes eſſe ea honeſta, utilia, iucunda. Tum ea, quæ comitantur procreationem. Poſtremò, & conſequentia: ut curam alimoniamq́; ſenectutis, liberûm fœlicitatē & delectationē, et his ſimilia. Cōtraria autē, deſtruendi facultatē ſuppeditabūt. Ac de propoſito actionis tantum. Nunc age & ſcientiæ proponamus quoddam, eiusq́; diuiſionem ducamus ijſdem ex locis. Verū ad ordinem quod attinet, non ſeruabimus eundem quem in tractatione propoſiti actionis: ſed ita faciemus, ut oblatæ materiæ conueniens eſſe uidebitur. & ſi idem quoque, ut opinor, in propoſito actionis facere optimum fuerit. Sed ordo conueniens unicuique materiæ is eſt,

Liberis dandam operam.

quo

quo primum ſimpliciora & leuiora argumenta aggreſſi, procedentes uehementiora & grauiora uſurpabimus: cumq; ea quibus aliquid aſſeritur, ante id quod aſſeritur collocabimus: cumq; infirmiora inter ualidiora implicabimus: quæq; alia, cum de ordine præcipitur, tradi ſolent. Sit igitur propoſita quæſtio, utrum dij prouidentiam gerant mundi. Rurſum igitur hoc dicemus: poſſe deos proſpicere nobis, neque in cura mundi quicquam eis decedere. Poſt hæc, facile id eſſe Deo, neq; illi negociũ ullum exhibere. Deinde, deum ſocios huius curæ heroas, & alios deos habere. Mox, omnium hominum Græcorũ barbarorumq; animis hoc eſſe inſitũ, quod reſpiciantur à dijs. Idq; ex eo intelligi poteſt: nam abſq; hoc eſſet, nõ aras, templa, oracula dijs illi conſecrarent, affecti ab eis beneficio aliquo, & liberati malo, in fame, peſtilentia, bello, aut ſimili difficultate.

Deorum prouidentia mundum regi.

neq;

neq; conſilium ubiq; adhiberent, in- *
primis maximarum in rerum diſcri-
mine. Item, ſapientibus quoq; idem
placere: ut, Platoni, Ariſtoteli, Zeno
ni. item, ijs quoq; qui leges tulerunt:
aliter enim non extarent actiones im
pietatis. Præterea, eos maxime claros
eſſe, qui cenſeant prouidentes noſtri
deos eſſe. Atq; in hac perſuaſione ma
xime tutò & cautè uitam degi ſolere,
cum exiſtimentur adeſſe omnium in
hac actionum inſpectores. Etiam iu-
cundiſſime uiuere eos, qui credant à
dijs ſe reſpici. Poſt hæc, cum ſit iuſtus
Deus, facere non poſſe ut cultores
ſuos negligat. Deinde, uniuerſitatis
naturã quoq; teſtari, omnia cum pro-
uidentia conſtituta eſſe, ut in mundo
cuncta cõſeruentur. Docẽt hoc anni
tempora, quę per ſua momenta quę-
dam commutantur: itemq; imbres
& fructus enaſcentes ſuo tempore:
ipſæ etiam partes temporũ anni. Qui
bus uniuerſis indicatur apta fabrica-

tio naturę, ad ſalutem et ſtabilitatē, ut & Xenophon demonſtrat in Memorabilibus. Ad hęc, nihil eſſe conuenientius Deo, quàm adminiſtrare mundum prouidentia ſua. Impium enim certe fuerit dicere, Deū eſſe ocioſum, & nihil agere. Aut eiuſmodi ſcilicet illius eſſe occupationes, cuiuſmodi noſtras in hac infirmitate & mortalitate neceſſe eſſe. Præterea, non poſſe non eſſe prouidentiam. Si quis enim tollat ex Deo prouidentiam, idem ſuſtulerit & inſitā omnibus de illo perſuaſionem, qua & eſſe Deum ſentimus. De reſpectu enim Dei erga nos, concipimus opinionem, etiam eſſe Deum. Poſtea, ne potuiſſe quidem omnino exiſtere mundum, ſine prouidentia. ut enim ſua ſponte non poteſt domus ſine architecto fieri, fortuito concurſu laterum, neq; nauis ſine fabro, neq; quicquam omniū quæ magni aut parui æſtimantur, ſine cuiuſque illorum opifice: ita ridiculū fuerit

rit perhibere, opus pulcherrimũ atq; precioſiſſimum omnium, mundum, non eſſe à pulcherrimo & diuiniſſimo opifice extructũ, ſed extitiſſe ſua ſponte. Ab his ad contrariorũ mentionẽ progrediemur: dementiæ eſſe tantum ordinem motus cœleſtis arbitrari forte fortuna, ſine ulla prouidentia conſtitiſſe. Deinde & à ſimili ducentur argumenta. Si recte conſtitui neq; domus poſſit ſine patrefamiliâs, neq; nauis abſq; gubernatore, neque excercitus ſine imperatore, neq; ciuitas abſq; magiſtratu, ne mundum quidem cõſiſtere poſſe ſine prouidentia Dei. Præterea, à parte. Si conſtet omnium confeſſione in ſingulis ciuitatibus prouidentes eſſe noſtri heroas, genios, deos ipſos, conſequens eſſe, mundũ uniuerſum prouidentia Dei adminiſtrari. Poſtremo & quàm latè hoc pateat, docebimus. nam uerbo quidem euerti placitum quoddam, ſed re uera multa. Si enim nõ ſit pro-

uidentia diuina, neq; iuſtitiam poſſe conſiſtere, neq; pietatem, neq; iuriſiurandi fidem, non fortitudinem, non temperantiam, non amicitiam, non gratitudinem, deniq; nullam laudem uirtutis: quæ ſubuertere, hominis ſit minime cordati. Iam in alteram partem, nempe deſtructionis, argumenta de contrarijs locis ſumemus. Cum autem propoſitũ aliquod ſit ſimplex, aliquod coniunctum alteri: ut ſimplex, Ducenda'ne uxor: coniunctũ, Regi'ne ducenda: diuidetur coniunctum in ea de quibus coniunctũ eſt, quo oratio cõueniens ſingulis membris attribui poſſit. amplificationes quoq; & egreſſiones, ijs in partibus propoſiti quæ capaces illarũ fuerint, uſurpabimus: itemq; utriuſq; modi affectus, & cohortationes. Deniq; in omnes fermè orationis formas, diuerſę uitæ genera diducemus, et de unoquoq; oratione apta utemur. ut, ſit ſanè quæſtio, Vtrum ducenda uxor?

Poſt-

Poſtquam igitur communes ac generales ſermones de omnibus hominibus habiti fuerint, quibus aut aſſeratur aut deſtruatur propoſitum de nuptijs, tum & per ſingula uitæ genera pergemus, ut, agricolæ, mercatoris, militis, diuitis, pauperis, regis. Ita ſuppetet magna copia orationis, qua unum quoddam propoſitum multiplex reddatur. Eandem inſtructionē argumentandi ſequemur, & in ſententijs deſtruendis, ut antea quoq; diximus.

DE LEGIBVS.

LEx eſt decretum multitudinis, aut uiri alicuius clari in Repub. ſecundum quod debeant uiuere omnes ciues ad certum tempus. De legibus autem dupliciter quæritur: uel cum promulgantur atq; feruntur, uel cum iam latæ ſunt. De ijs quæ feruntur quæri ſolet, ratas'ne habere an ſe- *Lex quid.*

cus oporteat. De latis controuerſiæ oriuntur inter diſceptantes, neq; penitus tum leges tolluntur, ſed hoc uel illud cõmodè ex illis refertur. Quæq; uidentur pro nobis facere, ea augemus: contraria autẽ ſupprimimus. Cum autem in præſentia inſtituta nobis ſit oratio de legibus confirmandis & infirmandis, hocq; fieri ſoleat maximè cum illæ ferũtur, ideo de hoc nunc diſſeremus. Eas igitur leges quę feruntur, aut diſſuaſione noſtra deſtruimus, aut ſuaſione aſſerimus. Itaque poſt exordiũ ex his locis deſtruemus: ex obſcuro, ex eo quod fieri nequeat, ex neceſſario, ex contrario, ex iniuſto, à dignitate, ab inutili, à turpi. Obſcuritas naſcitur alia de pronunciatione, quam aliqui accentum ſuperfluum nominant: alia de nomine, alia de multiplici ſignificatione: alia de multiplici appellatione, quam ſynonymiam quidam uocant. alia de conſtructione, alia de compoſi-

tione

tione & diſiunctione: alia de abundantia, alia de deficientia, alia de repugnãtia. Pronunciationis erit obſcuritas, cum ordine expoſitis aliquibus uocabulis ſimilibus, proferri bifariam ſcriptum poterit. ut, Ancilla χρυσία, id eſt, aurum ne geſtato: ſi geſtarit, publicator. quod Græci dicũt, δημόσια ἔστω. Dubiũ enim, utrũ ancilla, an aurũ publicari oporteat: quod, ᾱ, pronunciari tam productè quàm correptè poſſit. De nomine, ſi quod ſcriptũ eſt, aut nouũ, aut nimis priſcũ, aut externũ fuerit. ut cataſta, id eſt ποδοκάκκη. & ἡμεδαπὴ, noſtras. & κέραμον, id eſt ollam, ſi quis appellet carcerem, ſecundum Cyprios. Quomodo & Homericũ illud quidam enarrãt:

Tresq; decemq; olla menſes religatus ahena. Iliad. ι.

De multiplici ſignificatione: unũ nomen ſi duo plura'ue ſignificet. ut ſi ſcriptum ſit, A puero non accipiendum teſtimoniũ. Quęretur enim hoc loco, utrũ dicatur, non poſſe impuberem teſtimoniũ dicere: an filium pro

 patre,

patre, an ſeruũ pro domino. hi enim omnes uno nomine pueri uocantur. De multiplici appellatione, contrà: cum erit quod ſignificatur unum, nomina plura. ut gladius, enſis, culter, machæra. nam & ſic obſcuritas exiſtit, cum aliquis tot putat eſſe ſignificata, quot appellationes ſint. De cõſtructione: ut cum Pittacus ait, patris ac matris æquales portiones eſſe debere. Hæc enim incerta elocutio: dubitaturq́, utrum parentum liberi bona, an liberûm parentes diuidere debeant. Item, cum medium poſitũ nomen aliquod ad præcedentia poteſt aut conſequentia aſtrui, ſed ſenſu diuerſo. ut, uictor in bello conſecrato Martis ſimulachrũ cum haſtili, idq́ ſit aureum. Accipi enim poteſt, uel ſimulachrum, uel telum aureum. De compoſitione & diſiunctione, quam aliqui communem uocant diſiuncti & indiſiuncti, ita' Lex uocat ad hære ditatẽ, fratres, filios. Poſſumus enim

illis

illis diſtinctis dicere, primum fratres: deinde ſic uocari filios, ſi frater nullus ſit. Poſſumus & coniūctis dicere, uocari illos ſimul. Et rurſum: Falſi teſtimonij conuictus ter mille dato. aut enim dicitur, ter conuictus mille dato, aut ter mille ſemel conuictus. De abundantia exiſtit obſcuritas, cum licebit plus quàm ſcriptum ſit colligere, de ui ſignificationis. Si quis legem ferat, hæredes & eos eſſe oportere, qui ſint à matre cognati. dubitari enim poſſit, utrum & matrem. nam ſi à matre cognati ad hæreditatem uocantur, multo magis ipſa mater. Deficientiæ obſcuritas multis exiſtit modis. Qui patrem pulſarit, ei manus præcidantur. Deeſt, utrum illi quoq; qui per furorem pulſarit, quiq; beneuolentia ductus, an ſimpliciter uniuerſos. Perſonæ deficientia & ipſa multiplex. Differūt enim inter ſe perſonæ, natura, ætate, propinquitati-

bus, fortuna, ut, Etiam liberos unà cum proditore necandos eſſe, Indefinitum enim, utrum & adoptiuos, & muliebris ſexus.

Deſunt nonnulla.

THEONIS SOPHISTAE
Progymnaſmatum
FINIS.

EXEMPLA SVPERIVS EXPOSITORVM excercitiorum.

FABVLA PRIMA.

LVpi petebāt ab agnis pacem & quietem. Atque, hęc (aiebant) dies magnorum bonorum cauſſa futura eſt, & nobis & uobis. Poterimus enim liberati à malis, inter nos abſque omni formidine conuenire. Quare fœdus faciamus. Vt autē ſpes ſit firmum hoc fore, neq; iniuria aliqua mox uioletur, improbos illos & infeſtos canes uos abigere oportebit, nam & nunc illi omnia turbant, & in cauſa ſunt ut lupi uobis ſuſpecti ſint. Sępe enim numero prętereuntes tantummodo ouilia, proſiliētes allatrāt. At noſtrûm quidam etiam inuiti irritantur, & uobis moleſti ſunt. Quid igitur opus uobis canibus? Seductæ

Fabula de lupis & ouibus.

oues

oues, fuere. eſt enim genus hoc plenũ ſimplicitate, tum canes contumelioſe repelluntur, & admittuntur lupi. ipſæq; ita deſtitutæ, deuorabantur.

Nõ eſſe fidendum inimicis

Inimicorum uerbis non eſt fides habenda, ut illis credatur cuſtodia propria.

Fabula ſecunda.

Fabula de equo & teſtudine.

EQuus ſuperbiebat uelocitatis gloria, & obtundebat alias animantes nimĳs laudibus ſuis. in primiſq; teſtudinem, cui moleſtus erat exprobratione tarditatis. Illa uerò cũ inique ferret conuicia, prouocat in certamen curſus equum. Hoc ſanè tum ridiculũ equo uiſum, neq; uelle certamen ingredi. Sed & alĳs animantibus riſus obortus, conſiderantibus abhorrentiam naturæ illius. Quæ tamen cum prouocationẽ urgeret, et affirmaret ſe uictricem futuram eſſe, cogũt aliæ animantes equũ ſuſcipere conditionem. Itaq; ſpaciũ præfinitur, dieſq; curſui. At equus interea

terea apud præſepe delicias facere: teſtudo uerò perpetuò excercebatur; ne noctis quidem tempus remittens. Iam dies aderat deſtinata, plenusq; erat campus, camelis, aſinis, auibus, atq; ijs quibus homines uti ſolent. quinetiã ceruos fama acciuerat: deridebantq; ſpectatores, quaſi delirantem teſtudinem. Verum ſigno curſus dato, ueluti compeditus equus, ut dudum, in ocio & ſaturitate perſeuerabat: at teſtudini meditatio cum celeritate uictoriã largita fuit. Etiam tu, ô puer, noli fretus ingenio dormire: ſed hoc tibi perſuadeto, etiam adhibito labore opus eſſe. Quod niſi feceris, facile præuertetur te ille alter minus ingenioſus.

Cohortatio ad labores.

Fabula tertia.

PLacuerat Ioui, etiam regnum eſſe inter aues. curatq; illas conuocari ad contentionem formæ, ut addicturus auium regnũ ei quæ formoſiſſima uiſa eſſet. Formæ igitur

Fabula monedulæ.

omnes

omnes ſtudebãt, queq; fontes, queq; ſcaturigines & ſtagna aquarũ colũt: easq; pennas, quibus uenuſtas lederetur, abijciebant. Ibi monedula, que deformis eſſet, ad hanc artem conuertitur. Pennas quæ in aquis natabant colligit, & ſibi ſcitè ſingulas applicat, unam aptans alteri, fitq; uiſu diuerſicolor. Vbi autem ad iudiciũ iam uentum fuit, conuertit ad ſe auium oculos, nec non iudici ipſi admirationẽ obiecit. Cedebat igitur huic candidiſſimus olor. futile autem quiddam præ illa erat pauo, & illius pigmenta. quin & aquilæ deſpiciebatur grauitas. Cumq; iam eſſet illi traditurus ſceptrum Iuppiter, ibi noctua ſuam conſpicata pennã in monedula, accedit, & eam euellit. itemq; alia ſuam, & proprias ſingulæ. Ita ablatis alienis, nudatur forma monedule, & deridetur. Non ſuis bonis ornari, fructum habet breuem, magnamq; affert deprehenſo ignominiam.

Contra ſimulationem.

NAR-

NARRATIO PRIMA.

DEianirã filiam Oenei petebat uxorem Hercules, at fluuius Achelous tenebatur amore uirginis. Oeneus in utroq; timidus, in neutro gratificari. Iubet igitur, propoſita filia præmij loco, illos decertare. Vicit tũ Hercules in lucta, defregitq; cornu fluuij, de cuius profluente cruore natæ fuerunt Sirenes.

Narratio de Deianira.

Narratio ſecunda.

AVdiſtin' de flore Hyacinthi. fuit olim adoleſcens ille Amyclęus, formoſus. Habuitq; amatores duos, Zephyrum & Latonæ filium. Cum autem Deo inſeruiret, inſidias illi ſtruit, ut interfecturus, uentus. & obſeruato tempore, quo diſcum eiecerat (nam docebat eum huiuſmodi Apollo) flat de Taygeto, & conuertit in adoleſcentem iactum. qui quidem ipſe concidit: terra uerò miſerta illius, florem produxit.

Narratio de Hyacintho.

Nar-

Narratio tertia.

Narratio de Arethuſa.

AMor tetigit amnem, immiſitqꝫ cupiditatē Alpheo fontis Siculæ, nomine Arethuſæ. Itaqꝫ ille ſaucius, fertur per Ioniū mare ad ipſam, in mari etiam ipſo impermiſtum flumen ſeruans.

CHRIA PRIMA.

Amicos eſſe theſauros.

ALexander interrogatus à quodā, in quo loco eſſent theſauri ipſius? demonſtrauit amicos.

Laus Alexandri.

ALexandrum regem Macedonum fuiſſe magnū & admirabilē, & utramque terram præclaris facinoribus cōpleuiſſe, et uſqꝫ adeò uiciſſe priores atqꝫ poſteriores omnes, ut principatus locū relicturus fuerit nemini, omnes fateri exiſtimo: niſi ſi quis planè aut nihil ſentit, aut deſipit. mihi uerò & alia laudabiliter ægiſſe, et poſteris reliquiſſe celebritatē hanc uidetur, non fortuna modò, ſed conſilio

ſilio etiam in omnibus ſeſe uſum: &, ad illius momenta intelligentię bona contribuiſſe. Non idem enim uſu ei uenit, quod regibus cæteris, à quibus eruditio pro re inutili habetur, finis autem fœlicitatis eſt uoluptas. Sed ratus, nihil intereſſe inter huius boni expertes, ac mancipia, inq́ue cupiditate præſtare ſubditis, re omnium pulcherrima, alacriter ſeſe Ariſtoteli coniunxit, et ſapientiſſimi uiri diſcipulus eſſe uoluit. Deditq́ue hæc coniunctio occaſionē ſequenti claritati, atq́ue celebritati. Quod ſi de fortitudine illius, aut magnitudine animi, aut attentione in rebus agendis, aut ſi quid his ſimile, diſſerere uelim, oratione opus eſſet prolixiore. Quod ſe uerò communē præbuit, & erga eos cum quibus uerſaretur comem, uſq́ue adeò ut et interrogare liceret, ſi quis quid uellet, & reſponſa benigna redderentur, quis non admiretur? Aliis enim ſi quis oculos iniicere auſit, pro iniu- *Vulgaris regum error.*

ria ducitur. At Alexander turpiſſimum eſſe arbitrabatur, ſi non occurrentibus manſuetiſſimus uideretur. Quidam igitur accedens ad illũ, Ego (inquit) ô rex, perlibenter uelim aſpicere theſauros tuos. Ad hoc illum impuliſſe puto, quod cerneret omnes hunc ſibi gentes ſubdidiſſe, & pecuniæ copias illas iam conſummatas eſſe. Quid uerò Alexander? minime iniuriam ſibi fieri cenſebat, ſi quis audacter interrogaſſet. Tum deinde iubet miniſtros ſuos aſſumere hominẽ, atq; circumducere, oſtendereq; non ſanè auri copias, neq; argenti tot ac tot talenta, neque manubias immenſas, ſed aſpicere ad amicos ſuos imperans, Noli (inquit Alexander) quærere aliud: iſti enim ſunt theſauri mei.

Amicitiæ laus.

Quod autem conuenientem atq; decentem appellationem hanc eſſe duxerit amicitiæ, perſpectu facile, ſi intuiti fuerimus, quærentes ea tempora quibus uti homines neceſſe eſt, caſusq;

ſusq́ meliores neq́ abhorrẽtes, itemque triſtiores, inſuperq́ & ætates, & conſultationes. Sunt autem tempora duo, penes quæ totius uitæ eſt arbitrium, nempe pacis & belli. In utroque autem plurimum ualet amicitiæ ſors. Nam bella gerentibus opus eſt pecunia, opus armis, opus conſiliarijs, opus ſocijs. Penuriam igitur pecuniæ tollit amicus, conferens ſua in medium: neq́ ſuas magis quàm neceſſarij, eſſe exiſtimat facultates proprias. Idem ſaluberrima exquirit conſilia. Iam multi inopes armorum, reſpicientes ad amicos, illa facile parauerunt. Quinetiam ſocietatis commoda ductu amicitiæ conciliantur. Idem hoc amicitiæ bonum, & ciuitatum eſt, & priuatorum. Dico enim eos ego eſſe amicos ciuitatum, beneuolentes præſenti Reipub. ſtatui. Ii ſunt, qui leges ferunt, plæbiſcita conſcribunt, ſententias dicunt, iniuſtos redarguunt, bonis ut præmia decer-

Tempora uitæ duo.

A' conditionibus hominum.

nantur autores ſunt. Sed non minus priuatis emolumentum in amicitia proponitur. Quippe qui delinquētes caſtigent, qui errantes in uiam reducant, indigentibus ſuccurrant, rebus gaudeant ſecundis, condoleant aduerſis. Iidem bella ſedare conantur quàm rectiſſimè, et pacem quàm diutiſſimè cōſeruare. Obſeruantq́ꝫ quid cuiq́ꝫ ſit conuenientiſſimū, & ad præſentia accommodant actiones ſuas. Ac alias quidem ciuitates à regibus, alias à populo adminiſtrari uidemus, quædam & in paucorum ſunt poteſtate. Qui igitur præſentibus rebus fauet, is & regnum conſeruat regi, & cuſtodit libertatem populis; defenditq́ꝫ formam paucorū imperij. Iam aliqui mortales cum paupertate conflictantur, alijs magnas diuitias fortuna largitur. Ad utrumq́ꝫ horum mirificum affert momentū amicitia. His enim quæ habent conſeruat, illorum autem egeſtatem ſubleuat. Atque ea

Diſcrimina adminiſtrationum publicarum.

quoq́ꝫ

quoq; per noſmetipſos quæ exequi non conceditur, acceſſio amicorum perficit. Quis enim ignorat, opus eſſe uiro ducta uxore? ſecundum Heſiodum. At ducturi, ſi uerba de nuptijs facienda eſſent, ipſis admodum erubeſcerēt. Aduocat igitur uſus neceſſarium, qui meditatus adueniens cū multis elegantibus uerbis, quæq; aſſunt auferens, quæq; abſunt addens, facile gentes conciliat. Cum uerò amittūtur liberi, & neceſſaria alia, quę perturbatio maior ſæpe eſt quàm ut ferri poſſit, qui tū præſto igitur ſunt, & dolorē demunt, & prohibent proſilire ad enſem, nonne iſti? Quis exilium metuat, niſi expers amicorum? Ego quidem omnes etiam ætates nō uerear affirmare, maximos ex hac re fructus percipere. Senectā hæc alleuat, ſocios florentibus ſuppeditat: indidem & pueris contingūt ſtudiorum ſodales. Ita nihil eſt, quod ab uſu amicitiæ remotū poſſis dicere. Sunt

Ab accedētibus.

quidem non leuia argumenta hæc, reſpondiſſe ſapienter Alexandrum: Ego tamen cuiuſmodi res ſit amicitia, certius eum perſpecturum eſſe iudico, qui deſtitutos amicis conſiderauerit. Quid enim in formidine tyrannus, bonorum omnium firmum credere, quod non impendens malũ metuere poteſt? Nam qui conſiliario caret, qui ipſum abducat à deterioribus, adducatq́ ad meliora, quiq́ perſuadeat hęc fugienda, illa perſequenda eſſe: quo pacto hic aut bellũ ſuſceperit, cum præſtabit, aut pacem fecerit, cum hæc potior erit? Vnde inſidiatoribus indicatis, antę illorum conatus triſtia poterit repellere? Quis uictoriam illius concelebrarit? Quis uicto dolorem impertiat? Quod ſi ciuitati deſit qui curã illius gerat, quomodo in præſentia tuta, in futurum ſecura eſſe poterit? Priuatis uerò, an non triſtiſſima uita ſine hac communitate fuerit? Quis in foro colloquetur?

A' contrario.

quetur? Quis ſubijciet quo ſit facto opus? Quis cõſulet, quid uitari oporteat? Quis ſubleuator calamitatis, quis in iudicio aduocatus erit? Neq; iuuentus ſine amicis delectationem habere poteſt, & ſenecta illa priuata multo oneroſior: & paupertas abſq; hac geminum malum. Diues autem inſidiatores reperiet multos, qui opitulentur nullos. Sed permulta mala commemorari poſſint, quæ cum inopia amicorũ coniuncta ſunt. Quod ſi penuria amicorum laborantes, in tot ſunt difficultatibus, ſequitur ut beatiſſimi ſint ij, qui affluunt copia amicorum: ſimiliterq; ut hi iucundiſſimam uitam, illi grauiſſimã degant. Ac multo quidem rectius amici uocari debeant theſauri, quàm ea quę nũc ſic nominantur. Quid enim ab his tantum, quantum ab amicis? Vtrum pecunia in aciẽ proceſſit, & unà cum belligerantibus adijt pericula? Minime. At autor fuit ſententiæ? Index inſi- *A' comparatione.*

inſidiarũ, ſedatrix ſeditionis? At reddidit meliorẽ? Nequaquam. Atqui hęc omnia, hisq́; etiam plura à neceſſarijs, nec nõ pecunia quoq; ipſa conferri ſolet. Pręterea amici optimi, nũquam eos qui uterentur ipſis, reddidere deteriores. At diuitias ſcimus ſæpe in malum exire. Quare conſideratè Alexander ab his ad illos theſaurorum nomẽ tranſtulit, eo quod ſemper opus ſit amicis ei qui uitam beatam ſit acturus. Ei uerò qui hoc bono careat, idem uidetur accidere, ac ſi altera manu priuaretur. Quantũ enim ſibi inter ſe conferunt ad greſſum pedes, tantum exhibent in negocijs amici. Neq; errauerit, qui oculorum par communitati amicorum comparauerit. Etiam licet argumenta plurima huius rei capere de ijs, quę cotidie uſu ueniunt. Plena enim uita ſpectantiũ huc. Poterit & is qui ad ſuperiora heroica uolet tempora reſpicere, etiam de illis exẽpla adducere. Quid enim

Ab exemplis.

ami-

amicitia Herculis ac Theſei, quid'ue
prȩclaris facinoribus illorũ illuſtrius?
An non idem uelle atq; ſentire, & cõ-
ſpirare ad certamina obeunda ſimile?
Cum autẽ ſeuocatione quadam opus
Herculi eſſet, quis Athenas abductũ
neceſſarijs omnib. ſuſtentauit? Nõne
Theſeus? Atq; hic idem in Pirithoi
familiari uſu, uideamus quos fructus
perceperit, quidq; illi à ſe contulerit.
Rapienda erat Helena Theſeo, quia
precibus illam obtinere non poterat.
Erat igitur diſcrimẽ haud exiguum,
partim à patre, partim à fratribus, &
alijs Lacedæmonijs. Sed nihilo mi-
nus & Theſeus facinus illud auſus fa
cere, neq; deſertus à Pirithoo fuit, qui
gratiam referendam nequaquam for
midini poſtponeret. Neq; illum pœ-
nituit promtitudinis, ac mox gratiã
redditã accepit. Cum enim nuptias
petiturus eſſet Proſerpinæ, Iouis &
Cereris filiæ, iuſſit ſe quoque Theſea
ſequi. At hic primum reprimere illũ

conari, manifeſtã calamitatẽ demonſtrãs. Sed cum dicendo mouere eum non poſſet, in ſocietatẽ periculi ſeſe dedit: quæ paſſurus eſſet haud neſcius, ſed paratus pati illa potius, quàm offendere amicũ. Iam poſt cędem maternã, quò Agamemnonis filius redactus fuerit, audimus. Nonne enim exagitabatur à furijs, odio habebatur à ſuis, execrabilis & impius uidebatur uniuerſis, omniumq́; deteſtandus maxime? Neq; tamen Pylades in ea fortuna hominẽ auerſatus fuit. neq; operto capite ſe in metu, ne implicaretur infamia illius, ſubduxit. Sed & præſto ei, & aſſectatus ipſum fuit, neque ullius certaminis ſocietatem defugit, neq; puduit curare eum qui ſua manu iugulaſſet matrem. Hæc parua ſunt, ſi de Achillis ſententia æſtimentur. Is enim cum planè cognouiſſet ferendum neceſſariò alterũ horum, uel ut Hectorẽ ne interimeret, uel ipſe etiã ut occideret, uindictam amici

amici præpoſuit uitę ſuę. Hæc rerum teſtimonia Alexandrũ tuentur. Sed ne Euripides quidem prætereundus. Omnino autem poëtæ illius indubitata ſapientia eſt. Quid aït igitur ille? Nihil eſſe pluris faciendum amico certo, quod optimum eſſe ipſe ordine memorat. Deinde animaduertens homines diuitias & regnum magni pendere, planè pronunciat, neq; diuitias neq; regnũ præſtare amico. Meritò igitur amici, ab Alexandro & iudicati & appellati fuere theſauri. Quapropter, qui ſapient, cum illum ob dictum laudare, tum re etiam imitari ſtudebunt. Non enim eſſe beata uita poterit, niſi copia amicorum ſuppeditet bonorum. *Ab autoritate.*

Alia chria.

Diogenes adoleſcentem conſpicatus petulantem, ipſe pulſauit cuſtodem, tantum locutus, Cur tu ad hunc modum inſtituis? Contra negligentiam inſtitutionis.

Vni-

Laus philoſophiæ.

VNiuerſa quidem Philoſophia precioſum et cœleſte eſt bonũ. Mihiq́ꝫ uidentur ij, qui illius cultores nõ admirantur, fortaſſe & deos ipſos parui pendere. Sed philoſophiæ deditos tantũ prçſtare reliquis par eſt, quantũ hi beſtijs antecedũt. Rurſum autẽ inter eos qui hoc uitæ genus ingreſſi ſunt, admiratione prçcipua uidetur Diogenes, cum ipſe, tum ſecta quam ſecutus ille fuit. Hic enim cœli ac terræ ſpacia, itemq́ꝫ ſolis ac lunæ, perueſtigare alijs reliquit, & ad uirtutis curam, quæ maximã eſſet allatura hominibus utilitatem, ſeſe contulit. Diuitias ſpreuit, uoluptatibus fuit ſuperior: corpus laboribus excercuit, fœlicitatem potentię miſeriam duxit. Cumq́ꝫ haberet pro familiaribus omnes mortales, nullius non reſpectu mouebatur. utq́ꝫ dicam ſimul omnia, imitatorem ſe eſſe uoluit Herculis, cum ſcipione obambulans, & quærens quos reddere meliores poſſet.

Diogenis laus.

Quale

Quale autem & hoc eſt quod ægit? Aderat cum puero cuſtos illius, ſed puer decus ætatis ſuæ non ſeruabat. id cum fieri cerneret Diogenes, correctionem requirere iudicauit. Quid facit ergo? Adoleſcentē quidem prçterit, & in præſidem illius fertur, & multa uerbera tergo impingit, additquè his orationem, Non oportere talē eſſe inſtitutorē. Atq; ego primum utriuſq; cauſſa laudo uirum: & quod non reformidarit manibus quoq; uti in doctrina temperantiæ, et quod explicuerit qua de cauſſa id faceret. Nā eos qui ualde iniuſti eſſent, re ipſa caſtigandos putauit: cum uerò non reticuit, qua cauſſa incitatus ad uerbera deueniſſet, eo ipſo oſtendit afflicto, quare afflictus fuiſſet. Quod ſi poſt uerbera abijſſet tacitus, nihil prohiberet & ignorare peccatum ſuum cuſtodem, et in ea ignoratione nihilo reddi meliorem. Delictorum etiam adoleſcentis pœnā exigere à cuſtode, cor- De pædagogis.

dato-

datorũ eſſe reperiemus. Perpẽdamus enim animis, cuius rei gratia mercede conducãt parentes, eos qui pręſint liberis ſuis. Num quod cupiant fruſtra impendere pecunias, conſumere diuitias? Ita'ne uerò? Immo nemo tam inſanus eſt. Quid ſpectãt igitur? Sciunt adoleſcentiam eſſe natura procliuem ad peccandum, & quæ frugalitati contraria ſunt ſemper approbare, atq; fugere ea de quibus fœlicitatem conſequi poſſent, & perſequi ea unde miſerrimi futuri eſſe uideantur. Vnum ergo adoleſcenti à prouectioribus ętate diſcendũ, quibus adhibere animũ, & à quibus abſtinere debeat. Ideoq; plurimum in hoc ſtudent, ueſtigare cuſtodes filiorum ſuorũ quàm maxime idoneos: amuſſim actionum pueri deſignantes, ſententiam cuſtodis. Huius rei argumentũ eſt, quod omnes de pueri moribus coniecturam faciunt ex cuſtodis moribus, Et hic ſi frugi eſt,

de

de illo quoq; in expectatione ſunt meliore. Sin aliter eſt, deteriorem etiam ſpem de adoleſcente concipiunt. Itaque patris eſt officium, argentum numerare: cuſtodis autem, curare reliqua, ſine omni tergiuerſatione. Propter hoc enim licere uolunt his, & ut uerberent pueros, & obſtringant, & torqueant, deniq; ea ut in filios experiantur, quæ in ſeruos dominis permittūtur, ne qua negligentię aliquando excuſatione uti poſſint. Quid aio igitur? uel quid ait potius Diogenes? Heus tu, iſte ſi uoluerit potare ultra modum, nequaquā permittes. Item ſomnū alieni tēporis diſcutito. Tum delabentē ad inertiam, ſuſcita: illiusq; obſerua aſpectū, habitum, uocem, ne quid inconcinnū accidat. Ac primū quidē hortationib. uti conare, deinde in refragantē animaduerte, magisq; ut acerbus in ſtudio temperantiæ tuendæ uidearis facito, quàm ut de lenitate damnū accipiatur. Adeſt ſcutica.

Im-

Impinge tergo crebra uerbera. Extimeſcat ille ſcipionẽ tuum. niſi enim tuus illi, at tibi meus erit formidandus. Talem ſentiendum orationem illam eſſe Diogenis. Eo enim quod ait, Iſta'ne diſciplina tua eſt? omnia illa complexus eſt. Videamus igitur, ſi opus eſt, amplius. nam ille cuſtos aderat'ne aſſiduo apud puerũ, an nõ? Si diſceſſit ab eo, manifeſtus fuit proditor pueri. Sin aderat, utrum placebant peccata, an minus? Quod ſi uolente ipſo peccare licuit puero, quis iam illo ſceleratior? Sin minime uoluit ita fieri, quid accidit igitur quo minus uetaret. Non enim certe repugnaturus illi adoleſcens fuerat, qui ſciret ſibi neceſſe eſſe obedire, neque oculos contrà attollere. Quod ſi fortè puerum Diogenes uerberibus affeciſſet, ut cuſtodem affecit, an non dicturum eum fuiſſe arbitramur? O ſapientiſſime Diogenes, equidem rectum eſſe iudico id, quod concedit is

in

in cuius poteſtate ſum. Ac tu nunc petulantiam iſtam; ego uerò diſciplinã eſſe cenſeo: atq; hoc utor ſigno, quod cuſtos me hinc non abſtrahat. Hæc ſi audiret Diogenes, fateri cogeretur, ſe uerberibus ſine iudicio uſum. Ita profectò. Ideoq; neq; fecit ille huiuſmodi quicquã, neq; audiuit. Ac quoniam ubiq; initia & fundamenta rerum conſiderare æquum eſt, & ad illa poſteriora omnia referre (nam ea quæ occaſionem præbuere, conſequentium omnium cauſſam habent) cumq; petulantiæ dedecus ab adoleſcente admitteretur, cuſtodis uerò procuratum eſſet negligentia, non in nudum commiſſum inquiſiuit Diogenes, ſed in eum quoq; à quo illud commotum fuiſſet. Atq; ueniam dedit delicto: ſed eum odio eſt proſecutus, qui formidinem inde remouiſſet. Nam abſq; cuius permiſſu nunquã perpetraretur, eum pœnas commiſſi perſoluere debere ſtatuit. Sit enim

certe abſurdiſſimum, ſi quid rectius adoleſcens ægerit, eius laudis fructũ capere præſidẽ, ſi rationi reddendæ, uti ſecus ille ſe geſſerit, obnoxius eſſe nolit. Ego ſæpe uidi præclare referentem memoria adoleſcentem, ea quæ propoſita fuiſſent, atq; cuſtodem in hoc gloriari. Item, celerrime illum intelligere, hunc ſe magnum facere. illũ temperantem eſſe & modeſtum: at hunc, ſi minus laudaretur ipſe, ægerrime pati. Quin etiam parentes, ſi uideant filiorum ſuorum inſtitutionẽ quàm rectiſſime procedere, cum ad literas tum mores quod attinet, puerum quidem ne tantillum quidem in his admirari ſolent, ſed flectunt ſe ad inſpectorem & ducem, huic plaudũt, hunc laudant, huic pecuniam offerunt: plura etiam quàm tum dederint, poſtmodo illum expectare iubent. Eſt igitur iuſta & ſimplex oratio. Bona adoleſcentis, ut quaſi ipſius propria nemo admiratur, ne puniat con-

contraria. Cuſtos aufert laudem dexteritatis. Eſto delictorum ſupplicium eiuſdem. Haberent illi enim præ cæteris eximium hoc cõmodum, ſi muneribus potiri, & delictorum nullam pœnam ſuſtinere concederetur. Verum id non decet. Sed ſi præmia expetunt, etiam pœnas non recuſent erratorum. Sicq; ambiunt laudem, ne indignentur ob uerbera. Hoc ius ubicq; ſeruari reperiemus. Chorus in canendo errauit, à theatro magiſter accuſatur, necq; de choro quiſquam reprehenditur, ſed is exploditur qui nõ rite numeros concinnauerit. Apparet enim, ſi præiret hic uera uia, ſingulos illos ſecuturos fuiſſe. Bos ſi cornu petat, utrum huic an bubulco potius ſuccenſemus? Si equus improbus uidetur, eum'ne an potius agitatorem accuſamus? Ipſe etiam gubernator uideat, nautę ut ſtrenui ſint, ſibiq́; ſciat rationem eorum quæ deliquerint reddendam eſſe. Vt enim in eos qui

primos pilos ducunt, crimina ſequentium redundant: horum enim, quid facere milites oporteat, nutus definit: ita & puerilium peccatorũ culpam, omnes meritò in caput cuſtodis impegerint. Quod autem dico, manifeſtius erit, ſi ad maximas urbes Gręcię fortè reſpiciamus: Athenienſiũ, inquam, ac Lacedæmoniorum. Nam Athenienſes quidem non receptis ijs qui in nauali ad Arginuſas prælio occiderant, duces belli condemnarunt morte, reliquis ne irati quidem fuere, cum tamen uniuerſi pariter ſepulturam mortuorũ neglexiſſent. Sed quia à ducibus fluxiſſe negligentiam ſciebant, ideo & crimen, & ſupplicium horum eſſe uoluerunt. Lacedæmonij uerò, facile declararunt, honore quo affecere Themiſtoclem, omnia reliqua ad eos qui autores ſint referri. Poſt illa enim præclara & admirabilia facinora aduerſus barbaros geſta, uenit Spartam Themiſtocles. At

Spartani illum corona ornarunt, illius conſilio occaſionem pugnæ Salaminiæ aſcribentes. Quare nequaquã ignorauit Diogenes, cui uerbera deberentur. Aequum autem eſt, et hũc qui ſapiunt ut laudẽt, & re quoque ipſa imitentur.

Alia chria.

Iſocrates diſciplinarum radices amaras illas quidem eſſe, fructus uerò ſuaues dicere ſolebat. Initia ſtudiorum iniucunda eſſe, exitus iucundos.

ISocratis alius laudat orationes, quibus ornauit ille fortes uiros: alius conſultationes, in quibus declarauit ſingularem prudentiam ſuam. nonnulli & cauſſarum actiones, in quibus nemini ceſſerit. Iam alij uerborum, alij numerorũ uenuſtate capti: quidam etiam, ut comperi, quod à uulgaribus receſſerit, illũ admirantur. Sic enim putant, ſi unus quiſpiã fuiſſet ex oratorum numero, quod ſolus fuiſſet Athenienſibus: cum autem doctorem & ducem aliorũ ad artem *Iſocratis laus.*

dicendi ſe eſſe uoluerit, multos iam pro uno oratores uitæ reddidit. Atq; ego & hæc laudo. abſurdum enim eſſet profectò, non laudare me. Sed nõ minus præcepta illius admiratione proſequor, quibus quotquot paruerunt, re ipſa utilitatem ſenſerunt. uerum præcepta ipſa alia literis comprę henſa, alia ſic ore prolata, apud familiares ſuos memoriæ reliquit. Sed eorum quæ memoriæ mandata ſunt, perpendere multa licet, omnia autẽ difficile fuerit. Quare in præſentia uno utemur dicto de diſciplinis, quod maximi quoq; facere deceat eum qui diſciplinis alios erudire inſtituerit. Iſocrates enim cum adoleſcentes cerneret à ſtudijs diſcedere in metu laboris, inq; conſideratione primi ſudoris, minime cogitantes quæ contingere ab his bona ſoleant, quid fecit? Collatis ultimis cum primis, & uoluptate cum triſtibus, magis hos illius reſpectu confirmauit, quàm horum

con-

contriſtauit. Nam diſciplinarum, inquit, & radices ſunt & fructus, illis amarum additum, his ſuauitas maxima adiuncta eſt. Quis non miretur in primis dicti ueritatem? Nam uideamus ambo tempora, tam initij, quod radicis nomine ſignificat, quàm finis, quod introducit fructiferũ. Reperiemus enim illud triſtitia quadam ſtudia frangere, hoc incredibili lætitia excitare. Huc enim mihi aſpice. Reſidet magiſter loco, quemadmodũ iudices, editiore, terribilis, adductis ſupercilijs, iracundiam præſeferens, nihil promittens placidum. Cogitur accedere puer trepidus & ſummiſſus, ad opus uariæ recitationis, inuentorũ, compoſitorum, atque inſuper memoriæ. Quod ſi opera improbata ipſius fuerit, indignationes, conuicia, uerbera, minæ in poſterum, ſequuntur. Sin omnia eximium in modum elaborata, neque reprehenſioni ullus relictus locus, in lucro ponen- *Studiorum initia.*

dum non malo eum affici, inculcatur cohortatio, ne poſtmodo deteriorem operam dare uelit, ac ijs potius qui per omnia officium ſuum fecere, expectandum tamen malum. Simul enim dixiſſe minus bene uidentur, ſimul grauius ſuſcipiendum onus, atque maioribus etiam iam ſatisfacere poſſe creduntur. Atq; talis quidem, uel non ualde diſſimilis eſt magiſter. Cuſtos autem, Deum immortalem, quanto dominis ipſis grauior ſemper adeſt, propè ut annexus eſſe uideatur, aſſiduò ſuſcitat, perpetuò obiurgat, ab omni ocio repellit, operi animum intendere iubet. Nihil laudat quod recte factum fuerit, ob minima autem maxima ſupplicia infert, armatus (ut ita dicam) ſequens ſemper, dum ſcipionem aut ſcuticam dextra pręfert. At parẽtes liberis faciles ſunt? Immo nihilo mitiores illis, de quibus modò diximus, ac potius ſæuiores. Subeundumq; pueris domi certamẽ

nouum,

nouũ, nihilo illo in ludis leuius. Vbi enim cibus potusq́ꝫ præbendus, pro eo audit à patre, Quid factum, quantum profectum eſt? Quid nobis doctrinæ acceſſit? & ſimilia. Addamus iam & quę à matre expectanda. Huic illum rationes referre neceſſe eſt. Hic ſi ulla obliuionis accuſatio, uerbera memorare parum, etiã à cibo excludi oportet. Adeſt iam ueſpera, quæ aliorum labores ſoluit, ea illorum labores & opificiũ auget. At nox quietis tempus propriũ, cauſſam uel maximam affert pueris criminationum, niſi ante ſatietatẽ ſomnũ repulerint. His igitur neqꝫ foras cum prodeunt, neqꝫ domi cum morantur, non apud inſtitutores, non parentes, non noctu, non interdiu conceditur uacare quieti, ſed per omnes labores pergendum eſt. Ac ne ſomnijs quidem placidis frui licet, ſed doloris & hæc plærunqꝫ habent prædictionem. Nunquis eſt qui exiſtimet, perperam di-

ſciplinarum radices ab Iſocrate conſideratas? Vides difficultatem, amaritudinem, omnia referta curis. Sed nō hic conſiſtit res, inquit. Neq; terminus eſt diſciplinarum difficultas.

Finis ſtudiorum.

Iam igitur ad fructus reſpice, & cum radice hos compara, mox reperies iucunditatem non inferiorem triſtibus illis. Quid autem eſt ſplendidũ? quid omnino rerum meliorum, quod cum malis non communicatur? Vbi iam enim adoleſcens ſatis inſtitutus uidetur, uocatur ibi in concionē populi, totusq; huius populus à ſentētia pendet, & autoritati ipſius parent. Tanto eſt curia plenior uoluptate, quàm dolore fuerat ludus, potiorq; corona uerberibus. Anteceditq; longe cuſtodum triſtitiã præconis uox, illa ſplendido præconio proclamans beneuolentiã erga hunc. Accipe & reliquos fructus. Incidit tempus legationis: ſtatim ſuffragium fertur erudito, atq;

hic

hic patriæ bona cõciliat. Hic illuſtris apud ambos, tam qui miſère, quàm ad quos uenit legatus. Incidit controuerſia cum finitimis, atque opus eſt illa remota. Non ibi fortis, non diues, non præſtans forma, ſed eruditione excellens deligitur ante alios omnes. Deniq; ciuitatũ maximæ adminiſtrationes, penes oratores ſunt. Sed oratores de eruditorum ſunt numero. Hi leges, hi plæbiſcita conſcribunt, quibus reſpublicę contineri ſolent. De opinione uerò collati maximi beneficij, maior exiſtit uoluptas, cùm accipientibus, tum conferentibus. Benefacta enim ijs qui adiuuantur ſuccurrunt neceſſario tempore, ijs autem qui adiuuant uirtutis laudem pariunt. Sed & hoc manifeſtum, omnium eſſe maximum læſos defendere, & ab illis inimicorum uim propulſare. Hæc autem omnia eruditi poſſunt. Eorum à quibus affecti iniuria fuere

nomina

nomina deferunt, iudicio eos poſtulant, in ius rapiunt, legibus tradunt. in ipſos ſi quis ſycophanta ſeſe intulerit, nihil periculi eſt, ſatis enim ui & copia ſua defendũtur. Affinitas quęritur? quis non uotis optarit eruditũ ſibi contingere? Quæritur amicus. quis non cupiat neceſſarius illius uocari? Hoc enim genus non modò ſibi præſidio, ſed & ſuis pro portu eſſe poterit, ſi aſſint in tempore neceſſario, ſi in aduerſis ſocios, cõſolatores, opitulatores ſe præbeant. Quàm ſpecioſe uerò ad tribunal deducuntur? Quàm ſpecioſius etiam reducuntur poſt actiones glorioſas? Quod ſi forte ſubeat cupido pecunię, propinquę diuitiæ ſunt, illæ quidem honeſtæ & artis quæſtus. Pręterea in cœtibus cõmunibus hos deſiderant, ſi abſint: ſi aſſint, confidunt. Ab his pax & bellũ adminiſtratur. Hi parentibus celebritatem conciliant, nobilitatem liberis relinquunt. In his duplex eſt ob eru-

ditionẽ

ditionem ſenectutis reuerentia. Eorundem mortuorum longiſſimo tempore in foro poſitæ ſtatuæ conſeruãt memoriam. Cernis quàm contrarij ſint de illa radice enati fructus? Cernis quãto plus delectationis ſit, quàm laboris, in diſciplinis? Cernis tetrica illa in maximam hilaritatem euadere? Ac mihi hoc ita ſe habere iure optimo uidetur. Videamus enim utrũ exiguum quiddam & futile ſit eruditio, & eiuſmodi ut facile conſpui poſſit. an uerò contrà, & ipſa ingens ac admirabilis & maxime utilis poſſeſſori ſuo, alijs autem inuidioſa? Atq; ea ſanè quæ dudum commemorata ſunt, de præſtantia illius, indicant ultimo hãc loco poni nullo iure poſſe. Hæc enim omnia comprehendere uiſa eſt. plauſum, laudẽ, copias, præmia, honores, tam uiuorum quàm mortuorum. In promtu autem cauſſa eſt, quare neceſſe ſit illa laboribus parari. Ita enim ſe res habet. Aliæ res

nullius ſunt momenti, aliæ maximi. Priores quidẽ facile acquiri poſſunt, ad poſteriores uerò laborib. deducimur. Neq; paruis ſudorem natura admiſcuit, neque ſocordiam maximis. Sed utriuſq; illorum conſentaneum eſt fini exordiũ. Ibi deliciæ, hic defatigatio. De duobus igitur alterũ accidat neceſſe eſt: uel exiguũ quiddã, ut eruditionem perhibeamus: aut hoc negantes, admittamus laborem. Si ergo de ineruditione, aut re quapiã futiliore Iſocrates diſſerens, initijs diceret horum labores ineſſe, ualde ego illi ſuccenſerem. Plenæ enim uoluptatis iſtę radices. Cum autẽ uerba de re faciat, cuius donum ad deos referri æquum, dixeritq; initia eſſe ingratiora, ſed finem lætum, habet & ipſius rei magnitudinem ſententiæ patrocinantẽ ſuæ. Cum mercatoribus agitur & ipſis eodem pacto. Non enim illis in angiportis dormientibus,

neq;

neq; domi deſidentibus offeruntur diuitiæ: ſed opus eſt obſeſſo portu, compellato nauclero, impoſitis & mercibus & corpore in nauem: tum abſcondenda terra, & in altum emicandum, ubi multos deinde dies cum noctibus coniungat. Neq; diximus adhuc tamen quod maius eſt. Sæpe enim qui modò proram impetierãt, cadunt flatus, & irruunt contrarij: & hi unde prouecti fuere, eò referuntur, neque lucrum ullum in curſu factum. fulmina uerò, quę iuxta onerariam decidunt, & tonitruum fragores, fluctusq; inſurgentes, & decumanorũ metum, quis pro eo ac par fuerit enarrare poſſit? Hæc cum illi fortiſſimè pertulerint, periculi precio opulentiam mercantur. Atque horum alterũ uſu ueniat neceſſe eſt, uel multa ut illis aduerſa perpetienda, uel ut facultates nõ augendę ſint. Atqui, uniuerſas diuitias ſi quis diſciplinis

oppo-

opponat, riſum moueat dijudicatio. Quid mirum autē, ſi illæ labores requirūt, cum ne minora quidem ſine defatigatione contingere ſoleant. Cereris fruges quo pacto demetere cenſes agricolas? nunquid ſine ſatu, ſineq; aratione, ut apud Cyclopas? Figmentum hoc, & fabula, ac potius neceſſe eſt, omnino bouem curare illum, et aratrū pangere, & diffindere terram in ſulcos, & ſationis tempus noſcere, neq; pati quod coniectum fuit ut auferant auiculæ: itemq; quæ detrimentoſè obnata uiderit uuis, ea ut amputet. Cumq; iam nullum curę atq; diligentiæ genus non adhibuerit, matureſcente iam ſegete, cum æſtatem expectauerit, ita demum falcem uſurpabit. Neq; hoc conſiderandum modò, areas illum compleuiſſe, ſed quanti labores ſubeundi fuerint, hoc ut aſpicere poſſent. Eadem & de paſtoribus dicere liceat, deq; artibus alijs, quarum bona ne conferendà

quidem

quidem ſunt diſciplinarũ bono. Ac quid his immorari attinet, cum ſuppetant exempla idonea, quæ præclarum teſtimonium perhibeant huic diſputationi? Quid enim maius aut grauius Demoſthene? non illum dico qui dux in Sicilia, ſed qui orator fuit Athenienſium. An ulla maior unquam Athenienſibus, atq; adeò omnibus mortalibus commoditas extitit? Quis filium ſuum non optarit, non dico ſimilem fieri illius, ſed omnino imitationem eius attingere? Hic igitur non conuiuijs & compotationibus intendens animum, neq; apponens menſam Sybariticam, neq; fœlicitatem in uoluptate conſtituens, nõ uentri indulgens, non plurimũ temporis quieti tribuens, ad tantam gloriam, quæ nunc terram & mare occupat, peruenit. Vnde igitur, aut quónam pacto tantam granditatem collegit? Omnia quidem ſimul ut dicam, de laborum aſſiduitate. Singula au-

tem ſi cõmemoranda ſint, fugiendo facilia, libris incumbendo, cum duceret aquam magis eſſe conuenientem quàm uinum, in ſtudijs quidem uitã agenti. Cum tempus ſoporis ipſe operum tempus faceret. Cum ita ſe totũ ad diſcendum conferret, ut effoſſo ſolo domicilium ad inhabitandum nouum & admirabile ſibi conſtrueret, ne qua tumultuatio ſenſibus obiecta excuteret rationẽ inſtitutorũ. Nondum diximus quod maximum eſt. Prodire enim in publicum, in primis officere ſtudijs ratus: cumq; ordine quodam labores ſuos ſibi uellet procedere, radendam capitis partem duxit, ex quo id efficeret, domi ut remaneret. Hic igitur Demoſthenes, radicis acerbitatẽ cum percepiſſet, etiam fructuum dulcedinem percepit. Poſt illa enim moleſta, non ſolum Athenienſium ipſi, ſed totius Græciæ ſalus credita fuit. Eũ omnibus poſthabitis ſolum ſpectauerunt, principem populi

populi beneuolentem, conſiliarium bonum, oratorem gnauum, prudentem, acutum, omnibus honeſtis nominibus appellantes. Hic fuit ipſis omnia: legumlator, plębiſcitorũ ſcriptor, qui legationes obire, qui dicere, qui perſuadere ſciret. Quinetiam caput illud quod deforme reddidiſſe uidebatur, poſtea oſtentauit redimitũ corona. Deq; illa incluſione & anguſtis ædibus, in totum orbem terrarũ protulit gloriam ſuam. Atq; mortuus etiam non finiuit, ut ita dicam, uitam: ſed animos cum iuuenum tum ſeniorum, nunc quoq;, omnium rhethoricæ cupidorum, quaſi initiorum ſacris quibuſdam imbuit. Deniq; nec ingratiorem radicem, neq; præſtantiores fructus quiſquam deguſtauit. Quid Lycurgus ille, qui & ipſe temporibus uixit Demoſthenis? utrum aut uulgaris orator Athenienſibus uiſus, aut quod magnus eſſet ac exiſtimaretur, id ei abſq; laboribus contigit?

git? Verum quis tam ſerò ad diſcendum ſe contulit, cui non nouum aliquid auditum ſit, uel quo pacto ſomnum ille diſpulerit? Recte igitur hæc à nobis diſputari, cum alijs multis & Heſiodus teſtatur. Neq; quiſquam profectò tam audax fuerit ac temerarius, qui hũc teſtem reijciat. Nam ne pueris quidem eſſe ignotũ puto, præ cæteris poëtis celebribus, Heſiodum à numine Muſarum correptum, & ab his iuſſum fuiſſe deorum genus, & alia hominibus utilia multa decantare. Hic ergo in uerſibus quos de uirtute fecit, in ſublimi reſidere illam dicit. Confeſſusq; uiam, quæ ad eam ducat, eſſe arduam & difficilem, quæ per multos ſudores perficienda ſit: intelligi uult, ei quidẽ qui cupiat potiri uirtute. Vtriusq; ratio eadem, in qua ſententiæ congruunt, nominum quoddam diſcrimen eſt. Quod diſciplinam nominauit Iſocrates, hoc ille uirtutem dixit. Quod radicẽ ille, hic

ſemitã.

ſemitã, Rurſum cum Iſocrates amaram, ille aſperã. Qui uerò dixit, à dijs uenire bona hominibus, quod non argento neq; auro aut ſimili, ſed laborum precio ueniant, an non præclare tam cum Iſocrate quàm cum Heſiodo uidetur conſentire? Nos ne igitur tam incogitantes erimus, ut metu primorum, tantis bonis nos fruſtrari: utq; non hæc appetere cupidiſſimè, illa fortiter perpeti uelimus? An non uerebimur tam multos ſapientes uiros uideri condemnare futilitatis? aut committere alterum horum, uel ut digna admiratione culpemus, uel ut non ſequamur ea quæ admirati fuerimus?

SENTENTIA.

Dedecus eſt totam conſultũ ſtertere noctem. Sententia Homerica.

REi militaris ſtudioſus, admiretur in Homero artẽ inſtruendæ aciei: fabri, ea quę de fabricationibus Laus Homeri.

 ſcitè

ſcitè ille prodidit. Ne medicis quidē existimo in illo deeſſe, quod ſuſpiciant. Sed & auriga & nauigator, uterque ſuam apud illum artem reperiet. Longum fuerit dicere de diuinatione, de excuſoria, de diſputationibus iuſtitiæ ac rerum diuinarū. Sed quod omnino omnibus prodeſſe uidetur, id eſt, ut mea fert ratio, in generalibus ſententijs, quarum aliæ à prauitate cohercent, aliæ ad bona impellunt. Atq; in omnibus quidem reperire eſt intelligentiā, rationemq; conſentaneam, & pręſens lucrum, ſi quis parêre uelit. Mihi tamen alias uincere, & longo quidem ſpacio, uidetur illa, quam de conſiliarijs pronunciauit, Non eſſe totum noctis tempus ſomno tribuendum. Ipſum etiam certe Homerum ſi quis interrogaſſet, Non aliud reſponſurum fuiſſe puto, quàm alias omnes longe eſſe hac inferiores. Quo argumento? Non Neſtor illam, non Vlyſſes, non ille ali-
quis

quis Græcorũ, ſed deorum ſummus qui proferat, introducitur. Neq; ille certe, niſi intelligeret præſtantiſſimam eſſe, omnium deorum præſtantiſſimo eam accommodaſſet. Sed hæc diſputatio qualis ſit, uidendũ rationibus illius productis. Haud, inquit, decet uirum eum cui neceſſitas conſilij incumbit, totam noctem acquieſcere. Animaduerte igitur, quàm utrinq; præuiderit quod utile eſſet, & in homine & in re. Non enim prorſus dormiendum non eſſe, dicit, ſed non ſemper dormiendum. Itaq; ſomni pars principem conſeruat, uigiliarum principatum. Propter hæc partitur noctem in quietẽ, & conſilium. Atq; hactenus quidem, ſic ſatis recte omnia ille quidem, neq; quod minus fieri, quodq; nulla ratione obtineri poſſet, principi imponit. Quod autẽ nunc fecit, ſubiectionis eſt exquiſitę, quam niſi cuſtodierit conſiliarius, ut ſecundum ipſum Homerum dicam,

perierit celeriter cùm ipſe, tum ij quibus ad proſpiciendum præfectus eſt: præſertim ſi forte bellũ gerat, & multis præſit. Quorũ utrunq; uſu uenit illis temporibus, quibus hæc ſententia enunciata fuit. Sed conſideremus, quo'nam modo? Sunt legiones ducibus, ſunt ſępe & nauales copiæ: ſunt ſagittarij, funditores, leuis armatura, deniq; omne genus hominum idoneum ad bella. Horum iſti omnium cura gerenda, de quibus ſi recte fuerit, in hoc illa ut conſeruentur: ſin aliter, in melius ut correcta commutentur. Atq; eum dux, quem uiderit in arte excerceri ſua, collaudabit: eum qui noluerit ſe præbere militem ſtrenuum, increpabit, atq; illi præmia, huic pœnam conſtituet. Item alium ad ſanitatem mentis reuocabit, alium reddet meliorem. Idem reſpiciet nautas, gubernatores, arma, uectigalia, occaſiones, opportunitatẽ temporis, quæ excercitui momentum aliquid

belli

belli afferat. Hic ueſtigare hoſtium conſilia debet, atq; hoc tamen agere ne ſua illi reſciſcant. Si faciendũ prælium equeſtre erit, hoc uidebit: ſi nauale, hoc quæret. utrum machinę admouendæ, an hoſtes proditione circumueniendi. Ipſum inter hoſtes ſeditionem excitare, inter ſuos reſecare oportet. Ille nauibus afflictis medebitur, uelociſſimas ad rem gerendam emittet, nouas ædificabit. Rem diuinam dis faciet, utetur diuinis. Nemo cõprehendere numero queat, quàm multa negocia propoſita ſint regibus. Horũ ſingulis & conſultis & factis eſt opus. Inconſultò enim ad res gerendas aggredi, ſæpe nocet, perſequentibus ea nobis quæ fugere debuiſſemus. Sed conſulere tantũ, neq; agere quicquam, nihil prodeſt. Nam deliberatio omnis expers actionis, afferre boni nihil poteſt. Quare ut dixi, ambobus opus. Eritq; iã actionũ tempus dies, conſiliorum uerò nox.

Sin illum ſomno dederimus, & in hanc amborum propria contulerimus, erit tempus breuius quàm uſus requirit. Accidetq́; horum alterum, uel ut ad rem accedamus antequam hoc optimum eſſe intellexerimus: uel ſi optimum eſſe intellectum ſit, in uſu rerum impediamur. Ad hanc neceſſitatem reges adducit, cum ſubditorum, tum negociorum multitudo. quæ cum abſunt, obdormiſcere conceſſum eſt. Id ex eo cognoſci poteſt, quod ne detrimento quidem unquã plebeium aliquem ſomnus affecit. Parua enim ſunt quæ tenet, nempe * ædiculæ humiles, tres uel quatuor familiares, & denarij non multi. Fuitq́; ſatis illi ſpaciũ diurnum, tam ad conſulendum quàm agendum. Quid totum illud dico? Vna breuis pars illius hæc ambo capit. Ac ſi quis huic illud ſubijciat, non dormiendum: hoc ſuppetet, non multis ſe præfectũ rebus, ijs certe quibus uſu uenit, ut

penes

penes ipſos ſit multorum adminiſtratio, maximum damnum allaturus ſit ſomnus, ſi non fugiatur. Nō tu enim cernis gubernatorem, quem non erraturus uidetur qui nauis regem dixerit, reſidentem noctu ad gubernacula, oculis ad ſidera erectis, nequaquam contendentem de quiete cum nautis. Qui cum accelerantes iaceant ociosiſſime, alij quidem fuſi per tranſtra, alij in carina, haud ille inuidet eis hoc ocium, ſed has ipſis ſua uigilantia delicias conciliat. Non perpulit oborta nox Hectorem ut acquieſceret, ſed maximas in illa res gerere uoluit. Itaque & coëgit quos oportuit, & pollicitis ad explorationem idoneos excitauit. Neque finem mihi quiſquam, ſed hoc potius conſideret, quæ nam ratio conſilij fuerit. Nam illius fortuna domina eſt, hoc à nobis ipſis petere ſolemus. At Agamemnon ille, ſi ſomno cenſeret eſſe ſeruiendum, quia prin-

principes ſuſcitaret ad conuenien-dum? Quomodo Diomedes adiuncto Vlyſſe exploraret hoſtium res? Hæc occaſio urbem Priami tradidit Achiuis, cum Troiani ebrietate oppreſſi, ipſi uerò ſomno inferiores non eſſent. Quid uerò priſca afferre opus? Aut cui ignotũ, uulgi ſermone tritum prouerbiũ? Noctu urgenda conſilia. Quo autẽ ſenſu ſapiens Sophocles, noctem dixit uocabulo de mente ducto? nunquid'ne ideo, quod tum mentis uis in hominibus maxime excercetur? Hunc ſpectans excutiat ſomnum rex, ſciatq; nõ poſſe fieri ſimul ut ocio indulgeatur, ac multis ut imperetur.

Eadem aliter.

HOmerus poëta, commemorando calamitates Troianorum, homines mihi ad iuſtitiã uidetur inuitare, oſtendens quæ mala iniuſtos maneãt. Exponẽdo uerò Vlyſſis certamina, fortes illum homines reddere ap-

re apparet. Quis enim non ad ſummam potentiam inſtituatur, qui illũ à familiaribus ſuis affici contumelia uideat, continentem quidem manus, atq; operientem tempus? Cum reddat autem meliores homines argumenti conſilio, non minus ijs ſententiæ generales, quas inſertas reliquit, proſunt. Modò enim docet, quem ſe erga externos aliquis, quem erga deos gerere: rurſum quo pacto animatus eſſe patria periclitante debeat. Atque ſunt hæc laudabilia omnia. Vincit uerò dictum de regum uigilantia. Cum regem enim bonum fecerit, reddit nimirum per hunc & ſubditos bonos. Admirabile autem in hoc, quod & negocia reſpexerit, & eum qui de his conſuleret. Cuiuſmodi cum fugiendum ſomnum dixiſſet, non addidit, prorſus fugiendum: ſed tempus diuidi uoluit in ſomnum & curam.

Dedecus (enim inquit) *eſt totam conſultum ſtertere noctem.*

Cui

Cui magnum commiſſum ſit imperium.

Recte hoc quidem ille, & appoſitè dixit. Vide enim quàm multis rex circumfluat. Reſpicienda huic militum turba. Danda opera, ut aduerſariorũ uirtutem & armorũ ſuperent uſum, non ignorans multitudinem imperitam nulli eſſe uſui. Tum armorum et uictus ſuſcipienda cura. illa ut parentur optime, huius ut copia ſuppeditet. Hos iubebit uallum extruere, illos foſſam circumducere, alios palos defigere. Eidem conſiderandus nauium numerus: deq; his quæ ſint integræ, quæ reficiendæ laborantes. Cogitet de ſagittarijs, de equis, de legionibus. quæ'que bene ſe habuerint, ea conſeruet: quæ male, corrigat, ut meliora reddantur. det'que operam, ut aduerſarij cum ſeditionibus confligentur. Innumerabilia ſunt quæ in rebus gerendis à rege poſſint requiri. Opus'que illi ad actiones eſt &

Regia negocia.

diurni

diurni temporis ſpacio, & noctis plurimum conſiderationi tribuendum. In hoc enim conſiſtit ſalus imperij, ſi nox deliberationes admiſerit, ipſe uerò die orto decreta peragat. Hæc Homerus dicit ei, qui multitudini præit. At priuatos dimittit in ſomno. Cur enim illa priuetur horum aliquis uoluptate, in poſſeſſione mancipiorum duorum, aut minarum quatuor, aut ſi malis, plurium ſanè talentorum? Nam de his ſi ad nocturnum ſomnum, non parum diurni etiam addiderit, tamen conſulere poterit. Priuatis igitur longam concedit requietem, quod neceſſe non habeant ſolicitari de multis: regibus uerò magnitudo imperij quod tenent, ſomnum adimit. Quinetiã hoc turpe fuerit, hæc poſſe rectius perferre gubernatorem, quàm eos quibus tantæ res commiſſæ ſint. Hanc enim gubernatores legem habent, ſomnum uincere.

Vident

Vident hi alios per tranſtra fuſos dormire, neq; ideo ſuum munus deſerũt, & ad illos deferuntur. Non enim ignorant, nautã ſuo in loco quem accepit, etiam ſomno relinquere locum debere: ſed gubernatorem nauis imperium cogit, reſpicere ad ſidera. Videamus iam qualem poſt hæc Agamemnon ſeſe præbuerit. Somnum diſcuſſit, & proceres illos conuocauit, exploraturus hoſtium conſilia. Tantamq; rem emiſſis illis in nocte perfecit, ut Troianis triſtitiam, Græcis, quamuis re infœliciter geſta, confidentiam conciliaret. Verum enimuero, ne Troianæ quidem copiæ in proſperitate ad ſocordiã delapſi fuere. Sed & ipſe Hector præmia propo ſuit, ijs qui ad nauale Græcorum accedere auſi fuiſſent. Atq; fortunam quidem deteriorem habuit Dolon, non tamen ut prauum hac re conſilium Hectoris redarguitur. Omnino autem natura ipſa nobis ſucceſſum

conſi-

conſiliorum adiuuat, cum non huc illuc diſtrahatur cogitatio atq; mens in turba negociorũ, ſed in tranquillitate facile inueniat ea quibus uſus eget. Ex eo Græcum apud poëtas nomen habet Nox, quod ab intelligentia deriuatur. Natumq́; prouerbium eſt, In noctem conſilij tempus conferendum eſſe. Hæc reges omnia conſiderare par eſt, minimeq́; ſeruire ſomno, et cogitationibus eſſe intentos.

DESTRVCTIO, NON VE-*riſimile eſſe, ad Græcos perueniſſe Chryſen.*

NEminem equidem poëtarum omniũ negligentem eſſe ueritatis optarim, præſertim qui de Muſarũ inſtinctu memorare ſe perhibeant ea quę memorant: ſed ſtudere magis ut uerum memorarẽt, quàm ut delectarent auditores. Sed Homerum omniũ maxime hoc uitare opor- *De Chryſa Homerico.*

tebat, tam præclarum et magnificum poëtam. Hic uerò & ipſe mendacia perſequi depræhenditur, cum alibi non rarò, tum maxime in Iliados ſtatim principio. Dicit enim, ueniſſe ad naues Græcorum Chryſen, liberatū̃ filiam, cum ſupplicatione duplici, una erga reges, altera erga multitudinem. Cumq́ʒ illi ſtudium multitudinis non deeſſet, expertum fuiſſe imperatoris iram, & audiſſe orationem plenam interminationis. Hic doluit, inquit, in contumelia, ad Apollinem confugit, cum precibus, ut iraſceretur ob commiſſa, & pœnam à Græcis exigeret. Hæc Homerus: quæ mihi non probantur. Quo pacto enim ſenex ille auderet ad hoſtes uenire, quod iuuenis quoque extimeſceret? Quorum enim incurſus fugitur, ut par eſt, quis credat ad eos hunc uenire uoluiſſe, quos odiſſe ſciret Ilium, & finitimos populari? Sed enim huc perpulit illum filiæ deſideriū̃. Immo

repulit

repulit hinc hoſtium metus. Neque illi conſolatio deeſſe potuit, primum, Se non ſolum eſſe miſerum, ſed inter alios multos, quorum liberi partim interfecti, partim capti eſſent. Deinde apud Græcos reginæ locum tenere filiam. nam audierat ſcilicet, nunciari ſtudium erga mulierculam regis, quodq́ hæc in amore & admiratione, deniq; omnia eſſet apud regẽ. Hoc & dolorem ipſius mitigare potuit, & deterrere à conatu repetendi. Verum ſceptro ille profectò & coronis fretus erat. Sed nullius ſolet apud hoſtes reſpectus eſſe deorum aduerſariorum. Vtrum nõ uidebat ſubditas Achilli urbes plures uiginti, in quibus luci multi, multæ aræ, multa fana, multa delubra, quibus uniuerſis ferrum & ignem intulerant Græci? An hæc apud quos nullius momenti fuiſſent, ij gratificarentur ob ſceptrum Chryſæ? Quàm autẽ ſtultè fecit, cum ſupplicauit ſceptrũ præ-

ferens regibus? Nam ſi imperium penes multitudinem erat, quorſum attinebat, coram Atridis uerba facere. Sin Atridæ potiebantur rerum, quid turba prodeſſe poterat? Sed concedamus hoc, præ dolore aberraſſe illũ à uera uia: Græcos'ne etiam credibile affuiſſe ipſi, & eum defendiſſe, antequam cognouiſſent quid regibus placeret? Hoc enim erat imperium euertere, & poteſtatem transferre in ſe. Quod tum fit, cũ multitudinis eſt adminiſtratio. Sed in regno pro lege eſt ſubditis, uoluntas potientis rerũ. * Quod ſi quid eiuſmodi maxime factum eſſet in rectoris ſententiã, ſubditorum ſententia anteuerteret: non tamen etiam ad contentiones delapſurum fuiſſe Agamemnona exiſtimo, ut mane ſtudiũ illud ſuum proderet. cum non ignoraret, multa imperia in odio ſubditorum euerſa eſſe. Non enim copioſa manu, neq; iudicij ſui præſtantia conſiſtit imperij firmitas,

mitas, ſed in ſubiectorum beneuolentia. quam ſi quis poſſit conuertere, facile deinde conuerterit atq; deſtruxerit imperium quoq;. Hoc igitur certe cuſtodiuiſſet uno in corpore, et redemiſſet imperij firmitatem. Neq; ullo pacto contumelia affeciſſet ſenem, uel ipſum, uel ſceptrum, infecta ut re illum dimitteret: cum ſciret hoc eſſe hominis imperiti atq; improbi, ac magis alicui de uulgo quàm regi conueniens. Quid etiam de contumelia acceſſit amplius illi, qui puellam retineret tamen? poteratq; hoc modo dicere, Nequicquam aduenis. non dabitur. Quid profuerit debacchari in deos, non uideo. Quanta uerò perturbatio hæc animi? Quaſi reuerens Deum, non interficit. Quaſi nihil curans, ita paruipendit. Iam contra Græcos numen hunc inuocaſſe, quis credat? Non enim puſillus adoleſcentulus admodum, eòuſq; progrederetur incogitantiæ, ut pœnas infligi quæ-

reret ijs, à quibus adiutus eſſet. Nunc ſenex, ſacerdos, qui uitam inter delubra duxiſſet, Dei amicus, ille iuſticiæ magiſter, hoc agit, Dei ut tela concitet aduerſus ſui cupidos Græcos. V-
* bi mirari ſubit, quod eſt omnium indigniſſimum. Poſcit hic tam abſurda, exoratur ille & tribuit, Latonę filius ac Iouis, oſor improborum. Nihil efficiet, ut hæc uera eſſe credam. Nam quæ peccata uiri boni fugiunt, quomodo committãt cœli incolæ? Sunt hæc cum falſa, tum nocentia audientibus. Ac uel omnino à poëmatibus abſtinendum eſt, uel opera danda, ut delectationis modò gratia illa attingamus, in perſuaſione hoc præſtare quidem poſſe, ueritatem uerò prorſus neglexiſſe.

AS-

ASSERTIO, VERISIMILIA *eſſe quæ narrentur de armis Achillis.*

De *armis* Achillis.

Miror eos, qui fatentur ſe longe abeſſe à diuino illo poëtarũ furore, cum non uereantur hos reprehendere, nõ ſaltem hoc intelligere, quòd poëtarũ criminatio in ipſas Muſas redundet. nam harũ ſunt ea quæ memorantur, uox autem illorũ eſt. Atq; eò quidem uſq; calumniatores iſti audaciæ proceſſerunt, ut conentur mendacij conuincere, ea quæ poſt Achillis mortem de armis ipſius tradita ſunt: cum tamen ſumma in his ueritas reperiatur. Sed rem uideamus. Corpus filij iam penes Thetidem erat, propoſita quidẽ mercede armorum, quam acciperet is qui illud attuliſſet. Hoc factum à ſe cum & Aiax et Vlyſſes affirmaret, rata faciendũ nõ eſſe alteri utri ut gratificaretur, iudicio et ſuffragijs totũ permiſit. Poterat

quidem illa donare & alia, ſed cum his conferendum habebat nihil, præſertim bellatoribus gratiam relatura: quippe cum omnium manus illud artificium longe ſuperaret. Prȩterea ſatis intelligebat, ſi domi reponerentur, futurum ut corrumperentur: ſin alius quiſpiam his exornaretur, immortalem filij memoriam ſtabilitura eſſe. Quiſquis enim illa contemplaretur, ac admiraretur, ſtatim audiret de domino. Sed Vlyſſes tum, ubi maxime uoluit deprehenſum Aiacem, nempe in dicendi certamine, facile eò adægit, ille præ ſe ut puer uideretur eſſe. Vt enim nihil iuris haberet, quod memorare poſſet, ipſa tamen orationis ui uerum peruerteret, argumentis uarijs atque artibus, denique acrimonia omni uſus. Hoc enim erat Vlyſſis robur, quod oratoria facultate, & unde ipſe gloriam apud Græcos

Orator. conſecutus fuit. Oratorem autē cum dico, hominē dico, qui ualeat de magnis

gnis parua facere dicendo, deq; paruis magna: itemq; de iniuſtis iuſta, & de iuſtis contraria. At Telamonis filius alia norat, alia edoctus fuerat: ut in fugam daret hoſtium copias, ut multos iugularet, ut occurreret prouocanti ſe, ut uinceret, ut reſiſteret fortunę difficultati, ut manibus in rebus gerendis uteretur. Quapropter ut ſi armis placuiſſet propter arma decernere Aiacem, uincere illum neceſſe fuiſſet: ita re ad uerba deducta, mirandum non eſt Vlyſſem ſententias obtinuiſſe. Quippe cum nunc quoq; cernere ſit, quotidie multos in iudicijs, qui cùm bono iure aduenerint, & diſcedant inferiores, non quidem iudice pecunia corrupto, ſed occupante hunc arte quadam eo qui cauſſam dicit. Verum illum qui & præter meritum & manifeſte uictus eſſet, quid facere oportuit? Laudaret ſcilicet iudices? Laudaret uictorē? Progreſſus, teſtis eſſet Vlyſſi, quod in ipſo

omnis ſalus Græcorum uerteretur?
Ridiculum. Immo, dolere, ægreferre, iraſci, indignari æquũ fuit. Quod quidem feciſſe, poëtæ illum perhibent. Et erat ſanè imbellis & ignaui, tacite dolere. Viri autem magnanimi, qualis Telamonius, quærere de hoſtibus quo pacto pœnas poſſet ſumere. Atque id & cupiiſſe, & ægiſſe uides. Arripit enim enſem, iratusq; in eos fertur, tam qui ſententias iniuſtas tuliſſent, quàm qui iniuſte uiciſſent. Ibi Minerua peruertit mentẽ hominis, illumq; ad greges auertit. Omnia quidem conueniunt. Nam & ibi inſidias fieri, et hic prohiberi conſentaneum. Ille enim id quod hoſtes & offenſi ſolent, faciebat: hæc autem explebat munus curatricis, & opitulatricis. Eiuſmodi enim dea illa, ſemper adeſt Græcis, ſeruat illos, è periculis eripit, uires eis ſuppeditat. Periculo igitur præterito, & cum qui periclitati fuerant in tuto iam eſſent,
rece-

receperat ille quidem cogitationem atque mentem: ſed cum intelligeret qualeq́ facinus perpetraſſet, & peccatum ſuum, moriendum eſſe decreuit, impatiens ignominiæ furoris. Ita enim ſunt fortes & præſtantes alijs, ut, ſi non liceat honeſtum uitæ ſtatum tenere, interitum leuem eſſe exiſtiment. Nam quid illum facere debuiſſe cenſes, quem prodita inimicitia conatus eſſet fruſtratus? Vbi uiueret, aut quo pacto? Quid ageret? Ad Troianos deueniret, cum habitu ſupplicum, poſt tot certamina, pugnas, uictorias? Verum, ut turpitudinem taceam, minime impetraret, ſibi ut parcerent, qui ipſorum ciuitati tot malorum autor fuiſſet. ſed degeret inter ciues, ut prius. Quos nã uerò? Eos ſcilicet quos iugulaſſet, quos concidiſſet, quos interemiſſet, quantum quidẽ in ipſo fuit. Quibus autẽ oculis Atridas, quib. Vlyſſem intueretur? Hoc etiã illi potiti ſi eſſent, an

conti-

continerent ſeſe, quo minus lapidibus eum obruerent? Non enim certe ob inſaniam, qua correptus fuiſſet, mercedem etiam ſibi rependi oportere credidit. Reſtabat naues ut deduceret, & diſcederet. Quò uerò ille appellerentur? an in portum Salaminiū? Ergo quid nam honeſte reſponderet patri, interrogāti de rebus Troicis? Quid? qui imperfecto bello relictis aliȷs abiȷſſet. Quo ore narraret certamen, iudicium, orationem habitā, ſententiam, ſe uictum, quam uindictam cognitionis expetiuiſſet, morbum ſuum? Quod ſi inueniendum fuit, quomodo omnibus his recte liberari poſſet, conuenientem & libero dignam infamiæ ille fugam reperit, qui non expectarit hoſtilem manum, ſuo uſus ipſe ad mortem beneficio.

ASSERTIO, QVOD VERISI-milis ſit expoſitio eorum quæ de irato Achille traduntur.

De ira Achillis & Chryſa Homerico.

MIſerabiles ſunt accuſatores poëtarũ, ſi tamen dementibus & inſanis tribuenda eſt miſericordia. Nam quis non uidet, planè non eſſe apud ſeſe, eos qui poëtas reprehendunt, à quorum longe ſapientia abſint? Miror autem non hoc ſaltem illos intelligere, ſub poëtarum nomine accuſari Muſas ipſas. Si enim de Muſarum numine ſua poëtæ opera perficiunt, hiſq; illi maledicunt, neceſſe eſt impeti Muſas effectrices poëſeos. Quare, ut mea fert ſentẽtia, ſubueniendum eſt poëtis quidem omnibus, ſed iure optimo præ alijs Homero, qui fuerit communis quidam parens ſapientiæ Græcorũ. Nam quidam & in ipſum linguam exacuunt ſuam, negantq; accidiſſe quicquam eorum ob quæ iram Achilles exer-

cuiſſe

cuiſſe perhibeatur. Demonſtrandum igitur nobis, et facta illa omnia, et merito hunc iratum fuiſſe. Cur enim nõ credamus ueniſſe ad Græcos Chryſen, redemtum filiam ſuam? Non pater ille erat? Non hæc naturæ lex eſt, pro natis pericula adire? Non pro his arma capimus? in aciem prodimus? confligimus? in cupiditate libertatẽ illis parandi manibus noſtris. Hic uerò iam ſenuerat, neq; longiorem uitã morabatur. Quinetiã cum in ſpem liberationis uocabatur, tum id iter non fruſtra ſuſceptum iri ſpondebat precij magnitudo: cum pecunia Græci indigerent, reſidentes in externo ſolo, cumq; captiuos ſępenumero accepta pecunia amiſiſſent. Non enim hic primus iſtam legem protulit, ſed antiqua illa fretus fuit. Magnum & hoc auxiliũ, ſacris præeſſe, præferre ſceptrum Dei, afferre infulas. Nã Græcos, ſi Græci eſſent, non facile deſpecturos hæc eſſe arbi-

traba-

trabatur. Quod ſi contra Troianos dixit aliquid, bene precatus Græcis, mirari neminē oportet. Norat enim Græcos autores iniuriæ nullius, ſed à Troianis iniuriam omnem ortam fuiſſe, propter quorum petulantiā finitimi multa mala paſſi eſſent. Qui ſi ius colerent, nullis malis obnoxij etiam ipſi forent. Recte etiam uirginem excercitus reddendam cenſuit. Ea enim eſt multitudo, quæ celeriter ac facile ad miſericordiam & mollitiem flectatur. Simul etiam libertas ſermonis illis conceſſa erat, non ſeruis, ſed ſua uoluntate ſocijs. At Agamemnon, qui princeps eſſet, & præſtaret intelligentia multitudini, re diligenter conſiderata, non fuit obſecutus: id'que optimo conſilio. Primum enim ſciebat, imperium ſe euerſurum, ſi omnia excercitui permitteret. Deinde contemtum accerſiturum ſibi, ſi præmio ſuo ſpoliaret. Poſtremò, proditurum fratrē ſuum,

cum

cum hoſtes retinerent Helenã, ipſeq́ꝫ reſtitueret illorum mulieres, ergaq́ꝫ improbos ſe lenem præberet. Etiam hoc cauendum erat, ne captiuorum prætextu explorationes ab hoſtibus fierent. Neu illi cum uiderentur ad redemtiones aduentare, quid apud Græcos gereretur cognoſcerent. Inſulas quidem nõ reſpexit imperator, belli iure. Hæc enim reuereri ſolebãt prius, nunc non magis. Simul quidẽ ad bellum ut proceſſum eſt, omnia quæ hoſtium ſunt contraria iudicantur. terra, ſepulchra, tota templa. Quod ſi moueri ſceptro hic debuit, quid uetuit quo minus præferens iſta ſenex oraret Agamemnonem, ut ab oppugnanda Troia deſiſteret? Itaqꝫ conſideratè progreſſus rex, ſupplicationem illam deſpexit. Neqꝫ miratus quiſquam ſit, contra Græcos ſenem qui ipſius cauſſam ægerant, inuocaſſe Deũ. Primum enim non adiuuerant illum conſtanter, neqꝫ perfecerant

rant filiam ut reciperet : ſed cum præ ſe quiddam humanitatis tuliſſent, ſtudium mox remiſere, ut ſimulare magis quâm toto animo opitulari uiderentur. Si enim uellent ablatã filiam patri reddere, quis prohibere poſſet? Marius nimirum Agamemnonis. Primum igitur, ut dixi, contra eos qui ſibi non admodum gratificati fuiſſent, inuocauit Deum. Deinde ſciebat maximum ex hoc dolorem Agamemnonẽ capturũ eſſe, ſi euerterentur res ipſius. ſicq; impelleret potentiam eius, & imperium diminueret. Non enim idem eſt, homines ſemel omni miſeria liberari, & in triſtitia uitam degere. Mortuus enim iacet ſine ſenſu : qui autem in dolore uiuit, is uere affligitur. Præterea uidebat, extincto rege finem belli futurum, abducturosq; ſecum filiolam Grçcos, ſin excercitus morbo premeretur, ac caperetur, quæſtionem de malo, & manifeſtã cauſſam futuram,

ee ſecq;

ſeq; filiam ablaturum eſſe. Ideo & hæ preces illius fuere, gratificatusq; eſt famulo ſuo Deus, hanc illi pro templis gratiam rependens. Cum autẽ Græci morerentur, primus omniũ Achilles animaduertit quid accidiſſet. An tu uelles potius Agamemnonem, aut Neſtorem, aut Vlyſſem? quàm illum peritum medicinæ. Erat ſapiens Neſtor. fateor. erat acer Vlyſſes, neq; hoc inficias eo. Sed uterq; horũ ualuit in concionibus. in eo ut quo facto opus eſſet, perſpiceret, ut bello utilia demonſtraret. Peſtilentię autẽ & morbi tempus medicum poſtulabat. Fugerentq; hæc omnes, ſi fugiſſent Achillem, quę tum affligebãt excercitũ, ſentiriq; debebant ab hoc præ aliјs. Auſim & hoc dicere, illos etiam ſi animaduertiſſent, nõ tamen in mediũ prolaturos fuiſſe cauſſam mali. Multa enim de multis reticentur, in quodã erga principes fauore. Præterea cũ Achilli multa animũ ſuſtollerẽt, iure uſus

ſus fuit libertate orationis conceſſa, neq; celare ſuſtinuit ea quæ cõpererat. Coëgitq; concionẽ iure ſuo, etiã ipſius belli, dicam enim, caput. An tibi uidetur laborare quidem pro alijs Achillem, ſed cogendę concionis ius non habere oportuiſſe? euerſorem urbium, ſubactorem, apportatorem ſpoliorũ, autorẽ opulentię, incluſorem Troianorũ, in quo omnem ſpem habuit repoſitã excercitus. Ipſi quidem Græci ut maxime antè non obedijſſent huic, tum ſanè obedirent. Quamobrẽ? Quia morbus & infœlicitas ordinẽ ſcilicet rerum perturbabat: et in expectatione, audituros aliquid ſe boni, celeriter congregati fuere. Hic mos eſt eorum qui infortunijs premuntur, ut animi ipſorũ ſpe ducantur. Ars igitur deprehendit, peſtilentia teneri excercitum. Vnde uerò illa incidiſſet, à uate erat requirendum. Itaque præclarus ille rebus à ſe geſtis, concionem aduocauit:

ut medicus uerò, naturam mali deprehendit: accerſiuitq́ue ad cauſſam demonſtrandam, eum qui uaticinando ueſtigaret. Hic primũ pertimuit: deinde cœpit confidere, utrumque haud abſq́ue ratione. Sciebat enim, à ſe Agamemnonem offenſum iri: itaque metuebat. fide autem accepta ſalutis, repulit metum. Silet igitur primùm, ut par fuit, ac deinde loquitur. Eſt ratio quoq́ue in illis tribus quæ fecit Agamemnõ. Quòd inuehitur cõtumelioſe in uatem, quod celeriter dimittit filiam Chryſæ, quod Achilli præmium eripit. Primum enim fecit ut amator, alterum ut in cura excercitus, tertium ut ambitioſus. Doluit: nempe in cupiditate mulieris. Reddidit illam: coactus quidem malo. Abſtulit Achillis præmium. Intolerabile enim eſſe putabat illum habere, ſe autem nõ habere. Hic uerò puellam amittit, reueritus imperij ius. A' bello autem abſtinet, impatiens ludibrij:

ludibrij: ſimul etiã ut Achiuis oſtenderet abſens, quantum in præſentia ſui eſſet momenti. Ita omnia uere à poëta memorata ſunt. & manifeſte deſipiunt, quicunq; ſapientiſſimo Homero maledicere conantur.

LOCVS COMMVNIS
contra homicidam.

QVod accuſationem optimo iure fecerimus, quódque iſte dicendo conuictus ſit, omnes uos clare de ijs quæ cõmemorata ſunt, cognouiſſe puto. Quod reſtat igitur, id probationibus noſtris adiungendũ eſt. Ea autem eſt ſententia conueniens iræ erga delicta. Nam ſi ueſtræ partes defecerint, nihil profuerit oratio noſtra: cum debita accuſatio ſic demum efficax eſſe ſoleat, ſi indignatio iudicum acceſſerit. quæ ſi abſit, nugæ illæ uideantur. Cum autem ſint mul- *In homicidas.*

ta, in quæ intuentes uos exaſperari æquum fuerit, ordiar dicere de legibus homicidiorum: quæ inter omnes quæ apud uos celebres ſunt, accuratiſſimè deſcriptę putantur. Quid illæ igitur aiunt? Omnium quæ in homines perpetrantur, hoc facinus eſſe deterrimum. Ideoq; ne menſa, inquit lex, cum homicida communicator, ne libatio, ne crateres, ne forum. & in iudicium ſi adductus ſit, mortis pœna afficitor. Præclariſſimum eſt, & maximorum bonorum, participem eſſe arcanorũ ſacrorum. Sed & ab his ipſis ſacris homicidã leges repellunt. Ac ne per imprudentiam quidem factis cædibus, prorſus illæ ueniam dant. Verum per prudentiam factas, odio quidem proſequuntur maiore: his tamen & ipſis pœnam conſtituere, exilio præfinito, in quo domeſticis commodis ſit carendum. Vſque adeò autem exe-

crabi-

ſerabiles, & dijs inuiſos eſſe homicidas credidere, ut, ſi quis forte tectum ſubijſſet, ſub quo huic facinori obnoxius degeret, eum cenſerent in ſceleris communitate: quíque cum autore illius congreſſus eſſet, eum non ualde innocentiorem eſſe. Quæ reſtant, dixero equidem ijs qui antè norunt, ideóque prætermittam. Horum enim expoſitio accurata, mentioni aliorum obſtaret. Verum illius tantæ prouidentiæ, & ingenij cauſſam, dignum fuerit cognoſcere. Ciuitas nihil aliud eſt, quàm corpora incolarum. nam mœnia, & extructionis fundamenta, & naues, & equi, & arma, & tela, uſui ſunt per ciues. Quicquid enim cõmemoraueris, abſq; ijs qui uti poſſint, inane fuerit. Itaq; oportet ad ſalutem ciuiũ, accerſere uota armorũ. Videte enim obſecro. Inſtat nauigatio, educendæ ſunt legiones, mittenda legatio, *

dandum reſpōſum, deferenda nomina eorum qui debent aliquid publice, in iudicium adducendi ſontes, ſcribenda decreta, ferendæ leges: hæc ſcilicet uniuerſa humana opera ſunt. Quod autem maximum, multitudo hominum terrori eſt hoſtibus, paucitas uerò planè contemnitur. Senſerunt igitur ij qui legitima hæc ita diſtinxere, futurum ut ciues à ſe mutuò prius quàm ab hoſtibus conficerentur, niſi cædes horum inter ipſos grauiter punirentur. Quapropter ſi cui accuſatio ſit erga alterum, hunc iudicia ſpectare iubent, & probare iniuriam, pœnam ſecundum leges exigere, non pro arbitrio ipſum ulciſci. Si enim quacunq; de cauſſa indignatione forte commotus, non dubitarit interimere autorem moleſtię, huncq; rurſum interemti propinquitas, & mox alij iſtos, qui tandem finis harū progreſſionum futurus ſit? Sed his tam bene & ſancte conſtitutis, uos quidem

quidem ut decet bonos, paretis omnes: ſolus hic aduerſatus, ſuam dextram plus ualere quàm iura uoluit, cum hæc nugas & ſcripturã inanem eſſe duceret. Speciem quidem prætendit ille honeſtam, ſed animi ſumma hominis improbitas eſt. Neq; ſimile propoſitum ijs quæ præ ſe fert. Palàm quippe mitis uidetur, in ſolitudine immanis eſt: uerbis humanus, re crudeliſſimus: in foro moderatus, extra urbem ferus. Loco enim edito & ſecreto occupato, aduenientes longè obſeruat, interfectos apparere nuſquam patitur. noctem adiutricem audaciæ aſſumit. Deum immortalem, quam ille ſcenam in uiam induxit? Feſtinans hic ad populares ut ueniret ſuos, perijt. reuertens ille in urbem, extinctus eſt. alius perſequẽs ſeruum fugitiuũ, iugulatus fuit. Neq; eſt ſanè difficile parato, opprimere incautum. Cum autem ijs qui caderent, nulla copia ſalutis oſtenderetur,

tur, iſte omni humanitatis cogitatione repulſa, enſem auidè impingeret, nihil quidem quod criminaretur habebat, ſed hoc agebat ut pecunia ablata, lucroſe illum conuinceret. Non reueritus hic noctem fuit, quam cædibus polluit. Non ſolem, qui radios in corpora interfectorum immiſſurus eſſet. Non ipſam terram, excepturam mortuos. O dementiam. Non ſubijt tibi quicquam tum omnium? Non forma communis Reipublicę? non concionis, quam cum illis compleuiſſes? non iudiciorum, non ſacrorum, non initiorum? non repreſſit impetum homo, qui parem uocem emitteret? Non fregit ſimilitudo corporis? ſed feriebas tu ſupplicantes, iugulabas obſecrãtes, abijcientes ſe concidebas. Atq; iſte quidem in aliorum cædibus delicias faciebat, nobis autẽ dolor relinquebatur. Recordamini enim, cum auditum eſſet, quas lachrymas profuderimus. Feſtus dies erat,
&

& ſubitò quidam attulit nuncium cędis. Quæ oculos oblectare tum potuiſſent, ea rumore iſto corrumpebantur. Dimiſſa fuit concio, ecce iterum cędes, & frequens lamentatio per urbem, pueri plorabant, eiulabant mulieres, familiares participes fiebant ægritudinis. Per totam cognationem graſſabatur malum. Hoc autem erat in calamitate grauiſſimum, quod cęſorum plærique ne auferri quidem poſſent, cum omnes metu futurorũ intra portas continerentur, & multa quæ fieri deberent omitterentur, certa propoſita morte ei qui ante mœnia deprehenſus eſſet. Quæ ita cum gererentur, atque iſti interficerentur, autor cædis ignoraretur, fiebat id tum quod talibus in caſibus unum poteſt. Deos orabamus, ut liceret in poteſtate habere noſtra autorem. Nam ſi hoc fieret, adhibendũ ſtatim carnificẽ. Quid igitur? poſteaquam

ea quæ à dijs petijmus, conſecuti ſumus, quiq́ꝫ antè ignorabatur, nunc comparet, eſtq́ꝫ in poteſtate noſtra is qui contra nos excercuit fortitudinē ſuam, potiunturq́ꝫ lugentes deriſore legum, non indignabimini? iſtum, ſi ter quoqꝫ mortem poſſet oppetere, non dignam perſoluturum pœnam eſſe. Id autem eſt horrendū, quod in ſolitudine talia facinora perpetrans, ad nos tamen uenit, & ſe commiſcuit nobiſcum, communicans fœditatem ſceleris ſui. Iam uerò & ſors illi obuenit, ut ſæpe inter nos de cæde facta ſuffragium ferret. Certe & menſium primis diebus nobiſcum ad ſacra acceſſit, ijsq́ꝫ manibus quibus cædem patraſſet, attigit ſacrificia. Proinde irritemini animis, reſpicientes forū, ſacra, aras, templa, ipſius fundamentum urbis. Omnia hæc ille obuerſans polluit. Comprehendite autem cogitationibus ueſtris uniuerſa, quæ humanā audacia efficere ſolet, & cum

eo

eo de quo nunc quæritur, quælibet maleficia conferte. reperietis enim omnium quæ ſcelerata habentur, hoc eſſe grauiſſimum. Nam ſi quis interroget, quod nam facinus peſſime oderitis? Dicturi ſitis, ut opinor, adulteria & ſacrilegia, & delicta erga ſepultos. Sed illa ad hoc parua uidentur eſſe. Captus aliquis forma, iniuſtus eſt ille quidem, ſed uenia dignus. Vis illi diuinitus allata, neq; facile eſt aduerſus amorem potentiam opponere. Iam & mulier corrigere morem illum poterit. Nam multæ ſeductæ aliquando, mox ad meliora ſe conuerterunt. Sanè eſt animus talium impudicus, ſed à feritate abeſt. Huic autem quid poſſit ueniam conciliare? Quis Deus coëgit? Quæ cauſſa oblata fuit, quæ ſpeciem aliquam haberet? Quinetiam illos leges nullis è cœtibus excludunt: cum his autem communicare quicquam, loco maleficij ponunt. Atq; eum quem corporis

ris forma cœpit, non omnino etiam certum eſt, hominem interfecturum eſſe. Sed qui cædem patrauit, illud etiam facinus aggredi non ſit dubitaturus. Neque profectò is qui marito uxorem eripit, mulieri etiam hoc facto uitam adimit. Verum à quo uxor marito ſpoliatur, is ne ipſam quidem iam ſuperſtitem uidetur relinquere. Tetra res eſt, ſepulchra effodere: non tamen ita tetra, ut hominē occidere. Mortui enim contumeliæ, qua afficiuntur, nullo dolore tangūtur. eorū enim quæ geruntur, ſenſu carent. At ille qui plagam excipit, quæ patiatur ignorare non poteſt. Quo igitur eorū qui hoc, quàm qui illud patiūtur, maior eſt dolor, eo ſceleratior habendus qui hoc quàm qui illud perpetrauerit. Quid quod iſte qui nunc homicidij cauſſam dicit, ſepulchri etiā perfoſſi ſcelus cōprehendit? Nam cæſis, & bona abſtulit, hoc nonne eſt priuare illos ſepultura? Quod ſi uerum

dicen-

dicendũ, magis impius iſte quàm ullus ſepulchrorũ perfoſſor, quantum quidem ad humatorũ attinet contumeliã. Hoc enim genus non obſtat, quo minus fiant iuſta mortuis: ſed quibus facta ſunt, eos nudant. Homicidæ uerò, etiam prius quàm terra iniecta ſit alicui, quem quidem ipſi interemerint, inſepultum illũ abijciunt. Quo ſunt igitur remotiora ab iniurię ſenſu ea quæ poſt mortem alicuius accidunt, eo mitiores perfoſſores iſti quàm homicidæ putandi. Sed dixerit aliquis, ſacrilegij maius eſſe ſcelus. Sacrilegi enim ijs quę ſunt dijs conſecrata, manus admouent. An non uerò homo diuinũ bonum eſt, multo preciosius quàm paterę. Paterę etiã, quorũ conſecratione offerũtur dis? nunquid hominũ? Iam ſacrificia unde? Vnde carmina? frequentationes, arę, templa, luci deorũ? ipſa ſimulachra quorum opera ſunt? proinde ne iudicetur minus improbus ſpoliatoribus

borum.

horum, is qui perdit autores. Ad tyrannidis nomen quoq; horreſcitis. et ſapitis quidem, ut ego exiſtimo. Quid igitur huius malorũ metum tantum incutit? An'ne bonorum publicationes, exilia, iniuſta uincula? Immo potius illa cicuta, quæ ciues auferat. Sic enim in animum inducitis, exules reſtitui: ſpoliatos facultatibus, illas recipere recuperareq́; poſſe: mortis uerò eſſe medicinam nullam. Quod caput igitur eſt tyrannidis, hoc iſte in æquabili Repub. deſignauit. Eſtq́; huius illud opus, quo tyrannis maxime ſit metuenda, qui uſum cicutæ enſe expleuerit: quod genus mortis cruciatus habet maximos. Ergo adulterij reo infenſos eſſe uos, & uehementer iraſci perfoſſoribus ſepulchrorum, par eſt. Quos ſi dilaniaueritis, nondum ſatis ſupplicij cepiſſe creditis. Nunc uerò hic reſidetis, & orationẽ adhuc noſtram requiritis, qui petulantes odiſtis, qui fures punitis.

Quid igitur obſtabit, quo minus ciuitas pereat, in licentia cædium? Atque huic maleficiorũ generi quo pacto poteritis infenſi eſſe, ſi lenes erga deprehenſos eſſe non dubitabitis? Antè quidem cum natura hominum multis & magnis rebus, à beſtijs differret, hoc diſcrimen erat maximum, quod mutuæ cædes abeſſent. At iſte confundit ac perturbat leges antiquas. Quid dixi, perturbare has iſtũ? Beſtijs etiam magis ferus reperitur. Plæraſq; enim harum abſtinere à ſui generis alijs, & aduerſus irruentes cõcurrere perhibẽt, iſte uerò, qui homo eſſet, homines tanquam aliquam beſtiam adortus fuit. Ac nunc quidem tenetur in facinore deterrimo. Mihi autem uidetur de minoribus quibuſdam progreſſus, huc perueniſſe. Multa clam furto abſtulit, parietes multos perfodit, nuptijs inſidias ſtruxit, uim uſurpauit, aliena facile rapuit. Quorum dum ſingulorum pœnas

uitat, nihil iam extimeſcere edoctus, in homicidam nobis euaſit, impunitus in alijs. Quas in his coniecturas ſequor? Ita natura comparatum eſt, omnes ut malefici à minus nefarijs facinoribus eſſe improbi incipiant. Mox in primis experti uires ſuas, pergunt ad proxima. deinde grauiſſima adoriuntur, tandemq́; ad ipſum procedunt miſeriarum caput. Nam & uitæ honeſtatem ſcimus, eodem pacto ſecundum morum initia ſolere conſummari. Nemo ſtatim ſummus, ſed ita fit paulatim. Atq; nunc iſte quidem cædis eſt reus. Sed quàm multiplici pœna obnoxius eſt, qui non ſtuduerit meliore ratione eſſe copioſus, atq; eam uiã quam nos alij, ingreſſus fuerit? Quare enim, ſcelerum caput, ab agricultura te auertiſti? Quare negociationes maritimas refugiſti? lucra quidem hæc laborem habent, ſed repræhenſione carẽt. Neutra harum occupationũ tibi ſi placeret, opus in

foro faceres. artē faceres utiliorē iſto facinore. At enim fortis es, & animoſus. Quin operā tuā in bello locabas? quin argento accepto ſtabas in acie? Sed hęc, ut opinor, ſudore ſciebat indigere: illa uerò, quò ſe nunc conuertit, magnas habere diuitias expertes negocij. Vos igitur, cum teneatis eum, qui hoc unum ſpectauit aliquid ut acquireret, honeſte an ſecus minime cogitās, dimittetis ſcilicet. Quam ob rem quæſo? Quia nimirū lachrymabitur, producet pueros ſuos, obſecrabitq́ ne orbos illos cōſtituere uelitis. hoc enim eſt reliquum, quod miſeris tribui, non etiam improbis par eſt. Multum intereſt impietate conſceleratiſſime, utrum quis immerito ſuo miſer ſit, an iure puniatur. Alterum enim eſt irati numinis, alterum uoluntatis nefariæ. Quare noli tu in quem hoc alterū conuenit, præripere alijs debitā miſericordiā. Multas ſpreuiſti preces eorum quos proturbaſti.

Cur igitur tu quod impertiri noluiſti, id ab alijs obtinere cupis? Multas obſecrationes reſpuiſti eorũ qui plagas excipiebant. Ne quęras igitur clementiam, quam ſuſtuliſti. Cenſes grauiter afflictum iri tuos liberos te mortuo, illorũ uerò ſecus quos interemiſti? Etſi tuos cõſolari poterit, patrem mortuum legibus ſublatum, illorum autem quod calamitatem ſubleuet nihil eſt. Atq; omnino ſi plus quàm oportet lachrymas ualere debebunt, cur aperta ſunt iudicia? Quid enim refert conuinci maleficos, ſi damnatis in lamentis ſalus relinquitur? Vtinam talis fuiſſet iſte ſolis in locis, qualem ſe nunc eſſe ſimulat. Et hanc ſpecietenus lenitatem re ipſa quoq; declararet. neq; in monte ſe audacter, in iure humiliter gereret. Repręſentate enim animis ueſtris cædium auſus. Cogitatione aſtantẽ hunc intuemini cum enſe: alterum cœptũ cum ſupplicibus precibus, meminiſſe illũ

iuben-

iubentem, naturæ, legum, iudiciorũ, Quæ hic omnia pro nugis duxerit, mactans atq; perdens, nihil ſe fletu & querelis flecti ſinens.

LOCVS COMMVNIS *in proditorem.*

DEorum beneuolentiæ opus eſt, quod iſte in noſtra hodie poteſtate eſt, non hoſtes dominantur nobis. Vos, ſi ſapitis, quod auerterũt dij, ob hoc gratias illis agetis: quod iſte facere conatus fuit, eius pœnas exigetis. Nam hoc fuerit abſurdiſſimum, noſtram fœlicitatem iſti eſſe ſalutarem. De ciuitate quidẽ bene meriti gratiam relatam habent, aut coronas, aut ſtatuas, aut aliud quid beneficijs conſtituti honoris. Vos autem æquum, nõ modo admiratores perhiberi uirtutis, ſed improbitatis etiam oſores. Ex utroq; enim horum ſalus pendet ciuitatis, ſi alij honoribus ex-

citentur, aliȷ ſupplicijs erudiantur, ne ſcelerati eſſe uelint. Hoc quidem iudicium calamitati eſt hoſtibus, qui ſpes ſuas in iſto poſitas nunc deplorant amiſſas eſſe. Is autem certe quem reum eſſe dolent hoſtes, optimo iure apud nos periturus eſt. nõ enim conuenit conſeruari à nobis eum, cui laus ab hoſtibus tribuitur. Ac uos aliȷ uniuerſi eos erga patriam præſtatis quos æquum eſt, conferentes in illam quæ conferre quiſque poteſt. hic triremem attribuit, ille talentum: alius legem utilem tulit, alius decretum perſcripſit præclarum: iſti cum laude functi ſunt legatione, aliȷ autores fuere iuris exequendi. Omnia quidem laudabilia. Sed longe præſtantiores iȷ, qui periculis uocantibus, armis ſumtis, uel uincere uel cadere uolunt, declarantes corpore ſuo beneuolentiam. Hæc leges ſequentes uos agitis, quarũ ſumma eſt prouidentia tam paruorum quàm magnorũ:

gnorum: ſed in hoc ſtudium maximum, Reſpublica ut cuſtodiatur. Quid ego de legibus ſcriptis dico? quarum homines latores commemorare poſſumus. Ipſa natura docet, omnes patriæ ſecundum à dijs locum tribuere. Atque huic legi barbaros quoq;, qui non multũ à beſtijs differunt, quiq; alijs in plęriſq; diſſentientes à Gręcis, in iuſto odio ſunt, parêre cernimus. Nam multiplicẽ gratiam homines patriæ ſuæ debẽt: quod ſati atq; geniti fuere, quod ſolem aſpexerunt. Præterea, educationis, liberûm, nuptiarum, ſobolis, facultatum, exiſtimationis bonæ, uitæ, dignitatis, aliorum quæ plurima commemorari hoc loco poſſint. A qua nos igitur talia accepimus, an non & noſtra reddere æquum? Nemo enim arbitratus ſit, plus ſe debere parentibus quàm patriæ, quę & ſenectutem fert, & patres nobis dedit. Iſte uerò tot tamq; laudabiles leges audire noluit:

* ſed peruerſis omnibus, nihili facere auſus ea quæ recenſui, damnatoq; ut inepto iure illo, ac ſtatuens futilem eſſe hæc ſeruantium curam, ratusq; unumquodq; ſolum alteri ſimile eſſe, uel potius minime ſimile, ac hoſtile ciuicum, ciuicum hoſtile, peruertit atq; confudit ea quæ ubiq; firma ac fixa ſunt. Illos beneuolentia complexus, quos par fuerat odiſſe: odio perſequens eos, quorum tangi reſpectu fauoris debuiſſet. Ipſe enim, quod utinam factum non eſſet, apud nos natus, & educatus ad domeſticam cladem, ſumta iam toga uirili, cum fides ei haberetur, aliorū quidem ciuium ſenſus non fuit imitatus: neq; difficilibus temporibus utilitatis aliquid à ſe protulit. Sed ficta beneuolētia uerbis, inflectens nos atq; peruertens, atque ita ſemper aliquid adijciens poteſtati ſuæ, quale, prò tellus, & tu ſol, & uos fana ac ſepulchra, conſilium cœpit aduerſum nos? Fuit nobiſcū,
ſed

ſed aliò ſpectauit. Vixit apud nos, cũ ciuibus rem diuinam, ſed uota pro hoſtibus fecit. Conſilÿ noſtri participes, pars cõcionis fuit, decreta perſcripſit, non noſtrę res ut meliores fierent, ſed in poteſtatem hoſtium ut peruenirent. Ac uobis quæ eſſent, ſtatim & illis fuere nota: omnia ab iſto procurante, & uendente. Congreſſus fuiſti, ô ſcelerum caput, cum hoſtibus communibus. Admiſiſti orationem aduerſus patriam. Accepiſti aurũ contra patriam. Venditor eſſe ſuſtinuiſti rerum precioſiſſimarum. Extendiſti manum ad preciũ ſumendum. Neq; exhorruiſti, cum cogitares de qua illud lucrũ quæreretur. Ac contra urbem, in urbem pecunias apportauiſti; illamq; incoluiſti, quam uendideras. Explica iam ſermones iudicibus, habitos inter uos. Stato nobiſcũ, deſertis ciuibus. Stabo. Accipe mercedem contra patriam. Accipiam. Fac nequid quod ibi geretur ignoremus.

Scietis omnia. His etiã forte adiectis talibus: Nihil uobis laboris, nihil negocij ſuſcipiendum, ut urbem capere poſſitis: nam plus uiriũ proditio habitura eſt quàm arma. Reſpicite iam urbem, conſiderate pulchritudinẽ illius. Templa, fora, communes opes, ſingulorum facultates, legiones, equitatum, pueros, mulieres, ubertatẽ, elegantiã. Vniuerſa hæc iſte, ut mercem forenſem uenum dedit, & pro reditu habuit urbis euerſionẽ. Et nunc tanta de impietate ditatus, uos aſpicit, quos uendidit. At uos contamini, & orationẽ auditis. Quod nam facinus malum omnium in quæ pœnæ conſtitutæ ſunt, ſimile iſti cernentes? quã in deos contumeliam? quam in mortuos? Adulter amore ſaucius, unam domum læſit. Eſt hoc flagitium graue, ſed in uno malum inſiſtit. Qui forte interemit inimicum ſuum, ſingulatim hoc facit. Manus aliquis admouit

mouit ſacris, at non ipſa etiam ſimulachra ſuſtulit. Deliquit in mortuos aliquis, & buſtum uiolauit, ſed ita ut ab ijs abſtinuerit quæ ad deos perueniſſent. Iſtorum igitur quiſque, ab aliquo facinore abſtinuit, aliquo ſe contaminauit. Adulter non etiam certe hominem interfecit. Cuius manus pollutæ ſunt, non iam etiam adulterium commiſit. Qui ditari ſacris quæſiuit, non ideo ſepulchra quoque perfodit. Qui copiam parare aliquam uoluit de buſtis, abſtinuit tamen à ſacris. Proditorem uerò cum nominaro, ſimul omnia maleficia memorari ſcitote. Quæ enim in illis diſtincta ſunt, ea in hoc uno colligun tur. Quem enim fugit, capta urbe mu lieribus uim afferri, uiros iugulari, inſaniri in buſta, fana non ſpoliari modò, ſed etiam dirui? In hoc igitur illos iſte ſuperauit uniuerſos, quod læſit, & ſingulos grauius.

Illorũ

Illorũ enim damna in parte quadam uerſantur, at proditionis iniuria com munitatem rerum affligit. Nam non hoc cogitandum, quod hoſtes non perfecerint hæc, ſed quod illis perficere licuerit per hunc. Maleficiorum autem nõ tam autores putandi ij qui patrarint illa manibus ſuis, quàm qui ut patrare poſſent copiam dedere.
* Iſte autem qui noſtra illis tradidit, is fuit, qui in uno omnia complecteretur quæ perpetienda fuerunt. Quod uos ſi quis interroget, quid horrendũ uobis uideatur? Satis ſcio dicturos uniuerſos, legum confuſionem in tyrannide. At enim eo eſt difficilior proditio tyrannide, quo illius finis ut nulla reliqua urbs ſit, hæc autem con uellens omnia, urbis tamẽ reſpectum retinet. Non enim appetentem tyran nida fugit, conſeruandã eſſe urbem, ſiquidem ipſius potentia conſeruari debeat. Qui uerò dat proditori aliquid, ob ipſius dat urbis fundamentum.

rum. Quid potiſſimum funditus urbem perdit? Sat ſcio reſponderitis, uictores hoſtes. At iſte iam hoſtibus talia perficientibus, odio maiore dignus. Quam ob rem? Quia illa fiunt ab ijs qui legitimum bellum gerunt. Et ipſum nomen effectio ſequitur. Hoſtes enim hoſtiliter agunt. Hic autem unà cum hoſtibus ſuam urbem euertens & delens, quam tueri debuerat, hoſtibus eſt amarior. Preterea cauendum ab hoſtibus: denunciant enim inimicitiam. Hic uerò inter eos quos perdit deliteſcẽs, maleficus eſt. Quod ſi iucundus nobis eſt hoſtium interitus, fieri ne poterit quin paruũ huius ſupplicium mors uideatur fore? Quapropter hoc iam uincit. Vidi ego multos reos furti, uosq; iratos: neq; iniuria. nulli enim maleficio clementia debetur. Proinde, conuictos decem denariorũ furti punitis: proditorem autem cum teneatis manibus ueſtris, non diſcerpetis? Qui quidem

dem proditionis nunc cauſſam dicit, per omnia uero illa proceſſit furta, adulteria, ſacrilegia, in quibus eruditus mihi uidetur omnem metum abieciſſe, itaque tandem ad hoc peruenit. Qui enim maxima maleficia perpetrarunt, ut iſte hoc, planè declarant, à minoribus illò ſe progreſſos eſſe: cum fallendo pœnam effugerent, pœnamq́ effugiendo maiora conciperent animo. Poteras, execranda belua, ditari ſine iudiciorum metu. Viden' terram? Agriculturam excerceto. Viden' mare? Nauiga. At enim ab his refugis, & cupis uiuere in urbe. Sunt multa opera quæ in hac quoque fieri ſolent, de quibus moderati ciues ſinguli cum ipſi copias ſibi parant, tum Reipublicæ ſubminiſtrant. Sed, ut opinor, quid acquireres tantum noras. Hoc autem neſciebas, indigno modo acquirendum nihil eſſe. Lucrum ſuſpiciebas, occa-

ſio-

ſionem ueram lucri non ueſtigabas. Iam uerò faciet ſcilicet quod ij ſolent, qui iure deficiuntur. plorabit, & de miſericordia multa diſſeret. Ego uerò quid aio? Si miſer es tu, conſeruari te æquum. ſin improbus, noli poſt deſignata maleficia miſerię debita requirere. Aequabilis enim Reipublicæ adminiſtratio illud ſeruat deceptis errore, hoc utitur erga eos, qui deſignarunt qualia nunc tu. Quod te ſi conſeruarint, in quem poſtmodo iure animaduertent? Vtrum in minus te maleficum? Quomodo uerò poterunt? An in eadem quæ tu auſum? Quî uerò proditores nunc miſericordia, nunc odio proſequentur? Sequitur neceſſariò, ut fruſtra conſcriptæ leges ſint, fruſtra conſtituta iudicia. Dignis enim ex urbe ſupplicijs ſublatis, quis magis horũ uſus? Non de hoc modò ſententia hodierno die, ſed hæc ipſa lex quoq; fertur,

fertur, utrum omnes huius facta imitari, an iuſticiam erga urbem colere conueniat. Hic enim ſi abſolutus fuerit, omnes erunt proditores. Sin pœnam dederit, nemo magis mentionē faciet miſericordię, quem totius urbis non fuerit miſertum. Poſtulas hos ut tui miſereat, qui, quantum quidem in te fuit, iam periere. Valde noſtræ uxores ploraſſent, ualde liberi noſtri, quorum hunc minime eſt miſertū. Tranſferte mihi cogitationem à lachrymis iſtius, ad illam fortunam quæ exceptura fuerat urbem. Arbitramini uidere uos irruere excercitū, admoueri machinas, ſubrui muros, ſepulchra aperiri, diripi facultates, raptari mulieres, abſtrahi liberos, ſpoliari fana, omnia uaſtari ferro & igne. Nō ſanè quicquam horum accidit, neq; accidat unquam. Verum hoc eſt cordatorum, opitulatoribus dis gratiam habere: eam autē iram intendere in hūc, qua urbe capta concitati fuiſſetis.

LAV-

LAVDATIO ACHILLIS.

HOmerus me amatorem reddidit Achillis: atq; etiã, ut opinor, alios omnes quotquot illius poëſin attigere. Non autem potero dicere omnia, ſed quæ ſubierint, de his celebrauero heroa illũ. Qui quidem dignitatem ſuam à poëta iam habet, debet tamẽ & meam facultatem, etſi modicam, ſentire. Fuiſſe autem proauum huius deorum ſummum, & genus Aeacidarum aliĳs cum quibus diuinitas commiſta fuit præſtantius, in his quid ego immorer, cum ſint illi communia cum pluribus? At mater huius dea fuit, & alimonia leonum medullæ pro lacte, quæ ambo ſingularem habẽt excellentiam. non enim nutrix puerum adhibitum uberibus aluit, ſed eum cibum Chiro neglecto communi hominũ illi præbuit, quem ad fortitudinem multum momenti allaturum eſſe ſciret. Atq; hic Centau

rus in omnes quidem heroas diſcipli nam ſuã contulit, ſed in Peleo & Thetidos filio magis ambitioſus fuit. Omni igitur eruditione compleuit animum ipſius, & muſices & medicinę: illa mentem ut deleniret, hac ut morbos depelleret. Excercebat & ad celeritatẽ pedes huius in decurrendi conſuetudine. In re uerò bellica omnium maxime formidabilis ut eſſet, perfecit. Viresq́ ipſius ad Herculis imitationem conuertit. Itaq; plus hic certaminum obijt, quàm uoluptatũ alij pacis concupiuere. Id bellũ ſatis declarat Troianum, ubi alij quidem detinerentur dato ſacramento, cum uel ad Troiam eſſet depugnandum, uel cum potioribus alijs dimicandum, ſi conuenta uiolarentur. Quod ſi quis mihi obijciat Scyrum, & uirginum conclaue, et habitũ muliebrem, hunc ego quidem ſycophantam eſſe exiſtimabo, & miſerũ, ac mendaciloquũ. Neq; enim cũ Pelei hæc uirtute, neq;

cum

cum Chironis diſciplina, neque cum Achillis natura conſentiunt. Sed demus ſanè, ſi placet, & occultatum fuiſſe Achillem, & de conclaui deinde uirginũ proſiluiſſe: hæc nimirũ pars una laudis fuerit. Siquidẽ & matri timenti gratificari oportere ſe ratus fuit, neq; naturã dedecore tamen ſuam affecit, cũ auocanti obediuit. Sed ad priora reuertor. Cũ igitur alijs, quamuis nollẽt, ad bellũ tamen proficiſcendum eſſet, quod in naues cogerentur à iureiurando & fœdere, Achillẽ armauit nullũ quidem iuſiurandũ, ſed glorię cupiditas. Ac ipſe primũ errorem excercitus repreſſit. Sciebat enim regionẽ autorũ iniurię nemo. Temerè autẽ quò delati cunc; fuiſſent, irruebant. Nec; illos quorũ crimen erat, inuenire poterãt: & quoſcunq; accuſabãt, ij iam affligebant. Itaq; Myſiã, quã credebat Troada eſſe, aggreſſi populabãtur. Ibi illis cũ Myſi occurriſſent, facto prēlio Telephus uulnerat.

At Græci errore ſuo cognito, naues conſcendunt, & diſcedunt cum pudore. Verum Telephi uulnus, cum nulla medicina ſanari poſſet, conſulit ille ſaucius oraculum, mittiturq; ad Achillem, de quo reſponſum eſſet, unicum illum uulneris medicum fore. Sanabat igitur Achilles Telephũ, & Telephus demonſtrabat hoſtium regionem. de hac enim mercede conuenerat. Quapropter nihil prohiberet euitare pœnam Troianos, niſi Achillis haſta & medicatio Telephi ignorationem diſcuteret. Iamq; Troia reperta, Cygnus Neptuni filius, in quo ſingularis ſpes Troianis repoſita erat, ſtatim cecidit, interfectus ab Achille. Cæteri perculſi metu fugerunt. Eratq; copia Græcis in delicijs uiuendi, hoſtibus iam incluſis. Hos enim in urbe compreſſos relinquens Achilles, obſidione popularibus ſuis attributa, ipſe ad oppida uicina à quibus hoſtes adiuuarentur proficiſcitur,

tur, undique recidens illos, & ad inopiam amicorum redigens. Suſtinere autem bellatorem hunc poterat nemo, non inſulanus, non terrarum incola. Itaq; ille uiginti tres urbes euertit, & hanc ſolitudinem circumdedit Ilio. Quodq; maximum eſt, nō hunc pecuniæ cupiditas ad pericula impulit, neq; ipſe præda potiri ſolebat, ſed propria pericula, communia autem Græcorum certamina huius erant. Deletorumq; opulentia publico inferebatur, atq; his copijs ſuſtētati, nō coacti fuere bellum turpiter deſerere. Cum autem morbus ille incidiſſet, et militū numerus diminueretur, is qui imperator uolebat eſſe, autor ipſe malorum, correctionem quærebat nullam. Ac ne acerrimus quidem Vlyſſes, neq; ſapientiſſimus Neſtor dolebant quicquam, ſed ad conſpectum intereuntis excercitus quieſcebant. Solus uero Achilles, ocioſus nō fuit: ſed & uatem requirere, & auxilium

policeri, & hortari ad animorum con ſidentiam. Necꝫ omnino rem prius reliquit, quàm reperta medicina mali. Rectiſſimum erat igitur, ob hæc & coronas & præconia illi contingere. At hic per incogitantiam eorum quos beneficijs auxerat, contumelia afficiebatur: cum poſſet & retinere ſuum, & qui ablaturi uenerant eos obtruncare, atque inſuper eum quoque à quo fuerant miſſi. Placidè autem Bryſeide relicta, ne omnia conturbaret, non manſit tamen in dimicationum ſocietate. Sed animi æquitatem declarauit in puella, & ſe non ferre petulantiã poſſe, cum prælijs abſtinuit. Re enim ipſa docere uoluit illum inſultatorem, quis eſſet is in quem deliquiſſet. Cũ uerò iracundiæ ſe dediſſet, ſimul etiam Iouem ipſum abduxit ſecũ. Itacꝫ ille qui prius Grę corum rem augere, & barbaros premere conſueuiſſet, iam aduerſus Grę cos pro barbaris ſtabat, fulminibus

hos

hos propulſans, et immittens cœlitus ſua tela. At qui dudũ ſeſe muris continuerant trepidi, contentiq́ꝫ incolumitate ſua, iam ignem nauibus Græcorum inferebant, & exploratores mittebant, ne fallerent ſe clam proueuecti in altum. Hic apparet, quantus in rebus gerendis Achilles fuerit. Cũ enim iaceret uallum, præclaraq́ꝫ eſſet Troianorum uictoria, neqꝫ ſalutis copia uſquam offerretur, confugit ad læſum is qui ante bacchari non dubitauerat: quædamq́ꝫ illi offert munera, quædam ſe daturum promittit. Perq́ꝫ legatos ad communitatem generis eum inuitat, obteſtans ut iram finiat ſuam. At hic non erat ſcilicet adoleſcentulus, qui facile huc illuc raperetur. neque perculit eum auri, urbiũ, captiuorũ mentio. Sed qui ſe noſſet, ſciretq́ꝫ quem ſpoliaſſet Agamemno honore, in odio permanſit. Tum Græcorũ res magis laborabat. Ignis enim iã Proteſilai nauẽ corripuerat.

Neq; aliud ſperari poterat, quàm in uniuerſas malum graſſaturum eſſe. Interitusq́; manifeſtus ſummę rerum propoſitus erat. Ibi Patroclus plorat, et Pelei flectitur filius, quem nihil Agamemnonis copioſa dona mouerant. Ingrediturq́; uiam quandã mediam, ut ſua manu bellum non attingeret, & Mirmydonũ tamen cohorte auxilium conficeret. itaq; ſuis armis exornato patroclo, cum ipſe in prælio adeſſe crederetur, tantũ perfecit, ut & reſpirarent Græci, & formidine Troiani complerẽtur, magnaq́; exiſteret mutatio rerum. Vt audiuit autem cæſum eſſe Patroclum, parũ abfuit quin & ipſe ſe occideret. Ita amici amans, & tantus reſpectus familiaris in illo fuit. Sed repreſſus ab Antilocho, feſtinabat ad bellũ, cupidus con greſſus cũ interfectore Patrocli. Non ignarus communem utriq; mortem decretam, cum poſt Hectorẽ ipſum cadere neceſſe eſſet, atq; ita ferret ſen-

tentia

tentia Parcarum. Sed ipſe pluris fecit ultionẽ interfectoris amici ſui, quàm propriam cædem. Acceptisq́ armis à Vulcano, cuius quidem artificij & priora fuerãt, utraq; diuina, campum fluuiumq́ cęde cadaueribusq́ repleuit, uſq; adeò, ut huius in mare curſus impediretur. In fugam etiã manifeſtam dedit illum clarũ Priami filium, quem & deinde exhibuit ſtratum, ac peracta ultione cæde, cùm huius cadauer raptatũ fœdauit, tum ludis honeſtauit Patroclum. Priamo autẽ diuerſis de locis cum auxilia aduenisſent, ipſe refutauit omnia, & nullius eſſe momenti oſtendit. & Memnone Aethiope occiſo, & Pentheſilea, quã mulieres ſequerentur formidabiliores uiris in prælio. Iam quotcunque Gręcorũ accepere uulnera, illorum barbari uulneribus celebrati fuere: Achilles uerò nemini mortalium addidit gloriam morte ſua. Quin etiam Iliũ ipſum non abſq; familia Achillis

expugnatũ fuit: per Neoptolemúmque ipſe omnia cõſummauit. Fuit in excercitu aliquis uelox, ſed poſt Achillem: fuit pulcher, ſed poſt hunc. Quid uerò attinet ſingula conferre? cũ Homerus pronunciarit, poſt Achillem fuiſſe ſecunda uniuerſa.

Vituperatio Achillis.

ETſi obtinuit hoc opinio quædã omnium, eſſe præſtantiſſimum Achillem, cum uerò ipſarum rerum examen diuerſum hunc oſtendat, accedamus ueritati potius, quàm temerariꝫ opinioni. appareatq; ille oratione noſtra qualis eſt, non qualis habetur. Neq; quiſquam exiſtimet, negaturum me eſſe quod iuſtus Aeacus fuerit, continenſq; Peleus: aut ſi conceſſero bonos illos fuiſſe, nociturum hoc mihi ad præſentem demonſtrationem. Hoc enim ipſum deterrimũ, quod propoſitą paterna uirtute, ad uitia hic delatus fuit, neq; imitari uoluit

luit honeſtatis quę habebat exempla. Nam maioribus humilibus procreato uenia danda, ſi minus forte laudi ſtuduerit. Is uerò qui à maioribus ſuis degenerauerit, defendi non poteſt: ſed eo maiore dignus odio eſt, quo illorum moribus diſſimilior fuerit. Atque hunc fuiſſe Achillem, planè demonſtrabo: hæc modò præfatus, eos qui huic uenerationem quandam conciliare conentur, tradere à Chirone educatore illum medulla leonum pro lacte fuiſſe nutritum. Sed ſit hoc, diuinæ potentiæ extitiſſe centaurum (etſi incredibile, formam corporis ex homine & equo componi potuiſſe, neq; de uictu non inexplicabilis res eſt) Sed hoc dicam. Lac, ut nutrimentum homini congruum, conſentire cum naturæ ipſius lege. Quod ſi cui hoc ali forte non contigerit, planè in detrimentũ ipſius conuertere ſolet. Hæc, manſueti generis alimonia eſt: illa medullarũ, feritatis

effe-

effectrix. Verum relinquamus iſta, neque nimis diligenter exquiramus. Atq; Achillem militantẽ uideamus, qui poſſet factis iam ſuis ipſe excellere, ueniamusq; ad bellum Troianũ, atq; inde ducamus inquiſitionem noſtram, ut appareat quid cum alij agerent, in quibus Achilles admirabilis fuerit. Impellebat igitur Græcos iuſta ira aduerſus urbem Priami, & ſumendum ſuppliciũ de barbaris fuit. Ibi alijs occaſionẽ corripiẽtibus, tam fortibus quàm ignauis, neque adeò Therſita domi remanente, qui detrectandæ militiæ iuſtum prętextum haberet, corporis afflictionem, ſolus Achilles in armis non erat, ſed in Scyro apud uirgines. habituq; depoſito patrio, uirginalem ornatum induebat. Hoc ſiue nolens, ſeu uolẽs, ſeu matri gratificans fecit, inhoneſtum undiq; reperitur. Non enim ne parentibus quidem obſequendum in ijs, de quibus infamia exoritura ſit; neq; confir

manda

manda ſunt peruerſa conſilia horũ, ſed his potius contradicendum. Mihi enim uidetur, eum qui uere eſſet uir fortis, eximere oportuiſſe metum matri, illamq́ confirmare diſſerendo de laude: opponere formidini gloriam: ægreferre, lachrymari, perſuadere cupienti ſe cuſtodire, eſſe hoc morte ipſa grauius. Inq́ hoc uno, ſi aduerſaretur illa, matrem offendere, ut inuita ipſa eſſet uir fortis. Verum ubi tandẽ uix arte perductus ad Troiam fuit, ſuum locum tranſgreſſus, Agamemnonẽ imperio ſpoliare conatus fuit. Concionemq́ aduocauit, cum hoc omnino in poteſtate eius non eſſet, & priuatos impulit ad impudentiam contra imperatores, promiſſo pondere auxilij ſui. Cum uerò ipſum Agamemno ad ſanitatem reuocare atque erudire uellet, & reddere erepta puella meliorem, delapſus ille in iram, & impos animi, & iracũdia implicatus, quid nõ dixit? quid nõ et fecit? peractisq́

peractisq; iã omnibus maledictorũ contumelijs, tandem in ipſum etiam imperatorẽ in medio Achiuorũ cum enſe impetum fecit. Ac niſi diuinitus prohibitus fuiſſet, peracta res eſſet nefaria. Poſt hæc ille à ſocietate belli ſe abduxit, & proſequẽs oculis mulierculam abeuntẽ fleuit: ſuosq; execratus, ne parua quidem illa perpeti ſciuit. Tum uoluntatem ſuam ad Troianos conuertit, mutatus prorſus ob unam captiuam. Neque dici poteſt, iratum quidem fuiſſe Achillem, ſed celeriter ad ſe reuerſum communes labores obijſſe. Sed ita fuit immortalis quædam animi cõmotio, ut cum cerneret affligi ſuos, cum legati aduenissent qui offenſo ſatisfacerent, cum multa præclare dicta fuiſſent, ipſe tamen perſeuerauit in ijs, quæ omnino ne incipere quidem debuiſſet. non Aiacis cognationem, non Phœnicis canos & lachrymas, à quo educatus fuiſſet, reueritus. Ac cum ij

quibus

quibus damna fuerunt data, uident legatos hoſtium, à quibus ipſa etiam natura diſſident, habitu humili, iracundiam deponunt, & pace facta, humanitate illos complectuntur. At hic Græcus, Pelei filius, cui multa cõmunia iura cum Græcis eſſent, re infecta legatos dimiſit, & uenerabiles, & qui iuſtiſſima de cauſſa adeſſent. Quod ſi quis interrogaret eũ, quid accidiſſet ipſi cur indignaretur, narraret de Agamemnone, & auſis, credo, huius. Quam ob rem uerò non indignum eſſe ſtatuit, pœnas exigere ab ijs qui ſe nulla iniuria affeciſſent? Viri enim, ut opinor, erat, non amari, neque duri, neq; ſimilis beſtiarum, cum innocẽte potius excercitu, unà conſeruare autorem etiã moleſtię: quàm ira concitatũ, propter hunc perdere omnes. Talem igitur cum cernere liceat fuiſſe Achillẽ de ijs quę diximus, maior adhuc in ſequẽtibus abſurditas reperitur. Aduerſante enim fortuna cum

Troianis ſplendida, cumq́ ita preme rentur Græci, ut iam ignis nauibus inferretur, ne flamma quidẽ hunc illis reconciliauit. Sed quaſi idem ipſe cum hoſtibus & inter Priami auxilia peręgiſſet, lętabatur itidem, ut uictores. Cumq́ deploraret Patroclus fortunam Græcorum, & ob ſaucios lamentaretur, doceretq́ Achillem interire rem Gręcam, ille reprehendere lachrymas, & humanitatem culpare, & exprobrare Patroclo miſericordiã erga ciues. Cum autem hic in precibus perſeueraret, et moueret omnem lapidẽ, quid fecerit uide. Manet ipſe in tabernaculo, Patroclo autem ornatum ſuũ & copias attribuit, complexus ſimul & gratiam & odium. Gręciæ enim reconciliatæ, excitare ad belli ſocietatem amicum: non ipſum uerò in aciem prodire, iraſcentis fuit. Debebat autem, ut opinor, ſi finiſſet iram, proficiſci ad præliũ: ſin minus, nulla ratione opem ferre. Hic uerò

ita ſe gerit, ut qui partim ſe odiſſe Grę
cos, partim reſpicere uideatur. Cuius
obſecro diſciplinæ, uel cuius non po
tius immanitatis hoc dicemus, ſen-
tentiam ſcindi, neq; perſpicere poſſe
quid ad laudem factu rectius eſſet?
poſtquã uerò cecidit Patroclus, neq;
licebat illum deſidere, etiamſi uellet,
diutius: cumq; iam interfectorẽ ſocij
magno impetu adoriretur, aduerſus
conſpectum illum ſingulari ſuſcepto
certamine, quis fuit Achilles in hoc
quoq;? Arte belli nequaquam clarus,
ſed fortuna inſignis: neq; ita ut ipſe
fortior ſuperauit Hectorem, ſed hũc
aduerſa fortuna uſum iugulauit, fu-
itq; opus iſtud deorum arbitrij, cui
unus de Græcis quilibet ſatis eſſe po-
tuiſſet. Verum demus, in prælijs fu-
iſſe pręſtantiſſimum Achillem: com
parantes tamen cum hac præſtantia
importunitatem hominis, qua refer-
tus fuit, uideamus nunquid ob hanc
odio magis, quàm ob illam admira-

tione dignus eſſe uideatur. Quemadmodum enim nulli, equi uelocitas, ſi imperitus ille ſit, utilis eſſe poteſt, neque quiſquã ita eſt infœlix ut beſtiam tam inutilem parare uelit: ita neq; uiri uſus eſſe poteſt improbi, quamuis bello clarus ſit. Plus enim nocuerit ille, quàm lucri conciliarit. Conſidera uerò iam, quo pacto & uictoriã contaminauerit, ĳs quæ poſt cædem in Hectorem deſignauit. Raptabatur cadauer interfecti, religatum de curru. At ipſe ita fuit demens, ut affligere ſe corpus expers ſenſus arbitraretur. neq; animaduertit, eum quem rebatur ſe lædere, nulla contumelia affici cere: ſed naturæ ipſius legem in mortuo contumelia affici, quæ iubet, ut is qui ex hac uita diſceſſerit, humo condatur. De quibus barbaris didiciſti hæc Achilles? Quis te docuit, bellum etiam cum mortuis gerendum? Quin etiam cadauer iſte ſibi quæſtuoſum fecit. Et pater quidem

Priamus redemit corpus ingenti precio, uendidit autem præclarus Achilles, deq; ijs diuitias confecit, quos indignis modis mortuos tractauerat. Neq; in his tamen ſolummodo à moribus Græcorum receſſit, ſed ſepulchro etiam Patrocli alienos quoſdam honores excogitauit, loco pecudum captiuos iugulans ad rogum. Atqui quis neſcit captũ hoſtem non magis pro aduerſario habendũ? cũ ipſa uictoria mutet nomen illius, & appellari faciat pro hoſte ſupplicem. Quæ cum ita ſe habeant, ego'ne audiam aſſerentes præſtantiſſimum fuiſſe Achillem, omnium quotquot ad Troiam uenere? Quam ob rem igitur? Quia'ne petulans, quia furioſus fuit? quia ſæuus, crudelis, impius, immoderatus? ut non de uiua modò puella Briſeide, ſed mortua etiam conuincitur. Hic enim eſt, qui Amazonem interfectam quoque adamauit, circumfuſus ſtratæ Pentheſileæ. Et

profecto iure. Eiuſdem enim prauitatis, & cum mortuis bellum gerere, & mortuos adamare. Hic ille eſt, quē forma Polyxenæ proditorem effecit ciuiū. Vt uidit enim ipſe, ſtatim admiratus in hoſtium poteſtate fuit. Atque nuptias quidem petebat illius, quippe ſeruus libidinum: ita uerò demens fuit, ut ſe hoſtibus committeret. Itaq; ineſcatus ſpe fidei habitæ hoſtibus, & incidit in manus horum, & ab ipſis iugulatus fuit. Reliquit autem filium Neoptolemum, hæredem furoris paterni. Qui & ad oraculum Delphicum profectus, ibi in templo iugulatus fuit.

COMPARATIO NAVIGATIOnis, *id eſt mercaturæ maritimæ, & agriculturæ.*

OBlectet ſe qui uolet nauigando, & in mari pericula adeat. Mihi autem ſubit, & laudare agriculturam,

turam, & prædicare fœlicitatem eorum qui huic ſtudent. Atq; ambo hęc comparantes inter ſe, uerbis expendamus. Ita enim in illa multa horribilia, in agricultura uerò omnia maxima ineſſe cernemus. Ipſa quidem agricultura res eſt antiquiſſima, ſimulq; cum hominum ortu in uitam proceſſit. Fieri enim aliter nõ potuit, quàm ut geniti, nutrimentum ſtatim de terra requirerent, & ideo ad colendam terrã aggrederentur. Nauigandi autem ſtudium, & curſus maritimos, in uitã introduxit auaritia. Nã ut nauigare uellent, ad hoc adęgit homines cupiditas acquirendi plura. In quo audacia ineſt, & prima opera nauium prædationes, & rapinę mutuę. Ac nunc quoq; tota res periculo non caret, totaq; adeò fugienda. Quæ cũ ſit talis, plenum quidem mare periculis, terra autem & huius cultura periculis uacat. Quid enim metus habeat, iunctis bobus terram proſcin-

dere, aut ſemina in terram iacere? At nautæ ubi iam ſoluerint, & oſtia portuũ reliquerint, ita feruntur, ut uicinus illis ſit interitus, tenui admodum in ſpe ſalutis de lignis quibus feruntur. Quid habet uerò admirationis iucunditatem maiorem, agro, uitibus, Mineruæ dono, fructibus, ſtirpibus, ſegete? Triſtius autem fit mare irruentibus uentis, fluctibusq́ſe incuruantibus, & uentorũ terroribus. per quæ ſi quis forte incolumis peruaſerit, iniuria conſeruatus eſſe uideatur. Iam cum res optima ſit iuſtitia, iniuſtitia uerò peſſima, agricultura iuſti, nauigationibus iniuſti homines redduntur. Nam ſeminibus ſparſis, inuocatisq́ dĳs, fruges expectat agricola, & uices recipit à terra, nemini moleſtus omniũ. At mercatores periurĳs rem augent, & artificium quæſtus in contemtu deorum excercẽt. nauigantq́ ad omnes urbes, facientes improbitatis opus, mentien

tes,

tes, decipientes, fraudantes: atque is qui horũ eſt peritiſſimus, domũ locupletiſſimus redit. Sanitas eſt agricolarum in laborum aſſiduitate, cum opus faciendum ſit & in æſtate, & hyeme, & aliјs anni temporibus. Moueri autem continuò, & artibus ſtudere, morbos excludit, ſanitatemq́ꝫ cuſtodit. At nautæ iacent plærunque ocioſi. Hyeme quidem, in cauponis & fumo: æſtate uerò, ubi bene ſucceſſit. Quod ſi uenti ſecundi ſint, reſidentes in tranſtris potant aſſiduè, & immodico cibo utuntur. quæ certe corporibus morborum eſſe cauſſæ conſueuere. Quàm ſuaue eſt agricolæ, in ſiti de fonte bibere, admoto ore ſcaturigini? Quàm triſte cõtra nautę poſt diutinos labores maris, aquam potare nihilo puriorẽ cœno? Agricolam reuerſum noctu domum exhilarat uxor, liberiq́ꝫ, quorũ aſpectu ipſe, & cuius illi recreantur.

Nauta uerò cũ de ſe in metu eſt, tum incertis ſuorum caſibus perturbatur. Lucroſum eſt mare, & nauigatio. Ego uerò magis agricolas copioſos quoſdam, quàm nautas reperi. Sed donemus, plura ſuppeditare lucra mare. ipſum tamen rurſum & aufert, cumq; mercibus ſæpe etiam uitam. Aliquisq; prouectus cum magnis opibus, aut unà cũ his ſubmerſus, aut ſine his nudus conſeruatus fuit. id quod plurimis uſu uenit in mari. Pręterea omnium copioſiſſimus mercator, dum adhuc nauigat, diues non eſt, neq; quicquam proprium poſſidet. Sed in poteſtate uẽtorũ eſt cùm ipſe, tum quicquid tenet. Ac iam aliqui cum haberent in conſpectu domum ſuam, appropinquantes portubus, ſubitò fracta naui animã exhalarũt, miſerabilius quàm ij qui ſuffocantur. Iucundiſſimum eſt ſepeliri in patria, & diſcedere è uita, allocutum ſuos. huius copiam terræ cultus

facit

facit agricolis. At nautarum plurimorum nuſquam locorum ſepulchrum extat, qui de naufragijs uentres piſcium replent.

Comparatio Achillis & Diomedis.

NOn patiar accidere mihi quod plærisq;, neq; credam fuiſſe Achillem prȩſtantiorem Diomede: ſed hunc potius illo, ſi non per omnia, at plurima. Primùm ſi quis de genere Achillem admiratur, ſuſpiciens Pelea, Aeacum, ipſum Iouem: poſſit idem de Diomede quoq; dicere, fuiſſe ſemen hunc diuinũ. Quod Theſſaliam ſi quis uehementius admiratur, cedet tamen Peloponeſſo uel inuitus. Aucta igitur iam diſciplina pari in utroq;, quales illi fuerint de factis conſideremus. Cõuocabat igitur Troianum bellum principes uniuerſos, forteſq; milites deligebat. At præclarus Achilles, multa ſalute dicta armis & famæ paternæ, confugit in Scyrũ,

& ſubijt uirginum conclaue, & ornatu diſſimulauit ſexum, maluitq; uirgo uideri quàm ſtare in acie. Diomedes uerò, non ipſe modò tempori paruit, ſed & lentiores incitauit: atque iſtum in primis, qui à Chirone ad uirgines perfugiſſet. Et hic iam tali facto bellicoſior illo habebitur? Poſtquam uerò ad Ilium uentum, territis ſtatim hoſtibus, in admiratione quidem Achilles, in laude uerò Diomedes fuit. cum rerum geſtarum ab Achille gloria ad Diomedem referretur, eo quod hic certaminum communitatem minime defugeret. Deinde longo tempore pòſt, cũ morbo affligeretur excercitus, hic aliquis mihi conſideret inſaniam & inhumanitatem ingenij Achillis. Primùm concionem aduocauit, rege repulſo: & legitima in his omnia confudit. Deinde tam petulante iniuria affecit Agamemnonẽ, tamq; infreni ore lacerauit, quàm nemo unquam imperator militẽ ſuum.

Tan-

Tandemq́ꝫ & enſem contra eũ ſtrin-
xit. Quod niſi quis Deus prohibe-
ret, nihil obſtaret quo minus à Græ-
cis omnis ille labor fruſtra ſuſceptus
eſſet. Atq́ꝫ hæc ob unius captiuæ pu-
ellæ amorem fecit. Quam cum abdu-
ci cerneret, lachrymas profudit, uſq́ꝫ
adeò ſeruus fuit uoluptatis. Vbi uerò
Diomedes admiratus fuit captiuę for
mam? Immo hic non minus à prauis
uoluptatibus, quàm ira immoderata
ſe continuit. Quæ quidem, cui Ho-
merus notus eſt, is planè ſcit omnia.
Nam & Mars à Diomede uulnera- *
tus, & Venus idem paſſa, teſtantur
præſtantiores quoq́ꝫ huius ferro ictos
fuiſſe. Cur igitur præferatur Achil-
les Diomedi? Nonne quieſcebat al-
ter, alter prodibat in aciem? Non'ne
ille iræ indulgebat, hic hoſtes exagi-
tabat? Ille ad citharam canebat, hic la
menta hoſtium excitabat? Atq́ꝫ hæc
geſſit Diomedes, cum iam fortuna
ad hoſtes conuerſa eſſet, cum'que
ſupernè

ſupernè Iupiter ſuis telis certamina Troianorum adiuuaret. Debet uerò fortitudo expendi non rebus ſecundis, ſed aduerſis. Nam illis etiam futilioribus exiſtimatio augetur, his uidemus reſiſtere non niſi alijs præſtantes. Non immeritò igitur Diomedes reuerſis legatis, re infecta obiurgauit eum qui miſerat. Illud autem facinus nocturnum, ſubiret'ne unquam Achilles? Quo tamen tantum eſt perfectum, ut collapſus animus Græcorum, cædibus hoſtium reſuſcitaretur. Quid multis uerbis opus? Ipſi hoſtes controuerſiam dijudicarũt. Cum enim fatentur ſe nunquã ita extimuiſſe Achillem, tum docent omnes nõ magis diſceptandum eſſe, neq; exæquandum Diomedi illum qui longe inferior ſit. Certum autem iudicium de uirtute Græcorum potuit eſſe aduerſariorum, qui ſuis malis comperiſſent, quis prior, quis poſterior eſſet. Ergo tu Hectorem mihi commemoras.

moras, interfectum ab Achille: ſed quo pacto, tranſilis, neque te fugit, ſi modus uictoriæ referatur, factũ iſtud alterius uiſum iri, & alijs laudem ceſſuram eſſe. Quin etiam Hectorē antequam Achilles, fuderat ſingulari in certamine Aiax. Feciſſetq́ idem Diomedes, ſi illi ſors pugnæ obtigiſſet. Id hinc intelligi poteſt, quod excercitus uota fecit de huius quoq; ſorte, huc deducti ſcilicet uictoriæ ſpe. Præterea polluit res à ſe geſtas Achilles amore Polyxenæ, cum hoſtibus pace facta, ſuis proditis. Diomedes uerò perpetuam conſeruauit ſeriem beneuolentiæ ſuæ. De qua in mediam hoſtium urbem penetrauit, nudauitq́ ea cuſtodia Ilium, qua ſola defendebatur. Si igitur totum bellum ideo ſuſceptum fuit, urbs Troia ut caperetur, idq́ Diomedis audacia perfectum eſt, parua debent uideri aliorũ facta, comparata cum huius rebus geſtis, quotquot illi interemerint hoſtes.

ſtes. Poſtremò turpiter occubuit Achilles, interfectus ab ignauiſſimo illo & ſagittario Paride: Diomedes uerò & hoſtium urbem oppugnauit, & cum gloria diſceſſit: & comperta perturbatione domeſtica, alibi cõdidit urbem. Neque multum abfuit, quin immortalitate, quam obtinere Tydeus nequiuerat, ipſe frueretur.

QVIBVS VERBIS ANTE *Hectorem iacentem Andromache uti potuiſſe uideatur.*

ACcidit tandem id quod iampridẽ metui. Meiſq́ꝫ uerbis ſpretis ſenſit Hector, ſubieciſſe me ipſi ſalutaria maxime. Hortabar ego, ſibi ut parceret: ſed noluit hoc facere. Periјt igitur, prò di immortales, non inter manus meas, ſed manibus Achillis. ipſius autem mors, Priami, Hecubę, fratrum, filiј, mea, totius urbis eſt interitus.

teritus. Ille conſeruauit Ilium. A quo nunc igitur conſeruabitur? Ruunt, & perdita ſunt omnia. Ego ſum mulierum calamitoſiſſima. Heu, qua me paſtam fœlicitate priuauit Deus? In regia mihi pater fuit & mater, cœtus fratrum, ſplendida cuncta. His acceſſit aliud maius: coniunx Hector, admirabili armorum præſtantia. Suſpiciebar, in admiratione eram: quiq; Andromachã compellaſſet, addebat illam imperatoris, illam principis beatam. Hæc fortuna ſimilis ſui ad ſenectutem uſque noſtram eſſe debuit. Hoc non ſiuit iſte acerbus Achilles, quem peperit in damnũ meum Thetis. Strauit ille patrem meum, iugulauit fratres, in ſeruitutem abſtraxit matrem, deinde uendidit. quæ neque ipſa magis ſuperſtes eſt. Hæc quamuis horribilia mala, tu tamen Hector reddebas tolerabilia. Tu ſolus mihi eras omnia. Etiam quæ amiſeram, per te retinere mihi uidebar.

Nunc

Nunc cæſus iaces, accepta plaga eſt, periſmus, occidimus. Iam appropinquat calamitas, imminet periculum, adeſt flamma. Videre mihi uideor concîdi Troianos, uim afferri atque dedecus mulieribus, raptari pueros, uidere ignem, uidere ferrum. Apertum hoſtibus iam Ilium eſt, cum tu non magis ante portas illis te obijcere poſſis. O' nate, fortaſſe aliquis hoſtium arreptum te iſti turri impinget. Fuit fortis uir pater tuus. huius à Grecis te pœna manet. Me quoq; ſcilicet interimet aliquis. Id quidem fœlicitatis loco ducam, ſi non impendet mihi ſeruitus ac miniſterium, non uerbera & ſempiternæ lachrymæ. Forte enim aſpicienda eſſet tellus, de qua nobis iſte hoſtis aduenit. fortè, & quod abominor, cogerer illius concubitum perferre, qui Hectorem interemit.

QVID

QVID DICERE POTVERIT Chiron, poſtquam audiuit inter uirgines eſſe Achillem.

O Peleum. Quantum abhorrēt à tua celebritate, ea quæ ferun tur. O' diſciplina & uirtus fœdata uerbis. Quis dedecoris huius nuncius? quis tam turpi famæ miniſtrum ſe præbere auſus fuit? Ille quidē incredibilia memorans, et accuſans ueritatem: ſed & fidem forte inuenit. Quibus'nā ego huius dedecoris crimen intendam? Quam maiorū imitatus uirtutem Achilles, amplectitur uirginalem conſuetudinem? Vtrum Aeacum? an Pelea? At ille ſuum imperium Iouis ſuffragio, hic caſtitatis præmium Thetidos coniugium adeptus, & cum mortalis eſſet, affinitate deorum dignus habitus fuit. Hunc nimirum prope ad iaculationem ſe * componentem reformidarunt? Huius dextram horruit fera cum uinceretur? Vbi eſt ſcientia, fili Pelei, rei

militaris tua? ubi curſus? ubi gymnaſia? de quibus inuictus euaſiſti. In hunccine te finem inſtitui? ad certamina miſi, ut manũ tuam dextram uirgines exciperent? ut cum Peleo Lycomedes coniungeretur? ut Pelei filium, reticere enim nomẽ lubet, puellæ conſortẽ haberent? O quam tu unus diſſimilium communitatem effeciſti, Lycomedis atq; Chironis? Iam Pelea thalamus excipit: equeſtria, colus, & tela uirginalis. Venationem, quid dicã? Lanicium, itemq; diſciplinam ac Chironẽ. Quo pacto aſſuefecit dextrã ad arcũ ferendum, quæ aſſuefieri potuit ut opus faceret uirginale? Heu triſtes rumores. Scilicet et lęna muliebris illum exornauit, ſertum deformat capillum? Subſtitere pedes, in montibus ferarum inueſtigatores, qui curſu exagitarunt celeritate ſuperiores alijs cunctis. Manus tuas nõ effugit equi exultatio, nõ leonis impetus. Tuum animũ non ul

cit

cit terror hoſtium, non horror, nō mi
næ. Nunc diuerſa ab ĳs quæ nota mi
hi eſſent nunciantur. Quod ſi rumo-
res repulerimus, fama tamen fidē in-
uenit apud plęroſq;. Achillis laudem
maiores ipſius dis, ipſe Pelei filius uir
gunculis adiunxit. Eſt enim ſangui-
nis deorum, uoluntate et conſilio pu-
ella. Quis hęc iam Thetidi nunciatu-
rus eſt? Nam & dea, & fœmina, pudo
re iſtorū afficietur. quod quæ dudum
uiri mater dicta eſſet, eadem nunc pu
ellæ mater dicenda ſit: duo nomina
in ſexus negligentia adepta: & in u-
no cariſſimo ſibi, diuerſas appellatio-
nes nacta. Ceſſent iam diſciplinę uir-
tutis, apud me. Dimittatur cœtus di-
lectæ iuuentutis. Nam terret me in-
honeſtus inſtructionis exitus, &c.

DESCRIPTIO PRAELII
peditum.

HOmines cum bello diſſi-
dent, pro uirili ſua ad prę
lia ſe apparant. Nauibus
ĳ, quibus naues ſuppe-

ditant: equis, quibus equi. Qui uerò legionibus armatis ualent, his ſolent potiſſimum inter ſe decernere. Quibus autem omnium copia iſtorum, omnibus uti in pugnando conſueuere. Præclara igitur naualia prælia & artem requirunt. Legionũ autem conflictus relatu digniſſimi ſunt, & antiquiſſimi. Ego uero, quem ſpectatorem eſſe contigit talis pręlij, demõſtrare tibi oratione uolo hoc ſpectaculum. Duæ urbes terra ſitæ, uicinæ inter ſe, mutuis odijs exarſerant: cum altera plus iuſto appeteret, altera ſe opprimi non pateretur. Verba ab oratoribus in utraq; fiebant. Quorum illi dominationẽ, hi detrectationem imperij celebrare: illi cupiditatẽ dominandi ſuorum, hi retinendæ libertatis excitare. Cúmque belli tempus appeteret, apparatui ſtudebant utrique, & in delectu ſuarum copiarum, & in auxiliorũ conciliatione. Iamq; impetentibus ſe autoribus iniuriæ,
occur-

occurēre ij quibus uis afferebatur: acceptitq; ambos cāpus planus, latusq; & idoneus ad rem gerendam. Atque aciem inſtruxere hoc modo. ab utraque parte erant equites amborum, medium tenebant legiones. ſequebanturq; ſagittarij, & alij leuis armaturæ. Tum duces acuere cohortando animos militum, & ſigna præcipere inferri, prælijq; initium à ſagittarijs fieri. Euolabāt tela plurima, partimq; corporibus infigebantur, partim ab his aberrabant. Sed iam à ſagittarijs telis emiſſis, manus conſeri tumultusq; oriri magnus, & ſtrepitus atque cædes. Hanc autem haſtis primum fecerant: quibus cum non magis liceret uti, enſibus ſeſe mutuò conficiebant. Amputari huius manus, effodi illius oculus, alius iacere uulnere in inguine accepto: alterius aliquis uentrem pertundere. Atq; fortium uirorum uulnera in pectoribus conſpiciebantur, quæ eadem cernerentur in

dorſis ignauorum. Iam hic interfe-ctum à ſe ſpoliare iacentē: quem alius conſpicatus legentē ſpolia, cædere, & interfecto alteri adijcere: húncque etiā alius. Hic cadere multis prius à ſe interemtis, ille paucis, alius nullo memorabili facinore deſignato iacere mortuus ſuper ſcuto, alius in terra. multi etiam componentes ſe ad formam quandam mortuorum, accedentes feriebant inferne. Eques peditem occidebat, pedes etiam equitem. Ille de equo percuſſo milite, hic uerò prius equo icto, deinde pugnatore potitus. Sanguine autē rubebat tellus. Quodq́ reſtabat, id ſuper mortuis gradientes uiui exequebantur. Iam & captus aliquis uiuus, precij quo redimeretur mentionē facere erga eum qui cæperat: at hic precium nullum curare, ſed foſſam complere. Ac fortiter quidem utrinq; res gerebatur uſq; ad meridiem. Ex eo uerò tempore, pœnas perſoluere iniuriæ

autores.

autores. Quos cum equites circuire cœpiſſent, ueriti illi ne includerētur, in fugam ſe dedere. Tum inſtare cum clamore uictores, quem emittebant cum gaudio, illos à ſe in fugam uerſos fuiſſe, tum terroris etiam maioris incutiendi cauſſa. Inſequentes quidē magis capere uiuos, quàm obtrūcare hoſtes ſtuduerūt. Cęperūtq; ꝑmultos alios ſaucios, quoſdam etiā integros. Hoſtes quidē qui fuga elapſi eſſent, in urbem ſe recepere. & inducijs pactis, ſuos mortuos ſuſtulere. Illi uerò, cum captiuis & præda diſceſſere ouantes. Fiebantq; apud uictores, quę conſueuere, ubi uictoria obtenta eſt, ſacrificia, occurſationes: coronabanturq; ij, qui in prælio fortes uiri fuerāt. At uicti oratoribus ſuccenſebāt, ſimulq; oratores accuſabant duces. Placebatq; alijs eorum qui aderant, componere diſcordiam rectum eſſe, alij cenſebant, ſecundum etiam prælium eſſe inſtruendum, &c.

Deſcriptio picturæ in ſenatu.

AVlæ ſenatus, hæc non magna quidem illa eſt, ſed elegans, in medio porticum quatuor quas faciunt columnæ, uidi picturam talem. Ager erat, & domus dignæ ruſtico, aliæ maiores, aliæ minores. Iuxta uerò illas, eminentes conſpiciebantur cupreſſi, quæ tamen totæ non apparebant: obſtabant enim ædificia, ſed faſtigia arborum ſuperantiũ illa conſpiciebantur. Sub his, ut credendum, acquieſcere ruſtici ſolebant: quos & coma arborum & auium uox ſub il-
* lis reſidentes oblectaret. Depicti erãt autem ante ædes quatuor. Vnus qui aliquid mandaret adoleſcentulo propè aſtanti: indicabat enim dextra,
* quod aliquid imperaret. alter quiſpiam, inclamare & ipſe. at adoleſcens conuertere ſe ad illos, quaſi qui exaudiret uocem imperantis. Quartus, paulo ante foras progreſſus, altera manu uirgam geſtans, uidebatur in-

clamare

inclamare occupatos iuxta plauſtrũ. Modò enim productum fuerat plauſtrum onuſtum, neſcio paleis'ne an alijs rebus. ſed ſuccurrere negligenter uidebantur: alius hinc, alius inde. Hic toto corpore nudus, baculo onus ſuſtentãs. Illius facies apparebat, & pectoris pars. Quantum autem de facie coniici poterat, etiam ipſe manibus adminiculabatur. Alia uerò plauſtrũ abſcondebat. Hoc erat non quatuor rotarum, ut Homerus ait, ſed duarum, onere circumfluens, ut bobus opus eſſet adiutoribus. Hi quidẽ ambo rutilo colore, & opimi, & ceruicibus amplis. Bubulcus cingulo ſuper genua tunica ſubſtricta, habenis dextra præhenſis, tenensq́; altera uirgam, nihil quidem egebat hac ad incitandos boues, ſed uox ſufficiebat. Intuebatur enim illos quaſi blandum quid cõmemorans, quod bos intelligere poſſet. Nutrierat bubulcus etiã canem; ut liceret dormire, cum ſic ta-

men haberet cuſtodem. Aderatq; bobus accurrens canis. Plauſtrum autem illud præter fanum agebatur, idq; indicabant columnæ & eminentes arbores. Sed ſimulacrum pictura expreſſum non erat. fortaſſe illi arbores pro dis colebant. Aut non aberat quidem ſimulacrum, ſed præ arboribus non poterat conſpici, &c.

Deſcriptio ebrietatis.

VInum ſi quis bibat moderatè; & corpori bonum conciliarit, neque animum læſerit. Sin egreſſus modum fuerit, & exceſſerit fines bibendi, ut iam inebrietur, huiuſmodi euenire neceſſe eſt. Vidi enim quendam ebrium in conuiuio, & abeuntem domum ſubſecutus ſum. Is cum nondum plenus eſſet, admodum moderata oratione utebatur, eratq; manſuetus. proferreq; interdum aliquid eruditè, neq; ſalſis dictis quibus pungeretur iraſci. At iam uino dominan

te, corpus ipſum rubeſcere, ipſe animo commoueri, inq; alios contumelioſus, urbanis ſuccenſere: ipſum etiam increpare pincernam, nulla culpa illius. Tum poculum manibus elabi, oculiq; & lingua peruerti. Cum ſurgendum eſſet, opus illi erat & erectoribus & ductoribus. Paſſus autẽ ſe uſq; ad forum deduci: huc cum ueniſſet, ductorem dimittit, ſeq; conatur ipſe ſuſtentare. neq; tamen poterat. Similisq; erat delirãtibus, cũ huc illuc titubans ferretur, in opinione omnium futurum ut caderet. quo ipſo & riſus excitabatur. Nemo enim aderat, qui ſine riſu hæc aſpiceret. Neceſſariorum quidem ſi quis auxilium laturus fortè acceſſiſſet, neque agnoſcebatur ab iſto, & genere indignam rem facere uidebatur. Tandem uix domum delatus, ſequentibus multis (uoluptati enim alijs erat ebrij iſtius miſeria) cum obiurgare ſeruos, tũ uideri mulier illi male rem

dome-

domeſticam curaſſe, quæ nihil planè deliquiſſet. nullis igitur uerbis parcere: neq; tamen quicquam enunciare plane atq; integre. ſed nunc literam, nunc ſyllabam, nunc plura etiam omittere. Poſtquã aſſedit, ædibus ſuccenſere, quæ nollent conſiſtere. clamabatq; diu ac multum, quaſi uis afferretur. Poſtremò extẽſus iacuit, correptus ſomno morti ſimillimo. Quẽ cum cepiſſet admodum prolixum, illuceſcente iam die, reuerſus ad ſe, cogitare quid in ebrietate ſibi accidiſſet: ipſe quidem certe ignarus omnium, ſed ab alijs de cunctis edocebatur.

PROPOSITVM, AN MATRIMONIUM *contrahendum ſit.*

CVm alijs multis in rebus uulgus hominum à uera ratione aberrare mihi uidetur, tum uerò maxime ij qui coniugium, ut unam omnium

rem deterrimam fugiunt. deinde ſuperbiunt, quaſi ſapientiſſimo conſilio optima delegerint. Ita fit, ut multos habeant imitatores: duplici malo uitam humanam afficientes, & ſuo facto, & aliorum cohortatione. Nos uerò, ſi uidetur, rem ad animi rationē reuocemus: cogitationes alias ut repellamus, alias ut cogamus ea complecti quæ uirum prudentem decent. Aequum autem certe, homines cum dijs conſentire: neque abducere iudicium ſuum ab illorum iudicio: neque uelle ab ijs diſcedere, penes quos ſumma eſt rerum omnium. Quæ igitur Iouis de coniugio ſententia? Quę uniuerſorum cœli incolarum? Nonne ille Iunonem ipſe duxit, Venerem Vulcanus, alius aliam? Nonne patris & fratrum nomina his quæſita? Quin etiam coniugij uocabulis ſuperbiunt: Iupiterq́ appellari gaudet nuptialis, & Iuno coniugalis. At Venus relictis omnibus, has res agit. Nu-

ptiæ

Nuptiæ produxere Apollinē & Dianam, nuptiæ Martem, nuptiæ Herculem, Helenam, Dioſcuros. Neque dij connubio deorū contenti fuere, ſed ad terram uſq; deſcendêre, ferentes genus quoddā ſemideum. Hi uero patres imitati, & ipſi patres fieri uoluerunt: alij quietis nuptijs fruentes, alij & bella ſuſcipiētes ob nuptas. Audimus & Minois liberos, & Dardani & Tantali. Quod ſi inhoneſtū eſſet coniugium, neq; ipſi hoc dij uſurpaſſent, & ab eo deterruiſſent ſuos. Nunc ipſa re docuere, diuinā eſſe liberorum ſuſcipiendorū cauſſa coniunctionem. Hoc enim certe dici nequit, deos quid melius eſſet nō uidiſſe. Neq; cū bene ſcirent, libēter tamē melioribus prætuliſſe deteriora. Suā ſententiam uerò qui ſequitur, deorū præterita, fugitq; coniugium, is deos accuſat, quod honorē habuerint rei futili: uideriq; illis uult ſapientior, tanquam illi quo facto opus fuerit, præſtare

ſtare nõ potuerint, & ipſe ſolus quid optimum foret repererit. Sed hoc qui facit, manifeſta in impietate uerſatur, eſtq; ſceleratior ijs qui aras ſubuertunt, non iam honore priuans potiores, ſed improbitatis de factis ipſorũ arguens, & aduerſarios faciens. Verum hæc omitto. Naturæ qui bellum indicit, an non deſipere hunc dicemus? Quid igitur naturã iubere cenſes aliud, quàm miſtiones, generationes, partũ? Argumento eſſe poteſt, quod animalia expertia quoq; rationis, hac neceſſitate trahuntur, & fœtus edunt. Recte igitur apud præclariſſimas urbes Græcię, crimini datus fuit cœlibatus. Hoc autẽ miror, patribus gratiã procreationis habere uelle, nõ autẽ uelle liberaliter relinquere, qui in rem paternã noſtro loco ſuccedãt. An uerò indignũ fuerit, pecuniã debitã nõ ſoluere, corpora uerò debita nõ conſerere laudabile? Tanta igitur iniquitas eſt eorũ qui nuptias fugitãt,

qui maxime honeſta contaminant, ſibiq; adeò & patriæ ipſi obſunt, & omnem in terris honeſtatem confundunt. Quæ enim iam ſacra deorum, quæ iudicia? quæ conciones? quę expeditiones terra? quæ claſſes? Ipſarũ urbium qui ſtatus eſſe poterit, ſi quis incolas ſuſtulerit? Erũt deſertę urbes, ſi res coniugalis inſtiterit, neq; proceſſerit. Nam ſi præſentes intereant, neq; ſint qui his ſuccedant, quî fieri queat ut non eueniat id quod dixi? Nec uerò dici poteſt, coniugium in commune urbibus utile, priuatim uerò inutile eſſe: cum ſingulis quoque hac ex re multa commoda exiſtere ſoleant. Nam hinc diuitibus facultates duplicantur, pauperibus ſæpe pecunia accedit, aut huius loco mores uxoris commodę, caſtæ, ſedulæ. In bonis maritus participem habet gaudij. Verſatur ille in foro, & rem facit, accipit, & domi cuſtodit illa, non ſerui, fruſtrantes laborẽ domini. Etiam

menſa

menſa iucundior marito, dum reuerſus ſplendorem externũ uxori refert. Certe ſi cuius animus fert terras multas & maria obire, et urbes cognoſcere, & hominum mores perdiſcere, is ſecurus de domo & nauigare & pedibus facere iter poterit. Quod idem ſi cogatur & domeſticam rem curare et gerere publicam, non bonus administrator ſimul Reipub. & cuſtos familiæ futurus ſit, diſtracto utraq; ſolicitudine animo, atq; ideo neutrum rite exequens. Quid uerò hominibus triſtius ægrotatione & morbo? At in his una reperitur maxima quidẽ illa conſolatio, aſſidẽs mulier. Quę ſi omnes ægrotum curent fratres, auunculus, conſobrinus, alij cognati, neceſſarij, tribules, ſola adamantina quadam firmitate aduerſus omnes labores ſufficit, plorat, trepidat, diſcurrit, medicos obteſtatur, deis uota facit, malum uiri uel in ſe ut transferant. fieri etiam nequit, quin maritorũ ſeruitia quoq;

ſint probiora. Illa enim reſidet intus, opusq́ facere cogit, non ſinit ociari, omnia quæ geruntur contemplatur, & huc illuc oculos circumfert. Quod ſi præclarum, amicis abundare, quis neget præſtare genus adiungere generi? Nihil enim aliud quàm murus putandus maritorum, cœtus familiarium. Hi illius inimicos communiter perſequuntur: aſſunt, ſi cauſſa dicenda ſit. Opitulantur in ui & iniuria: cōſulunt in deliberationibus. Ideoq́ multa poſſunt tum perſpici, multa cognoſci, multa prouideri, multa aduerſa uitari. Omnium uerò maximus uberrimusq́ ac pulcherrimus coniugij fructus, liberi ſunt: nunc participes negociorum, nunc ſenum nutricij. Poſtea uerò & ſepeliunt parentes, & deinde buſta uertentibus annis ornant. Si iam etiam filij in fortes uiros euaſerint, & uirtute inclaruerint, quantum hoc patri bonum acciderit? Quamuis enim ille clarus & genere

nobilis

nobilis non ſit, communicata tamen procreationis nobilitate celebratur. Vt autem primum unicuique opera danda, ut ipſe patriæ ornamento ſit, * ita annitendũ tales ut relinquat libe- * ros, quibus hæc illuſtretur. Quid igitur iam quæ fœlicitatis efficientia putantur omnium, cum hoc bono comparare aliquis auſit? num Rhetoricam? num Philoſophiam? legationes, expeditiones? Satis enim eſſe debet ad ſummam fœlicitatem parentibus, ſi apud alios de ſobolis ſuæ facinoribus in admiratione ſint. Vetus quidem uerbum eſt, difficilia eſſe quę pulchra ſint. Iſtud autem tantũ quantum diximus, ex eorum eſt numero quæ factu facilia ſunt. Vbi quis enim ad nuptias animũ appulerit, accedit ad eos qui huiuſmodi agere ſolent: quidq; uelit, exponit. Ille abit, & laudibus effert adoleſcentem. Commemorat genus, naturam, modeſtiam, meminit & quantæ facultates ſint. Et

uel diſcedit compos uoti, uel ſi tum non ſucceſſit, ſecundus aut tertius acceſſus rem perficit: præſertim ſi quis fortunæ ſuæ conuenientem appetat uirginem: nempe pecuniæ indigens, non eximiæ ſortis illam, etſi ſcimus, diuitijs præſtante aliquando uxore dignos habitos pauperes. Iam cum ipſis nuptijs & melior exiſtimatio accedit. nam et is qui antè laudatus fuit, fit deinde admirabilior, habetur'que pro modeſtiore. Quicq; ante coniugiũ in criminibus fuere, illis poſtea liberantur. Omnino decorum hoc expetenti ſpeciem liberalem, ab uxore ad Rempub. procedere, & ab hac ad illam reuerti. Tali in conſilijs adhibent animos, legationes decernunt, omnẽ adminiſtrationem committunt. Videtur enim liberûm educator, & deos metuere, & homines uereri, & laudis eſſe cupidus. Exiſtimatio abhorrentẽ à nuptijs deterior, maritum melior neceſſariò ſequit̃. Tantumq;
hoc

hoc in utriſq; poteſt, ut celebs etiam in caſtitate, contrariam fortunam ſibi accerſat: maritus uerò, etſi in uoluptates deferatur, calumnijs tamē impeti credatur. Magnam enim neceſſitatem habet ad caſtitatē uxor. Qui igitur nuptias fugitant, his quæ diximus conuicti, quod maxime expetendis ipſi ſe priuent, adulteria (inquiunt) extimeſcimus, & onus graue amiſſionem liberûm eſſe ſtatuimus. Quaſi uerò hæc omnia coniugium ſequantur. Immo quis neſcit, adulteria admodum rarò, caſtitatem autem in plurimis exiſtere? deq; liberis idem affirmo. plures enim ſcimus conſeruari, quàm mori. Quanta igitur abſurditas, cum exemplis comprobetur, magis eſſe expoſitum iucundis ut fruamur, quàm in triſtia ut incidamus, hanc rem extimeſcere potius quàm perſequi? præſertim ad hæc ambo cum tot auxilia oſtendantur. Non parum enim ad caſtitatem mu-

lierum poſſunt cohortationes, & cu-ſtodia. Neque parum ualent ad ſalutem liberûm, ſacrificia & munera oblata dijs. Omnino autem, ſi quis in hac uita quærit rem ullam nulla difficultate contaminatam, is ignorat ſcilicet ea quærere ſe, quæ ſolius Dei ſunt. Quid enim omniũ non adiunctum habet aliquid triſte? Audis agricolas interdum accuſare ſiccitatem, interdum imbres immodicos. Non'ne qui rem quærunt per mare, huius mala accuſant, fulmina, fluctus, prædones, alia innumerabilia? Non'ne hodie incolumis eſt orator, poſtero autem die in poſtulationibus et periculis? Athletæ in pancratio excuſſus fuit humerus, non tamen alij à certaminibus metu abſterrentur. Quod ſi, ut uos propter adulteria à coniugio abſtinetis, ita alij agrum colere, alij nauigare, alij à Republica & communibus negocijs refugerẽt, diſſoluerentur omnia quibus orna-

tur uita hominum. Proinde hoc affirmo, cogitanda illa eſſe potius, hymenæum, plauſus, deductores, conuiuas, tędas, epulas, liberûm ſpem: quibus nihil poteſt eſſe prudentibus hominibus iucundius.

EXEMPLORVM THEONIS Sophiſtæ, Finis.

1.006.905

RERVM ET VERBORVM IN Theonis Sophiſtæ Progymnaſmatis memorabilium Index.

ABundans 261
Abundantiæ obſcuritas 361
Accentus ſuperfluus 358
Acclamatio narrationis 285
Accuſatio debita quando efficax 437
Acheloi cũ Hercule certamen 367
Achilles an inter puellas delituerit 466.467.476.490. 497
de Achillis armis quæ traduntur, eſſe ueriſſima 423
Achillis & Diomedis cõparatio 489
Achillis & Patrocli amicitia 378. & 472
de Achillis ira aſſertio 429
Achill. laudatio 465. ſiue laus 434 435
Achil. uituperatio 474
Achill. mors 484.494
Achillis uitia 483
Actæonis fabula 313
Addubitatio quid ab interrogatione differat 282
Adoleſcentiæ corruptio 382
Aeaci iuſtitia 474
Aenus 255
Aeni pro uerborum ambagibus 255
Aeſchinis granditas 253
Aeſchinis locus 235. 246.248.251. 315
Aeſopicæ fabulæ 253. inde.
Aeſopus Logopœus cognominatus 255
Agriculturæ & mercaturæ cõparatio 484
Agriculturæ laus 485
Aiacis cum Vlyſſe de Achillis armis contentio 425

Aiacis obitus 309
Alcaicum metrum 255
Alexandri regis dictum 295.296 368
Alexandri laus 322.368 inde.
Allegoriæ fabularũ 311
Alphei cum Arethuſa cõiunctio 368
Ambigua 270
Amogus rex 330
Amici theſauri 368 370 375
Amicitiæ exempla 377
Amicitiæ laus 370.inde
Amoris potentia 445
Andromaches ante Hectorẽ iacentem querela 494
Animi bona 321
ἀντίληψις 294
Antiſthenis dictum 305
ἀντιφερίζειν 269
Apœna 270
Apollo deus medicus 328
Apollonius Rhodius 232
Archilochi fabulæ 254
Archilochi locus 234
de Arethuſa narratio 368
Argumentandi aggreſsiones quibus locis conſtent 260
Arionis elenchi 308
Ariſtodemus fulmine ictus 242
Ariſtophaneum metrum 255
Ariſtotelis libri de propoſitis 246
Artemiſiæ laus 330
Ariſtotelis locus 257
Aſiani rhetores 250
Aſſertionis & deſtructionis exercitiũ 307
utilitas 229
Aſſertionum & deſtructionũ exempla 242
Aſſertionum loci 311
Atticum mel 329
Attici oratio 333
Auditionis uſus 232

B

Bionis dictum 294. 305
Bona fortunæ, animi, corporis 321
Bonorum diſtinctio 321
Breuitas quid 273. in rebus. eadem. in uerbis 274
Breuitatis ſtudioſo quæ cauenda 275
Buſiris Hercule antiquior 308

C

Calumniarum in laudibus quæ ratio habenda 325. 328
Caput cauſſæ 341
Caſuũ ſimilitudine quomodo obſcuritas fiat 272. inde
Cataſta 359
Cauſa quid à propoſito differat 231
Cauſæ accidentia 265
Cauſæ caput 341
Cauſæ & comparationis diſcrimen 328
Cauſarum genera tria 232
κέλαδος 269
κελαρύζειν 269
Centauri qui 313
κέραμος 359
Chiron centaurus 465. 466
Chironis querela de Achille inter uirgines deliteſcente 497
Chria Alexandri tractata 368
Chria Diogenis tractata 379. inde
Chria Iſocratis tractata 389
Chria quid 289
unde dicta 290
Chria duplex quæ 293
Chria quid à ſententia differat 289. quid à memorabili. eadem
Chriæ acclamatio 301

Chriæ

Chriæ dilatatio 302
contractio 303
Chriæ exemplum Platonicum 240
Chriæ exercitium 297
relatio. eadẽ. flexio. eadem. inde
Chriæ præcipua genera tria 290
Chriæ utilitas 229
Chriæ dicti, & illius ſpecies 290
Chriæ facti, & harum ſpecies 293
Chriæ miſtæ 294
Chriarũ coniunctarum formæ 297
Chriarum contradictiones 302. deſtructiones 304. tractationes 306
Chriarum expoſitionis formæ 294
Chryſen perueniſſe ad Græcos, an uериſimile 417. inde. & 429
Cilix 254
Ciuitas quid 439
Ciuitatis ſalus in quo ſita 451
Ciuitatum amici qui 371
Cœlibatus reprehenſus 511
Cohortationes 334
Comparanda ueterũ ſcripta inter ſe 248
Comparatio contrariorum 329
Comparatio inter quos fiat 326. 327
Comparatio perſonarũ 327. rerum 328
Comparatio plurium ad plura 329
Comparatio quid 326 eiusq; uſus ac ratio. ead. inde
Comparatio quid à cauſa differat 328
Comparatio triplex 317
Comparationũ duæ formæ 331

Com-

Comparationum exempla 245. 484. inde 489
Comparationum utilitas 230
Compoſitionis obſcuritas 360. ratio 250
κόναβος 269
Conformatio, quæ proſopopœia 331
Coniugij laus 509
Connis 254
Conſilia noctu urgenda 412 417
Conſiliario uiro non totam noctem dormiendum 405. 407. inde
Conſolationes 334
Conſtructionis obſcuritas 360
Contradictionis exempla 248. uſus 237
Corporis bona 321
κρύγνον 269
Cybiſſus 254
Cycnus ab Achille interfectus 468
Cylonium facinus 247 274
Cyri laus 330

D

Damonis dictum 295 296
Decori obſeruatio 275
Defendendi qui 325
Deficiens 261
Deficientiæ obſcuritas 361
Dehortandi ratio 334
de Deianira narratio 367
Deliberantium inſtitutum 231
Democriti laus 324
Demonſtratiuum genus 232
Demoſthenicæ chriæ deſtructio 305
Demoſthenis etymologia 323
Demoſthenis granditas & exilitas 255
Demoſth. laus 401. 402

Demo-

Demoſthenis locus 234. 235. 236. 241. 244. 245. 246. 247. 248. 270. 272. 274. 285. 287 316
Demoſthenis orationes elegãtiſſimæ quæ 231
Demoſthenis paraphraſis 236. 237
Deprecandi ratio 336
Deſcriptio miſta 338
Deſcriptio quid 337. eiuſdem diuiſio. ead.
Deſcriptio quid à loco cõmuni differat 338 339
Deſcriptionis exemplũ 244. 504. 506. uirtutes 340. utilitas 229
Deſtructionis & aſſertionis exercitiũ 307 utilitas 229
Deſtructionum & aſſertionum exempla 242 244
Deo conuenientiſſimum quid 354
Deorũ prouidentia mundum regi 352. inde
Didymus tibicen de ſuo nomine ſuſpenſus. 293 300
Diogenis chria 379
Diogenis dictum 290. 291. 293. 295. 297. 300
Diogenis laus 380
Diomedis & Achillis cõparatio 489
Diomedis Thracis feritas 313
Diſciplinarum radices cur amaræ Iſocrati dictæ 391. inde 394
Diſcipulorum diſcrimẽ 252
Diſcipulorum quale eſſe ſcribendi exercitium debeat 252
Diſſimile 263
Diſſuaſionis exempla 247
Diuitiæ quanto amicis deteriores 375. inde

Duci quot curæ incumbant 408. inde

E

EBrietatis deſcriptio 506
Egreſſionum ratio 268
Elaborationis exempla 247
Elaborationis uſus 237
Elocutionis uariatio 278
Eloquentia à quibus expetenda 227
Eloquentiæ fundamenta quæ 249
Eloqui bene ſemel, non bis contingere 233
Emendandi ratio uera quæ 251
Encomium 320
unde dictum 320
Epaminondæ dictum 303
Ephori locus 241. 242 243. 251. 312
Epicuri locus 250
Epimythion 258
Epiſtolarum ratio 332
Epitaphios 320
de Equo & teſtudine fabula 364
Eruditionis fructus 395 396 397
Etymologiæ in laudibus ratio 323
Euphronis locus 247
Euripidis dictum 301
Euripidis indubitata ſapientia 379
Euripidis locus 379
Euripidis reprehenſio 230
Exempla ueterũ ediſcenda 240
Exercitationis uſus 233
Exercitia plana, aut cõtrouerſa, quæ 239
item, prima & poſtrema. eadem
Exercitiorũ dicendi ordo quis 237

Exorna-

Exornatio probatione poſterior 238
Expoſitionis uarietas 280
Expugnatio urbis paraphraſtικῶς 234
Externa uocabula 270

F

FAbula quid 228 253
Fabula de equo & teſtudine 364. de lupis & ouibus 363
Fabula monedulæ 365
Fabulæ adiuncta narratio 258
Fabulæ amplificatio 263 deſtructio & aſſertio 259
Fabulæ aſſertionis loci 263
Fabulæ deſtructionis loci 260
Fabulæ dilatatio & contractio 258
Fabulæ exempla 240
Fabulæ exercitium quale 255
Fabulæ flexio 256
Fabulæ oratio 256
Fabulæ priſcus etiã ante Aeſopum uſus 254
Fabulæ cur Aeſopicæ ferè nominentur 254
Fabularum allegoriæ 311
Fabularum diuerſa genera & nomina 253
Fabularum utilitas 229
Fabuloſæ narrationis exemplum 241
Falſum 263
Fictitia uocabula 269
Figulinam de dolio ordiri. prouerb. 227
Figurata uocabula 269
Flexionis per caſus exercitium 297. inde
Fori nomine portus 270

Fortes

Fortes quatenus uitæ ſint negligentes 427
Fortuna rebus aduerſis expetenda 492
Fortunæ bona 321
Funebris oratio 320
Furti cum ſacrilegio cõparatio 317. inde

G

Gigantum allegoria 313
Gubernator, nauis rex, eiusq; cura 411. 416
Gubernatoris officium 350

H

Hecatei locus 240
Hector ab Aiace & Achille fuſus 493
Hectoris cadauer indigniſsime tractatũ 482
Hecubam intempeſtiuius philoſophari apud Euripidem 230
Hegeſias 250
Helena Theſeo rapta 377
Helenes laus 320
ὁμιλαπὶ 359
Heracliti librorum obſcuritas 271
Herculis cum Acheloo certamen 367
Herculis & Theſei amicitia 377
Herculis in Aegyptios et Theſiadas factũ 242
Herculi gigantes ſuperati 313
Hero ſutor 325
Herodoti barbaries 333
Herodoti locus 240. 241. 242. 244. 247. 269. 272. 274. 279. 286. 307. 308. 312. 337. 340
Heſiodi fabulæ 254
Heſiodi laus 404
Heſiodi locus 256
Hiſtoria quid 229
Homericæ Odyſſeæ œconomia 278
Homeri fabulæ 254

Homeri laus 230 405. inde 429
Homeri locus 234. 251. 267. 271. 302. 337. 338. 339. 359. 405. 411. 412. inde. 416. 417. 418. inde
in Homicidas, locus communis 437
Homicidium ſacrilegio grauius ſcelus 447
Homicidiorũ leges 438
Homo diuinum bonum 447
Homœoptota 272
Homonyma 270
Homonymiæ obſcuritas 359
Honeſtas orationis. 251
Hoſtis captus non amplius pro aduerſario habendus 483
de Hyacintho narratio 367
Hymnus 320
Hyperbata cauenda 271
Hyperidæ locus 244. 247

I

in Iambicos uerſus omnes ferè ſcriptores incidere imprudentes 251
Ibidis forma 340
Improbabile 261
Imprudentiæ attributa 265
Inimicis non fidendum 364
Inſtitutionis negligentia (379
Interrogatio quid ab addubitatione differat 282. quid à ſciſcitatione 291
Inuidia, erga æmulos 321
Inuidia inter uiuentes tantum 235
Inuſitatum 262
Inutile 262
Iſocratis chriæ deſtructio 304
Iſocratis dictum 290 294. 296. 298. 389. 391. inde

Iſocratis

Iſocratis laus 389
Iſocratis locus 288
Iudicatum 341
Iuno coniugalis 509
Iupiter nuptialis 509
Iuuenis oratio qualis 332

L

Laboris aſſiduitas 401
Laboris commendatio 365
Laconis oratio 333
Laudandi qui 325
Laudatio quid 320
unde dicta. eadem
Laudatio quid à loco cõmuni differat 315
Laudatio inanimorum 325 326
Laudationis exemplum 245.465. inde
Laudationis ordo 323 inde
Laudationes inter primas apud rhetores exercitationes 232
Laudationum ſpecies 320
Laudatorium genus cauſarum 232
Lectio alimentum orationis 232
Leontij meretriculæ laus 325
Leonum medulla pro lacte Achilli data 465 475
Lex quid 357
Legum accuſatio & defenſio, non minima cauſarum pars 232
Legum diſſuaſionis exempla 247. & ſuaſionis eadem
de Legibus quæſtio duplex. 357 358
Liberis dandam eſſe operam 351
Locus communis quid 314. 315. unde dictus 314
Locus communis quorum proprie 328

Locus

Locus quid à laudatione ac uituperatione diſtet 315. quid à propoſito 341
Locus communis contra homicidam 437. in proditorem 453
Loci communis & proſopopœiæ diſcrimen 338
Loci communis tractatio 316. utilitas 229
Loco accidentia 265
Loci propoſiti 343
Loci ſimplices, non ſimplices 314
Locorum communium exempla 243
Locorũ deſcriptio 337
Logus, logopœus 255
de Lupis & ouibus fabula 363
Lycurgi laus 403.404
Lycurgi locus 244
Lyſiæ exilitas 253
Lyſiæ loci 246.247
Lyſiæ orationes dubiæ 246

M

Magiſtri officiũ 249
à Maiorum uirtute degenerare 475
Maleficiorum autores putandi qui 460
Maris pericula 486
μάρνασθαι 269
Mars à Diomede uulneratus 491
Matrimoniũ an contrahendum 508
Medeæ ueneficia 313
Medeã an filios interfeciſſe ueriſimile 310
Mel Atticum 329
Mel cœlitus deferri 328 329
Memnonis cædes 473
Memorabile quid à chria differat 289
Memorabilia 289
Menandri locus 286 288
Mentem ineſſe hominibus talem, qualẽ deus format 234

Mercatorũ fraudes 486
487. pericula 488
Mercatorum laborioſa ſors 398 399
Mercaturæ & agriculturæ cõparatio 484
μετάληψις 294
Minerua Græcorum amans 426
Miſeratione plurimum ad conſolandum poſſe. 335
Miſeratione digni q 463
Modi deſcriptiones 337
Modo accidentia 265
Monedulæ fabula 365
Muliebris ſexus ad uirilem comparatio, et contrà. 329 330
Multitudinem facile ad miſericordiã flecti 431
Mundum deorum prouidentia regi. 352 inde
Muſæ effectrices poëſeos 429
Mythos 255

N

Narratio quid 264
Narratio abſoluta, deficiens 264
Narratio aperta 267
Narratio breuis 273
Narratio de Deianira, Hyacintho 367. Arethuſa 368
Narratio fabulæ adiuncta 258
Narratio narrationi cõnexa 288
Narratio obſcura quomodo fiat 269
Narratio probabilis 275
Narrationis acclamatio 285
Narrationis deſtruendæ ratio 310. inde
Narrationis elementa 264 309
Narrationis exercitium uarium 277
Narrationis ordo 268
Narrationis ordo mutatus 278

Narrationis uirtutes 266
Narrationis utilitas 228
in Narratione quid potiſſimũ ſpectandũ 266
Narrationum exempla 241 (253
Naturæ bona augenda
Nauigandi ſtudium ab auaritia ortum 485
Nauigationis & agriculturæ comparatio 484
Negotio accidentia 264
Neoptolemus Achillis 474
Neoptolemi mors 484
Nobilitas duplex 321
Nominis obſcuritas 359
Noſtras 359
Nox conſilijs apta 416. 417
Noctis partitio 407

O

Obſcuritas 260
Obſcuritatis ſpecies 358. 359. inde
Olla pro carcere 359
Olympiadis dictum 295
Orationis alimentum lectio 232
Orationis compoſitio 250
Orationis honeſtas 251
Orationis qualitas pro perſonarũ quibus attribuitur diuerſitate 332. & rerum 333
Orationes elegantiſſimæ quæ 231
Orator quis 424
Oratoris opus 238
Oratorum in Republica uſus 395
Ordo 262
Ordo argumentorũ in deſtruendo 308
Ordo in argumentorum aggreſſionibus 346
Oreſtis & Pyladis amicitia 378
Orithyiæ raptus 312
de Ouibus & lupis fabula 363

P

PAedagogi officium 381.inde
Pædagogi ſeueritas 392
Palæphati liber incredibilium 313
Panegyricæ orationes 332
Paraphraſis utilitas 233
Paraphraſeon uſus apud ueteres 247
Parentibus in quibus nõ obtemperandũ 476
Patriæ quantum debeatur 455
Patrocli cædes 472
Patrocli & Achillis amicitia 378
Pelei continentia 474
Peliades 312
Peneus fl. 244
Penthesileæ cædes 473
Pericles Olympius cognominatus 323
Perſonæ accidentia 264
Perſonæ deficientia 361
Perſonæ deſcriptio 334
Perſonarũ comparatio 327
Perſpicuitatis uſus 251
Phædonis Socratici locus 257
Philippi regis laus 323
Philiſtus notatur 268
Philiſti locus 235.240.241.244.338
Philoſophiæ candidatis tantum appetenda eloquentia 227
Philoſophiæ laus 380
Phlægra, nunc Pallene. 313
Picturæ in ſenatu deſcriptio 504
Pietas 334
Pietas duplex 344
Pirithoi & Theſei amicitia 377
Pittaci Mitylenæi dictũ 291.299
Platonis dictũ 292.296
Platonis laus 324
Platonis locus 240.241.244.248.251.257.

πεδηκάνην

πολλαχῶς 359
Poëſeos lectio quatenus utilis 422
Poeta pro Homero 290
Poëtarũ accuſatores miſerabiles 429
Poëtarum criminationẽ in ipſas Muſas redundare 423.429
Poëtarum officium, ſtudere ueritati 417
Poëtica uocabula 269
Poſtulationes 334
Præceptores pluris faciendi quàm parentes 295
Prælij peditũ deſcriptio 499
Priſca uocabula 269
Probabilitatis ratio 266
Probatio exornatione prior 238
Proditio tyrannide difficilior 460
in Proditorem, locus cõmunis 453
Progymnaſmata utilia eſſe ad eloquentiam cõparandam 228
Progymnaſmatum neceſſitas omnibus ſtudiorũ partibus 249
Pronũciationis obſcuritas 358.359
Pronunciationis ratio 253
Propoſitum à cauſa quid differat 231. quid à loco 341. quid à proſopopœia 341
Propoſitum quid 341
Propoſitum ſimplex coniunctum 356
Propoſiti exempla 245. 508
Propoſiti ordo 346. ſpecies 342. loci 343
Propoſiti utilitas 231
Proſerpinæ nuptiæ Pirithoo petitæ 377
Proſopopœia quid 331
Proſopopœia quid à propoſito differat 341

Proſopopœiæ & loci cō munis diſcrimē 338
Proſopopœiæ exempla 245
Proſopopœiæ utilitas 230
In proſopopœijs quæ cō ſideranda 332
Prouidentia deorum regi mundum 352. inde
Prudentiæ attributa 265
Pueri homonymia 270. 359. 360
Pugnans 262
Pyladis & Oreſtis amicitia 378
Pyrrhi dictum 296
Pythagoræ apophthegma 294
Pythonis allegoria 312

R

Regia negotia 414
Regū error uulgaris 369
Res eaſdem, elocutiones diuerſas admittere
Rerum deſcriptio 337
Reſpub. ſapienti gerēda 346. inde
Rerumpublicarū diſcrimina 372
Reſpōſionū formæ quot 291

S

Sacrilegij cū furto cōparatio 317 inde
Sacrilegij cū homicidio collatio 447
Sanitas Apollinis filia 328
Sapienti capeſſenda reſpublica 346
Sapphicum metrum 255
Sciſcitatio quid ab interrogatione differat 291
Scripta ueterum inter ſe comparanda 248
Scriptionis uſus 232
Semiramidis laus 330
Senis oratio qualis 332
Sententia 289. quid à chria differat 289
Sententiæ tractatio 405

Simonidis

Simonidis dictum 305
Simulatio cauenda 366
Sirenes unde 367
Socrates dialecticus 305
Socratis chriæ deſtructio 304
Socratis dictũ 292.295
Socratis laus 324
Somno quatenus indulgendũ principi 413
Sophoclis dictũ 412
Sparedræ laus 330
Studiorum initia 391. finis 394
Studiorũ initia iniucunda eſſe, exitus iucundos 389
Suaſionis exempla 247
Synonymia 358
Synonymiæ obſcuritas 360
Synonymorum uſus 274

T

Telephus uulneratus 467. ab Achille curatus 468
Tempe theſſalica 244
Tẽporis deſcriptio 337
Tempori accidentia 265
Tempora uitæ duo 372
de Teſtudine & equo fabula 364
Tityi allegoria 312
Theanus dictum 292
Themiſtoclis laus 330
Theodorus Gadarenſis 341
Theophraſti libri de propoſitis 246
Theopompus notatus 268
Theopompi locus 235. 241.243.244
Theſei & Herculis amicitia 377. item Pirithoi. eadem
Thucydides reprehenſus 267
Thucydidis locus 235. 241.243.244.247. 248.274
Thucydidis narratio 275.279.281.307. 338.

Thurius 425
Tomyris laus 330
Tyrannis 448

V

Venia digni qui 463
Venus à Diomede uulnerata 491
Vini moderati uſus 491
Viri improbi nullus uſus 482
Virilis ſexus ad muliebrẽ comparatio 329.330. & contrà
Virtutis uia ardua 404
Vitæ tempora duo 371
Vituperandi ratio 326
Vituperatio quid à loco communi differat 315
Vituperationis exemplũ 474
Vlyſsis eloquentia 424
Vlyſsis laus 324
Vocabula poetica, ficticia, figurata, priſca, &c. 269

X

Xenophontis locus 241.245.331

Z

Zoroaſtes 330

FINIS.

PROGYMNASMATVM THEO-
nis Sophiſtæ Capita.

Procœmium Pag. 227
De educanda adoleſcentia, deq; uſu exercitationum primarum apud ueteres 240
De fabula 253
De narratione 264
De chria 289
De deſtructione & aſſertione 307
De loco communi 314
De laudatione 320
De proſopopœia, quam conformationem dixere 331
De deſcriptione 337
De propoſito 341
De legibus 357

PARADIGMATVM, SIVE
exemplorum ſeries.

Fabula prima 363
Fabula ſecunda 364
Fabula tertia 365
Narratio prima 367

Nar-

Narratio ſecunda eadem
Narratio tertia 368
Chria prima eadem
Alia chria 379
Alia chria 389
Sententia 405
Eadem aliter 412
Deſtructio, Non ueriſimile eſſe, ad Græcos perueniſſe Chryſen 417
Aſſertio, Veriſimilia eſſe quæ narrentur de armis Achillis 423
Aſſertio, quod Veriſimilis ſit expoſitio eorum, quæ de irato Achille traduntur 429
Locus communis contra homicidam 437
Locus cõmunis in proditorem 453
Laudatio Achillis 465
Vituperatio Achillis 474
Comparatio nauigationis, id eſt, mercaturæ maritimæ, & agriculturæ 484
Comparatio Achillis & Diomedis 489

Quibus

Quibus uerbis ante Hectorem iacentem Andromache uti potuiſſe uideatur 494
Quid dicere potuerit Chiron, poſtquam audiuit inter uirgines eſſe Achillem 497
Deſcriptio prælij peditum 499
Deſcriptio picturæ in ſenatu 504
Deſcriptio ebrietatis 506
Propoſitum, an matrimonium contrahendum ſit 508

FINIS.

BASILEAE,
SVMPTV ET CVRA IOAN-
NIS OPORINI, MENSE
Septembri, Anno
M. D. XXXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google